

ion brad

RAIUL
RĂSPOPITILOR
roman

EDITURA EMINESCU

Coperta de Rodica Sora

Ion Brad

•

RAIUL

RĂSPORIȚILOR

•

roman

1978

Editura Eminescu

Partea întîi

— Bine-ai venit în *Raiul răspopiților* ! Și află, frate, că sînt foarte bucuroși, îi zise Petre Spineanu lui Octavian cel mic, Veanu, cum îi spuneau toți Borceștii mezinului din familia lor. Îmi pare bine că te-ai hotărît singur, de bună voie și nesilit de nimeni, să intri pe poarta din față...

— Ce *rai*, tovarășe director ? întrebă, fîsticit, tînărul inginer.

— Cum, nu știi c-ai intrat în *rai* ? insistă, zîmbind cu subînțeles, directorul.

— Hai, zău, nu vă bateți joc de mine, că-mi iau ca-trafusele.

— Te superi degeaba ! Ei, cum ? Chiar nu ți-a povestit niciodată *răspopitul*, fostul părinte Liviu Ardeleanu,

consăteanul dumitale ? Nu ți-a spus cum am ajuns noi cu toții în *raiul* ăsta ? Ești sincer, nu joci teatru ? îl întrebă încă o dată directorul IAS-Arcud, văzînd că tînărul clatină mereu din cap a tăgadă...

„Cine te-a adus aici, băiete ?“ se întrebă Veanu în si-nea lui, fofilat, pe tăcute, preocupat parcă să nu-l audă bolțile fostului castel medieval, semănînd cu niște sprîncene ridicate a întrebare, a uimire. „Cum ai ajuns tu, amărîtule, aici ? Și, pe deasupra, ai mai cărat-o după tine și pe liceana asta ! Drăguță, subțirică, și...”

N-avea timp, desigur, să-și răspundă la întrebări, acolo, pe loc, în fața celui bărbat înalt, în jur de cincizeci de ani, cu fața trasă, nebărbierită, destul de neglijent îmbrăcat. Secundele acelea se zbăteau în sufletul lui ca un lac sub furtună. Năvăleau în ele zilele unui an întreg, ale ultimului an, cel de dincolo de pragul lui 1973, cînd se în-tîlnise pentru prima oară cu Eugenia... Oare nu atunci, în acel sfîrșit bolnav de ianuarie, sau început de februarie, fusese căutat de bunicul său Artimon și de bunică-sa Mărie, în ultimul lor drum pe la nepoți ? Nu bătuseră ei, îndelung, repetat, la ușa garsonierei sale din blocurile noi, de lîngă uzinele de tractoare ? Nu fuseseră toate acelea zilele cele mai agitate și cele mai confuze din viața lui ? Sau, dimpotrivă, poate cele mai înțelepte, cele menite să-l limpezească, să-l așeze în pragul marilor hotărîri ? !

Absorbit de gîndurile lui, inginerul Octavian Borcea nu mai reușea să spună nici un cuvînt, nici să iasă afară din biroul noului său director. Secunde, metamorfozate, se dilatau proteic, deveneau parcă zile și luni neîntrerupte, succesive, un an întreg, anul cel mai lung, cîntărind cît sfertul de veac pe care-l purta în spate. Păreau, clipele acelea, atomii marcați ai unor amintiri fulgerătoare, circuliînd prin vinele trupului său obosit, din care țîșnea la

suprafață viața reală, un roi întreg de amintiri, prea convingătoare, din păcate, pentru ca, retrăindu-le, să nu se sperie un pic de ele. „Fii atent, băiete, își repeta mereu, cu obstinație, Veanu, nu-ți reaminti chiar totul, și, mai ales, nu te-apuca să le spui celor din jur nimic. Nici chiar ei, Eugeniei, n-are rost să-i mărturisești ce-ți trece acum prin cap. Dacă n-ai făcut-o pînă azi, înainte de-a o tîrî după tine aici la Arcud, cu atît mai puțin trebuie s-o faci acum, printre zidurile astea masive, reci, din care parcă răsuflă gurile morților. Da, ale tuturor dezmoșteniților, cei adevărați, nu ca tine, cei care, timp de sute de ani, au cimentat, cu sudoarea și cu sîngele lor, cărămizile acestui castel, a sutelor de castele posomorîte ca ăsta. O să ai timp, băiete, să ți le spui, mai întîi ție, pe toate, cînd vei scăpa de înghesuiala formalităților de început, cînd o s-ajungi afară, pe cîmp, în lumina primăverii. Acolo, nu ți se mai măsoară spațiul de mișcare cu metrul patrat, ca în atelierul de proiectări al uzinei din Brașov, din care abia ai evadat. Cum ai ajuns tu acolo ? De ce ți-ai lăsat anii adolescenți, anii tineri, anii tăi de tractorist, s-alerge singuri peste toate dealurile și luncile Tîrnavei-Mici, peste pămînturile voastre de la Zăpadia, Ciurel și Glod ? Oare nu lărgimea hotarelor de-acolo și protestele bunicilor, ca și ale tatălui tău, te-au însoțit, ca o obsesie, după terminarea liceului seral, cînd ai apucat drumul spre facultatea de mecanică, din orașul acela de sub munți ? Ce-ai făcut, băiete, cum ți-ai petrecut toți anii aceia universitari, scurți ca nopțile de vară, de te-ai trezit atît de repede la uzinele de tractoare ? Nu acolo, în fața planșetelor, a schițelor tale mișaloase, ai simțit, pentru prima oară, că te sufoci pe suprafața fiecărui milimetru și centimetru patrat ? Nu semănau, nu puteau să semene deloc hîrțiile acelea de calc cu cîmpurile copilăriei și adolescenței tale. Sau, dimpotrivă, ți s-a părut că tocmai din pătrățelele și punctele acelea mărunte te-ai născut a doua oară ? Te-ai născut din

dorința de-a *re-crea* lumea, adică cel puțin lumea aceea mecanică, a tractoarelor, prin mobilitatea căreia urma să-ți recâștigi și libertatea copilăriei. Da, acum și-aici, vei avea răgazul să te gîndești la toate, să ți le amintești pe rînd... Ei, da, s-ar putea să vină și *ea*, din cînd în cînd, să te întrebe ceva, singură, sau numai prin vorbele Eugeniei, prin neliniștile și lacrimile ei. Ai grijă ce le spui, la amîndouă, ca și tuturor celor care, asemenea directorului Spineanu, se pregătesc cu prea multe întrebări.

Uite, de exemplu, se încurajă el, locuitorii *raiului* ăsta nu te vor putea tachina că ai ajuns aici printre ei pentru că „ai avut pile“, cum făcuseră colegii tăi din Brașov. Da, atunci cînd te-ai prezentat acolo direct din facultate. Unii dintre băieții aceia așteptaseră, într-adevăr, ani de zile, prin cooperativele agricole, sau prin IAS-urile din apropierea marelui oraș, pînă cînd reușiseră să se strecoare în vreo secție productivă a uzinei, să se schimbe din mecanici în constructori. Apoi, de-acolo, mult mai tîrziu, ajungeau să-și ocupe locul la „proiectări“. Socoteau că scapă, astfel, de zgura și de praful din halele mari, de sudoarea neagră, ca de mineri, ce li se impregna în cămăși, ce răzbătea prin salopeta și halatele de protecție ! „Deci, dacă taci, recunoști !“ se grozăveau ei în fața noului venit. „Da, recunosc, intra Veanu cu greu în jocul vorbelor malițioase. Mi-a pus tata, la timpul potrivit, niște „pile“ nemaipomenite...“ „Unde ? La cine ?“ insistau curioșii. „La bunicul meu, Artimon...“ „Și el ce este, sau ce-a fost, de are atîta influență ?“ „E decanul de vîrstă al colectivităților din satul nostru. A făcut, pe vremuri, multe fîntîni și poduri...“ „Fugi, mă, lasă-te de bancuri de-astea ! Tu crezi că noi n-am văzut, duminica trecută, la Poiana, ce pui de veveriță trăgeai tu în sania aia ? O fi vreo fată de ștab, de pe-aici de pe la județ. Nu prea mare, dar nici prea mic, exact cît îți trebuie ție. De la ea, adică de la babacul ei, ți se trage ție numirea asta rapidă în secția noastră. Cum era

să stai tu, amăritule, la coadă, cu noi toți, prin praful și gălăgia «secțiilor productive»? Nu, băiete, nu ne poți tu duce cu bancuri de-astea colectiviste !...”

Veanu se amuza și-acum, după ani de zile, când și-a mintea de bănuielile colegilor din Brașov, cărora nu le venea deloc să creadă că inginerul șef al uzinei, profesor la institutul din orașul lor, îl alesese direct de pe băncile facultății, pentru talentul lui deosebit de desenator, dublat de o mare intuiție a soluțiilor practice. Or, la atelierul de proiectări al uzinei, care-și reexamina și perfecționa mereu modelele de tractoare, talentul de-a nu bate cîmpii, de-a gândi rapid și practic, îi apăruse profesorului ca o condiție elementară. Iar fostul tractorist Octavian Borcea acoperea, atunci, pe deplin, exigențele protectorului său. Acesta, prevăzînd toate imputările ce i s-ar putea face, dădu a pagubă din mîină și-i spuse : „Patru ani pe tractor, la vîrsta ta, e o practică suficientă. Așează-te la lucru !”

Cît despre „puiul de veveriță”, care le furase ochii colegilor invidioși, acesta nu era altcineva decît o muncitoare tînă, venită în excursie la Poiana Brașovului tocmai de la uzinele de autoturisme de teren, din Cîmpulung-Muscel. Era un drac de fată, pe care nu-ți prea vine s-o întrebă din ce părinți se trage, ca să te îndrăgostești de ea. Se răsturnase cu sania, își răsuci puțin piciorul stîng, încît lui Veanu i se păru cel mai firesc lucru din lume s-o ia în brațe, s-o mîngîie cu vorbele lui greoaie, de flăcău abia coborît de pe dealurile Tîrnavelor : „Doare, sau numai ne facem ?” „Ustură, uf, fii atent !” „Stai cuminte, să te pot așeza din nou pe săniuță, să mergem repede la punctul sanitar...” „Nu, nu vreau acolo...” „Dar unde ?” „Păi...” făcu ea încurcată, strîmbîndu-se în chip ciudat, pe care inginerul nu știa cum să-l interpreteze : a durere sau a batjocură ? „Păi... păi... repetă și el, ca într-o joacă forțată, posomorită. Ori te doare, ori nu te doare ?” „Mă doare”, tipă speriată fata, strîngîndu-se mai tare cu mîinile de

umerii lui lați și osoși. „Tu cine ești ? Ce vrei de la mine ?“ „I-auzi vorbă ! ripostă el. După ce te-ai cățărat în brațele mele, mă mai iei și la întrebări !“

Fata rîse, într-un fel destul de ciudat, și își șterse, cu mânușile pe jumătate înghețate, lacrimile care-i brăzdau obraji. „De durere, ori de frig ?“ se întrebă Veanu. Era grea, avea trupul pietros, de munteancă, și ochii mari, verzui, împrumutați parcă de la făcliile brazilor încinși de ger. „Ei, te-ai hotărît ?“ o luă de scurt băiatul. „Ce ?“ „Să mergem la punctul sanitar...“ „Nu, nu vreau acolo. Ți-am spus !“ „Bine, nu mai repeta, am înțeles. La doctor nu vrei, cu sania nu mai poți, atunci ce facem ?“ „Păi...“ „Ascultă, fato, dacă te mai bîlbîi mult, eu te iau în cîrcă și te duc în Brașov.“ „Nu vreau în Brașovul vostru...“ „Dar unde ?“ „La Muscel, la...“ „La cine ?“ „Păi... la... la mama...“ „Bine. Dacă pornim pe jos, într-o săptămînă ajungem...“ „Ne papă lupii“, începu să glumească fata. Semn că piciorul îi amortise, ori că n-o prea duruse deloc. Aproape convins că simulează, Veanu o așeză, fără s-o mai întrebe dacă dorește sau nu, în sania împrumutată de la complexul sportiv și începu s-o care prin zăpada înghețată. Fata nu protestă. Nu mai zicea nimic. Își ștergea mereu lacrimile, să nu-i ardă obraji. „Joci teatru, sau te doare de-adevărat ?“ „Ursule ! spuse ea într-un tîrziu. Joc, nu joc, treaba mea !“

Cu vorbele astea începuse dragostea lor ciudată, înfiripată cu greu, poate numai din cauza munților care despărteau cele două orașe, poate din pricina firii lor neîncrezătoare, de copii învățați prea devreme cu asprimile vieții, cu riscurile și, uneori, cu decepțiile ei. Își scriau din cînd în cînd. Se vedeau rar, după ce-și fixau întîlnirile mai mult prin excursii de felul aceleia de la Poiana, care le aruncase în sufletele singuratice, de jar mocnit, așa, ca din

senin, stele de zăpadă. Toate merseseră, la început, într-un ritm greoi, gîfîit, pînă în ziua cînd, ca un lunatec sau ca un îndrăgostit, Veanu luă cursa de autobuz peste pasul Branului și o așteptă, în crucea amiezii, la poarta uzinelor din Cîmpulung. Dorea să vadă cu ochii lui dacă minte, dacă joacă teatru, sau dacă e numai o fată și ea, ca toate fetele, ușor superficială, ușor îndrăgostită, sensibilă la un cuvînt meșteșugit, dar mai ales la o strîngere de mînă, la un sărut furat cînd nici nu se așteaptă.

Era un sfîrșit de mai întîrziat, cu soare luminos dar rece, cu aer sfios, de livezi înflorite, de păduri ce pipăiau lumina cu degete de muguri, neîncrezători în adevărul evident că iarna își luase, totuși, catrafusele.

Cînd fata ieși pe poarta uzinei, Veanu se simți stîngerit, chiar enervat de faptul că portarul de serviciu începu să pipăie atent buzunarele Liliane (așa o chema pe ciudata lui cunoștință), ca și buzunarele, de la bluze și de la rochii, ale celorlalte fete, care ieșeau din schimbul unu ostenite, cu cearcăne la ochi, dar gălăgioase nevoie mare. Un adevărat cîrd de gîște. Una dintre fete, mai gîdilicioasă, îl luă de scurt pe portar, om între două vîrste : „Jos mîna de pe Vietnam !“ Celelalte, rîzînd, se supuseră, totuși, controlului, în timp ce portarul, pehlivan, se scuza mai mult de formă : „Dar ce, eu sînt imperialist de-ăia, să strigați așa la mine ? Îmi fac și eu datoria, ca toți oamenii. V-am legitimat, v-am pipăit și gata !“ „Da, da, răspunse Liliana, înainte de-a observa cine-o așteaptă dincolo de grilajul înalt, înțelegem noi că te-ai instalat aici pe post de muiere, dar nu pricepem deloc de ce pui atîta pasiune în muncă !“ „O să te spunem tovarășului director !“ îl mai amenință una. „Spuneți-mă cui vreți, numai la nevastă nu !“ încheie portarul, salutîndu-le respectuos cu mîna la chipiu. Fetele chicotiră din nou și ieșiră buluc în stradă, nu înainte de a-l avertiza : „Păi tocmai nevastei o să ne-adresăm, că de

director nu prea știi frică.“ „Ba, știu al dracului ! Și de ea, și de împărat !“, murmură omul, devenit dintr-odată grav, serios. Fetele lucrau la secția de „mecanică fină“, de unde, bănuială în lege, ar fi putut scoate în afara uzinei cine știe ce piese. De aceea, glumeau cît glumeau, dar se supuneau controlului, ca toată lumea.

Dînd cu ochii de Veanu, luată prin surprindere, Liliana se fîstici în primele clipe, dar nu-și pierdu firea. Se îndreptă spre el, îi întinse mîna cu dezinvoltură, apoi îl prezentă colegelor, oprite și ele în loc, zîmbind toate cu subînțeles. „Prietenul meu de la Brașov...“ spuse fata, ținîndu-l strîns de mîna stîngă. Băiatul putea să întindă, astfel, mîna dreaptă colegelor ei, toate „încîntate de cunoștință“. Îi plăcu, fu chiar impresionat că Liliana spusese doar „prietenul meu“ și nu adăugase, ca să se laude, „inginerul“. Ea urma cursurile serale de subingineri, împreună cu cele mai multe dintre colege. De aceea lucrau ori în schimbul unu, de la șapte dimineța la trei după-masa, ori în schimbul trei, de la unsprezece seara la șapte dimineța. Programarea aceasta de noapte se făcea mai rar, cu intermitențe. Directorul n-avea cum s-o evite, din lipsa specialiștilor în secția cea mai sensibilă a uzinei. „Noptile acestea, îi mărturisise odată Liliana, sînt grele ca chinurile facerii.“ „Dar de unde știi tu cum sînt chinurile facerii ?“ o chestionă, surprins și malițios, inginerul. „Așa se vorbește, nu mai face tu pe nîznaiul !“ îl luă ea la zor. Fata avea noroc cu cei nouăsprezece ani ai ei, care o scoteau mereu biruitoare, n-o lăsau deloc să-și părăsească ambiția, ajunsă tot mai acerbă, mai ales după ce-l cunoscuse bine pe Veanu, de-a absolvi școala de subingineri și de-a se muta apoi la Facultatea de mecanică a Universității din Brașov. Băiatul o încurajă, iar îndemnurile lui îi puseseră parcă aripi la umeri.

În răstimpul destul de scurt, pe care-l avea la îndemînă, de la ora trei pînă la ora cinci, cînd trebuia să se

prezintă la cursurile de seară, Liliana, părăsită politicos și cu aere complice de colegele sale, ca s-o lase singură cu oaspetele acela curios, căzut acolo ca din cer, îi spuse lui Veanu c-ar fi vrut să-l invite la ei acasă, „dar, știi, iartă-mă, se înroși ea, nu-i decît mama acasă, cu frații mai mici, toți școlari.“ Tatăl ei, maistru tot la secția de mecanică fină, intrase în uzină cu o jumătate de oră înainte de terminarea schimbului unu, să preia lucrul din timp. Nu voia, așa era învățat, să piardă minute și secunde prețioase din ritmul unor procese tehnologice complicate, cu mers nemilos de ceasornic. Veanu știa bine, de la uzinele lor, că orice pierdere de timp i-ar fi scăzut omului nu numai prestigiul de meseriaș serios, dar l-ar fi putut atinge și la buzunar. Și-n felul ăsta ar fi avut de-a face cu nevastă-sa, care, probabil, ca toate nevestele, era contabilul cel mai sever al bugetului familial. „Lasă-mă, fato, în pace, îi răspunse inginerul, nu mă duc la voi acasă! N-am venit încă să te pețesc...“ „Dar de ce-ai venit?“ îl întreabă ea, încercînd să-și descleșteze degetele din palma lui mare, puternică, fierbinte. „Am venit doar așa, să te văd, mi-era dor de tine...“ „Nu te cred...“ „Dacă nu mă crezi, atunci sînt obligat să-ți spun că am și un interes, unul aproape oficial...“ „Bravo, bine că recunoști. Știam eu că nu mă iubești, că-i o fățărnicie simpatică toată joaca asta...“ „Vorbești prostii, draga mea ! Ți-e ciudă că nu ți-am scris, că nu te-am anunțat de sosire, și te-au surprins colegele asupra faptului...“ „Ce fapt?“ „Că te întâlnești, ziua în amiaza mare, la poarta uzinei, c-un delegat al tineretului brașovean.“ „Ți-am spus eu că nu mă iubești deloc, Veanule, dacă te-ai trezit acum delegat... Hai, zău, spune-mi de ce-ai venit ? Ți s-a întîmplat ceva ?“ trădă ea o neliniște în glas. Se apropiară de casa lor și Veanu, temător să nu ajungă pînă la urmă în fața viitoarei soacre, încetini pasul. Se grăbi, în schimb, să-i răspundă : „Nu mi s-a întîmplat nimic rău, fii liniștită ! Nu m-am îndrăgostit de altcineva.

Ba, aş putea spune, uite, cum să zic..." începu el să se încurce în vorbe. „Ce ?“ îl opri Liliana în drum, lângă un stîlp înalt de telegraf, pe care mişunau mii de gîngănii roşii, cu drumuri precise, grăbite, fără ezitări inutile. „Ce, Veanule ? Hai, spune, nu te mai juca de-a v-aţi-ascunselea cu mine. Sînt obosită. Mi-e foame, trebuie să mă grăbesc la şcoală... Ştii..." „Da. Ştiu. Uite, ca să nu te mai plictisesc cu bilbîieli, ca un îndrăgostit ordinar, te invit să mîncăm împreună la restaurant, să-ţi prezint partea oficială a misiunii mele, şi-apoi, deseară, după cursuri, să ne întîlnim din nou..." „Unde ? De ce ?“ tresări ea şi porni, fără să vrea, mai departe. Veanu se ţinu pe urmele ei, insistînd să accepte invitaţia la restaurant, sau, dacă nu, să fugă singură pînă acasă, să-i spună maică-si că are o şedinţă urgentă, să pună ceva în gură, ca să n-ameţească, să-şi ia cărţile pentru seral şi... „Şi ?“ „Te-aştept aici. O să vezi că e vorba de ceva interesant. Nu sînt eu chiar un apucat, cum mă crezi tu, astăzi, Lilianule !" o dezmierdă el băieţeşte, cum mai făcuse şi altă dată, ca s-o înduplece. După zece minute, fata se întoarse de-acasă îmbrăcată într-un pantalon albastru, strîns pe pulpe, şi într-o bluză albă, înflorită ca un vişin sălbatic.

Parcă o vedea şi-acum întinzîndu-i servieta de piele, încărcată de cărţi şi caiete, să nu-i mai tragă umărul în jos : „Poftim, oficialule, acum poţi începe !" „Dacă mă iei aşa, nu-ţi spun nimic !" făcu băiatul, cădelniţînd servieta plină de cărţi, grea ca plumbul. Era şi el obosit. Joaca aceea prelungită, cu pauze greoaie, îl convinsese încă o dată că ţăranul din el ieşea mereu la suprafaţă, îi puneia piedici, dorea să-l facă de rîs în faţa acestei fete. Noroc că şi ea se arăta foarte apropiată de firea lui, ca să-l poată scoate din poticniri şi obstacole, la o veselie reală. Plutea în jurul lor spuma mireasmelor pe care munţii şi livezile o azvîrleau pînă la marginea visului. Nu, n-avea nici un rost să se

joace cu vorbele. Socotea că ar fi tocmai timpul să-i spună fetei verde-n față că-i este, da, de ce să nu i-o spună, îi este mai mult decît dragă. Îi venea s-o ia în brațe, ca în ziua aceea cu zăpezi neliniștite de la Poiana Brașovului, cînd Veanu avu senzația că descoperă, în sfîrșit, și el lumea, sensul real al existenței unui bărbat: dragostea, nebunia pămîntului. Dar, uitîndu-se în jur, își dădu repede seama că gesturile spontane, de-atunci, nu-și puteau avea nici un rost acolo, în mijlocul unui orașel de ochi curioși, de pași grăbiți, de mărunte griji cotidiene, care arătau, toate, că oamenii, fie și primăvara, cînd ard în flăcări albe grădinile, își urmează cărările lor bătătorite, învățate de la cei bătrîni, deprinși mai mult cu amărăciunile decît cu bucuriile lumii. Or, tocmai de amărăciunile acelea vechi, ce i se cuibăriseră și lui în suflet, simțea Veanu că trebuie să fugă, ținînd-o de mîna, cu o disperare neînțeleasă, oarbă, pe fata alunecoasă a munților. Ce să-i spună, cum s-o ademenească spre bucuriile lui îndoielnice, șovăitoare ? Dacă el nu era în stare să evadeze din sine însuși, atunci de ce n-o făcea Liliana, de ce nu-l alunga ea din singurătatea aceea, tîrîtă în urma lor ca o umbră străină ? „Vezi, spuse el într-un tîrziu, eu credeam că și tu mă iubești pe mine. Că nu ești o egoistă, ca toate fetele...” „Dar de unde cunoști tu fetele ?” „Ei, de unde ! Din cărți, de pe la ședințe...” „Și ce ședințe țineți voi, Veanule ?” „Ca și voi. Destul de lungi, destul de plictisitoare...” „Cum, ca și noi ? Dacă vrei să știi, noi nu prea mai avem timp de ședințe.” „Dar ce faceți ?” „Orice, numai ședințe nu. Are directorul o pică pe ședințe, de ne-a băgat în sperieți.” „Nu înțeleg.” „Știi ce mi-a spus într-o zi, anul trecut, cînd l-am invitat, din partea biroului UTC, la o analiză ? Ce, mă, și pe voi v-or apucat analizele ? În loc să-i lăsați pe golanii ăia să se urineze pe cele trei tufe de trandafiri din curtea uzinei — da, da, n-ai de ce să te miri ! — mai bine ați sădi trei mii de butași în locul lor. N-avem noi trei mii

de tineri în uzina asta ? Ați pus voi, în fiecare secție, acvarii cu pești, ca în biroul directorului ? N-ați pus ! Rupeți voi fiecare câte-o floare de liliac, de rămân tufele ca ologii la marginea aleii ? Rupeți ! Ați venit voi după mănuși albe, să nu vă stricați degetele la montaj ? N-ați venit ! Ați luat voi vreo atitudine față de bădărănia portarilor, care-i țin la ieșire pe «eroii muncii socialiste» cu mâinile în sus, ca pe hoți ? N-ați luat ! Atunci, ce dracu să analizați ? Ia să-mi veniți voi cu inițiative, cu ceva isprăvi de muncă, nu cu analize, că vă dau afară pe ușă cu ele cu tot !“ „Păi vezi, Lilianule, o întrerupse băiatul. De-aia am venit eu aici oficial, minți el, de-aia m-a trimis UTC-ul de la uzina noastră, să aflu cum v-ați inspirat voi de-ați luat anul ăsta atâtea inițiative ? Și cum se face că toate v-au reușit ? E-adevărat, sau e doar o laudă goală, un zvon, o minciună ?“ Pînă să-i spună fata ce avea ea în cap despre toate curiozitățile astea, parcă scornite anume ca să-i alunge neliniștile, să-i clatine concentrarea aceea rigidă asupra unor întrebări fără rost — mă iubește, nu mă iubește ? — ceasurile zilei se ascunseră în pădurile dimprejur și amurgul își chema elevii la școală. Liliana intră din nou pe poarta înaltă a uzinei, după zidurile căreia, printre halele imense, se afla și localul institutului seral de sub-ingineri. Îi promisese că, dacă o așteaptă la poartă, pe la orele 9—10, se vor plimba apoi împreună pînă dimineața. „Mă minte, sau e nebună ?“ se întrebă el în clipa aia. „Pîn-acum s-a jucat cu mine de-a plictiseala și-acum, dintr-o dată, îi arde să ne plimbăm toată noaptea. Dar de așteptat tot o aștept, fiindcă... Da, fiindcă mi-e dragă“, încheie el, îndreptîndu-se spre restaurantul central al orașului, flămînd, împleticindu-se, ca năuc. Nu mai avea nici putere nici chef să reia toate gîndurile de la capăt, să reconstituie firul lor real, logic, de care voia să se țină, mai tîrziu, pînă dimineața. Dacă-i propusese, totuși, Liliana o asemenea plimbare, cum ar fi putut el da bir cu fugiții ?

De ce ? De cine să fugă ? Cu întrebările acestea se așează la o masă, comandă un coniac și ceva de mîncare, înfulecînd grăbit, ca un lup. Cînd era pe terminate, veni și se așează la masa lui, cerîndu-i scuze de zecce ori, un bărbat între două vîrste. Se vedea cît de colo, după duhoarea țuicii, că-și prelungise șederea mult peste ceea ce se poate chema o „haltă“ la ieșirea din schimbul unu. Se certa, fie în gînd, fie cu voce tare, cu același director năstrușnic al uzinei, dușmanul, pare-se, de moarte al ședințelor anapoda, al analizelor superflue, al chiulului cronometrat și bine plătit. Tocmai cînd Veanu se gîndea ce-o să-i răspundă Liliana, seara, mai tîrziu, la întrebările sale despre inițiativele acelea năzdrăvane din uzina lor, care păreau să fi luat locul, în ființa ei, unor pofte de joacă și de iubire, omul cherchelit de-alături își dădu drumul din nou : „Auzi, dom'le, ce-mi spune într-o zi ? — Hai, vorbește, ce taci ! Cum e cu piesa aia ratată ? — Care piesă, tov' director ? fac eu pe niznaiul. — Spune, cum e ? — Păi, tov'director, știți, directivele, legile... — Hai, mă, lasă-mă cu goangele ! Directivele le știu eu mai bine ca tine. Spune-mi de ce-ai greșit piesa ? — Păi, am plătit-o. — Cu cît ? — Doi lei și treizeci de bani. — Nu, drăguțule, piesa aia face două sute treizeci de lei, nu cît ai plătit-o tu ! — Cum ? — Uite-așa ! Și dă-i și repetă, de parcă aș fi fost, pardon, timpit, tot procesul de producție, pînă la piesa aia nenorocită, toate pierderile cauzate cîcă de ratarea ei. — Dacă mai faci, băiete, trei rebuturi ca ăsta, pe luna în curs, zice, atunci o s-ajungi acasă cu buzunarele goale. Să te judece nevasta, nu eu, că mai am și alte treburi ! Și-acum, uite, dom'le, mă trimite acasă lefter, dumnezeii mamii lui de director, că-i dulce la vorbe ca mierea și amar la sancțiuni ca fierea ! Mi-a făcut-o și azi, ca atunci cînd cu „consiliul oamenilor muncii“. Știi ce mi-a făcut?“ „Nu“, răspunse Veanu, înghițindu-și ultimele bucăți de pîine cu care ștergea, ca un copil, tocana din farfurie. „Nu știu“, repetă el, observînd

că omul de-alături tace mirat, ca de-o nelegiuire. „M-a întrebat, dom'le, dacă m-a pupat nevasta cînd a auzit c-am fost ales în „consiliul oamenilor muncii“ pe uzină. — M-a pupat, am recunoscut eu, că nu știam unde bate cu întrebarea lui. — E-adevărat că ți-a spus : acum e momentul, Costică, să ne mai cumpărăm o butelie de aragaz în plus, să ne schimbăm mobila aia veche, să ne schimbăm apartamentul cu unul mai mare, să-ți mai crească și ție salariul ? Doar ești șef, ce dracu ! Nu repetați voi, Costică, toată ziua, că uzinele-s a voastre ? Auzi, dom'le, parc-o cunoștea pe nevastă-mea, pe Sevastița, de-o mie de ani.“ „Și ?“ „Și de ales, a doua oară, nu m-or mai ales, iar acum am rămas și fără bani, tuns chilug pe luna asta, că nici nu-mi vine să dau ochii cu scumpa mea Sevastița.“ Ciocni cu paharul gol al lui Veanu, sughiță de cîteva ori printre lacrimi, în timp ce inginerul se gîndi și-apoi îl întreabă : „Ești bolnav ?“ „Nu, de ce să fiu bolnav ?“ „Dar directorul e sănătos ?“ „Tun, dom'le ! Și cînd e bolnav, el e tot sănătos.“ „Cum adică ?“ „Uite-așa. Ne spunea odată nouă, adică în consiliu : — Măi, un șef adevărat nici cînd se dă de ceasul morții nu trebuie să lipsească de la treabă ! De ce ? Uite de ce : să nu-l vadă oamenii că lipsește...“ „Și că se poate și fără el ?“ îl întrerupse Veanu amuzat. „Nu, la asta nu se gîndea nici el, nici noi, fiindcă, recunosc, dom'le, că fără el nu se prea poate. Țsta conduce, nu se joacă ! — Dacă te văd oamenii că lipsești, zicea el atunci, bagă repede de seamă, că nu-s chiori, și încep să-și spună : vedeți măi, ce greu e pe lumea asta ! Pînă și șefii obosesc, se îmbolnăvesc, lipsesc de la datorie ! Atunci ce să mai vorbim de noi, muritorii de rînd ? ! Noi de ce să nu lipsim ? Auzi, dom'le, ce-i trecea prin cap !“ „Și cine-l susține pe șeful vostru, tineretul, sau cei bătrîni ?“, făcu Veanu pe curiosul. „Îl susține, dom'le, ca pe-mpăratul, și-o tabără și ceealaltă.“ „Cum, de ce ?“ se miră străinul. „Uite-așa ! La ăștia tineri

le-a făcut o școală de subingineri în uzină, le-a tras landoul la poartă, ca moșierilor de pe vremuri. Le-a făcut, aici, la doi pași, cămine de tineret, le dă și garsoniere. Când vin copiii, dar vin cam rar, că s-au boierit miresele, îi trece la apartament. Cum dracu să nu țină cu el ? „Și ceilalți ?” întrebă Veanu. „Pe ceilalți îi duce cu fofirlica în fel și chip. Le-a dat insigne, carnete cu dungă și diplome, ca hrisoavele împărătești.“ „Nu-nțeleg.“ „Nici eu nu-nțelegem, când eram ca dumneata. De la ce secție ești, că nu te cunosc ?” „Nu sînt de-aici. Sînt călător...” „De la județ, ori de la minister ?” „Nici de-acolo, nici de dincolo.“ „Bine, dom'le, spune-așa, de ce mă lași să-mi răcesc gura degeaba ? ! Eu credeam că-mi poți pune-o vorbă bună pe lîngă...” „Nu-l cunosc pe director“, se grăbi să-i precizeze străinul. „Nu pe lîngă el, că-i tot degeaba ! Pe lîngă Sevastița...” Veanu se cutremură de rîs, dar băgînd de seamă că celălalt se încruntă și e gata să dea drumul la un nou val de lacrimi bețivănești, îl luă cu binișorul : „Cui, la cine dă insigne directorul vostru ?” „La maiștri, dom'le, se lăsă prins în cursă celălalt. Le pune insignele și-o floare frumoasă în piept, ca la nuntă.“ „De ce ?” „Din cauza portarilor. Să nu-i mai controleze cînd vin și cînd pleacă, la ore fixe. Dar ăia, maiștrii, ca proștii, vin tot mai devreme și pleacă tot mai tîrziu. Adevărat, nu mai ridică mîinile la control, ca vinovații. S-a răstit într-o zi directorul la portari, de credea poporul că-i desființează : — Ce, măi nenorociților, voi ne țineți eroii cu mîinile în sus ? Numai pînă la poarta voastră durează conștiința ?” „Și ?” murmură străinul. „Și, asta-i !” „Dar carnetele cu dungă, ce rost aveau ?” întrebă Veanu trăgînd cu ochiii la ceasul de pe mînă, să vadă dacă mai e mult pînă la ora nouă. Era grăbit, nerăbdător să se așeze din nou în fața porții cu bucluc, s-o aștepte pe Liliana cînd iese și, va vrea sau nu, s-o ia în brațe ca în iarna de la Poiana Brașovului, să fugă cu ea în lume. „Carnetele cu dungă, îl întrerupse, printre su-

ghițuri, bețivul, dovadă că nu era turtit de tot, din moment ce-și aminti de întrebare, carnetele astea le dă de-al dracului, în funcție de rezultate. Să nu stai la rînd, cînd se împart salariile. Am avut și eu o dungă de-asta, prima-ntîi, înainte de-a mă prinde Sevastița la unguroaică... Da, dom'le, nu rîde, m-am dat și eu în dragoste cu una tînără, de peste munți, și-am început să șchiopătez pe la slujbă și pe la Sevastița... S-a dus, nebuna, la director, și ea, cu gura ei, mi-a păpat și dunga și consiliul de conducere. Că, altfel, muieruști de-astea tinere am mai avut eu, ce să m-ascund după deget ! Foc de paie ! Îți iau banii și te lasă gol-pușcă. Da, da, nu rîde, că-mi poți ajunge pe urme. Acuma, ce să mint, mi-ar pare rău numai după diplomă. C-o fac frumoasă, 'le sfinții mamei lor, de te poți îngropa cu ea, ca împărații de pe vremuri cu podoabele lor de aur.“ „Cum adică ?“ făcu iar pe neștiutorul Veanu. „Adică, diploma asta de pensionare ți-o pregătesc înainte cu trei luni. Se leagă frați de cruce, un tînăr, un bătrîn și-un inginer din secția respectivă. Îți scriu ei acolo tot felul de idei și de citate, de te ung la inimă, că pe urmă le înveți pe de rost și le spui seara în loc de *Tatăl nostru*, le visezi și noaptea-n somn. Numai după diplomă și după sirena aia din ultima zi mi-ar pare tare rău.“ „Ce sirenă ?“ „Aia de ți-o trage la festivitate, în ziua pensionării. Am fost și eu în echipele astea de pensionare. Complicate, dom'le, ca firea directorului. Se umple secția de flori, de miroase a primăvară...“ „Ori a înmormîntare“, deveni Veanu macabru. „Nu, parcă se apără celălalt, nu, că sînt numai fete tinere în jur. I-adevărat că golanii îți pun, în ziua aia, în buzunarul pantalonilor de la salopetă, un rașpel cît toate zilele. Bat șeaua și rîd de se prăpădesc, măgarii ! Dar la trei, cînd sună sirena pentru toată lumea, îi vezi smeriți, ca pe sfinții din icoane. Iar la trei și cinci, cînd sună numai pentru tine, se-aliniază cu toții, de-o parte și de alta a aleii, pînă la poartă. Acolo te-așteaptă directorul, secretarul de partid,

echipa de pensionare, cu diploma ei firetisită și cel mai tânăr muncitor pe care l-ai avut direct sub mînă. Auzi, dom'le, pe ăsta îl pune directorul să-ți țină discursul de adio. — Măi, nea cutare, zice, nu tovarășe, că-i prea oficial, dumneata m-ai învățat meseria, dumneata mi-ai fost ca un tată. Și dă-i, și ține-o așa, cu vorbe care-ți storc lacrimi. Uite, numai după discursul ăsta și după diplomă mi-ar pare rău...“ „Dar de ce ți-e frică ? De ce crezi c-o să ți le ia ? Mai ai destul pînă la pensie...“ încercă să-l consoleze străinul. „Din cauza lu' Sevastița, că se ține de capu' meu ca scaiu' de oaie. Tabără peste director cu pîrile ei, pîn-o dat-o șefu' într-o zi afară din birou. Vezi, de-aia îmi pare rău, c-am rămas acum și lefter și supărat cu directorul...“ „Las' că-i spun eu mîine să te ierte !“ exclamă Veanu, făcîndu-i semn chelnărului să-i pregătească nota de plată. „Și pentru dumnealui, tot la mine“, adăugă el arătînd spre vecinul de la masă. „Dumnealui a plătit, e corect, îi răs-punse chelnerul cu ton de reproș. Client vechi !“ „Vezi, dom'le, se repezi omul, știam eu că ești venit de sus, dar nu bănuiam că vrei să mă tragi de limbă...“ „Dar ce, te-am tras ?“ „Nu, recunosc, ai fost un domn ! Mi-am descărcat și eu sufletul, că la Sevastița tot degeaba ! E în stare să mă și bată...“

Cu vorbele astea se despărțiră. Omul rămase mai departe la masa pustie, cu paharul gol în față. Își propti bărbia în pumni și începu să cînte încet, suspinat, printre lacrimi, pînă cînd chelnerul îi puse mîna pe umăr și-i spuse, zgîlțîindu-l : „Cîntecul interzis !“

Veanu se îndreaptă apoi grăbit spre poarta uzinei. Era ora nouă. Becurile mari, atîrnate deasupra grilajului, înjunghiau întunericul gros, care curgea în valuri dinspre munți. Se făcu nouă și jumătate și Liliana tot nu apărea.

Se apropie neliniștit de ghișeul portarului și-l întrebă dacă fetele de la cursurile serale ieșiseră sau nu. „Dar de ce te interesează pe dumneata ?“ se răsti la el portarul. „Uite-așa, de-al dracului !“ îi replică Veanu. În ciorovăiala lor, se iviră un grup de fete și câțiva băieți, îndreptându-se spre grilajul înalt al porții. Veanu se feri din calea lor, să nu dea iar față cu colegele Lilianei, ca la prînz. Trase cu coada ochiului, în lumina nemiloasă a becurilor, dar de data asta portarul saluta cu mîna la chipiu, nu mai pipăia fetele cu curiozitatea aceea indiscretă, de la ora trei. Rămase trist cînd observă că Liliana lipsește din grupul ce se grăbeau spre ieșire. Mai așteptă să treacă toate pîlcurile, să se stingă și ultimele ecouri din gălăgia lor, înghițită repede de liniștea mare a orașelului, ca apoi să întoarcă mereu capul spre ghișeul enigmatic al portarului. Zadarnic, fata nu apărea. Ce să facă ? Plecase oare mai devreme, sau se ascundea de el ? Nu-i spusese chiar ea s-o aștepte, că vrea să se plimbe toată noaptea împreună ? „Da, toată noaptea, așa mi-ai spus“, începu Veanu să vorbească singur. „Și-acum ? Unde ești, feto, de ce te joci cu răbdarea și cu... da... și cu dragostea mea ? N-ai simțit că... da... nu mi-e rușine, recunosc... te iubesc... numai din pricina asta am trecut munții, nu oficial, cum am glumit cu tine... Te-am așteptat toată seara, împreună cu bețivul ăla nefericit, înfricoșat de Sevastița lui, ca de moarte... Ce te sperie pe tine, Lilianule, de nu vrei să vii ?“

Tocmai cînd credea că nu mai are cine-i răspunde la întrebări și neliniști, cînd firea iute a Borceștilor începea să fiarbă în el, să-i răscolească orgoliul de bărbat tînăr, Liliana apăru, într-un tîrziu, dar fără servieta cu care intrase la cursuri. Trecu în grabă, indiferentă, pe lîngă portar, se uită în toate părțile, orbită de lumina puternică a becurilor. Îl descoperi cu greu, după ce-și frecă ochii de cîteva ori, ca dimineța, în răsăritul soarelui. „Te rog, Veanule, să mă ierți !“ se grăbi ea cu scuzele, în timp ce

băiatul o cuprinse repede de după umeri, fără ezităările și fasoanele din timpul zilei. „De ce să te iert ?“ „C-am întârziat. M-a chemat tata... Știi, el lucrează tot în secția noastră, în schimbul doi, o să iasă acum la unsprezece...” „Și ?“ biigui el. „Îmi pare rău, dar n-am ce face...” „Nu înțeleg...” „M-a rugat să țin locul, în schimbul trei, unei colege care s-a îmbolnăvit...” „De ce nu i-l ține el ?“ se repezi băiatul. „Știi, la asta m-am gândit și eu, în primul moment. Dar pe urmă l-am văzut tare obosit, palid, ca o lămâie stoarsă. Mama, când îl vede așa, crede întotdeauna că e bolnav. Se teme...” „Bine, Lilianule, văd c-am trecut munții degeaba, ca un haiduc nebun. Mi-e clar, tu fugi de mine. M-ai mințit c-o să hoinărim toată noaptea împreună, și-acum dai bir cu fugiții. Așa-i, ori nu-i așa ?“ o luă de scurt, intempestiv, inginerul. Fata izbucni în plîns. „Dacă nici tu nu mă crezi, atunci cui să mă mai plîng ?“ El, ca electrizat, se opri în loc, o lipi toată de trupul lui, îi ridică fruntea spre lumina stelelor mari, indiscrete, se uită lung în ochii ei, ca aplecat peste fîntîni adînci, ameteitoare. O sărută nesățios, violent, încît fata își pierdu răsufarea. „Chiar dacă te cred, tot mi-e dor de tine ! Înțelege-mă, de-aia am venit...” gemu Veanu, în timp ce Liliana porni, speriată, înainte. El o ajunsese din doi pași. O prinse iar pe după umeri, febril, deznădăjduit. „Iartă-mă, sînt nebun. Nu știu ce-i cu mine...” „Văd... M-am speriat... Iartă-mă și tu, dar nu pot altfel... Tata e bolnav, dar nu vrea să se-arate... Iar colega aceea, credemă, dacă n-aș cunoaște-o atît de bine, poate m-aș îndoi, n-aș intra în locul ei...” „Deci, te-ai hotărît, mă părăsești...” „Da. Nu pot altfel... Dimineată, cînd scap, vin cu tine, unde vrei tu ! La Brașov, dacă vrei...” Potolindu-se brusc, Octavian Borcea redeveni inginerul calm, calculat : „Bine, Lilianule. Primesc ! Dar acum, hai la restaurant, să mănînci ceva, să nu intri în slujbă flămîndă, istovită.” „Nu. Nu mă pot duce. N-avem timp...” spuse repede fata, uitîn-

du-se în zadar, prin întuneric, la ceasul mic de pe mină. „Ți-e rușine să te-arăți în târgul ăsta cu mine, asta e...” deveni el insinuant. „Nu, nu-i așa, protestă ea. Fetele, colegele mele, oricum, te cunosc... De ce să-mi fie rușine ? Dar, crede-mă, nu mai avem timp pentru restaurant. Mai bine ne plimbăm. Vreau să-nghit și eu un pic de aer rece, curat. În secția noastră e cald, n-aș vrea să mă prindă somnul... O să mănânc ceva la bufetul uzinei, un sandvici, un măr...” „Să bei o cafea”, o îndemnă el, bucuros totuși că le mai rămînea, astfel, o jumătate de oră pentru plimbare. „Ei, și-acum, spune-mi sincer, unde vrei să mergem mîine dimineață ?” „Ți-am spus. Unde vrei tu. La Brașov, la Poiana, oriunde... M-am săturat și de școală, și de uzină, de toate... Vreau să vin cu tine, să văd dacă mă minți, ori mă iubești cu adevărat...” Sinceritatea ei îl derută, îl puse pe gînduri. N-o mai recunoștea. Nu înțelegea ce s-a putut răsturna în sufletul fetei, de-i vorbea acum în felul ăsta. „Precis e numai obosită. Mă iubește, nu trebuie să mă mai îndoiesc de dragostea ei... Sînt convins că n-o s-ajungă niciodată o Sevastiță neagră în cerul gurii...” își spuse Veanu, ghemuit în sine. Apoi, se trezi vorbind cu voce tare : „Te pot transfera la uzinele noastre... Avem și noi cursuri de subingineri, o să-ți fie mai ușor, o să-ți ajut și eu...” „Ce să mi-ajuti ?” întrebă fata, cuibărindu-se și mai cald sub umărul lui. „Să înveți...” „Ce să învăț ?” „Ce-ți place ție...” „Mie numai de tine îmi place. Numai pe tine vreau să te învăț...” se răsfața ea. „Învățătură ușoară, Lilianule ! Prea ușoară ! O să mă cunoști, în cîteva zile, și-apoi o să te plictisești...” „N-o să mă plictisesc, fii sigur ! protestă ea din nou. O să te citesc de-o mie de ori, și tot n-o să mă satur ! Încă nu mă cunoști, te lauzi degeaba !” „Da, recunosc, mă laud... Dar la ce te tot zgîiești tu, Lilianule ?” o luă la zor, ridicîndu-i bărbia în sus și sărutînd-o hoștește pe buzele tremurătoare și reci. „Vezi stelele alea de pe cer ? De ce crezi tu că-s așa

de mari ? cuteză să-l întrebe Liliana. „Nu știu. Sînt stele de munte. Poate că le dau și lor sînii, ca la toate fetele, primăvara...” „Să-ți fie rușine, Veanule, dacă tu numai atîta vezi în stelele noastre !” îi reproșă ea, lipită însă, cu un soi de disperare, de trupul lui. De data asta, observînd că se îndepărtează de uzină, era rîndul lui Veanu să se uite la ceas și să-i atragă atenția Lilianeii că mai rămăsese doar un sfert de oră pînă la unsprezece. Dinspre munți se auzea hămăitul cîinilor, de pe la stîmile cio-bănești. Curgea o boare curată, usturătoare, prin care cei doi înotau ca păstrăvii în apele reci, la pragurile înalte de sub stînci. Lumina stelelor mari, respirînd parcă în pulsuri egale, misterioase, sfidate de vorbele băiatului, se întunecă brusc la poarta uzinei. Acolo becurile electrice, cu învăpăierea lor albă, artificială, le aruncară în față poruncile realității : să se despartă, să lase fata să treacă în grabă pe lîngă portarul somnoros. Nu însă înainte de a-i mai fi spus, repetîndu-i, după ce-o sărută de zece ori : „Te aștept la șapte, Lilianule, fii cuminte, bea o cafea !” Ea îi făcu un semn fluturat cu mîna și se topi în curtea imensă a uzinei, fără să se mai uite înapoi. Veanu, amețit o clipă, se întoarse în grabă, să nu-l ajungă din urmă valul muncitorilor care ieșeau din schimbul doi. Luminile restaurantului se stinseseră tocmai la unsprezece, nu mai era, deci, tentat să încerce acolo. Se îndreptă spre unicul hotel al orașului, cu o poftă imensă de somn. Găsi cu greu o cameră liberă, numai după ce arătă recepționarului o sută de lei nouă-nouță, rugîndu-l în schimb să-l scoale dimineața la ora șase, să-i bată tare în ușă. Acum îi era lui Veanu totul clar. Nu se mai îndoia de nimic, nu mai punea într-un cîntar nedrept sentimentele Lilianeii. Îi părea chiar bine că, în loc să rătăcească pe străzi, sau cine știe pe unde, pe drumurile dinspre munți, toată noaptea, iar dimineața să se despartă istoviți, ca lunatecii, și să se mai

revadă cine știe cînd, acum se putea pregăti s-o întîmpine, în zori, odihnit, s-o ia în brațe ca pe un copil bolnav de febră și s-o ducă pînă la marginile lumii. Adormi repede, căzu, parcă plutind, în somn, nu visă nimic, ori nu-și dădu seama că visase, din moment ce se trezi la cinci și jumătate, în cîntatul unor cocoși de prin curțile vecine. Deschise geamul, să-i audă mai limpede, să nu se îndoiască și el, ca Petru, în grădina Ghețimanilor, să nu-l mai încolțească iar toate întrebările și neliniștile. Se bărbieri în fugă, se așeză sub dușul rece, dîrdîind cîteva clipe, se frecă îndelung cu cearceaful de pe pat, fiindcă hotelierii uitaseră să-i pună prosoape la baie. Cînd portarul de serviciu îi bătu în ușă, la șase și un sfert, tînărul inginer era gata îmbrăcat, și se grăbi să coboare în stradă. Îi era din nou foame. N-avea răbdare să intre la vreo cofetărie. Cumpără doi covrigi, din coșul unui vînzător ambulant, dar nu-i mîncă. Îi puse în buzunar, cu gîndul că, la întîlnirea cu Liliana, fata, flămîndă și ea, o să se bucure probabil copilărește de covrigii stropiți cu susan. Mai cumpără de la un chioșc de dulciuri, în drum spre poarta uzinei, două bucăți mari de ciocolată amăruie. Le puse și pe acestea în buzunarele hainei. Răcoarea dimineții, emoția așteptării îl scuturau de parcă ar fi intrat a doua oară sub dușul din baia îngustă a hotelului. Zgribulind, se opri lîngă gardul unei case, cu grădiniță în față, și încercă să se încălzească la lumina soarelui matinal, ținut pe creștetul munților ca o pîine încă aburind. Se făcu ora șapte. Pîlcurile de muncitori, revărsate pe poarta uzinei, care încheiau astfel cel de-al treilea și ultimul ciclu al zilei și nopții de muncă, i se păreau lui Veanu foarte pestrițe. Ca și cînd n-ar fi știut, de la uzinele lor, că, în mod firesc, erau foarte puține fete în schimbul de noapte, mai mult bărbați în vîrstă și mai ales băieți tineri. Nici un fel de veselie nu se mai putea desprinde acum din vorbele și

gesturile lor. Lipsa somnului, efortul de peste noapte. Își spuneau cuvîntul. Dar ceea ce i se păru și mai ciudat era faptul că aproape toți sușoteau între ei, gravi, misterioși, de parcă n-ar fi vrut să se audă unii pe alții, monologînd fiecare ca într-o piesă absurdă. Înțelese, totuși, la un moment dat, niște cuvinte strîmbe, care-i izbiră timpanul dureros, neliniștitor : „...biata fată... a ars ca o lumîinare de Paște... atîta i-a fost ei scris să trăiască... și nenorocitul ăla, acum zace legat la miliție...” Mai așteptă cîteva minute, pînă se depărtară grupurile pestrițe de oameni, cu mersul lor încet, greoi, ca și cînd n-ar mai fi vrut să se despartă de grilajul înalt al porții de fier. Inginerul, văzînd că Liliana lipsește din grupurile acelea, se gîndi, mai întîi, că întîrzie, cine știe de ce, ca fetele. Dar apoi, fără să vrea, pierzîndu-și răbdarea, se trezi că face legătura între șoaptele oamenilor și întîrzierea ei. Se repezi la portar, și-l întrebă dintr-o suflare : „Liliana... da, ea... n-a ieșit încă ?” „Dar cine ești dumneata ? îl întrepruse omul, cu o voce gravă, îngrijorată. Ești fratele ei din armată, sau...” „Ce te interesează ? Hai, spune-mi, ai văzut-o sau nu ?” „N-am văzut-o ! Au dus-o cu mașina salvării...” „Unde ?” „Cred că la spital... Numai că era prea tîrziu, era moartă... A ars, de la chibritul ăluia, ca o feștilă...” Veanu rămase o clipă țeapăn, interzis, i se părea că nu aude sau nu înțelege bine vorbele portarului. Apoi, dezmeticindu-se, se desprinse cu greu din durerea care-i fulgeră trupul, ca o electrocutare. Se prinse de bara de fier din fața ghișeului, să nu cadă. Nu putea crede, așa, dintr-o dată, că e vorba de Liliana. Se împotrivi cu toată ființa acestui gînd sinistru. Îl refuză categoric, parcă i-ar fi dat cu piciorul, ca unui dihor ce-i trece prin față. Fără să mai știe ce face, duse mîna la buzunar, scoase un covrig și-l întinse portarului. Acesta, mai întîi uluit, apoi enervat de gestul necunoscutului, i-l aruncă în față, lăsîndu-l cu mîna întinsă : „Fugi, dom'le ! Ce, ești nebun ? !

Nici n-a murit bine fata și dumneata vii cu covrigi de pomană !... Hai, pleacă de-aici, să n-audă colegii ei, că te-or lua la goană !“

Vorbele portarului îl dezmeticiră de-a binelea. Își dădu seama că poate deveni ridicol, mai ales că începură să intre și să iasă din uzină tot felul de oameni, toți preocupați, cu fețele triste, posomorîte. Îi era tot mai clar că nu e o simplă amăgire, că numai de moartea Lilianeii poate fi vorba. Nu, nu era nici o glumă, nici o farsă, nici o iluzie ! Sub apăsarea acestei constatări, mai mult se tîrî decît merse pînă la spital. Pe dibuite, împleticit, orbește. Iar acolo, un alt portar, mai bătrîn însă, cu o barbă albă, într-adevăr ca sfîntul Petru din icoanele copilăriei lui, îi dădu voie, cu greu, numai fiindcă îi spusese că este fratele fetei, să coboare în „camera morților“, în mica morgă a spitalului. Cînd deschise ușa, îl izbi în față mirosul de formol, iar lumina unui bec puternic îl obligă să-și acopere ochii cu palma. Se opri, încercă senzația că trebuie să fugă, dar se dezmetici repede. Mai făcu un pas înăuntru. Auzi un firez care scrișnea în os, iar cînd deschise ochii zări un om aplecat peste scăfîrlia însîngerată a unui mort. „E ea ?“ mai avu puterea să-l întrebe pe cel cu mîinile însîngerate. „Nu, tovarășe ! Ea, fata de la fabrică, e cea învăluită, din colț...” Se vedea că omul mai fusese întrebant de cîteva ori, în dimineața aceea, și avea răspunsul pregătit gata. Veanu se întoarse spre colțul din stînga, unde, pe o masă acoperită cu mușama albă, sta întins corpul rece al Lilianeii. Era înfășurat în cearceafuri, stîngaci, cum probabil își înfășura ea, cîndva, în copilărie, păpușile bolnave. Nu i se vedeau, de sub pînzele-acelea pătate, decît ochii. Ochii ei verzi, închiși acum, ochii ei frumoși, cetluiți sub sprîncenele arse, scrumite. Plînsul împietri în el. Avu, totuși, tăria să dea cîrpele de pe față la o parte. „Nu-i voie, nu umbla acolo !“ îl apostrofă, rece, profe-

sional, omul care muncea de zor s-așeze la loc chica de pe capul celuilalt mort. Dar Veanu apucase să vadă fața iubitei, desfigurată de moarte, cu pete mari, negre-vineții, cu răni încă deschise, ca un surîs răzvrătit. „Nu, nu se poate, nu ești tu, Lilianule !“, își zise, își urlă în sine, tânărul inginer. Limba din gură nu-l mai asculta. O simțea uscată, amară, ca de talpă. „Nu, nu-i adevărat, nu se poate ! Nu mai rîdeți de mine, nu mai umblați cu farse de-astea sinistre, nu vă mai bateți joc de sufletul meu !“ În timp ce-și repeta nebunește vorbele astea, simțea că i se urcă încet, dinspre tălpi pînă în cerul gurii, o greață imensă, un rău fierbinte, amețitor. Mai avu tăria să se reazime de canatul ușii, apoi, pipăind lemnul umed, lipicios, se strecură afară. Lumina zilei de primăvară, întîrziată acolo printre munți, i se păru o adevărată blasfemie. În orizontul ei, chipul desfigurat de chin, făcut parcă dintr-un lut verzui, amestecat cu cenușă, chipul iubitei sale ciudate, ca o nălucă, trupul tînăr, scăldat în formol, înțepenirea aceea de păpușă stricată, deveneau tot mai ireale, jucau în fața ochilor lui injectați, într-un chip haotic, delirant, amenințător. Inginerul se așeză cumva, nici el nu mai știa cum, mai bine zis se prăbuși pe un scaun, lîngă ghereta portarului, în curtea interioară a spitalului. Își pierduse oare cunoștința ? Sau dormita în neștire, năclăit ca o insectă în văzduhul colindat de năluca fetei ? Nu-și dădu seama cît dură această stare, pînă cînd auzi vocea portarului răstindu-se la cineva : „Nu-i voie, v-am mai spus o dată, fetelor ! Nu, încă nu-i voie ! Acum o *prepară*. O s-o așeze la clubul uzinei... Așa s-aude, zice c-așa a poruncit directorul. S-o gîndi să-i facă înmormîntare oficială, cu tot orașul. Acum, îi caută maică-sa rochie de mireasă...“ Așteptînd să-l înduplece pe bătrîn, cîteva din colegele Lilianeî pătrunseră în curte, dar nu îndrăzniră să se depărteze de ghereta veche de la poartă. Nu-l observară pe Veanu, care sta așezat cu fața la soare, în partea

opusă. Începură să sporovăiască încet, șușotind, de parcă ar fi fost la căpătiul moartei : „...Vezi, dacă nu era îmbrăcată cu nenorociții ăia de pantaloni de plastic...” „Și bluza, tot de plastic...” „Da, și bluza.” „Cine știe de ce n-o fi vrut ea, azi-noapte, să îmbrace salopeta de bumbac...” „Poate se grăbea dimineață undeva...” „Da, poate...” „A intrat peste rînd, în locul Ilenei, care e bolnavă...” „Ceasul rău...” „Ba, nenorocitul ăla, care-a vrut s-o sperie...” „I-a pus hîrtii între degete, din patru părți, și i-a dat foc, nebunu !” „Pe la ora trei și jumătate... Zice c-atunci ațipise ea, pe banca aia din spate...” „Da, știu, unde-am mai dormit și noi cîteodată...” „Era obosită, săraca, făcuse și schimbul unu și cursurile de la seral...” „Ei, da...” se opri, cu vocea scăzută, una dintre fetele acelea care semănau, în ochii lui Veanu, cu niște bocitoare stranii. „Ieri a avut ea o zi mai deosebită...” „Așa-i, am uitat...” săriră celelalte. „Ieri a căutat-o și băiatul ăla, prietenul ei din Brașov...” „Da, tu... Oare s-or fi certat, o fi supărat-o cu ceva ?” „Fugi, tu ! N-ai văzut că toată ziua a fost veselă ?” „Păcat de ei, ar fi fost o pereche frumoasă !...” „Dacă aude băiatul, înnebunește, nu alta...”

Veanu auzea ca prin vis cuvintele lor. Zăcea pierdut acolo, murind și înviind cu fiecare respirație. Simțea cum îi curg pe obraji lacrimi mari, cînd înghețate, cînd fierbinți, pedepsitoare. Ca ale ei — își zicea — ale Lilianeii, din ziua aceea rece, de la Poiana Brașovului, cînd o ținuse în brațe, în joaca lor primă, stîngace. „Păcat de ei, ar fi fost o pereche frumoasă !”, auzi cu întîrziere vorbele șoptite de una dintre fetele acelea triste. „Păcat de ei !” îi rămăsese în auz, și simțea regretul tîrziu, inutil, al prietenelor Lilianeii cum crește în el, luînd locul golului și greții care-i inundaseră trupul, aruncîndu-l în starea aceea de sfîrșeală, nepotrivită cu firea lui iute, voluntară, de bărbat din familia Borceștilor. Își aminti că în ziua cînd murise maică-sa, Silvia, el era abia un copil, nu înțelesese

mai nimic din acea primă confruntare cu realitatea morții. Plînsese și el odată cu ceilalți mai mari, apoi, de-a doua zi, își văzu de alergături, de școală. Crescu așa, stingher, printre toate poveștile, frământările și răsturnările sufletești din familia lor. Nici viața aspră, cuibărită în el din anii de tractorist, nici liceul seral, cu vechile lui istovitoare, nici facultatea, care fusese răstimpul cel mai fertil al existenței sale, nu-l învățaseră nimic, sau aproape nimic, despre șocul acesta ca o rupere violentă, singeroasă, pe care-l produce moartea în sufletul unui om îndrăgostit. Și nu-l învățaseră pentru că el, pînă atunci, nu fusese îndrăgostit cu adevărat de nici o fată. Avusese, desigur, unele simpatii, jucase chiar rolul de îndrăgostit, în diferite ocazii, cu diferite fete pe care le cunoscuse, în toți anii aceia și reali și iluzorii, prin toate peregrinările lui, destul de puține, sărace, limitate între casa părinților din Zăpadia și orașul acela mare, cu Biserica Neagră la mijloc, ca un *memento* al veacurilor. Iată, numai acum, sculat ca din morți, cu urechile pline de șoptele unor fete necunoscute („Păcat de ei, ar fi fost o pereche frumoasă !“), numai acum, cînd chipul Lilianei nu i se mai nălucea în văzduhul halucinant de limpede, cînd părea să rămînă tot mai mult în subsolul spitalului, înțelese el că moartea e singurul joc periculos, singura luptă pe care, odată și-odată, trebuie s-o pierzi. Constatarea aceasta, făcută acolo, între vis și trezie, între viață și moarte, poate sub influența aerului de munte, amestecat cu mirosul de cloroform, fără să-l contrarieze, fără să-l revolte, îi risipi în toată ființa un început de calm, o energie discretă, tenace, care ținea de firea lui, de moștenirea lui îndepărtată. Ea și numai ea îl îndemna acum să se ridice, să calce încet, cumpănit, să treacă pe lîngă fetele care înmărmuriseră la vederea lui, să treacă pe lîngă bărbosul de la intrare, prin locul acela strîmt, sărăcăcios, care nu mai era deloc o poartă a raiului, ci numai a unui biet spital de pro-

vincie, în pivnița căruia trebuia să-și lase iubita, arsă de vie, învăluită într-un morman de cîrpe. „El e, prietenul ei de la Brașov...” mai auzi din urmă, ca refrenul unui bocet. Cu povara aceasta în spinare, călător straniu prin incendiul verde și pur al munților, cutremurați de primăvară și de soare, Veanu părăsi atunci pentru totdeauna, sub jurămint, orașelul acela ce i se dovedise ostil, ca un mormînt deschis. „Lilianule, Lilianule — tot repeta el, alintînd-o ștregărește, ca în clipele lor de fericire — de ce m-ai învățat să mor, să ajung prea devreme un înțelept?”

Cu o mie de întrebări ca astea, se trezi după-amiaza la Brașov, într-un camion de ocazie. Se duse direct la uzină, unde-l mai găsi pe șeful atelierului de proiectări, posomorît și indispus că tocmai el, inginerul Octavian Borcea, omul lui cel mai disciplinat și serios, absentează așa, din senin, fără învoire, fără să-l anunțe măcar. Veanu biigui ce biigui, improviză ceva despre boala tatălui său, care-l chemase urgent acasă, cerîndu-și scuze, la sfîrșit, pentru absență. Șeful, văzîndu-l cu fața palidă, de om nedormit, cu ochii căzuți în orbite, murmură și el ceva de formă, îi spuse că-l înțelege, dar că-l roagă, în asemenea ocazii, să-l anunțe cu un telefon, cu un bilețel, ca să nu se mai dea pe gura unor colegi, și-așa destul de invidioși. Tînărul inginer mișca din cap aprobativ, fără să mai scoată o vorbă. Stătea în fața planșetei mari, cu coala de hîrtie de calc intactă, și se uita la ea pierdut. Un nisip fierbinte îl izbea în ochi, îi scrișnea între dinți. El ducea în suflet un mort încă neîngropat, un mort tînăr, prima și poate ultima lui dragoste. O fată, pedepsită de zei să ardă de vie. Ziua aceea, în care ar fi trebuit să hoinărească, strînși suflet în suflet, el și Liliana, să treacă munții împreună, să rîdă sau să plîngă proteste, după pofta

inimii lor, i se păru atunci, lui Veanu, ziua cea mai lungă din viața lui. La fel, noaptea, cînd se trezi singur în garsoniera cochetă de la etajul șapte, acolo unde ar fi urmat să-i aștearnă patul său de burlac, și unde Liliana l-ar fi refuzat, desigur, așa, dintr-un capriciu, din pudoare, din pricina temperamentului ei curios. Veanu ar fi dorit s-o roage în genunchi să-i ierte bătădăria, sau, poate dimpotrivă, i-ar fi făcut în ciudă, ar fi rămas indiferent, distant, întins pe fotoliul său alonjabil. Rămas însă singur, nu mai vedea în fața ochilor decît masa aceea acoperită cu mușama albă, din „camera morților“, pe care stătea întinsă Liliana, dragostea și jocul lui nebun, ca într-o farsă grotescă. Vedea limpede că nimeni și nimic nu mai putea da înapoi ácele ceasornicului stricat al timpului. Ele se opriseră în zorii unei zile care deveni repede noapte lungă, un lanț de nopți fără somn, incerte, riscante, ca un mers pe funie. Numai de n-ar aluneca în golul lor, cu focul pus din patru părți, între degete, sub pleoape, focul insomniei. Numai de nu s-ar trezi arzînd la rece, lent, chinuitor, ca înecat într-o baie de cloroform. Se hotărî să coboare la farmacia din blocul vecin, să-și cumpere un somnifer, ca să se poată ține tare a doua zi. Da, știa că în ziua următoare, Liliana, îmbrăcată în rochia ei albă de mireasă, așezată peste cearceafurile însîngerate care-i înveleau trupul scrumit, va fi coborîtă în pămîntul pietros de la poalele munților. Parcă vedea tot cortegiul acela, ca o muștrare, în fața ochilor. Dar în clipa aceea, soneria telefonului se porni să sune îndelung, cu o gălăgie stridentă. I se păru că vine de pe altă lume. Se gîndi, la început, să nu ridice receptorul. Voia să evite o enervare inutilă. Totuși, începu să se întrebă : „Nu cumva a fost ea ?... Ei, cum era să fie ? ! își răspunse în pripă. Dar dacă... poate cineva din familie... tatăl... careva din frați... Sau, mai degrabă, vreuna din fetele acelea ce ieșiseră pe poarta uzi-nei, împreună cu Liliana... Ori, de ce nu ? chiar directorul

acela năstrușnic, din Cîmpulung, cel cu care se certase în lipsă omul Sevastiței, bețivul. Poate i-o fi șoptit și lui cineva că... da, am iubit-o mult pe Liliana... Dar el, cum îi este firea, s-a revoltat tocmai pentru că, acum, cînd pentru fată a venit greul greurilor, cînd trebuie să treacă singură-singurică, speriată, cu trupul mutilat, apele Styxului, tocmai acum nu mă zărește la căpățîiul ei. De aceea, a pus mîna pe telefon și...

Ridică receptorul, emoționat, cu fața de var, dar constată cu uimire că nu era altul decît secretarul Comitetului UTC din uzină. Omul ținea să-l invite, repetînd că-l mai căutase de cîteva ori, să meargă a doua zi, după orele de program, la o ședință importantă de birou. Ce era să-i răspundă acestuia? Cum să-i explice starea lui sufletească, foarte îndepărtată de ceea ce s-ar fi putut numi un interes cît de cît real pentru astfel de ședințe. Se trezi, totuși, că-i zice: „Bine, vin, da, am înțeles...” Dar nu apucă să închidă bine telefonul și soneria explodează din nou în țîriitul ei mărunț, strident, aproape cinic. Aceleași ezitări, același circuit fulgerător de întrebări, de reproșuri posibile, îl făcură să ridice, pînă la urmă, din nou receptorul. Era obosit, îi tremura mîna, parcă ar fi avut febră. De data asta îl suna soră-sa, Lucreția, învățătoarea din Brateiu. Voia să-i spună și ea că-l mai căutase de cîteva ori, așa, ca să afle ce mai face și să-l încunoștiințeze că, trecînd pe-acasă, prin Zăpadia, îl găsise pe bunicul lor Artimon zăcînd. „Numai de tine tot întreba — striga Lucreția în receptor — zicea că i-e teamă să nu fii cumva bolnav, să nu ți se fi întîmplat ceva, că n-ai mai fost de mult pe-acasă. Nu i-ai scris nimic, de-atîta vreme...” „Da. Recunosc. Am fost neglijent. Nu-s bolnav... Nu mi s-a întîmplat...” Aici ezită, nu duse fraza pînă la capăt. Simți, instinctual, că ar face o adevărată impietate față de memoria Liliane dacă ar minți că nu i s-a întîmplat

nimic. Și încă pe cine ? Tocmai pe bunicul său, care-i fusese poate ființa cea mai dragă, după moartea mamei, înainte de-a o fi cunoscut pe ea, pe nefericita fată a munților. „Spune-i că nu-s bolnav... O să-i scriu, da, chiar mâine...” încheie inginerul, așezînd precipitat receptorul în furcă. Își puse în fugă haina pe umeri și se grăbi să iasă, ca nu cumva să mai sune telefonul și-a treia oară. „Da, numai ea... de dincolo... da, numai ea, și mama, și toți morții mai trebuie să mă caute... Numai de ei mi-e dor, numai cu ei mai pot sta de vorbă... Ori sînt acum gata să mă lepăd și de ea, și de toți ceilalți, ca Petru, pînă nu cîntă cocoșul a treia oară ? ! Telefonul ăsta blestemat a început să semene cu cocoșul din grădina Ghețimanilor...” „Ei, bravo, îi răspunse din întuneric, după ce stinsese lumina și ieși pe palier, glasul de altădată, ironic, iscoditor, al Lilianeî. Ai ajuns și tu, ditamai om tînăr, un sacrificat, un Isus în grădina Ghețimanilor !” Mirat, neplăcut surprins, încercă să fugă de un răspuns, să coboare cît mai repede cu liftul. Dar liftul era stricat. O apucă, indispus, pe trepte în jos, măsurînd cele șapte etaje cu gîndul că, peste cîteva clipe, va trebui să le urce înapoi. Farmacia din apropiere era închisă și un anunț îl trimitea tocmai în centrul orașului, la o farmacie de serviciu. Se enervă, îi veni să înjure, dar se reculese repede. Își îmbracă haina pe mîneci, să scape de frisoanele provocate de aerul rece, chiar și-n toiul verii, al serilor brașovene. La întoarcere, cînd să intre pe scara F, scara lor din blocul 5A, se întîlni nas în nas cu vecinul de vizavi, de la etajul șapte, un muncitor ca la patruzeci de ani, pe nume Vasile. Gîfiînd pe scări în sus, omul ținu să-i spună că-l căutase mai multă lume, în cele două zile de absență. Printre cei mai insistenți fusese o consăteană, Letiția, funcționară sau muncitoare, nu înțelesese bine ce, de-aici, din Brașov... „Bine, mulțumesc, nene Vasile“, gîfii Veanu, ajuns, cu sufletul la gură, în fața garsonierei sale. Despăr-

ținându-se de vecin, ar fi vrut să-i ceară împrumut un somnifer, dar se gândi repede că, făcînd-o, ar fi putut deveni ridicol în ochii unui om sănătos, un muncitor care nu știa ce sînt somniferele.

Nu dormi deloc, sau dormi scurt, tremurat, iepurește. Socoti că era și firesc așa, de vreme ce noaptea aceea era ultima noapte a Lilianeii printre cei vii, noapte de priveghi. Se întreba mereu de ce fugise din preajma sicriului, parcă ar fi avut cineva de gînd să-i îngroape împreună, pe amîndoi. „Nu ! De viu nu mă las îngropat !” își spuse Veanu, cu o tresărire stranie, de om fricos, speriat. O plinse mut pe Liliana, toată noaptea, repetînd de cîteva ori formula aceea de apărare împotriva unei amenințări iminente : „Nu ! De viu nu mă las îngropat !”

Dimineața, bău o cafea neagră, mare, fără zahăr, și cînd ajunse la zaț, se trezi din nou vorbind cu umbra Lilianeii. Îi repeta ultimele cuvinte din seara fatală : „Să bei o cafea !” „Da, dar tu nu m-ai ascultat, Lilianule ! Poate că nu ți-ai dat seama că ești prea obosită... Spune-mi drept, te-am obosit cumva și eu ? Te-am necăjit prea tare ? Ce ți-am spus ? Ce ți-am putut spune ? Crede-mă, nu mi-am dat seama că...” Dar vocea ei nu mai răspundea. Era strivită, pesemne, de prea multele întrebări pe care i le pusese toată lumea, în noaptea aceea : cei din casă, cei de la uzină, cei din orașelul lor de munte. Toți erau curioși, toți erau intrigați, cum de nu-i dăduse ei prin cap să fugă cu focul în spinare, să se tăvălească pe planșeul de beton al halei, sau în țărîna rece a nopții ?

Cînd ajunse în atelierul lor de proiectări, Veanu își dădu seama că se prezentase cu o oră mai devreme. Ieși din nou în curte și, fără să vrea, ca împins de-un resort tainic, nepămîntesc, își opri îndelung privirile la dalele de piatră pustii, care brăzdau curtea uzinei. „Uite, își zise, aici, pe lîngă zidurile și pe lîngă pietrele astea sure, ar fi locul trandafirilor. Nu mi-a spus ea că plantaseră,

la sfîrșitul iernii, trei sute de butași, acolo, în curtea pustie a uzinei lor ? Trandafirii ei, da, de nuntă și de înmormîntare...”

Zadarnic încercară, pînă la prînz, colegii lui malițioși să afle pe unde rătăcise, să-l scoată cel puțin cu-o vorbă din muțenia lui ciudată. La amiază, Veanu înghiți, la bufet, ceva în silă, apoi mai bău o cafea mare și așteptă să sune sirena de ora trei, să meargă la ședință. Acolo, din nou, urmări în tăcere tot ce încercă secretarul să le explice despre „sarcinile lor specifice”. Veanu ascultă o vreme absent, apoi simți cum năvălește peste nervii lui posomorîți, recalcitranți, tot torentul acela de îndemnuri și de sarcini. Îi veniră în minte, fulgerător, replicile directorului de la Cîmpulung, așa cum i le prezentase Liliانا, poate prea pe scurt, da, desigur, prea pe scurt, fiindcă ea fusese grăbită în după-amiaza aceea...

Fără să se gîndească bine ce face, poate sub influența nesomnului, a surescitării nervoase, a tuturor întrebărilor și amintirilor care-l năpădiseră, se ridică smucit de pe scaun și, dintr-o singură răsufare, dete deoparte frazele tipicare ale colegilor, ca și cum ar fi împrăștiat cu palma scrumul de pe masa ședinței. În locul lor, așeză, într-o ordine întîmplătoare, ideile și faptele tinerilor de la Cîmpulung, adunați, după expresia lui, în jurul directorului uzinei, ca puii în jurul cloștii de aur. „Asta e, fraților, încheie el, dacă le luăm pe rînd și ne ocupăm fiecare de ceva, scăpăm și de nenorocita asta de analiză, și de autocritica învățată pe de rost, ca *Tatăl nostru*, și de muștrările repetate ale biroului de partid... Uite, eu aș vrea să mă ocup de trandafiri...”

Ceilalți izbucniră în rîs.

A doua zi, îl luară cîțiva peste picior, mai ales cînd auziră că Veanu se dusesese cu propunerile lui și la inginerul șef. Susținut de acesta, ajunsese pînă la directorul uzinei, care i-a spus : „Bine, băiete, începe tu cu ce vrei,

că-i chem eu pe ceilalți. Dacă n-am fost noi cei deștepți și nu ne-au venit nouă mai întâi ideile alea, n-o să ne ceară nimeni drept de autor pentru ele !... Iar dacă ne-or cere, om plăti, ce dracu să facem, că nimeni nu zice : „Doamne, ia-mi !“ Ci : „Doamne, dă-mi !“

Veanu simți că tinerii lui colegi nu-l mai prea aveau la inimă, că le stricase tipicul, îi puse să alerge, să dea rapoarte la director, la secretarul de partid, să scrie diplome de pensionare, cu tot felul de înflorituri, să se alinieze, pe două rînduri, pînă la poarta uzinei, aproape de două ori pe săptămînă, fiindcă aveau muncitori mulți. Ba, ca să nu ajungă de pomină, să nu rămînă niște bieți imitatori, fuseseră nevoiți să-și bată capul și să găsească, răscolind prin documentele despre obiceiurile vechilor bresle de muncitori brașoveni, niște formule simpatice, amuzante, prin care, cinstindu-se reciproc, maiștrii și ucenicii se simțeau prieteni la cataramă, fără a avea însă voie să se tragă de brăcinar. Chiar așa se scria în hrisoavele breslelor : fără să se tragă de brăcinar, maistorii, calfele și ucenicii !

Vara aceea, ca toate verile brașovene, fusese scurtă. Parcă nici nu începuse bine și se și terminase ! Pe el îl luaseră sora și cumnatul lui din Brateiu împreună cu ei la mare. Rămăsese însă un absent, mînca, umbla, vorbea în neștire. Dialoga cu morții. Pe sub ascuns, desigur, să nu-l audă cei din jur. La întoarcerea de pe litoral, se opriră cu toții la familia fratelui mai mare, Petre, la Bucureștii-Noi. Dar nici întîlnirea aceea, nici discuțiile cu nepoatele, cu fratele său, față de care avea destule complexe, nu-l scoaseră din cercul în care se închisese ermetic. *Noli me tangere...* Tîrziu, spre toamnă, încercă singur cîteva evadări, fugise pînă acasă la Zăpadia, să-și vadă buncii și tatăl. Acolo, însă, întîlni movila de pămînt a mamei, îndesată de ploi. Poate de-aceea își puse în cap, de mai

multe ori, să ia din nou cursa de Cîmpulung-Muscel, să caute mormîntul Lilianei. Se răzgîndi, de fiecare dată, își porunci chiar să nu se mai gîndească la cursa aceea blestemată. Nu-l dusesese ea prea aproape de moarte ? Dacă nu s-ar fi urcat atunci, ca un aventurier neinspirat, în mașina aceea hodorogită, dacă n-ar fi trecut pasul Branului, poate nu i s-ar fi întîmplat nici Lilianei toată nenorocirea aceea. Și-ar fi putut-o păstra lîngă el, sau i-ar fi scris, poate, numai scrisori lungi, ar fi chemat-o din cînd în cînd să vină la Brașov, să urce împreună la Poiana, să stea acolo ca în balcoanele cerului, de unde se vede viața pînă departe, în zarea zdrențuită a bătrîneții. Da, numai de aceea își interzisese Veanu, de fiecare dată, dorința de-a mai trece munții spre Cîmpulung.

Într-o zi, prin noiembrie, cînd orașul era pedepsit de-o ploaie deasă, persistentă, sau — cum mai ziceau ei — „mocănească“, inginerul fusese căutat din nou de consăteana lui, Letiția. Era o fată de pe „ulița Borceștilor“, mai mică decît el cu cîțiva ani, nu prea înaltă, plînuță, cu sprîncene groase și negre deasupra ochilor neastîmpărați. N-o mai văzuse de mult. Poate de-aceea, i se păru că se maturizase prea repede. Avea și o voce băiețească, simpatcă, pronunța cuvintele din vîrful limbii, ușor sîsîit.

N-o bănuî de cine știe ce intenții, dar rămăsese foarte rezervat, chiar ostil prezenței ei acolo, la etajul șapte, în garsoniera lui cîndva cochetă, ordonată, ajunsă acum tristă, cu un aer posomorît, de capelă mortuară. Fata îi spuse repede că nu vrea să-l deranjeze, că venise doar așa, să-l mai vadă, să-i mai spună cîte ceva despre cei de-acasă, fiindcă ea se ducea mai des prin Zăpadia, despre fetele și băieții de pe ulița lor, împrăștiati acum cu toții pe la tot felul de slujbe și școli, prin toate orașele din Transilvania, dar mai ales pe la Tîrnăveni și Blaj, pe la Copșa-Mică și Mediaș, pe la Sibiu și Cluj, pe la Alba-Iulia și Hunedoara. „Aici, la Brașov, Veanule, sîntem mai

puțini... Îl știi pe-al lui Armeanu ? Pe Aurel ? El e mais-tru, la noi la «Postavul»... Om de treabă... Dacă ai drum prin orașul vechi, treci, te rog, și pe la mine... Acum văd că ești obosit... Poate te-am indispus cu ceva, te rog să mă ierți...” Fata vorbea singură, vorbea repede, precipitat, îi fișneau cuvintele de pe buze cu un fel de presiune, ca apa de la șipot. Veanu se uita la ea, o cîntărea din ochi, nu știa cum să tălmăcească vizita și torentul vorbelor ei politicoase. N-ar fi vrut să greșească, s-o jignească degeaba. „Tu unde-ai terminat școala ?” o întreabă el într-un târziu, pe un ton neutru, protocolar. „Știu c-ai început-o la Blaj...” „Da, se fîstîci Letiția, m-am certat pe-acolo cu profesoara de chimie, și m-am mutat la Tîrnăveni... Toată lumea spune că-s mai bune acum școlile din Tîrnăveni decît cele din Blaj... S-au împrăștiat profesorii ăi vechi, s-au împrăștiat și școlile...” „Mda !” acceptă inginerul. „S-au împrăștiat...”

În ziua aceea, totul se încheie cu discuția asta banală. Nimic din purtarea și din vorbele Letiției nu-i putea evoca chipul drag al Lilianeii, mutat într-o icoană călătore, într-o nălucă pe care o simțea mereu alături, cînd fierbinte, cînd înghețată. Dar cui putea să spună el asta ? Cui să se plîngă de singurătate, de nedreptatea morții, de jocul acela tragic, care-l făcuse, în batjocură, un fel de văduv înainte de-a se logodi ? !

Tîrziu, spre sfîrșitul anului Veanu, trecînd prin orașul vechi, respirînd ceva din aerul lui misterios, exalat parcă din zidurile acelea groase, cu spărturi de bolți adînci, ca peșterile, se decise, după multe ezitări, să-i întoarcă vizitele repetate, tot mai puțin sîcîitoare, pe care i le făcuse în ultimele luni consăteana sa Letiția. O găsi acasă, într-una din încăperile acelea întunecoase, pierdute undeva în fundul unei curți ce semăna mai degrabă a tunel sau

a pivniță uriașă, camere ce duc mereu dorul luminii, ca niște ființe speriate ori de câte ori încearcă soarele să le pipăie pereții. O cameră cu aer ciudat, de domnișoară bătrână, suspicioasă, cu migrene veșnice și cu false pudori.

Letiția tocmai scria o scrisoare unei prietene, încă elevă la liceul din Tîrnăveni, pe nume Eugenia. „Roag-o pe maică-ta, din partea mea, să-ți dea drumul de sărbători, să le petrecem aici împreună. Și așa sînt singură-cuc, veșnic între fabrică și căsoaia asta pustie.“ Așa-i zicea ea camerei obscure, scunde, pe care o închiriasc, destul de greu, numai după multe alergături și recomandări date proprietăresei, cum că are, într-adevăr, de-a face cu o „fată cuminte și respectuoasă“. „Vino, draga mea — scria Letiția mai departe — ca să ne mai plimbăm împreună, poate vom face și niște excursii la Poiana sau în altă parte. Munții sînt încărcăți acum de zăpadă, ca merii de pe la noi, primăvara, de floare...“ Cu fraza asta lirică, menită s-o impresioneze mai mult pe mama fetei, pe Veronica, la care stătuse și ea un an în gazdă, în ultima clasă de liceu, decît pe Eugenia, pe care o știa gata oricînd la o fugă de-acasă, la o evadare din cercul acela simandicos și rigid, cu ifoase și reguli artificiale, impuse vieții de fiecare zi a micului lor „internat de fete“, se încheia scrisoarea sentimentală a consătenei lui Veanu.

Letiția avea pe masă o poză mărită, în rama căreia se țineau de mină ea și Eugenia, împreună cu alte cinci fete de la „internatul doamnei Veronica“. Un „cvartir“ sever și destul de scump, pentru ca țăranii din satele tîrnăvene să aibă mai mare încredere că fetele lor n-o vor lua razna înainte de vreme. Cînd se uită, mai mult de politețe, la fotografia aceea, Veanu îngălbeni. Simți, dintr-odată, că-l trec sudori reci, că i se urcă iar în trup golul și greața din zorii tot mai depărtați, despre care crezuse că vor intra treptat în poveste. Își aminti clipa cînd coborîse în „camera morților“, la spitalul din Cîmpulung, unde zăcea în-

tinsă Liliana pe masa învelită în mușamaua pătată de sînge. Inginerul se așează repede pe canapeaua veche, demodată, cu arcurile desfundate. Voia să nu observe Letiția starea tulbure, de amețală, care-l cuprinsese văzînd că prietena ei din poză seamănă leit cu Liliana. Aceiași ochi mari, verzui, cu scînteieri împrumutate de la zăpezile munților, cu o frunte largă, luminoasă, umbrită doar de șuvițele ștregărești ale părului tuns băiețește. N-o fi chiar *ea* ?, începu să se întrebe. Nu cumva încearcă iar viața asta curioasă să se joace cu sufletul lui, să-i pună la cale vreo nouă farsă ? Ar fi întrebat-o ceva pe Letiția, dar i se păru că devine ridicol. Iar o astfel de înfățișare nu s-ar fi potrivit deloc cu felul zgîrcit, rece, aproape malițios, în care se arătase el, pînă atunci, consătenei sale. Și-apoi, dacă exista atîta asemănare, de ce să n-o vadă, totuși, cu ochii lui, în carne și oase, pe eleva aceea din ultima clasă de liceu ? Punîndu-și întrebarea asta, Veanu începu să se calmeze, să-și șteargă liniștit fruntea cu batista, sorbind, cu înghițituri mari, cafeaua amăruie, servită de Letiția. Tăcerea lui prelungită, gesturile care-i trădau ușor o anumită neliniște și enervare, o făcură pe fată să se întrebe : ce-o fi avînd inginerul cu ea, de n-o suferă deloc ? Dar dacă era așa, atunci de ce catadixise, totuși, să vină la ea acasă, să-i facă vizita aceea nesperată, neanunțată, poate chiar nedorită ? Letiția invitase să treacă pe la ea un maestru de la uzinele de tractoare. Acesta-i spusese cîndva că face și el parte din biroul U.T.C., că-l cunoaște bine pe inginerul Octavian Borcea, consăteanul ei. „E-adevărat ? Te cunoaște ?“ insistă oarecum jenată Letiția, dorind totuși să verifice dacă băiatul respectiv e serios, dacă n-o minte cumva, obicei pe care-l au toți băieții care vor să ajungă mai repede în camerele fetelor tinere, nepricepute. „Da. Este... Îl cunosc, desigur... Ce să zic ? Îi cam plac ședințele... ridică

mereu degetul ca școlarii... dar..." încheie Veanu și se ridică precipitat de pe canapeaua cîntătoare, ca o caterincă stricăță. Nu voia să dea față acolo cu colegul său pe care, la drept vorbind, nu-l prea simpatiza, pe care-l încolțise de cîteva ori prin ședințele lor, observînd că omul ține mai mult la șabloanele învățate de la alții decît la gîndurile lui simple, uneori chiar prea simple, dar libere, neîncorsetate, bubuind pe masa ședințelor ca o ploaie cu piatră. Inginerul se gîndi că situația asta dintre ei survenise mai ales în ultima jumătate de an. Mai precis, din clipa cînd Veanu „lansase" inițiativele acelea, după călătoria lui nefericită la Cîmpulung, fără să poată bănuir că ele vor deranja într-atîta spiritul mărunt, șablonard, în care se țineau de obicei ședințele lor pînă atunci. Mai erau apoi și alte idei puse în circulație de Veanu și socotite de unii colegi, sau chiar de persoane mai suspuse, ca fiind, desigur, interesante, dar nu tocmai potrivite pentru uzina lor. Da, ziceau aceștia, e-adevărat, toți sîntem preocupați să punem în fabricație și alte modele de tractoare, cerute în țară, căutate la export, în locul celor vechi, cu parametri tehnici depășiți, dar... În spatele acestui „dar", semn al comodității și inerției, tînărul inginer Octavian Borcea se văzu nevoit să-și concentreze, ziua și noaptea, nu numai puterea de a lupta contra disperării și singurătății, care pîndeau în el, dar și capacitatea, creată parcă anume de asemenea stări excepționale, de-a produce idei noi, de-a le ordona ca un creier electronic. Numai din pricina acestui gen de frămîntări nu dorea atunci să se întâlnească, la Letiția, cu maistrul-cavaler din uzina lor. „Ce crezi, o să-ți vină prietena de Anul nou?" întrepruse din nou tăcerea care devenea jenantă. „Dacă-i dă mamă-sa drumul, vine sigur! Și cred că o să-i dea, că are încredere în mine... Dar de ce întrebî? O cunoști cumva pe Eugenia?" „Nu", se grăbi să precizeze inginerul. „De unde s-o cunosc?" „Așa. Poate v-ați întîlnit

vreodată, vara, pe la vreun bal, ca toți tinerii... Zăpadia nu-i așa departe de Tîrnăveni..." „Dar ce, m-ai văzut tu pe mine pe la baluri, Letițio ?" „Adevărat... nu te-am prea văzut... Tu ești prea serios, ca toți Borceștii..." „Exage-rezi... Dar dacă vine fata aceea — se trezi el vorbind cu o libertate interioară ce nu și-o mai bănuia — anunță-mă, te rog, și pe mine. Vreau s-o cunosc..." „Bine, Veanule, te-anunț. Cred că vine, da, o să vină neapărat ! Îți spun sincer, mi-e urît singură. Și-acasă, la Zăpadia, nu vreau să mă duc de Anul nou... Știi, m-am săturat de noroaiele și de clisa aia galbenă, de pe ulița Borceștilor... Vreau să mă mai distrez și eu, pînă nu mă mărit..." „Bine, Letițio, spuse Veanu cu mîna pe clanța ușii, distrează-te, și dacă poți, mărită-te ! Dar te rog nu-i spune maistrului tău c-am fost pe-aici, în vizită..." „Asta-i bună ! se supără fata. Dar ce, crezi că am ceva de ascuns ? Crezi că-i per-mit să mă bănuiască și încă tocmai cu tine ? Dacă-l cu-noști de gelos și de coțcar, spune-mi, te rog, să-i dau li-ber de pe-acum... Încă nu-s prea îndrăgostită de el, să știi, sîntem mai mult în simpatie..."

La 24 decembrie, în ajunul Crăciunului, după ce aștep-tase în zadar un semn de la Letiția, inginerul Octavian Borcea își luă inima în dinți și, spre seară, bătu din nou în ușa masivă, cu vopseaua scorojită, a camerei străvechi în care ședea consăteana sa. Nu înainte, însă, de-a în-treba, ca în copilărie : „Primiți colindători ?" „Primim !" răspunse repede Letiția, dîndu-și seama, după vocea lui caldă, baritonală, că e vorba de el, de Veanu. „Primim" repetă ea, ca să cîștige puțin timp, să-și încheie capotul, la toți nasturii, s-o avertizeze și pe Eugenia : „Fii atentă că e el !"

Intră în casă, tremurînd de emoție și parcă nici n-o mai auzea pe Letiția cerîndu-și scuze : „Știi, iartă-mă, Je-

nica a venit numai azi la prînz... Eram în tură, n-am avut cînd să te-anunț..." El, zgribulind de frig, începu să colinde, cu glas tremurat, puțin grăbit, de parcă, într-adevăr, ca în anii copilăriei, ar mai fi avut încă multe case de colindat, și dorea să le termine pe toate, înainte de miezul nopții, cînd porneau bătrînii să-și cînte, din casă în casă, colindele lor. „*Dintr-o casă-ntr-aialaltă — răsună vocea lui Veanu, încălzind cu emoțiile acelei copilării depărtate chilia Letiției — gazda căsii nu-i acasă, că-i în vîrful munților, să vrăjească stupilor, să-și facă scară de ceară, să se scoboare la țară, cu secerea subțioară...*” Fetele se fisticiră, nu se așteptau deloc ca el să colinde. De aceea, Letiția se simți obligată să scotocească în dulăpio-rul de după ușa, unde pusese nucile mari, cu coaja subțire, ca de ou, aduse de Eugenia, și cele cîteva sticle de vin bun, de Jidvei. „Uite, zăpăcita de mine, că nici nu v-am prezentat..." se scuză ea, într-un tîrziu, în timp ce se grăbea s-așeze pe masă trei pahare înalte, cu picior de cocostîrc. „Cred c-o cunoști, Veanule, pe Jenica, prietena mea cea mai dragă... Ți-am arătat, data trecută, poza noastră..." El, strîngîndu-i mîna Eugeniei, tresări iar, de parcă s-ar fi așteptat ca mîna aceea să fie înghețată și moartă. Îi era ciudă că nu se putu stăpîni, deși poruncise din timp tuturor simțurilor să-și păstreze firea, să n-o ia razna din nou. Era destul de sigur pe firea lui de bărbat tînăr, întreg, plin de-o voință încăpățînată. Și totuși, simțurile sale, ca și altădată, scăpară iarăși de sub cîmpul magnetic al voinței. Ce putea să facă altceva decît să se așeze grăbit pe sofaua hodorogită, măsurînd-o cu priviri nedumerite, scormonitoare, pe Eugenia, din creștet pînă-n tălpi. Ce era să-i zică, de unde să apuce firul cuvintelor, pentru a nu aluneca împreună cu ele în lumea umbrelor ? ! Concentrat, perplex, se pomeni că începe s-o întrebe tot felul de banalități, cum e timpul pe-acasă, cu ce călătorise de la Tîrnăveni pînă la Brașov, și altele de felul ăsta. „Nu ești tu,

Lilianule, vrei doar să mă amăgești !“ începu Veanu să murmure în sine. „Sau ai întinerit atît de mult, că nu te mai recunosc nici eu ? ! Nu cumva fata asta, Eugenia, e doar un fel de soră cu tine ? Nu cumva a pornit în locul tău la colindat, dintr-o casă-ntr-alaltă, tocmai ca să ne anunțe pe toți că, în pămîntul vostru de sub munți, oame-nii întineresc ? Da, mai ales dacă se scoboară pe-o scară de ceară... Dar cu secerea aceea, ce-ai făcut, Lilianule ? La ce-ți trebuia ție secerea ? Că, uite, flori nu-s, holde nu-s... Ori te-ai gîndit să retezi numai vîrfuri și spice de brad, să încingi focul, să te încălzești, că ți-e frig ? Zăpezile noastre, sfintele noastre zăpezi, nu-ți țin de cald ? Da, poate că ele au grijă numai de bobul grîului, abia răsărit, abia înfrățit...”

Veanu vorbea singur. Tăcerea lui curioasă, contrastînd puternic cu năvala de la început a colindului, le puseră iarăși în dificultate pe cele două fete. Mai ales pe Eugenia, care se uita, din cînd în cînd, la fața lui palidă, osoasă, de om obosit dar frumos. Ea n-apucase să afle mai nimic despre consăteanul Letiției. Aceasta ajunsese să-i spună doar că e inginer proiectant la uzinele de tractoare, că e băiat bun, cam tăcut, ce-i drept, dar să nu se sperie de el. Nu e deloc un bătăran, chiar dacă a fost cîndva tractorist, e citit, e un intelectual și, mai ales, fii sigură, Jenico, are caracter... „Dar de ce mi-l recomanzi tu cu atîta insistență ?“ se interesă eleva, încă înainte de-a ști că Veanu va trece, probabil, în seara aceea pe-acolo, să le colinde. „Doar n-ai de gînd să mă măriți cu el ? ! O cunoști tu bine pe mama, știi cît e de bănuitoare...” „Da, o cunosc, e pățită, săraca, de-aia te păzește și pe tine, cum ne păzea, de-altfel, pe toate...”

Eugenia observă totuși destul de repede că privirile inginerului o căutau oriunde s-ar fi mișcat, oriunde s-ar fi învîrtit prin camera aceea înghesuită, nu tocmai propice

unei distanțări cît de cît protectoare. De aceea se grăbi să se așeze pe unul din scaunele vechi, cu spetează înaltă, de lemn sculptat, răsucite ca turnurile vechilor biserici din oraș, țepene, jerpelite de vînturi. „La mulți ani !“ închină Eugenia, după ce puse vinul acela verzui-auriu, ca uleiul de nucă, în cele trei pahare de pe masă. „Îmi pare bine că ne-am cunoscut...“ Letiția, spărgînd nucile și așezîndu-le pe un blid zmălțuit, rămase puțin mirată de vocea parcă prea sigură a fetei. Se grăbi, deci, să apuce paharul și să-i ureze și ea tînărului palid și neliniștit din fața lor, care se uita curios, insistent, cînd la una, cînd la cealaltă : „La mulți ani, dragul meu consătean !“ Apoi, amintîndu-le că a doua zi, duminica, era sărbătoarea Crăciunului, Letiția îi pofti să meargă împreună, pînă sus la Poiana, iar de-acolo să urce cu telefericul pe vîrfurile munților și să coboare, dacă au chef, pe jos, prin zăpadă, pe pîrțiile bătătorite de pașii tuturor hoinarilor. „Bine ? Primiți ? insistă Letiția. L-am invitat și pe Teodor, prietenul meu, adăugă ea. Sper, Veanule, că n-o să te deranjeze prezența lui... Mi-a spus, de mai multe ori, că te apreciază că...“ „Minte !“ exclamă Veanu, fără să-și dea seama că face o gafă. „Ne-am ciocnit de mai multe ori, în ultima vreme...“ Deși remarcă surpriza de pe fața celor două fete, se încăpățîină să insiste : „Cred că vrea s-ajungă, la alegerile astea din februarie, secretarul U.T.C. Și cred că-și imaginează c-o să-i stau eu împotriva... Un ambițios... Dar, dacă vrea, poate veni... Sper că vei reuși tu să-l dai pe brazdă...“ Numai după ce termină toate frazele astea, băgă de seamă că dezlănțuirea lui, prea sinceră, prea spontană, o impresionează neplăcut pe Letiția. Semn că, între timp, fata se îndrăgostise de Teodor. „Desigur, se grăbi Veanu să mai repare ceva, dar spusele lui apăreau stîngace, neconvingătoare, n-am nimic contra excursiei, dacă vrea și el... Dar, mai ales, dacă vrea și prietena ta Eugenia...“ Era, de data asta, rîndul ei să se arate mirată. Numai pentru o clipă

însă, fiindcă nu-i plăcea deloc ideea că o s-o țină mereu așa, cu fîștîceli și cu valuri de sînge în obraji, din pricina unui băiat, fie el și inginer ! „Ei, ce zici, Jenico, mergem ?“ o întrebă Letiția, trăgîndu-i cu ochiul. „Teodor va fi bucuros, sînt sigură. Poate se mai împacă, în felul ăsta, și el cu tov' inginer, că prin munți și prin zăpadă e aer curat, nu ca prin ședințe...” „Bine, mergem...” acceptă, într-un tîrziu, mai mult fandosindu-se, Eugenia. „Mergem, dacă-mi împrumuți, Letițio, pantalonii tăi de schi... Pe-ai mei nu mi i-am adus, am uitat, ca o proastă...” Ca nu cumva să-l bănuiască de prea mult interes pentru excursie, Veanu se apucă să le întrebe și el : „Dar voi, fetelor, colinzi nu mai știți ? Că nucile și vinul văd că vă plac...” „Ne plac, de ce să nu ne placă ! îndrăzni Eugenia. Hai, Letițio, cîntă tu o colindă, de la voi din Zăpadia. Tu ai voce frumoasă, nu ca mine...” Letiția, deși neliniștită că Teodor întîrzia, își înmuie buzele în vin și nu se mai lăsă rugată a doua oară. După frazele repezite, parcă malițioase, la adresa lui Teodor, fata ținea să-i cîștige neapărat bunăvoința consăteanului său. Nici ea nu știa prea bine de ce. Pentru excursia de a doua zi, sau mai ales pentru afurisițele alea de alegeri U.T.C. ? Da, cam avea inginerul dreptate, observase și ea că îl preocupau din cale-afară pe Teodorul ei. Își dădu, deci, drumul la voce, tărăgănînd cuvintele într-un fel anume, șăgalnic, numai al ei. „Bravo, Letițio !” o felicită Veanu, încălzit de paharul de vin, pe care-l golise pe nerăsuflăte, din cîteva înghițituri. O prinse spontan de umeri și o sărută pe obraji, ca pe-o soră. Ce se întîmpla cu el ? Efuziunile acestea apăreau surprinzătoare pentru cele două fete. Chiar Veanu se întreba dacă totul se datorește clipei în care o văzu pe ea, pe Liliana, în chipul Eugeniei, sau numai unui reflux al anilor lăsați cu disperare în urmă, cu ajunurile lor de Crăciun fabuloase, acolo, în Zăpadia povîrnită pe dealuri ? Nu cumva

erau de vină cuvintele colinzii, pe care le știuse și el cîndva, dar pe care le uitase de mult ?

„Hai, lerui, mărului, a cui sînt aceste curți ? lerui, mărului, umblate de pași desculți ?... A lu-o fată mare, dalbă, ce se plimbă și se roagă : pomiși, pomișorii mei, lerui mărului, de-ați ajuns de poame grei, plecați-vă rămurele, și cu pere și cu mere, să-mi culeg și să-mi daleg, dintre verzi mai roșioare, din dalbele gălbioare, din vinete vineții, din uscate cele vii...”

Da, mai mult ca sigur, numai cuvintele astea, venind dintr-un timp vechi, ca dintr-o altă viață, cuvintele care lui îi spuneau, firește, mai mult decît puteau să le spună celor două fete, numai cuvintele îl azvîrliseră dintr-odată, cu pași desculți, pe la curțile dorului, prin livezile acelea fantastice, cu pomi vorbitori, care-i întind fetei ce se roagă fructele lor tănuite, fructe vii, nu de iască, nu de piatră seacă... Da, cuvintele astea, numai ele, îi aruncaseră iarăși în suflet stelele acelea de zăpadă, topite cîndva pe fața Lilianei, pe fața lui, în gerul născător de dragoste, sus, la Poiana, unde ardeau toți brazii de pe munți, împodobiți de lacrimile lor tinere. Stele ca pomul acesta minuscul, pomul de Crăciun, în crengile căruia mîinile Eugeniei aprindeau acum luminări colorate, lîngă merele și perele culese din colinzi și aduse acolo de pe pămîntul Tîrnavelor. „Lilianule, Lilianule — începu să-și cînte, cu glas sugrumat, numai pentru sine — de ce i-ai dat oare ochii ăștia neliniștiți, să mă privească, atît de neîncrezător, de parcă ar fi ochii tăi din prima noastră zi — ziua zăpezilor ? Ce vrei să citească în sufletul meu ? Numai dragostea ta, numai pe tine te va citi, numai poruncile tale...”

În timp ce Letiția coborî să dea un telefon lui Teodor, care întîrzia suspect de mult, Eugenia, într-adevăr cu o voce marcată de emoție, începu să-i spună lui Veanu :

„Sper, tovarășe inginer, că n-ați interpretat greșit pripeala mea, da, faptul c-am acceptat atît de repede să mergem împreună în excursie... Sincer să vă spun, sînt sătulă de dealurile noastre posomorite, golașe, pe care le cunoașteți, desigur. Mai ales acum, iarna. Mă deprimă...” Surprins, totuși, că nu era ea, că vocea aceea nu venea dintr-un trecut al amîndurora, amputat și încă sîngerînd, Veanu reacționează alb, cu repeziciune, smucit : „Ei, na, mă iei cu tovarășe, mă iei cu pluralul, de parcă aș fi un moșneag, de parcă am fi niște străini, nu niște copămînteni ! Spune-mi, te rog, pe nume, altfel nu merg la nici o excursie!...” „Bine, cum vrei, bine — primi Eugenia, după multe ezitări. Nu pentru c-ai fi bătrîn ți-am spus tovarășe...” „Dar de ce ?” „Așa, din respect...” „Și de ce mă respecti tu pe mine, Eugenio, dacă nu mă cunoști ?” „Păi... păi... nu știu... așa...” Acest „păi, păi”, întîlnit cîndva și în bîlbîiele Lilianei, îl încurajă pe Veanu să meargă, icnind, mai departe. „Păi, vezi, asta nu-mi place : să mă respecti din principiu... Între doi tineri, ca noi, ori există o minimă simpatie, și-atunci există și respect, ori nu există nimic altceva decît bună ziua — bună ziua !” „Păi, dacă zici... dacă zici... tu...” cuteză fata să-l tutuiască, dovedindu-i astfel că vrea să i se supună, că n-are de ales. „Dacă zici dumneata... adică tu... bine, probabil că e așa, la asta nu m-am gîndit...” „Dar la ce te-ai gîndit ?” „La nimic, la excursia de mîine... Știi, la noi, cînd îngheață apa din Tîrnava-Mică, ne ducem și noi fetele cu sania, cu patinele... Numai că, știi, cum e matca Tîrnavei îngustă, se strînge lume multă pe pîrțiile alea de gheață. E îmbulzeală... băieții devin bătărași, te înghiontesc, fac caragață dacă te văd căzînd...” „Deci, nimic deosebit în vorbele ei — remarcă inginerul — doar faptul că și ea se gîndise, la fel ca el, că nu pot exista pe lumea asta gheață și zăpadă fără un pic de joacă, fără ghionți și căderi. Și, desigur, continuă el, improvizînd în neștire, cînd cazi te doare, și cînd te doare plîngi, cauți

ocrotire la cineva. Iar dacă ești fată, poți ajunge repede în brațele unui băiat. Totul este să ai un pic de noroc, să nu nimerești în brațele unui derbedeu, fie el cît de simpatic, cît de... Da, dar nici în brațele unuia prea serios, care nu știe să se joace, care... Te poate duce, sau numai încearcă să te ducă, la punctul sanitar, la spital, sau chiar acasă la el...

Toate gîndurile acestea reci, anapoda, amestecate cu frînturi din viața lui, nu le mai împărtăși fetei, fiind convins că, deși i se păruse, aceasta nu era cine bănuia el. Iar dacă nu era ea, Liliana, nici umbra ei, nici „reîncarnarea“ acestei umbre, cum i se năzărise de mai multe ori, atunci — se întreba Veanu — va trebui oare să iau neli-niștile de la capăt, ca un școlar rămas repetent ? Voi putea oare vreodată să mă despart, și încă pentru totdeauna, de amintirea Lilianei ? Ori voi fi obligat să-mi împart, toată viața, dragostea pe din două ? Între o umbră, oricît de caldă, oricît de tutelară, dar tot o umbră, și între sufletul viu, răsărit în calea mea pe neașteptate, ca un semn prevestitor de bine sau de rău, sufletul Eugeniei. Dar cine altul, decît el, ar fi putut să deslușească unde se află *ade-vărul lui*, fiindcă un adevăr universal, în această privință, știa că nu există ? ! Nu trebuia, deci, să decidă singur ? Adică ce să decidă ? Dacă va merge sau nu a doua zi în excursie, la Poiana, așa cum promisese fetei de lîngă el, în mod atît de pripit, îngrozitor de pripit ? De ce-o făcuse ? De ce se angajase din nou, ca un orb, ca un lunătec, pe drumul ăsta prăpăstios ? Era sigur, era foarte convins, că, odată pornit, nu se mai poate opri. Iar de ajuns, unde putea s-ajungă ?

Întrebările acestea convulsive îl făcură iarăși taciturn. Eugenia avu impresia că-l supăraseră cu ceva și se grăbi să rupă tăcerea : „Dacă nu insista atît de mult Letiția, în scrisoarea ei, mama nu-mi dădea drumul...“ „De ce ? N-are încredere în tine ?“ se trezi el c-o întreabă. Fata, uitîn-

du-se mirată la Veanu, se făcu a nu înțelege întrebarea, se înroși toată, pînă în vîrfurile urechilor. Dar în felul ăsta i se păru lui și mai frumoasă, semănînd și mai mult cu ea, cu cealaltă. Această a doua tăcere a băiatului îi lăsă Eugeniei impresia că durează un veac. Adică de ce s-o bănuiască ? Ce credea Veanu ăsta despre ea ? „Așa sînt mamele — cînd le ai, ți se par exagerat de severe, chiar tiranice. Dar după ce le pierzi, devin sfinte, le așezi în icoană...” zise inginerul cu o întîrziere binefăcătoare, apropiindu-se, instinctiv, de fată și mîngîind-o, în mod derutant pentru ea, dar și pentru el, pe părul castaniu, scînteietor în lumină, tuns scurt, aproape băiețește. „Iartă-mă, n-am vrut să te jig-nesc prin întrebarea mea...” mai adăugă el, insistînd, cu privirile în privirile ei speriate. „Ce întrebare ?” se făcu Eugenia, din nou, că nu înțelege. „E vicleană, se preface ?” se întrebă, cu amărăciune, băiatul. „Nici o întrebare !” reluă apoi el cu voce tare, tocmai în clipa cînd Letiția reapăru în cadrul ușii, tot singură, fără Teodor. „Ei, unde ți-e iubitul ?” vru s-o necăjească din nou Veanu. „Mi-a zis că-l doare capul, că are puțină febră... M-a rugat să-i duc niște medicamente. De-aia am urcat, să vă rog, dragii mei, să mă scuzați. Într-un ceas-două mă întorc... Îl pun eu pe picioare, nu scapă dumnealui de excursie !” glumi Letiția. „Dar ce, Letițio, excursia noastră a ajuns o pedeapsă, o sancțiune U.T.C. ?” Răspunzînd fetei prin întrebarea asta, Veanu bănuî că șireata de Letiția pusese în scenă toată povestea cu îmbolnăvirea subită a lui Teodor, pe care el îl știa sănătos tun, numai pentru a-i lăsa, pe el și pe Eugenia, singuri. „Te pomenești că s-au și înțeles împreună, își zise el, malițios, că domnișoara asta de liceu e o mare mironosiță, nu seamănă deloc, da, da, nici pe departe cu...” Nu-i mai spusese numele ei, al Lilianeî, fiindcă se suspectă imediat de o pornire nedreaptă, răutăcioasă, împotriva fetișcanei de-alături. Aceasta făcuse fețe-fețe la

intrarea pe uşă a prietenei sale, de parcă i-ar fi surprins în flagrant delict. Delict de ce ? De joc, de cochetărie ?... Delict de nelinişti reciproce ? „Te pomeneşti că s-o fi îndrăgostit de mine, şi eu îmi bat joc de ea, o bănuiesc, o arunc aşa, prosteşte, la picioarele mele de bărbat rănit şi orgolios !“ îşi impută Veanu. Apoi începu să mormăie spre Letiţia : „Cum vrei tu, du-te, vezi să nu ţi se prăpădească odorul... Noi o să fim cuminţi, o s-o învăţ şi pe Eugenia să colinde... Ea nu ştie, e fată de oraş...“ „De ce eşti răutăcios cu toată lumea, în seara asta, Veanule ? îl apostrofă Letiţia. Dacă mai continuă aşa, Jenico, să-mi spui când mă întorc, să-l sancţionăm, să nu-l mai luăm mîine la Poiana !“ „Ţi-am zis eu, se repezi el, că tu faci din excursia asta o corvoadă, o pedeapsă, o ispăşire... Depinde însă pentru cine !...“ Încheierea asta misterioasă o atinse mai mult pe Eugenia decît pe prietena ei, grăbită să-i lase singuri, să plece în fugă, pînă mai era timp, să-şi tămăduiască iubitul...

Rămaşi faţă în faţă, ca doi sfincşi care încep să mişte, Eugenia cuteză într-un tîrziu, uitîndu-se lung în ochii lui : „De ce mi-ai spus vorbele astea, despre colinzi ?“ Veanu turnă vin în pahare, voind parcă să se ameţească, s-o poată amăgi mai uşor, apoi îi răspunse : „Hai, nu te supăra ! Poate că ştii să colinzi... Mă gîndeam şi eu aşa, că voi, cei de la oraş... Uite, i-am mîncat aproape toate nucile Letiţiei, pentru o singură colindă... M-am întrecut cu gluma... La mulţi ani, Jenico, şi nu fi supărată pe mine !“ Eugenia, ciocnind paharul şi, de data asta, înghiţînd cu sete, îi răspunse din nou, fără ezitare : „Nu sînt supărată, dar nu înţeleg de ce discuţi cu mine de parcă m-ai cunoaşte de cînd lumea...“ De pe buzele lui Veanu începu să vorbească vinul : „Păi, te cunosc !“ Fata se lăsă şi ea atrasă în cercul magic al jocului acesta neaşteptat : „De unde mă cunoşti ?“ „Hai, nu te mai prefacă ! Am fost

odată la colindat împreună..." insistă el. „Cînd ?“ se miră ea. „De mult, cînd eram copii..." „Și ce-am colindat împreună, Veanule ?“ „Ai uitat ? Nu mai știi ? Colinda aia ciudată, pe care n-aveam voie s-o cîntăm noi copiii..." „Ce colindă ? Nu-mi aduc aminte..." „Uite, zi după mine și-o să-ți amintești..." „Începe, și-o să zic după tine.“ De data asta, fata umplu paharul băiatului, îl umplu și pe-al său, apoi îl înghiți dintr-o sorbitură. Își simțea gura mereu arsă de sete, probabil din cauza emoțiilor cenzurate, a senzației că nimic nu este real din tot ce se întîmplă cu ea în seara aceea. Obosită de drum, amețită, eleva din ultima clasă de liceu, pe care maică-sa o scuturase bine înainte de-a pleca din Tîrnăveni, ca nu cumva să scape hăturile la vreo cotitură, se luă acum, fără nici o sfială, cu o dăruire inexplicabilă, cu o participare ciudată, pe urmele vorbelor lui Veanu. Acesta, încălzit de băutură, buimăcit de jocul planurilor duble ce se interferau în el, de starea acută a unei realități palpabile și de senzația plutirii în vis, în zona labilă a amintirii, încălzit, transfigurat de apropierea fizică a Eugeniei, își scormoni în memorie cu îndărătnicie pînă găsi acolo un colind vechi, într-adevăr vechi, ca un vin uitat de vreun strămoș necunoscut :

„Facu-mi grecii de-o cetate, hai lerui, ler, că fug stelele pe cer, pentru sfînta libertate. Da-n cetate cine șede ? O fată-n mătase verde, hai lerui ler, că fug stelele pe cer. Dar tu, fată, ce păzești, cetățile pămîntești ? Hai lerui ler, că fug stelele pe cer. Îți facem noi una nouă, pe cea veche dă-ne-o nouă, hai lerui ler, că fug stelele pe cer. Ba eu, zău, că nu voi da-o, nici pe buți cu bani mărunți, nici pe cară cu comoară, hai lerui ler, că fug stelele pe cer, făr' pe feciorul de-aseară, nici pe buți cu bani mărunți, făr' pe feciorul desculț, că mi-o stat de-o degerat, pînă cînd m-o colindat..."

„Nu-i adevărat. Asta nu-i colindă ! se trezi protestînd Eugenia. Vorbele astea numai tu le-ai brodit, nu-s de pe la noi...” „Ho, fato, că mă sperii ! Dar ce mă crezi tu pe mine, colindător de profesie ? E colindă veche, din Zăpadia noastră. Poate că-n seara asta o mai cîntă cineva, pentru ultima oară, pe ulița Borceștilor. Vreun băiat desculț, îndrăgostit...” „Ca mine...” ar mai fi vrut să adauge inginerul, dar renunță. Ciocni din nou paharul cu Eugenia, se apropie de ea. Fata era năucită, speriată, ca în fața unei primejdii. De aceea, Veanu se simți obligat s-o ocrotească, se simți liber s-o sărute, speriat el însuși să n-o trezească, totuși, pe ea, pe ceealaltă, care, avea mereu această senzație, doar ațipise, se ascunsese după ființa Eugeniei. Era oare într-adevăr acolo ? Pîndea într-adevăr clipa aceea de fericire, pentru a se topi, a reînvia în ea, pentru a și-o revendica sau a fi doar martora ei ? Cine mai putea să răspundă ? ! Eugenia, amețită de sărutul lui neașteptat, îi căzu cu fruntea pe piept și începu să plîngă. Mirat, ca și cînd altcineva, nu el, i-ar fi stîrnit plînsul, fără să mai aibă timp să se gîndească la nimic, Veanu o sărută pe ochi, îi șterse apoi lacrimile sărate, cu buzele lui fierbinți, vibrînd de setea unei ființe vii, adevărate, o îneacă în dezlănțuirea lui pătimașă, oarbă, de om bolnav. Ciudata lui văduvie, măcinarea aceea trează, de zile și nopți, luau acum sfîrșit. O dragoste care nu murise, care pîndea doar în el, îl arunca fără milă în anafoarele ei adînci și reci, desperate, gata să-l îngroape în abisurile lor vrăjite. Era un sfîrșit ? Era un început ? Nu-și dădea seama. Nu mai putea înțelege nimic. N-avea timp să-și mai răspundă la asemenea întrebări. Era ea, apăruse iar Liliana ? Sau numai sufletul ei se juca de-a întruchiparea, îi arunca respirația fierbinte în față ?

Cînd se întorsese Letiția acasă, tîrziu, pe la ora zece, prietenii, oaspeții ei, păreau suspect de cumiști, nu însă indiferenți, și cu atît mai puțin ostili, situație de care se

temuse ea la plecare. Se uită la ei și se liniștii. „Îmi pare rău, dragilor, dar Teodor, săracu, e tot bolnav. Nu-i scade temperatura. Mă tem că e gripă. Dacă nu-i trece pînă dimineață, vă dau voie să vă duceți singuri la Poiana...” Ea glumea cu amărăciune, se înghesui cu vorbele astea ca nu cumva să sară mai repede Veanu cu ironiile lui la adresa lui Teodor.

Se despărțiră, deci, în atmosfera aceasta confuză, urmînd ca a doua zi dimineața, nu mai devreme de ora nouă, să se întilnească din nou, cu toții, în chilia îngustă dar primitoare a Letiției. „Dacă va fi în stare, va merge și Teodor, zise fata, dacă nu, ce să fac, o să mă iertați, voi rămîne cu el...” Nici Eugenia, nici Veanu nu comentară spusele fetei, nu-l căinară nici cel puțin de formă pe Teodor cel bolnav. Era o despărțire mută, de oameni obosiți, care se înțeleg doar din priviri. Ce era să-și mai spună ? Pînă dimineața se mai puteau petrece multe, sau chiar nimic ! Plecînd spre casă grăbit, la început mai mult plutînd decît călcînd pămîntul, Veanu se dezmetici treptat în aerul rece de-afară. Începu să se întrebe dacă toate încurcăturile astea nu se datorau cumva numai șireteniei ascunse în firea Letiției, care lua, uneori, în suspiciunile lui chipul și proporțiile unei vrăjitoare. Adevărat, o vrăjitoare simpatcă, prietenoasă. Nu-i așa ? Chiar foarte prietenoasă, din moment ce, gîndindu-se, firește, mai întii la ea și la iubitul ei, nu uitase nici de el, de Veanu. Ba chiar îi venise ideea aceasta năzdrăvană, insistînd să meargă împreună cu Eugenia sus la Poiana Brașovului, să cutreiere toți munții, să se tăvălească, dacă vor, în zăpada mare și curată, ca lupii tineri, flămînzi de viață...

Vrăjitoare sau nu, marile intuiții vitale ale Letiției, fiică de țărani din Zăpadia, își făceau fără greș datoria. Duminică dimineața, în ziua de Crăciun, cînd se prezentă, în vechiul său costum de sport, la punctul de mobilizare generală, în chilia aceea obscură, pierdută în fundul unei

curți și mai obscure, din orașul vechi, medieval, tânărul inginer părea pregătit pentru un concurs alpin, de lungă durată. Rucsacul din spate îi era burdușit cu conserve și cu alte provizii. Pusese și un termos, pusese și haine de schimb, de care bănuia că poate să aibă nevoie, dacă, într-adevăr, s-ar fi hotărît să urce și să coboare munții, fie și cu telefericul. Când îl văzură în ținuta aceea, fetele zîmbiră, fără să îndrăznească însă să rîdă de el. „Unde-i Teodor, nu l-ai pus pe picioare ?” se adresă Veanu simpaticei lor gazde. „Cînd ?” se grăbi să întrebe Lucreția. „Păi, ce-ai moșmondit tu în noaptea asta pe-acolo ? Ce fel de îndrăgostită ești, dacă ți-ai lăsat iubitul bolnav și singur ?” Fata se uită ponciș la el. „Iar mă iei peste picior... Văd eu bine că ai ceva cu el, cu Teodor. Fiindcă, la drept vorbind, cu mine nu-mi închipui ce-ai avea de împărțit...” „Dar cu el ce să am de împărțit ? Numai ședințele de birou. Nimic altceva. Fii sigură, Letițio, nu-i doresc decît sănătate ! Spune-i asta, să nu creadă omul că mă bucur de boala lui. Dacă nu e cumva numai un bolnav închipuit”, încheie Veanu făcîndu-i fetei cu ochiul. „Vezi că ești pornit pe el ?” insistă ea. „Cum, dacă-i urez, chiar azi, în sfînta zi de Crăciun, sănătate și voie bună ? ! Cum să fiu pornit pe el ?” Ca și cînd n-ar fi ascultat, sau n-ar fi auzit vorbele lor de harțag mărunț, de maliție prietenească, Eugenia se pomeni că repetă ceea ce, pesemne, îi mai spusese Lucreției în dimineața aceea, după ce toată noaptea se zvîrcolise ca pe jar : „Eu m-am răzgîndit. Îmi cer iertare... Nu mai pot pleca... Știți...” „Taci tu, o întrerupse Letiția, nu mai vorbești prostii ! Doar ți-am spus că n-are de unde să afle maică-ta. De la mine, în nici un caz, nu ! Și chiar dac-ar afla, cu ce să te bănuiască, draga mea ? Doar nu ești o slută, să te țină închisă în casă ? Taci și du-te cu Veanu, nu te mai tot fandosi, c-o să-mi pară rău că te-am invitat la mine...”

Pledoaria Letiției, semănînd mai mult a scuturătură, îl scuti pe inginer de orice comentarii. Nu mai adăugă decît, scurt, poruncitor : „Hai, Jenico, ia-ți canadiana, să pornim ! Îmi pare sincer rău, Letițio, că tu, adică voi amîndoi, nu puteți veni. Ne-ar fi fost mai ușor și mai drag împreună...” „Nu știu dacă mai drag, dar mai ușor, în mod sigur !” apăsă Letiția pe cuvinte, ca să nu-și închipuie cumva consăteanul ei că are de-a face cu o naivă. Dar, ca să nu-i devină antipatică, și mai ales ca s-o încurajeze pe Eugenia, încă ezitantă, speriată, se grăbi să adauge : „Drum bun, copii ! Vă aștept sănătoși diseară ! Dacă nu mă găsiți cumva acasă, da, cu boala asta a lui Teodor, cred că ai și tu o cheie de la ușă, Jenico, nu ? Cel puțin de-ați avea noroc de timp frumos ! Să nu bată vîntul, că la munte... Da, să nu ploaie cumva în loc să ningă... Vremea asta schimbătoare... O să țin pumnii strînși pentru voi, dragilor, pentru norocul vostru. Fiți atenți, însă, cum umblați, continua ea cu aere grijulii, materne, mai ales pe vîrfurile munților, pe pîrtii... Da, nu te uita așa curios la mine, Veneule ! Sub zăpadă se pot ascunde gropi și... prăpăstii...” „Mulțumim de sfaturi și de urări, Letițio. Și nu mai fi atît de prăpăstioasă, că nu-ți șade bine !” făcu Veanu sărutîndu-i mîna cu o politețe afectată. În timp ce Eugenia nu mai știa ce să creadă, Letiția se obișnuise cu felul lui de-a fi, cînd ironic, cînd liric-politicos. Știa că nu e vorba de răutate. De aceea, o invidia, în sinea ei, pe Jenica, o socotea o norocoasă. Auzi tu, să-i cîștige ea, dintr-o dată, interesul, dacă nu chiar inima, unui om ca Veanu ăsta al Borceștilor, socotit de toți colegii, ca și de cunoștințele din uzină, din oraș, mai degrabă un misogin, un bursuc retras în atelierul lor de proiectări, în garsoniera lui, cocoțată tocmai la etajul șapte, ca nu cumva să îndrăznească vreo fată să-i bată la ușă. Și-acum, poftim, tocmai el primi, fără crîcnire, să meargă în excursie cu o liceană necunoscută, cu o Jenică oarecare, adevărat, frumoasă, mai

frumoasă decît ea, Letiția, dar nu ieșită din comun, nu o vedetă de cinema, de genul aceloră după care se dau în vînt toți băieții. Da, băieții ăștia, care sînt în stare să-și răsucescă și gîtul numai să le poată admira picioarele de gazelă, zic ei, și mijlocul de viespe, și capul ciufulit, băiețos, de cățel domnesc.

În atmosfera aceasta, destul de confuză, cei doi porniră spre autobuz. Letiția își închise ușa casei cu cheia, nu fără a se mai uita încă o dată în sacoșa de mînă — plină de medicamente, de dulciuri, de tot felul de fleacuri, de atenții pentru Teodorul ei — să vadă dacă nu uitase, totuși, ceva. Nu, nu uitase nimic. Plecă mai departe liniștită.

Poiana Brașovului își primi, în ziua aceea, oaspeții cu promisiuni mari, chiar exagerate. Peste noapte ninsese mult. Zăpada îngropa toate așezările într-o tăcere de început de lume. Doar din cînd în cînd, autobuzele ONT și unele mașini răzlețe își trimiteau semnale sonore, să nu se bulucească pe porțiunile de drum îngustate de nămeți. Din loc în loc, buldozere speciale gîfiau de zor, încercînd să deschidă căi mai largi. Excursioniștii locali, vagabonzi de plăcere, nu apucaseră să urce, la ora aceea, spre Poiană, nici cu autoturismele, nici pe jos.

Cînd zări prima mașină ARO, Veanu avu senzația că tocmai atunci o vedea ieșind de pe poarta uzinelor de la Cîmpulung-Muscel. Tresări ca speriat, ca în fața unei fantome. O strînse instinctiv, puternic, lîngă el, pe Eugenia. „Ți-e frig ?“ îl întrebă fata, oprindu-se în loc. „Cum să-mi fie frig, lîngă tine ?“ avu el puterea să-i răspundă. „Atunci de ce tremuri așa ?“ se arătă și mai îngrijorată fata. „De emoție“, îi șopti băiatul, apropiindu-și buzele de urechea ei, ascunsă sub o căciuliță de lînă albă, împletită din fir gros. Mai făcură apoi cîțiva pași și se traseră grijuliu la o parte din drum. Tălpile lor, înfundate în straturile moi de zăpadă, începură să bătătorească, pe urmele primilor cu-

tezători, o cărare nouă, în zigzaguri capricioase. Veanu tremura în continuare. Era bolnav, sau era numai emoționat de reîntîlnirea cu locurile acestea ? Se opri, scoase din rucsac termosul cu ceai cald, tăiat cu rom, și bău cîteva înghițituri, cu o sete mîntuitoare. Fata se uita la el și tăcea. Ce era să-l tot întrebe ? Înaintau greu. Se opreau din cînd în cînd, se măsurau din ochi, dacă mai pot sau nu s-o țină așa, apoi se urneau, respirînd gîfîit, mai departe. Zăpada înaltă, afînată, amirosea a cer destrămat, a colinzi stranii, a mere coapte, a brazi covîrșiți de lumini pîlpîitoare, sub ochii unei lumi ce parcă tremura de uimire. Brazii aceștia înalți, ce le ieșeau mereu în față, păreau să nu le mai spună celor doi tineri aproape nimic. Își trăsese cojoacele ciobănești pe cap și dormeau în picioare. Vegheau așa, tăcuți, păzind turme albe, iluzorii, risipite pe toți munții. Doar Veanu auzea, întorcînd mereu capul în urmă, ca prin vis, un glas ascuns sub zăpezi. Un glas cunoscut și cald, un glas muștrător. Se oprea fără voie, se uita să vadă dacă-l strigă Eugenia sau altcineva. Adică ea, glasul ei de altădată, glasul zăpezilor înghețate. Dar nici una, nici ceealaltă nu-l strigau, nu-i spuneau nimic. Poate de aceea, în fața hotelului central, inginerul o întrebă pe fată : „Mai mergem, sau ne oprim aici ?” „Nu, nu ne oprim, se arată decisă Eugenia. Numai dacă ți-e rău ție...” „Cum să-mi fie rău ? Cu tine ? Deci, mergem...” se animă el. „Da. Aș vrea să urc și eu o dată cu telefericul. Tu ai fost de multe ori ?” „Nu, parcă se dezvinovăți Veanu, adică nici nu mai știu. N-am ținut socoteala... Ți-e frică ?” „De ce să-mi fie frică ? Trecem într-adevăr peste prăpăstii, cum spunea Letiția ?” „Sigur că trecem ! Tu ce credeai, că telefericul e-o săniuță ?” Cuvîntul ăsta, odată ajuns pe buze, îl ameți din nou, ca un alcool vechi, ascuns în el fără să știe. Săniuța...

Se imbarcară în cabina plutitoare, numai ei doi. Era încă prea devreme pentru alți excursioniști. Păreau, în

felul ăsta, stăpînii munților. Turiștii străini se învîrteau în jurul hotelului, iar alpiniștii de vocație se sculasera probabil mai de dimineață.

Cabina plutitoare trecea peste vîrfurile ascuțite ale brazilor, încovoiați sub zăpadă, care le păreau acum, de sus, o risipă de bisericuțe maramureșene, alunecînd spre marginea prăpăstiilor, o eflorescență de turlle albe, miniaturale, din care nu cîntau decît clopotele liniștii imense. Neînțelegînd încă rostul acestei liniști, Eugenia se trezea exclamînd, din cînd în cînd : „Vezi ?“ „Ce să văd ?“ tresărea el. „O veveriță...“ „Da, el e, puiul de veveriță...“ bîiguia Veanu. Privea ademenit de pădurile albe, cu o tristețe pe care încerca să și-o ascundă de ochii neliniștiți ai Eugeniei. Numai ea, tristețea aceea, chema în memoria inginerului numele celeilalte fete, cea de la început, puiul de veveriță... Da, așa îi spusese atunci colegii săi malițioși, în iarna celuiilalt an, iarnă tot mai depărtată, tot mai ireală. Amintirea ei părea că-i ninge tîmplele, ochii, fața lui cînd palidă, cînd roșie. „Ce e ? Nu-ți place telefericul ? — întrebă ea. Ți se face rău ?“ „Nu, cum să mi se facă rău ?“ se opinti, conștient, Veanu, să fugă, să evadeze din sine însuși. Dar nu reuși. Ceva îl trăgea mereu înapoi, într-un abis fără nume. „Dacă nu veneai cu mine în munți, să știi că eu azi muream“, continuă el pe același ton misterios, de neînțeles pentru Eugenia. „Cum, de ce să mori ?“ se lipi fata de el, speriată. „De singurătate...“ murmură el. „Dar ce, singurătatea e-o boală ?“ se prinse Eugenia în alaiul derutant al vorbelor lui. „Da, e o boală, un fel de leucemie a spiritului...“ se ciocni vocea lui de cristalul aerului înghețat. „Nu știu, n-am suferit de ea niciodată...“ i-o întoarse fata. „Mai ales singurătatea în doi — continuă inginerul — e teribilă...“ „Și pe asta o cunoști ? Cîți ani ai tu, Veanule, de le cunoști pe toate ?“ „O mie de ani, draga mea...“ tresări el cînd se surprinse rostind această formulă : „dragă mea“. N-o mai folosisese niciodată după dispariția Lilianei,

părea că-i aparține numai ei, pentru totdeauna. Poate de aceea își întorsese Eugenia privirile de la munții care alunecau în urmă, în veșmintele lor albe, de vlădici învăluiți de nori groși, ca de-o tămiie a veacurilor. Se uită curioasă la Veanu. Nu știa ce să creadă : el sau altcineva îi adresează cuvintele acelea ? „Draga mea...” N-avea cum să-i răspundă, decît rezemîndu-și capul de umărul lui, surprinzîndu-l, prin gestul acesta, la fel de mult cum o surprinsese el prin formula „draga mea”. Cabina metalică, trecînd printre valurile succesive de nori, printre spărturile însozite, ce se iveau în răstimp, îi așeza pe cei doi în fața unui ecran de film mut, cu luminile și cu umbrele în continuă și plutitoare derulare. Nimeni, din cutiile acelea goale, ce alunecau în sens invers, nu-i vedea strîngîndu-se unul în altul, alarmați și fericiți, ca o singură ființă dornică de sine însăși, concentrată într-un sărut nepămîntesc, rece ca munții. Un sărut pe care Veanu nu-l mai crezuse posibil, pe care Eugenia nu-l visase niciodată. Cînd se desprinseră, cu greu, din îmbrățișarea lor mută, din dansul acela lent, ireal, istovitor, cei doi zăriră în apropiere cabana de la punctul terminus al telefericului, ca pe-o adevărată corabie prinsă de furtună. Nori negri, în-cruntați, se destrămau în valuri de zăpadă potopitoare, cum numai acolo sus, în zona fulgerelor înghețate și fierăstruite, se puteau ivi, se puteau imagina. Cînd se opriră din mers și săriră jos din colivia zburătoare, omul care-i aștepta la coborîre îi luă la zor, de parcă numai ei doi ar fi fost vinovați de brusca răsturnare a timpului : „Haideți, dom'le, odată, nu vedeți că trebuie să oprim funicularul ? ! Repede, fugiți la cabană, pînă mai puteți, pînă nu începe viscolul !...” Veanu luă rucsacul, o prinse de braț pe Eugenia, stringînd-o bine, să nu alunece, să nu i-o fure vîntul. Înaintară astfel, pas cu pas, pînă la cabană. Un cîine uriaș le ieși în întîmpinare, dînd din coadă de parcă s-ar fi cunoscut de o sută de ani. Îi conduse ca un ghid experimen-

tat, grijuliu, spre ușa de intrare, înecată pe jumătate în nămeți. Veanu bătu puternic în geam, pînă cînd cabanierul, ocupat cu așezarea în camere a celorlalți oaspeți, cîteva perechi, cîteva răzleți, le deschise ușa în grabă. „Mai primiți cu colindul ?“ făcu Veanu pe omul vesel, ca s-o încurajeze pe Eugenia și să sondeze, astfel, atmosfera dinăuntru. „Primim, primim ! răspunse nevasta cabanierului. Dar nu dăm colaci fără colinzi ! Știți colinda ? Ia dați jos rucsacul ăla, și s-auzim !“ Pe toți cei aflați acolo înăuntru îi prinsese, cu vorbele astea, o stare de exaltare, de euforie. Era o beție a înălțimilor, sau numai expresia fricii oarbe ? Nimeni nu mai avea timp să se gîndească la nimic, privirile tuturor se înecau în zăpada ce căptușea pe dinafară geamurile. Urechile, în schimb, își ascuteau auzul, ca să poată desluși niște voci ciudate, niște cuvinte răzlețe, care veneau parcă de dincolo de vînt. „...*Gazda căsii nu-i acasă, că-i în vîrful munților, să vrăjească stupilor...*“ mormăia singur, ursește, inginerul, în timp ce-o împingea ușor pe Eugenia spre focul de lemne, bubuitoare, care ardea în vatra mare, învăluită cînd de scînteii jucăușe, cînd numai de fum înțepător de rășină, după cum jucau curenții de aer în hornul înalt al cabanei. „Stupii Babei Dochia, ca să nu zic altceva mai rău, se auzi vocea cabanierului. Tocmai azi o pus-o mama supărării să-și scoată stupii ăștia pe munți, cînd aveam și noi dorul și plăcerea să petrecem aici cu lume multă... Acum, ne-o alungat toți colindătorii...“

În atmosfera aceasta de așteptare febrilă, a unui rău pe care zadarnic se căzneau să-l ascundă cuvintele, cabanierul îi luă de mîină pe cei doi, fără să-i mai întrebe cum îi cheamă, de unde vin, dacă sînt căsătoriți sau nu, dacă doresc sau nu să stea împreună, și-i conduse la etaj, pe scara de lemn, într-o cămăruță cu pereți de brad, așezată, parcă anume pentru ei, în colțul dinspre apus al ca-

sei, ceva mai ferit de vînt. „Fiindcă sînteți singurii care m-ați colindat cu adevărat — spuse omul — puteți sta aici la noi pînă la primăvară... Nu, nu vă speriați, glumesc ! Sper că într-o zi-două scăpăm de prepestenia asta. Stați liniștiți, dragii mei, hodiniți-vă puțin, și-apoi, iute la masă, că-i gata prînzul ! Mîncarea rece, dacă v-ați adus cumva, și bănuiesc că v-ați adus, se admite numai dimineața. Ce mai rămîne, o dați la lupi...” Torentul acesta de vorbe, dar mai ales faptul că, fără nici o ezitare, cabanierul îi așezase împreună, acolo, în cămăruța răzleață, cu două paturi suprapuse, ca de cazarmă, le strecură celor doi în suflet un amestec de jenă, de uimire, dar și de bucurie secretă. Eugenia, dezmeticită după sărutul ciudat, amețitor, din colivia telefericului, după gerul cu fălci de urs, ce mormăia pe-afară, se uită o clipă în ochii lui Veanu, ca și cînd atunci l-ar fi descoperit lîngă ea, l-ar fi văzut pentru prima oară. Îl întrebă, abia șoptit : „Unde m-ai adus ?” El, în loc să-i răspundă, se apropie din nou de ea, îi apucă obrajii în palmele fierbinți, opărite de ger. Se trezi cu nasul lipit de nasul ei, ca într-o joacă de copii. Apoi îi răspunse la fel, șoptit : „Iartă-mă... n-am vrut... știi... acum sînt sigur... te iubesc...” Fata, întorcîndu-se cu spaimă în propriul ei trup, i se atîrnă de gît, ridicîndu-se pe vîrfurile picioarelor. Veanu, ghemuit și el în simțurile sale fără memorie, o săltă uimitor de repede la înălțimea umerilor largi, osoși, prinzînd-o cu o mîină de mijloc și cu cealaltă de picioare. Îi simți, astfel, prin pantalonii de schi, groși, țesuți din lînă, împrumutați de la Letiția, într-o nerușinare catifelată, pulpele tinere, mușchii arcuiți, elastici, grăbiți să se destindă în brațele lui. Nu se mai gîndi la nimic, nu-și mai ceru iertare pentru nimic, începuseră doar să se învîrtă cu ea prin casă, ca un ringhișpir greoi, țărănesc, abia cioplit din trunchiurile salcîmilor. „Lasă-mă, nu mă mai strînge, că mor !” auzi Veanu, ca prin vis, vocea fetei. „Bine, o să murim împreună, îi răs-

punse el foarte tîrziu, cu o lentoare ce-i contrazicea toate mișcările. O să murim împreună..." Eugenia, mai degrabă intuind decît înțelegînd sensul acestui geamăt, se grăbi să iasă din joc : „Nu, nu vreau să mor... nu vreau să murim niciodată..." El, pierdut undeva printre copacii unei păduri clătinate, gemu din nou, se trezi iar șoptindu-i la ureche vorbe fără rost : „Mai bine să ne facem veverițe..." „Veverițe ?" se miră fata. „Da, veverițe, insistă el. Ce ? Ție nu-ți plac veverițele ?" „Nu, nu-mi plac..." părea ea tot mai decisă. „Atunci, ce vrei să ne facem aici, în vîrfurile munților ? Lupi ?" Timpanul lui era să plesnească în clipa cînd Eugenia îl apostrofă cu un singur cuvînt : „Ursule !" Veanu se rezemă de patul suprapus și, cu o voce de om disperat, o rugă stăruitor : „Nu-mi mai spune așa !" Fără să înțeleagă, fără să poată bănuir despre ce e vorba, crezînd doar că el continuă joaca aceea copilărească, ușor teatrală, în care intraseră ca împinși de-o mîină străină, fără voia lor, Eugenia, ascunsă după colțul patului, îl întrebă : „Cum să se roage un urs de-o veveriță ? N-ai spus tu că vrei să fim amîndoi veverițe ? Iată, eu m-am făcut, m-am dat de trei ori peste cap, m-am făcut veveriță..." Apoi, îl urmări atent cum se îndreaptă spre geam și încercă să-l deschidă. O rafală de vînt, ca o tuse seacă, răbufni în cămăruța lor, aruncîndu-le în ochi fulgi mari, înghețați, de zăpadă. El închise repede și se întoarse iar, cu mișcări febrile, în trupul său sănătos, cu simțuri fără memorie. Se căutară unul pe altul, pînă se găsiră. Natura nu mai avea răbdare să le aștepte jocul și farsele. Natura avea nevoie de lupi tineri, cu poftă de viață, cu colți ascuțiți. Și ei, foarte stîngaci la început, se treziră destul de repede azvîrliți unul lîngă altul, pe blana de oaie sură, așternută peste podeaua aceea de scînduri grosolane.

Tîrziu, cînd le bătu cabanierul în ușă, poftindu-i la masă, se simțeau ca doi soți bătrîni, buimăciți de somn,

speriați să nu le fi furat cineva bruma de avere, rucsacul acela tîrît în spinare pînă în vîrful muntelui. Se priviră uimiți, derutați, și începură să-și spună amîndoi deodată, ca păpușile mecanice : „Te rog să mă ierți... n-am vrut... te iubesc...”

La masă nu-și făcu apariția nici un cunoscut. Inginerul răsufală ușurat. Eugenia înțelese repede situația și, lăsînd deoparte toate stîngăciile de pînă atunci, deveni firească, drăguță, o sfidare a confuziei și haosului de-afară, a zăpezilor crîncene, amenințătoare. „De obicei, ține mult ?“ o întrebă pe cabanieră. „Sfîntul mai știe ! Ca hachițele la femei...” răspunse rîzînd cabanierul, în locul nevastei. „Iar te bagi pe ceteraș, Traiene !“ îl amenința soția cu degetul. „Ai noroc cu tovarășii excursioniști...” Vorba asta cu excursioniștii îi obligă pe toți să ia act de situația lor reală și, după ce rîseră mînzește, începură să întrebe cu un aer îngrijorat, serios : „Nu, zău, credeți că ține mult viscolul ăsta ? O s-ajungem de Anul nou acasă ?“ Mai erau, așezate acolo la masă, două perechi tinere. În fața lor, un soț și o soție între două vîrste, cu o fată și cu un băiat de școală. Alături, alți trei-patru brașoveni, pe care Veanu îi recunoscuse ușor după felul cum pronunțau cuvintele. Printre clinchetele tacîmurilor, puse acum în mișcare cu o poftă și cu o grabă neobișnuite, printre mugetele încăpățîinate ale viscolului, cuvintele lor îngrijorate se topiră treptat într-o veselie falsă, în amuzamente infantile, de trecere a vremii. Sau, mai degrabă, fugeau de ei înșiși, de timpul ce-și împrumutase, iată, un trup vijelios, numai spaime și amenințări ? Ca să nu-i prindă din urmă, bărbații începură să povestească fel de fel de istorioare, care n-aveau nimic comun cu starea lor sufletească reală. Încercau, pesemne, să amuze femeile, pe cei doi școlari porniți mereu să se uite spre ușă și spre geamuri, la fiecare rafală de vînt. Pe cine așteptau, de cine se speriau cu toții ? Ca și cînd ar fi fost musafirul

Babei Dochii, Veanu, cu privirile aplecate în farfuria lui, nu spusese nici o istorioară, nici o anecdotă. Aceasta o făcu și pe Eugenia să rămână mai rezervată, să-și impună o mască de împrumut. Ceilalți convivi, observîndu-i, erau, firește, indispuși. „Ce-o fi cu ăștia, de tac ca pietrele ?“ — se întrebă tatăl celor doi școlari, care încercaseră zădărnice să angajeze o conversație oarecare cu Eugenia. Copiii o tot întrebau, ca la o lecție penibilă, ce știe ea despre legendele faimoaselor pietre ale Carpaților, învățate de ei, foarte recent, la școală. „Babele“, „Sfinxul“ de pe Caraiman, deși se aflau atît de departe, lor li se păreau, în confuzia aceea generală a elementelor naturii, doar la o zvîrlitură de băț, ascunse undeva după crestele nevăzute ce le străjuiau, dinspre sud-vest, cabana. Fata, agasată de insistența școlarilor, le răspundea scurt, cu da și nu. Ceea ce, pînă la urmă, îi plictisi, hotărîndu-i să-l întrebe pe tatăl lor : „Ce-o fi, tată, cu ăștia, de nu scot două vorbe ca lumea ? Li-e frică oare de viscol ? Crezi, mamă, că e într-adevăr atît de periculos viscolul ăsta ?“ Noroc tot cu Traian, cabanierul, care, intrînd și ieșind mereu din sala de mese, cu farfuriile lui aburinde, sesiză stinghereala și aerul prea devreme obosit al oaspeților săi. Se hotărî, deci, să le strige tare, să-i liniștească pe orășenii ăștia sperioși : „Dacă știți colinda ceva frumos, trece prepestenia asta pînă mîine dimineață. Dacă nu, ține pînă poimîine...“ „De unde știi dumneata ?“ tresăriră cu toții în cor. „Am eu semnele mele. Mi-a bătut un sticlete în geam...“ Veanu se trezi uitîndu-se întrebător în ochii verzui-argintii ai fetei. Era curios să afle ce-ar fi dorit ea, dar sincer, fără nici o prefăcătorie, în clipa aceea : să înceapă un colind, ca să se termine viscolul mai repede, sau să tacă în continuare și, după toate previziunile păsărești ale cabanierului, să coboare spre Brașov abia poimîine dimineață ? Numai că, în privirile neliniștite ale Eugeniei, nu putu citi decît îngrijorarea, împrumutată probabil de la co-

meseni. Nu se cunoșteau, nu fuseseră puși la încercări comune. Se foiau toți, fără să răspundă la ciudatul îndemn al cabanierului : „Dacă nu colindați, ne zidește viscolul în nămeți !“ Eugenia tocmai se aplecă să ridice de jos o furculiță ce-i căzuse din mână — semn rău ! — în timp ce Veanu porni singur colinda lui străveche. „*Facu-mi grecii de-o cetate, hai lerui ler, că fug stelele pe cer...*“ Toți se arătară surprinși. Împreună cu ei și Jenica. „De ce te-ai apucat să colinzi ? De ce ești grăbit ?“ începu să murmure, pentru sine, semn că dorea să dureze cât mai mult povestea asta înzăpezită. Începură, încet-încet, și străinii să murmure, după tânărul inginer, refrenul : „*hai, lerui ler, că fug stelele pe cer...*“ Eugenia, care cunoștea colindul, se pomeni că apucă, pe sub masă, mîna lui Veanu și o strînge din nou puternic, cu o neliniște pe care băiatul nu știa cum s-o mai tălmăcească. Se bucura, sau era tristă ? Se temea oare că gestul lui putea să însemne o noapte petrecută împreună, în aceeași cameră, cu blănuri mițoase pe jos, cu paturi soldățești suprapuse, cu geamuri înflorite de ger ? O noapte, sau două, cum prezise cabanierul ? Vocea inginerului lăuda iar, cu căldura ei baritonă, pornirea grecilor de-a face ziduri și cetăți legendare. Toți se uitau la el ca la o ființă salvatoare, ca la un zid înalt, sonor, gata să-i apere, să-i salveze. Cînd termină colindul, apăsînd și mai tare, împreună cu corul timid, neîncrezător, al celorlalți, pe refrenul : „*lerui ler, că fug stelele pe cer...*“, aplauze calde, neteatrale, izbucniră în sala asediată de viscol. Apoi, își dădură cu toții seama că becurile colorate și lumînările aprinse de Traian și de soția lui într-un vîrf de brad retezat anunțau sfîrșitul zilei de Crăciun, înghițită de potopul zăpezilor, de hămeseala animalică, devoratoare, a vîntului. Soția lui Traian, mulțumită de colindătorii ei, le aduse niște covrigi adevărați, atenție pe care o apreciară cu toții, ca pe un răsfăț extra-

ordinar în amurgul acela precipitat. Dar cabanierul, om de munte, învățat încă de copil cu legile și fărădelegile naturii, le aruncă dintr-odată pe masă, ca pe un bulgăre înghețat de zăpadă : „Și-acum, dragii noștri, afară la treabă ! Mîinile pe lopeți ! Trebuie să ne eliberăm ușile, să tăiem pîrtii, s-aducem lemne în casă... Cine știe ce oaspeți ne mai pot sosi, în toiul nopții ? ! Cată să-i primim pe toți...” „Ce oaspeți ?” întrebare, foarte îngrijorați, copiii. „Tot felul de oaspeți... Adică, numai din cei buni, se grăbi să-i liniștească nevasta lui Traian. Pe cei răi nu-i primim... Numai pe cei osteniți, pe cei bolnavi...” „De ce bolnavi ?” sări școlărița. „Așa, se mai întîmplă, răspunse Traian în locul soției. Se mai întîmplă... Pe munte și pe vremea rea, se poate întîmpla orice...” „Cum, orice ?” se întrebă și Eugenia. Nu mai avea însă timp să-și răspundă, ori să-l întrebe pe Veanu. Cu mîinile pe lopeți, fără fandoseli inutile, începură toți lupta cu nămeții. Vorbeau puțin, răstit, militărește. Erau gata să asculte orice poruncă a cabanierului. Ciinele, translucid, din pricina țurțurilor de gheață care-i atîrnau în blana lăptoasă, sărea zuruind ca un candelabru mișcător. Nînsoarea curgea în valuri sufocante peste acești oameni de zăpadă mișcători.

Munca lor ar fi putut continua pînă la miezul nopții, pînă dimineța. Frigul le creșta însă obrajii, ca unor stînci posomorite, le îngheța răsuflarea, le-o făcea fărîmicioasă, de nisip și de pulbere. Măsurîndu-le cu grijă mișcările, din ce în ce mai greoaie, Traian, care știa cumpăna lucrurilor normale, îi demobiliză la timp, încărcîndu-le brațele de lemne, să aibă fiecare cu ce-și înfunda soba.

Veanu și Eugenia se grăbiră cu lemnele spre cămăruța lor de sus, ca niște condamnați care știau acum prea bine că vor supraviețui sau vor pieri împreună. Ceilalți nefamiliști, plasați tot la etaj, se ținură pe urmele lor, în timp ce soții și familia cu copiii se îndreptară spre camerele de la parter, mai largi, mai spațioase, cu dușuri, cu o baie

mare la capătul coridorului. Ajunși în chilia cu pereți de brad, cei doi tineri se așezară lângă foc, să se dezghețe. Își încălziră miinile. Veanu începu să-i descalțe bocancii fetei, să-i frece tălpile în palmele lui mari, protectoare. „Nu mi-e frig !“ protestă ea. „Mai mult sperietura mea, decît frigul tău...“ acceptă, ca să-i facă pe plac, inginerul, deși ea tremura lipită de sobă. „Doamne, ce mi-ar face mama, dacă m-ar vedea aici cu tine !“ zise Eugenia, apucîndu-se cu miinile de părul cîrlionțat al băiatului, aplecat la picioarele ei, ca-ntr-o închinare de dragoste. „Ce ți-ar face?“ ridică el ochii, ca să vadă cît e de speriată, dacă nu cumva începe să-și joace rolul de victimă. „M-ar... da, m-ar bate... m-ar face de rîs în fața tuturor...“ „Adică a mea, preciză Veanu. În camera asta ești numai tu, sînt numai eu cu tine. Nimeni altul. Da, ezită el, *nimeni*. Dacă vrea ori nu vrea maică-ta, uite, recunosc, m-am îndrăgostit de tine ca un nebun...“ „Cum, ca un nebun ?“ se sperie Eugenia, dîndu-se un pas înapoi, ca și cînd Veanu ar fi amenințat-o cu moartea. „Ca un nebun“, repetă el, mărind astfel și mai mult temerea fetei că iubitul ei, n-avea cum să-i zică altfel, el, iubitul ei, este bolnav. „Nu știi de ce — cuteză ea, punînd o despicătură de lemn pe foc — te uiți mereu la mine ca la o străină... Ce nu-ți place, Veanule ? C-am trecut peste toate sfiiile, peste toate spaimile mele, și-am primit să vin cu tine în... da... în aventura asta ciudată ? Ce sînt eu pentru tine ? O fată ca toate fetele, sau o himeră ?“ „Vezi, se grăbi el, nu bănuiam deloc că în capul tău ăsta frumos macini mai multe gînduri decît trebuie... Eu te știam... adică, da, eu te credeam mai puțin complicată, decît...“ „Decît cine ?“ întrebă ea, apropiindu-se, pentru a nu-l obliga să rostească vorbele prea tare. Nu cumva să fie auzit. De cine, nici ea nu știa. Vecinii lor căzuseră probabil în somn, sau se strecuraseră, în vîrfurile degetelor, pe mocheta de lînă, să nu-i trezească pe ei. „Decît cine ?“ repetă Eugenia întrebarea ei cu subtext, bănuind că

are să-i spună vreo poveste de dragoste... Poate una mai veche, foarte veche. Nu se lăudase el că e de-o mie de ani ? Cîte inimi va fi zdrobit Veanu ăsta în atîtea secole de dragoste, de nebunie, cum îi plăcea să spună ? Fata, încruntată la început, cînd repetase „decît cine ?“, înclina acum din nou spre lumea alunecoasă a poveștilor, din care, de fapt, nici nu se desprinsese bine. Femeia matură, rotundă, senzuală, care prindea aripi în ea, mai păstra încă ceva naiv, copilăresc, în trecerile bruște de la o stare la alta. Ceea ce-i dădea, în ochii lui Veanu, un farmec deosebit. „Deci, nu vrei să-mi răspunzi, îmi ascunzi ceva...“ insistă Eugenia. Se apropiase, ezitînd, de el, îi prinse degetele în mîna ei subțire, delicată, le juca, le număra, ca pe niște mărgele vechi. „Da. Ți-ascund totul, dacă vrei tu, și nu-ți ascund nimic, dacă vreau eu... Ce să-ți spun ? C-am mai fost îndrăgostit de tine încă o dată, în altă viață ? Dacă ți-aș spune una ca asta, ai lua-o la fugă. Și prin viscolul ăsta, te-ar mânca lupii... M-ai crede nebun, nu ? Iar tu știi bine că nu sînt nebun, nu sînt decît...“ „Ce ?“ îl întrerupse din nou fata. „Un excursionist îndrăgostit de-o liceană...“ „Da, oftă ea, ca într-o ruptură de straturi sufletești adînci. Dragoste de vacanță... Romane sentimentale...“ „Dragoste de om bolnav, fată dragă ! exclamă Veanu, lipindu-se de ea. Tînjesc după ființa ta...“ „Vorbe. Prea multe vorbe meșteșugite, Veanule, ca să te pot crede... Nu ești tu inginer, cum nu sînt eu stareță de mănăstire...“ Veanu începu să rîdă în hohote, dar se întrerupse apoi brusc, cînd geamul înghețat, acoperit cu flori de os, fu zgîlțit din nou, puternic, de degetele furtunii. Lemnele gemeau în sobă, ca vii. Rășina din coaja trunchiului de brad le învăluia cuvintele agitate, mușcătoare, într-o pîlpîire de tămîie, de mătase nevăzută, de amintiri, sau numai păreri de amintiri. Ce mai putea face în fața acestui gol ce se deschidea între ei ? Ce-și mai puteau spune, odată ajunși la marginea acestei prăpăstii îmbietoare ? Despre ce altă viață vorbea

Veanu ? La ce mănăstire se gîndise Eugenia ? Păreau năuciți de propriile lor cuvinte. Se căutau bezmetic, deși fiecare în sinea lui avea sentimentul că se găsiseră de mult. Numai îmbrățișările, numai sărutul, de care se temeau amîndoi, mai puteau să-i împace, să le dea un strop de răgaz. Sub zodia aceasta, existența lor se anunța și fericită și nefericită.

Nu trecu mult și Traian, cabanierul, îi mobiliză din nou, într-o ultimă și inutilă luptă cu viscolul de-afară. Apoi, înviorați, răscoliți de ger, fură invitați cu toții să mai guste din bucate, la o cină care nu părea deloc de taină. Aerul speriat și evlavios de la început fusese risipit de-o veselie colectivă. Se ambiționaseră cu toții să colinde, să spună „mulțămite“, pentru covrigi, dar mai ales pentru cîrnați. „*Dă-ne covrigu, că ne umple frigul !*“ strigă spre nevasta lui Traian unul dintre oaspeții aceia mai tineri, ce purta o barbă neagră, sclipitoare, de călugăr stîrnit din somn de clopotele vecerniei. „*Cîrnați, cîrnați !*“ îi ținu hangul un alt tînăr, cu fața de mirean, așezat la masă lîngă prietenul său, bărbosul. „*Tăceți că și voi căpătați !*“ le replică Traian, care se vedea că știe bine rînduiala „mulțămitelor“ ardelenenești. „*Trandafir roșu pe masă — îi luă vorba din gură, pe neașteptate, Veanu — rămîi gazdă sănătoasă !...*“ „Ce trandafir ?“ întrebă, din nou nedumeriți, cei doi școlari. „Așa umblă vorba colinzii, copii !“ încercă să-i lămurească mama, în timp ce tatăl, cu privirile ațintite indiscret la fața îmbujorată a Eugeniei, se gîndea că, vezi doamne, inginerul ăsta tînăr vrea să-și laude, cu astfel de formule, nevasta sau logodnica... Băgă de seamă că pe degetele celor doi nu se găsea nici urmă de verighete. Îi bănuî cît îi bănuî, apoi se resemnă, spunîndu-și : „Or fi tineri de-ăștia marxiști, cu nuntă utecistă... Popa acasă, și principiile la uzină...“ „*Și să ții crăciunuri multe* — continuă nestingherit Veanu — *să aibă cin' să ne-as-*

culte, cînd venim la colindat, dintr-un an în celălalt..." Incheie aici, cu un sentiment ciudat, țărănesc, că în felul ăsta și-a făcut din nou datoria de colindător răzleț, pe la uși necunoscute, pe care nici nu dorea, de fapt, să le vadă prea repede deschise. De aceea, nu mai avu nimic de adăugat, nimic de comentat. Nu-l mai interesau anecdotele celorlalți. Nu putea participa la veselia lor artificială, opintită, contrastînd puternic cu îngrijorarea legată de învîlmășeala de-afară, uriașă, sinistă, amenințătoare.

Veanu o luă pe Eugenia de mîină, blîgii niște scuze formale, că sînt obosiți, că vor să mai citească ceva. „Pînă dimineața se termină totul, nu-i așa, *tete Troiene* ? se adresa el cabanierului cu un accent specific ardelenesc. Am colindat, cum ne-ai cerut ? Am colindat ! Acum, după datina noastră, la miezul nopții, încep bătrînii să iasă la colindat... Nu-i așa ? ! Dar noi n-avem aici nici un bătrîn... Deci, noapte bună ! Cheamă și cîinile în casă, să nu înghețe..."

Toți întoarseră capul după ei. Erau grăbiți să urce scările, de parcă ar fi fost hăituiți din urmă de-o primejdie pe care nu voiau s-o împărtășească și celorlalți. Tînărul bărbos, răsucit către colegul său de-alături, îi șopti la ureche : „Mișto fată, bătrîne ! Cu popă ori fără popă, nu contează ! Dacă ne-ar fi alduit sfîntul pe noi cu o bucatică de-asta, ne rugam să țină crivățul o săptămînă..."

Sus, în cămăruța lor cu pereți de scîndură, ca un butoi al lui Diogene, cei doi, fugind parcă de orice înțelepciune și de orice spaimă, căutau febril omul din ei, omul tînăr, îndrăgostit, nebun sau nu, bolnav sau nu după sufletul celuilalt. Erau contopiți într-o nădejde, într-o voință surdă, de-a nu se împiedica nici de viscol, nici de munți, nici de teama greșelii, pentru a rămîne vii, adevărați, pentru a nu se schimba niciodată în himere reci, în omuleți cu suflet de zăpadă.

Fata se culcă în patul de jos, îmbrăcată într-o cămașă de-a lui Veanu, scoasă din rucsac. Dar nu trecu mult timp și începu iar să plângă. „Stranii ființe și fetele astea abia ieșite din adolescență ! își zise inginerul. Se îndrăgostesc fulgerător, și-apoi plâng din senin. Parcă numai lacrimile ar putea exprima sentimentul de spaimă amestecat cu dorința de dăruire, stări care se învălmășesc în sufletul lor, ca apele și uscatul la începutul lumii... Ce-o fi avînd Eugenia de s-a apucat să plângă ?” Coborî tiptil lîngă ea, în lumina aruncată pe podele de jarul mocnit în sobă. Să-i spună sau să nu-i spună ceva ? Se temea să n-o supere, să n-o sperie. Totuși, o întrebă : „N-ai spus tu să mă urc în patul meu ?” „Ba da...” sughiță ea. „Atunci, de ce plîngi ? Cu ce te-am supărat ?” „Nu știu... ți-am mai spus... te porți cu mine de parcă aș fi o străină... Poate că nu mă iubești, cauți în mine pe altcineva, care absentează...” Surprins iar de intuițiile ei, Veanu se grăbi s-o ia în brațe, să încerce s-o liniștească : „Nu, numai pe tine te caut... Nu mai am pe nimeni de găsit... Tu ești...” „Ce ?” îi forfecă ea din nou fraza. „... Dragostea mea, ți-am mai spus-o de-o sută de ori, și-o s-o mai repet de o mie, de un milion de ori ! Nici calculatoarele electronice n-o să mai poată țină socoteala pînă la capăt de cîte ori ți-am spus, de cîte ori îți voi mai spune : dragostea mea...” „Singura, unica, sau una trecătoare, de vacanță ?” suspină, la marginea unei lucidități surprinzătoare, Eugenia. „Singura, unica !” îi șopti fierbinte în ureche Veanu, strecurat sub pătura ei, dîrdîind de emoție. „Ești bolnav, ce-i cu tine ? Iar tremuri...” observă fata, lipită acum de el, fără ezitări, cu o grabă maternă, ocrotitoare. „N-am nimic, ți-am spus...” încercă s-o liniștească el, ridicîndu-se într-un cot. Începu s-o mîngîie încet, catifelat, pe față, speriat să n-o doară, să n-o rănească, să nu-și ardă cumva mîna prea cutezătoare. Se întreba în sine, surd : „Nu mai ai răni ? Ți s-au vindecat toate ? Nu te mai doare trupul ars ?” Dar nici un glas de

altă dată nu-i mai răspundea. Era adevărat, sau numai i se părea lui ? Cum adică ? Ea, Liliana, era absentă, fugise, se ascunsese parcă definitiv... Numai zvicnirile fierbinți, pulsul accelerat al sîngelui Eugeniei, pus în alarmă de degetele lui oarbe, numai ele țipau ca un lup prin pădurea viscolită. Constatarea aceasta, că fata ce plîngea lîngă el, cu obrazul dogorîtor, cu gîtul prelung, pîlpiînd de emoție, cu umerii rotunzi și înguști, cu sînii mici, speriați, cu întreg acel trup ce șovăia în pornirile lui sănătoase, sînt toate adevărate, reale, îl făcu nesățios, hotărît să nu cedeze somnului nici o secundă. „Da. Sînt numai îndrăgostit... Sînt numai bolnav de dragostea asta, nu sînt nebun...” O legănă pe Eugenia în brațe toată noaptea, o mîngîie în somn ca pe un copil încins de pojar. Dimineța își freacă amîndoi ochii și fețele cu zăpada din geam, așternîndu-se potolită peste stîncile istovite de veghe, de luptă cu viscolul, peste brazii botezați de un soare încă pirpiriu, dar luminos, încrezător în soarta zilei care începea.

Pe la prînz, cînd ajunseră, plutind parcă peste zăpezi, înapoi la Brașov, se opriră, bineînțeles, în orașul vechi, la chilia Letiției. Unde era să meargă ? Prietena lor nu se întorsese încă de la fabrică. Era zi de lucru. Trecuse duminica de Crăciun.

„Ia-ți ce ai, lasă-i un bilet, să ne caute la mine, adică la noi... Fiindcă vii, nu-i așa, Jenico ? Te muți acolo, în garsoniera mea, la cucurigu...” încercă Veanu s-o întoarcă pe glumă.

„Nu, nu vin... O aștept aici... Trebuie să dau ochii cu ea, altfel se sperie, cine știe ce mai crede, mă pîrăște mamei... Du-te, Veanule, la uzină, să nu te pună toată ziua absent...” Fata vorbea școlărește. Nu se putu despărți, peste noapte, de vîrsta ei adevărată. O îmbrățișă. O lăsă așa ca

pe-o icoană în rama uși vechi, scorojită de privirile veacurilor.

La uzină, unde ajunse în fugă, cu un taxi, Veanu îl rugă pe șeful atelierului de proiectări să dea un telefon, dacă nu-l poate crede pe el, sus la Poiana, să verifice povestea cu viscolul. Dar omul n-avea chef de nici o verificare. Îl crezuse pe cuvînt, ca și altă dată. „Ți se taie doar salariul, pentru orele lipsă... Dar cu cine-ai fost tu, sus la Cristianul Mare, tinere Borcea ?“ îl întrebă inginerul. „Singur. Cu cine să fiu ? !“ minți spontan Veanu, ca să nu fie obligat să înșire o poveste încă destul de încurcată, nu pentru el, ci mai ales pentru fată, pentru toți cei dispuși s-o judece în pripă, greșit. „Dar de ce mă întrebați, tovarășe Bîrsan ? — făcu el pe curiosul. S-au plîns iarăși colegii, ca anul trecut ?“ „Nu, că n-am eu timp să stau la palavre cu ei, despre puii de veveriță... Nu... Te-a căutat numai, și încă insistent, Teodor Moraru, băiatul de la UTC. Zicea să-i dai un telefon cînd te întorci, că-i vorba de-o ședință urgentă...“ „Va să zică, asta era toată boala lui — își spuse în sine inginerul Octavian Borcea — să mă caute pe mine, să mă convoace la o ședință... Nu cumva a și început dumnealui să răspîndească vestea că am petrecut o noapte la Cristianul Mare cu o elevă ? Nu cumva încearcă, chiar și tardiv, să-și ia revanșa pentru înțepăturile mele de prin ședințe, pentru toate inițiativele acelea împrumutate de la Cîmpulung ? Numai o analiză de-asta, de atitudine, de moravuri, mi-ar mai trebui acum ! oftă tînărul inginer. Te pome-nești că vicleana asta de Letiția, ca să-i cîștige dragostea și încrederea lui Teodor, e în stare s-o tragă de limbă pe Eugenia, să-i spună totul ! De fapt, ce să mai ascundem ? Chiar în seara asta, da, da — repetă el tot mai decis — fata o să se mute la mine. Mîine mergem la doctor, să dăm probele de sînge, apoi la primărie, pirostriile, și gata !“

Tăcerea lui Veanu, felul acesta de-a fi mereu absent, îl nedumeri din nou pe șeful său. De aceea, îi mai aminti o

dată : „Caută-l, neapărat, pe maestrul de la oțelărie...” „Vă mulțumesc, îl caut”, tresări inginerul, grăbit spre planșeta lui, ținută încontinuu sub observație de ochii curioși, indiscreți, ai unora dintre colegi. „Te-au căutat mai mulți, tovule, îi raportă unul din vecini. Mai ales Teodor, de la UTC, și o fată...” „Ce fată ?” îi veni să întrebe, dar renunță. Nu putea fi altcineva decît Letiția. Nu, dacă ar fi fost soră-sa, Lucreția, ea și-ar fi spus numele, i-ar fi lăsat vorbă să-i telefoneze. Numai să nu se fi întîmplat ceva pe-acasă, pe la Zăpadia ! Să nu fi căzut cumva bolnav bunicul său Artimon. Sau tatăl său Octavian. Era și el slăbit de o tuse interminabilă, după cum își dăduse Veanu seama cînd fusese ultima oară pe-acasă, într-o duminică din luna noiembrie. Stătu, cu astfel de gînduri, concentrat două ore peste planșeta de lucru, care-i păru pustie, sîcîitoare. Încercă, totuși, să recupereze ceva din întîrzierea de dimineață. Apoi, îl sună din nou, pe interior, Teodor. Îl pofti să treacă, după ora trei, pe la el, fiindcă aveau o treabă importantă de rezolvat împreună. „O sarcină ?” întrebă ironic Veanu. „Da, se poate lăsa și cu o sarcină...” i-o întoarse în doi peri, mormăind hoțeste, Teodor. Parcă i-ar fi zis : „Pînă acuma m-ai luat tu peste picior, amice ! Acum a venit și rîndul meu să te judec...” „Bine — i-o reteză scurt inginerul — dacă ai ceva să-mi spui, ne întîlnim diseară la Letiția.” Replica lui îl descumpăni pe celălalt de la capătul firului. Dar nu mai apucă să-i răspundă nimic. Veanu închise nervos telefonul. Teodor sună din nou : „Vino, tovule, că altfel îi spun secretarului nostru că refuzi...” „Spune-i ce vrei ! Nu arde uzina, nici biroul UTC pînă mîine. Ți-am spus : ne vedem diseară la Letiția...”

Se grăbi, deci, după-masă, să ajungă în orașul vechi. Se făcuse aproape întuneric. Zilele de iarnă erau scurte, înșelătoare.

Letiția și Eugenia, îmbrăcate în capote albastre, contrastînd puternic cu fundalul posomorît al chilie, tăifă-

sui au la o cafea. Parcă ele ar fi fost cucoane din vechea societate, obișnuite cu tabieturile, cu arta cozeriei, cu șușotelile și cu semnele ciudate din priviri. „Ei, ce-ați hotărât, fetelor?“ le luă prin surprindere inginerul. Buna lui dispoziție distona în ochii Letiției cu melancolia îngrijorată de pe chipul prietenei sale. „I-ai spus, Jenico, ce te-am rugat?“ se grăbi iarăși Veanu, uitînd de orice delicatețe sau diplomație. „Ce?“ făcu ea pe neștiutoarea. „Că ne mutăm în seara asta la mine... Mîine, ne ducem la doctor, să ne ia probe de sînge. Apoi, la primărie, pirostriile pe cap și gata!“ repetă el dintr-o răsuflare, cu o emoție abia ținută în frîu. Se temea să nu-l persifleze cumva consăteana sa, bănuită de el ca fiind o mare vicleană, o adevărată vrăjitoare.

„Nu, preciză Eugenia, nu i-am spus, fiindcă... da... fiindcă nu mă mut la tine... Nu pot, Veanule. Mai am încă vacanță, pînă după Anul nou... Apoi, știi bine, mă așteaptă mama... Nu vreau s-o fac să sufere... Trebuie să-mi termin liceul. Pe urmă mai vedem noi... Poate că da, poate că voi veni cu tine, unde vrei tu...“ „Deci, te-ai răzgîndit — se arată foarte intrigat inginerul. Mi-e clar... Numai parlamentările cu Letiția te-au putut duce la hotărîrea asta. Așa-i?“ „Dacă chiar vrei să știi, Veanule — se ridică de pe sofaua ei cîntătoare Letiția — da, eu i-am spus să mai stea, săptămîna asta, la mine. Te superi sau nu, eu i-am spus! Cum o să vă dați voi pe gura lumii, înainte de vreme? Aude doamna Veronica, și e în stare să vină urgent aici... Tu n-o cunoști... Las' să-i scrie Jenica, după Anul nou, tot ce vrea ea, tot ce hotărăște ea singură... Poate că nu e rău, într-adevăr, să-și termine liceul acolo, acasă, cu profesorii ei care-o cunosc, care-o apreciază, crede-mă! Eu știu mai bine ca tine, nu te uita așa de urît! Și-apoi, își luă ea o alură de moralist, trebuie să accepți că și tu ești un băiat ca toți băieții. Adică, nu chiar ca toți, să nu păcătuiesc... Ești, cum să zic, ești un om deosebit...

Dar numai un om, nu un zeu ! Și oamenii, Veanule, mai au și slăbiciuni... Pot aluneca, pot fi uneori nestatornici... Mai ales cînd sînt tineri... Cînd... Da, n-ar fi oare mai bine să te mai verifici ? Să-ți pui la probă sentimentele, nu sîngele !“

Ce putea să-i răspundă Veanu acestei firoscoase de fete ? El n-avea voie, își interzisese chiar față de Eugenia, să scoată la lumina zilei toate întîmplările acelea nefericite, tragice, care-l despărțiseră definitiv de ea, de Liliana. Întîmplări care-l verificaseră, îl puseseră într-un timp scurt, prea condensat, la probele cele mai grele care pot încerca o viață omenească. Cum, deci, era să-și ascundă în cuvinte obișnuite, de toate zilele, un univers întreg de amărăciuni, gata să dea pe dinafară, să-l arunce în aer ? Trebuia să aibă grijă, cel puțin în ceasul al doisprezecelea, s-o ia de mîna pe fata asta speriată, s-o ducă în casa lui, să-i alunge singurătatea, leucemia spiritului, cum o numise el în dialogurile acelea improvizate, întrerupte mereu, din ziua precedentă, din seara lor primă, de ajun, seara de colinzi și de zăpezi uriașe.

„Bine, se resemnă el, obligat de împrejurare. Treaba voastră, faceți fetelor, toate calculele posibile și imposibile... Dacă vine Teodor pe-aici, consultați-l și pe el. Are stofă de popă, sau cel puțin de predicator. Am să propun biroului nostru UTC să-i cumpărăm un briu roșu...” „Vezi ce rău ești ! exclamă Letiția. El te admiră și se interesează de tine...” „Uite, interesul ăsta drăgălaș al lui nu-mi place mie. Mai bine s-ar interesa de tine, Letițio, că te văd cam părăsită, gata să devii mama răniților !“ „Te rog, Veanule, încetează ! se repezi, pe neașteptate, Eugenia. Ce ai cu oamenii ? Dacă ai ceva, de-acum încolo, să ai cu mine, nu cu ei ! Pe mine poți să te superi, să mă cerți, să mă și părăsești, dacă vrei, că sînt vinovată... Dar cu ei...” Supărarea agresivă a Eugeniei îl surprinse nepregătit. Dar

intimitatea tonului, durerea ce se citea ușor în accente, îl impresionară plăcut, îi făceau bine. El era înclinat încă spre suferință, o socotea leacul cel mai potrivit pentru rănilor sale ascunse, care se cicatrizau atât de încet. Se apropie, deci, de Eugenia, și, la fel de agresiv, o strânse lângă el, o sărută pe ochi și pe obraz, în mirarea nu prea contrariată a Letiției. „Asta e toată supărarea mea — făcu Veanu — să știi și tu și să afle și stimata mea consăteană ! Puteți să mă pîrîți și lui Teodor, dăruitul de Dumnezeu, precum îl trădează și numele... Și-acum, la revedere, vă las, fetelor, să deliberați mai departe, în toată voia ! Vă aștept mîine seară la mine, să împodobim bradul de Anul nou. Da, fetelor, am rugat vecinii să-mi cumpere și mie unul. Unul mare, cu vîrfurile pînă în cer. Podoabele le am de anul trecut, ca orice gospodar. Iar de sacul lui Moș Gerilă n-am nici o grijă. N-o să uite el să ne aducă la fiecare cîte ceva. Cît despre Teodor, pe el o să-l invit personal mîine, fiindcă avem o întîlnire, căreia, ca de obicei, el o să-i spună, probabil, ședință. M-a convocat azi, cu insistență, nu știu de ce... Poate știi tu, Letițio...” „Habar n-am ! Ce, tu crezi că eu mă amestec în treburile lui politice ?” replică fata, ridicînd sprîncenele, viclean, a nedumerire.

A doua zi, cînd se întîlni cu Teodor, acesta începu destul de confuz, de bîlbîit : „Tovarășe inginer, ce-i cu tine ?” „Cum, ce-i cu mine ? se miră Veanu. Adică, ai impresia, Teodore, că e ceva cu mine ?” „Nu, n-am nici o impresie... Am observat doar că lipsești, în ultima vreme... că te găsește omul tot mai greu... Mai ales cînd are nevoie de tine, pentru sarcinile noastre...” „Ce fel de sarcini ?” făcu Veanu. „Sarcinile stabilite de birou... Ori ai uitat că se apropie alegerile și că trebuie să lucrăm împreună la *darea de seamă* ? Uite, știi că secretarul nostru dă întotdeauna îndrumări cam generale. Mi-a spus că noi doi sîntem obli-

gați să scriem partea despre etica uteciștilor și despre activitatea cultural-educativă...” „Lasă-l în pace pe secretar — îi replică inginerul — că e băiat de treabă ! Cel puțin așa îl cunosc eu... Are bun-simț, e harnic, e realist, nu bate cîmpii, ca alții... completă el insinuant. De ce nu-ți place ție de el, Theodore ?” „Cum, nu-mi place ? De unde-ai mai inventat-o și pe asta ?” se înfurie maistrul. „Dar ce-am mai inventat eu, Theodore, de spui acum : *și pe asta* ?” „Ai mai inventat — se arată decis celălalt — da, ai inventat povestea cu Letiția...” „Ce poveste ? Dragostea ta cu Letiția e doar o poveste ? Ți-e rușine de ea ?” se uită Veanu lung, stăruitor, în ochii lui peste care pleoapele obosite clipeau des, nervos. „Nu mi-e rușine... O cunosc și-atîta tot ! îl făcu atent Teodor. Asta nu înseamnă că n-am aflat ce fel de colinzi mistice ai cîntat tu în ajunul Crăciunului... pe unde-ai rătăcit... de ce-ai întîrziat de la slujbă !” Își încheie frazele cu un aer marțial, triumfător. „Bravo, băiete ! izbucni, congestionat la față, inginerul. Văd că ai ajuns un mare maistru ! Nu atît la aliat oțelul, cît la combinat insinuările, intrigile... Putem, deci, începe redactarea referatului, partea despre morală, despre educație. Văd că avem ce spune. Critic și autocritic, nu-i așa ? Partea despre producție, despre disciplina în muncă, va ieși bine, ca întotdeauna ! Partea mai dificilă, mai neconvingătoare, rămîne mereu asta pe care am început s-o scriem noi... Povestea despre „dragostea” ta și despre „aventurile” mele... Iar dacă nu ești corect și vrei să rămîi numai insinuant, apoi, te-anunț de pe-acum, amice, că ți-ai găsit nașul cu mine ! Oricît de scump m-ar costa...” Furia lui îi întărită și mai mult pe Teodor, care simți că nu trebuie să se lase intimidat : „Da, văd că m-ameninți... Înseamnă că te simți cu musca pe căciulă, dom’ inginer ! Crezi că mă intimidezi atît de ușor ? De colindat ai colindat ? Da, nu poți nega ! Deci, atitudine mistică, foarte clară... De întîrziat ai întîrziat o noapte la cabana de pe Cristianul Mare, cu fata

aceea de liceu ? Ai întârziat, nu poți nega ! Deci, după misticism, imoralitate. Și-acum, vrei să mai dai lecții altora ?“ gîfii Teodor Moraru, după ce-și măcină toate vorbele amenințătoare. „Măi, nemernicule ! îi șopti, rece, stăpîn pe sine, Veanu. De-aia te-ai dus tu aseară la Letiția, să tragi fetele de limbă ? De unde dracu ai învățat tu morala asta ? Atîta ți-e toată dragostea pentru fata asta cumsecade ? Și ea, nefericita, vorbește despre tine ca despre un idol. Tu, idol ? Măgar, nu idol !“ încheie el tăind aerul, a silă, cu mîna dreaptă. Tonul șoptit, rece, sentențios, îl scoase și mai rău din sărite pe Teodor : „Să nu mă iei tu pe mine cu înjurături măgărești, că te bag undeva ! Ți-am făcut ceva ? Da, nu te uita așa ponciș ! Ți-am cerut eu ceva ? mai împlînzii tonul cînd văzu mutra indignată, furioasă a inginerului. Ți-am adus doar aminte că ești obligat de *birou* să lucrezi împreună cu mine la *darea de seamă*...” „Da, ai ținut să-mi aduci aminte că secretarul nostru actual e un tras-împins, un tîrîie-brîu, un proprietar de vorbe și de indicații generale. Deci, la alegeri, ar trebui neapărat schimbat !... Și cu cine ? Bineînțeles, cu tine, că ești maistru, c-ai fost muncitor. Așa-i ? Ei, află, Teodore, că și eu am fost muncitor, știi tu bine, tractorist, om de tăvăleală, sobolul pămîntului... De-aceea, pînă mai sînt eu în uzina asta, n-ai s-ajungi tu secretarul U.T.C.-ului în veci, amin !“ „Dar ce ? se descumpăni Teodor, în fața acestei sentințe tăioase, căzută ca o ghilotină peste aspirațiile sale secrete. Ce, ți-am spus eu că vreau să ajung secretar ? Ți-am cerut eu ceva ?“ „Nu, nu mi-ai cerut decît să facem un tîrg : ca să taci tu în legătură cu colinzile și excursia mea, o să tac și eu în legătură cu intențiile tale ! O să te las să-l sapi în liniște, frumos, pe secretar, să te ungem pe tine șef. Așa-i ? Frumos tîrg, n-am ce zice, Teodore ! Tîrgul dracului !...”

Spre seară, cînd cele două fete intrară în garsoniera lui Veanu, bradul rămuross, cu cetină grasă, era așezat pe sta-

tivul masiv, bine uscat, de anul trecut. Becurile colorate, poleiala argintie, luminările și artificiiile așteptau într-o cutie lunguiată, pe care inginerul o dădu jos de pe dulap. Două geamantane, destul de mari, ca de comis-voiajor, așezate tot pe dulap, îi reținură atenția Eugeniei : „Măi, dar mare gospodar te-ai făcut, Veanule ! Nu știam că ești un om așa de practic“, se miră în gura mare Letiția, s-o audă bine prietena ei cea neliniștită, care nu reacționează însă la aceste vorbe. Se uita curioasă, ca pierdută, la mobila nouă, la toate lucrurile acelea îngrijite și ordonate de mâinile iubitului ei, la pozele de familie atârinate pe pereți. Un univers nou, o lume mai proaspătă, mai intimă decât cea alcătuită din mobilele vechi, hodorogite, ce populau chilia Letiției, o întâmpinau aici cu o dragoste secretă, cu o respirație proaspătă, pe liceana aceasta devenită, prematur, o candidată la măritiş. Letiția, observînd curiozitatea concentrată a prietenei sale, începu să facă pe invidioasa, dar numai atît cît i se păru ei că se cuvine unei pețitoare serioase : „Vezi, Jenico, de ce te invită să te muți la el ? Ca un veteran ce este, în cîmpul muncii, bineînțeles, și-a cumpărat mobilă nouă, mobilă stil, nu ca mine, că dorm printre gioarsele alea de pe vremea lui Anton Pann!“ Veanu sesiză repede direcția în care băteau spusele consătenei sale. N-avea ce să-i reproșeze. Ea îl uimea însă mereu cu amestecul acela secret de bun-simț și de viclenie țărănească. Vorba cu Anton Pann, care cîntase în strana din biserică brașoveană a Șcheilor era însă, pentru el, iarăși neașteptată, surprinzătoare. „Dar de unde pînă unde, Letițio — zise Veanu, întorcîndu-se din bucătărioara lui cu trei pahare pe o tavă — de unde ai descoperit tu că mobilele din trusoul tău au valoare istorică, adică sînt de pe vremea lui Anton Pann ?“ „Dar ce, nu sînt ?“ se uită într-un fel curios la el Letiția. Ea băgă îndată de seamă că pe tava lui Veanu nu se aflau decît trei pahare. „Va să zică — își

spuse în gînd fata — pe Teodor nu l-ai chemat, cum ai promis aseară. Iar el nu mi-a dat azi nici un telefon. Te pomenești că la ședința aia a voastră v-ați certat...” După ce împodobiră frumos pomul, fetele se așezară în jurul mesei, încărcată de inginer cu checuri și cozonac, cu portocale mari, merline, care se vindeau în zilele acelea, din preajma Anului nou 1973, pe la toate colțurile de stradă. Vinul turnat în pahare, primit de inginer de la soră-sa, Lucreția, își schimba mereu culoarea, după jocul becurilor înșirate pe cordonul electric, în crengile cu miros puternic de pădure, de munți înzăpeziți. Cînd închinară, în sfîrșit, cu o voioșie solemnă, sărbătorească, Letiția se grăbi să-l întrebe pe consăteanul ei : „Veanule, ce crezi, Teodor o să întîrzie mult ?” „Nu. Nici nu vine.” „De ce ?” „Nu l-am chemat. E un măgar...” Eugenia se sculă în picioare, ofensată, în timp ce Letiția, palidă, arată că știe, ca și altădată, să se stăpînească. „Da, continuă inginerul, e un măgar, ca să nu zic ceva mai urît. Aseară a venit la voi numai ca să vă tragă de limbă. Să afle dumnealui de ce-am întîrziat eu de la uzină, de ce-am fost înzăpeziți la cabană, de ce-am colindat în seara de ajun ! Numai de-aia a venit, Letițio, să-și strîngă un capital murdar...” Socotîndu-se admonestată, expusă unor judecăți grave, fata voi să-l împiedice la timp din pornirea aceea nervoasă, neiertătoare. „Nu e-adevărat ! se răsti ea. Spune tu, Jenico, a venit să ne spioneze ?” „Nu, se grăbi să-i ia partea, Eugenia. A stat frumos de vorbă cu noi. E un băiat politicos. Află, Veanule, mai politicos decît tine !” „Vă mulțumesc, fetelor, își luă iar platoșa sa de ironie inginerul. M-am lămurit cu metodele lui de lucru. Cu voi, politicos, cu mine, murdar ! Cu voi, povești nevinovate, iar mie îmi toarnă lături în cap ! Așa prieten, mai bine lipsă !” Cuvintele lui, însoțite de gesturi sentențioase, o năuciră pe Letiția, o făcură pe Eugenia să ceară explicații. „N-are rost să mai intrăm acum în toate dedesubturile. Parcă l-a apucat strechea, vrea să

ajungă șef. De aceea, pe tine Letițio, mi-a spus că te cunoaște, și-atîta tot ! Iar eu am ajuns în ochii lui un mistic și un imoral..." Fetele, ca la un semn nevăzut, se așezară îndată pe plîns, semn că Letiția îl iubea cu adevărat pe Teodor. Eugenia era speriată de noile încurcături. „Hai, nu bocîți, se oțărî la ele Veanu. E păcat să spălați în lacrimi curate sufletul unei lichele !" „Nu-i adevărat, Veanule, suspină Letiția. Îl cunosc, îl iubesc, crede-mă, poate c-a fost o supărare de moment, cine știe ce i-ai spus tu, de-ai ajuns la asemenea vorbe..." „Că îl iubești, nu mă îndoiesc, Letițio ! Nu știu dacă te iubește și el pe tine. Asta e întrebarea..." „Dar ce ? sări fata. El nu s-ar putea îndoii la fel de tine ?" „S-ar putea, Letițio, răspunse calm inginerul. Numai că el nu-și pune întrebări, nu se îndoiește. Întrebarea e semnul oamenilor normali, sănătoși și cinstiți, a prietenilor, dacă vrei tu... Dar Teodor nu se întreabă, nu se îndoiește, el insinuează, el dă sentințe... Severe, implacabile... Vezi, abia acum îmi dau seama cît de mult îl iubești, și asta mă sperie... Ce să-ți spun ? Iubește-l, e dreptul tău, e soarta ta ! N-am eu căderea să mă amestec. Poate că la focul ăsta curat, al dragostei tale, să se topească, să se curețe murdăria din..." „Ești prea sever, Veanule, îl întrerupse Letiția. O să mă duc la el chiar acum, ai să vezi, n-a fost decît o rătăcire de moment... Dacă își cere scuze, deși recunosc, e orgolios, n-o să primească ușor, o să-l ierți, o să vă împăcați ?" Implorarea ei avea ceva atît de cald, de curat, încît inginerul se simți deodată vinovat, se muștră că-și dăduse drumul la gură. De aceea, se grăbi să schimbe tactica : „Îmi cer scuze, fetelor, că v-am supărat atît de rău... Nu trebuia să-mi descarc sufletul, așa, prosteste, ca între băieți... Poate ai tu dreptate, Letițio... O fi fost și la el ceva spontan, de moment, o răutate trecătoare... Dea sfîntul să ai tu dreptate... O să vedem... Ca dovadă, însă, că n-am nimic de împărțit cu el, uite, spune-i, te autorizez s-o

faci cînd vrei tu, chiar și-n seara asta, spune-i că sînt gata să mergem cu toții împreună, la petrecerea de revelion de la uzină...” „Eu acolo nu mă duc !” sări Eugenia, terminîndu-și brusc lacrimile, de parcă și le-ar fi drămuț, și le-ar fi gospodărit anume să țină numai pînă în punctul acela al discuției. „De ce, Jenico ? o luă la întrebări imediat Letiția, și ea fără o lacrimă în ochi. De ce să nu vii la o petrecere tinerească ? Mai ales că mergem împreună... Uite, eu mă și grăbesc la Teodor, să văd ce s-a întîmplat cu el... De ce s-o fi purtat așa, ca un zăpăcit ? Ne vedem, Jenico, acasă, ți-ai luat cheia, nu ? După ce vă depuneți actele la primărie, da, nu rîde, după ce-o vei anunța pe maică-ta, te las să te muți aici, la Veanu. E mai frumos ca la mine, recunosc, întinse ea vorba, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic neplăcut în seara aceea. Știi, Veanule, la ce m-am mai gîndit ? Că Jenica ar putea face liceul seral aici, la uzina voastră... Dacă se va învoi maică-sa...” „Bine, Letițio, o să vedem”, conveni inginerul, bucuros că se salvasse, pînă la urmă, din încercarea asta. Se vedea, încă o dată, limpede de tot, că nu cunoștea bine sufletul tainic, generos și contradictoriu al femeii. Mai avea încă destul de învățat, destul de pătimit, pînă să-i cunoască, să-i înțeleagă toate ascunzișurile, toate hieroglifele, atît de greu de descifrat. De îndată ce plecă Letiția, cînd nici nu ajunse bine jos, Eugenia se agăță de gîtul lui și începu să-și ceară iertare pentru plînsul răsucit, nervos, izbucnit din motive nelămurite. Și totuși, dincolo de-acest sentiment de vinovăție, stăruiau în sufletul ei neliniști mai adînci : „Crezi, Veanule, că băiatul ăla, Teodor, chiar vrea să me facă de rîs ? Are ceva cu tine ? E invidios pe dragostea noastră ? Ce crezi tu, spune-mi sincer, ce e de făcut ? Dacă iese un scandal public, nu-mi rămîne decît să mă spînzur...” „Prostie curată ! se grăbi s-o descurajeze el. Ce scandal ? Și de ce ? Pentru că m-am îndrăgostit de tine ? Nu sîntem,

fată dragă, nici primii, nici ultimii, care nu vor și care nu pot aștepta zece ani ca să recunoască deschis că se iubesc. Nu crezi ?“ „Cred, dar...“ se întrerupse singură. „Important e să crezi, apoi ne descurcăm noi. Credința, nu-i așa, mută munții din loc ! Ți-am spus : ne facem formele, ne căsătorim, nu mai întrebăm pe nimeni... Uite, chiar mâine o să mă învoiesc de la șeful meu, și mergem acolo, la doctor. Ai buletinul de biroul populației la tine ?“ „Îl am, confirmă fata. E în poșetă...“ Semn că nu se mai opunea ideii de a-și lega pentru totdeauna, în fața lumii, viața, numele și soarta de viața, numele și soarta lui Octavian Borcea, inginerul ăsta incomod, frumos, delicat și dur în același timp, care n-avea nimic de actor în el. „O să-i scriu mamei, se consola Eugenia, dar numai după Anul nou, să nu dea năvală mai repede cu scandalul...“ „Bine, să-i scrii... O voi ruga și eu pe Letiția, să-i ticluiască și ea o scrisoare frumoasă, liniștitoare. După ce ne ies formele, după ce ne punem pirostriile, cum se zice pe la noi, poate să dea năvală cît vrea... Sau, și mai bine, o să fugim noi la ea, la Tîrnăveni... Ce zici ?“ „Nu mai știu nici eu cum e bine, nu mă întreba...“ se scuza fata. „Dar pentru ce, Jenico, e maică-ta atît de bănuitoare cu tine ?“ Ea se înroși toată, își propti fruntea de pieptul lui lat, bine arcuit, murmurînd înfundat : „Sînt fată din flori, Veanule... Mama se teme să n-o pățesc și eu ca ea... Judecă-mă, batjocorește-mă, fă-mi ce vrei. Acum sînt a ta, numai a ta...“ Inginerul se grăbi să-i întindă paharul de vin, ca nu cumva s-o apuce iar plînsul. Numai că ea, ca prin farmec, nu mai plînsese deloc. Poate nu mai avea lacrimi, poate le cheltuisese pe toate. Se scufundă, ca hipnotizată, în ochii lui obosiți, cu priviri întrebătoare, neliniștite. Arăta exact ca orice fată care se decide să aleagă definitiv, nu pentru cîteva zile, între maică-sa și un băiat oarecare, abia cunoscut, plin încă de ascunzișuri, poate chiar de prăpăstii, pe care

ea nu ştia dacă va reuşi să le descopere vreodată. În schimb, Veanu primise vestea despre sorginta fetei aproape amuzat. Se controlă, desigur, atent, să n-o supere cumva, să n-o atingă nici cel puţin cu o nuanţă de ironie, periculoasă, în asemenea ocazii, ca vitriolul. „Sper, sint convins că nu te mai îndoieşti de dragostea mea... Cum aş putea să te judec ? De ce ? Pentru că te-ai născut ? Dar ăsta, draga mea, a fost norocul meu, crede-mă ! Nu pot decît să binecuvîntez florile din pragul acela de primăvară — te-ai născut în februarie, nu ? — care au împodobit lumea cu tine ! Şi ce rău ţi-aş putea eu face, pentru tot binele ăsta ? !“ „Acum, zise ea, îmbrăţişîndu-l cu lăcomie, cu o senzualitate disperată, de parcă nu l-ar mai fi întîlnit de luni şi ani în şir, singurul rău ce mi l-ai putea face, Veanule, ar fi să-l laşi pe Teodor ăsta să ne batjocorească... Fă ceva, împacă-te cu el, nu te ambiţiona degeaba ! Mi-e teamă, totuşi, de gura lumii, de bîrfe şi de şuşoteli. Ştiu cît a suferit biata maică-mea din pricina lor... Adevărat, şi ea este puţin vinovată, are o gură cît zece...“ se trezi gata de confesii, dacă nu chiar de o mică bîrfă, femeia din ea. Veanu, mobilizat pînă la încordare de îngrijorările ei, nu ezită însă mult. Îi acceptă propunerea : „Bine, fii liniştită, se vor lămurii toate, n-am nimic cu el, ţi-am spus...“

Seara tîrziu, după primele ceasuri petrecute în „casa lor“, ceasuri scurte, furate parcă timpului zgîrcit, sufletele şi trupurile lor luară de la capăt toate eforturile făcute de omenire, mii de ani la rînd, pentru realizarea acelui *metexis* platonician, noţiune peste care Veanu dăduse, nu de mult, în lecturile sale improvizate, şi conform căreia zeii se unesc cu oamenii, carnea devine idee şi ideea se schimbă în carne. Ei doi voiau, în seara aceasta, să-şi spună totul, să epuizeze toate cuvintele, să nu mai lase altor zile şi altor nopţi prea multe taine de dezlegat. Apoi, simţind

că zeii se despart de oameni, cei doi se prezentară la chilia Letiției, trecînd împreună prin cotloanele burgului medieval. Și fiindcă o făceau pentru prima oară împreună, Veanu se simți liber, se simți îndemnat s-o întrebe pe iubita lui dacă citise vreodată poezia *Domnițele* de Lucian Blaga. „Nu mai știu, răspunse Eugenia. În manualul nostru de română parcă nu era... Dar de ce mă-ntrebi, îți place ție ?“ „Da, îmi place“, confirmă îndată inginerul, uitîndu-se atent, scormonitor, la fiecare colț de stradă. Parcă aștepta să apară de după el umbra rătăcită a poetului, sau nălucile *Domnițelor* din versurile lui tulburătoare, peste care Veanu dăduse, iarăși, întîmplător. Citea din plăcere, nu sistematiza nimic din lecturile lui literare. „*Domnița din basmul acelei cetăți într-o zi m-a-ntrebat...*“ începu el să rostească îndată ce ajunseră în apropierea Bisericii Negre. Apoi făcu o pauză de respirație, care se putea confunda cu un oftat imperceptibil. „Ce ?“ se trezi că întreabă fata. „*Tu știi — ah, tu nu știi — cine-a fost Uta ?*“ „Cine ?“ punctă din nou, cu aer curios, nerăbdător, fata. „*Amurg mult mai vechi decît zilnicul soare-apune* — continuă Veanu, trimițîndu-și privirile să cerceteze zidurile vechi, respirînd ca bolnave — *sporea peste turnuri și-n preajma Bisericii Negre.*“ „Nu înțeleg, făcu din nou Eugenia, cine-a fost Uta ?“ „*Tovarășa umbrelor astăzi, vie cîndva !*“ exclamă inginerul, cu aceeași voce voalată, venînd parcă din umbra poetului, despre care aflase că rătăcise de multe ori tocmai pe-acolo, în căutarea *Domnițelor* cu suflete mutate în ziduri. După ce văzu că fata se strînge, înfrigurată, sub umărul său, Veanu îi apucă mîna catifelată și rece în mîna lui osoasă și caldă, într-un fel ciudat, ca un început de ritual magic : „*Și mîna Domniței luat-am și-am zis* — se confunda acum vocea lui cu răsuflarea ei profundă, sugrumată de emoție — *Acesta e degetul care-ar putea să-i poarte inelul, medievalul, cumplitul inel.*“ „Nu vreau !“ își retrase fata mîna ca arsă. Veanu se făcu că nu aude ni-

mic — ori nici nu auzise ? — și continuă pe același ton : „Dar poate că nu se cuvine gîndului cîntec să-i prea urmez pe toate cărările și nici să așez în cumpănă toate luminile și toate asemănările.“ Eugenia se simți intimidată de duhul cuvintelor. Dar ea nu plîngea, în timp ce Veanu se trezi zgîlțit de un plîns interior, fără lacrimi, despărțindu-se astfel de mai multe umbre deodată. Chilia prieteniei lor îi primi destul de tîrziu, cu ceremonialul obișnuit, care începuse să devină pentru ei sîcîitor, enervant. Le lăsa impresia de vinovăție, de complicitate la o faptă urîță, imorală. Noroc că, de data asta, Letiția era acasă. Îi întîmpină destul de veselă, destul de bine dispusă, cu o mină de om care nu întîlnise în drum nici o umbră, care scuturase toți pomii din grădinile interzise. „Ai avut dreptate, Veanule... Lui Teodor îi cloceau în cap tot felul de prostii... L-am lăsat să-și dea drumul, l-am ascultat, de parcă n-aș fi știut nimic din tot ce îndruga el. Apoi, i-am ars o palmă, ca din senin, de cred c-a văzut stele verzi. Nu ți-e rușine ? i-am spus. Asta-i toată dragostea și prietenia ta ? A început să plîngă, nenorocitul, să recunoască, să-și ceară iertare...“ „Îți mulțumesc, draga mea, se repezi s-o sărute Eugenia. M-am temut, crede-mă, nu știu de ce, și pentru mine și pentru tine... Ei sînt băieți, ce le pasă ! O critică, o autocritică, o scuturătură-două, și gata ! Dar noi...“ „Numai de l-ar ține mult căința asta !“ făcu Veanu, rece, distant.

A doua zi, inginerul Borcea își ceru învoire de la șeful său, căruia îi mărturisi totul, lăsîndu-l pe acesta cu gura căscată. Avea deplină încredere în discreția și în cumsecădenia lui. Simțea în el un frate mai mare. Tocmai cînd Veanu ieșea pe poarta fabricii, grăbit să-și ia logodnica de mîină, s-o ducă la „analiza sîngelui“, se întîlni la poartă

cu Liviu Ardeleanu, contabil la IAS-Arcud, fostul preot din Zăpadia. Acesta era trimis de directorul lor Spineanu să cumpere un tractor nou, să cheltuiască banii înaintea încheierii exercițiului financiar, știind bine că, altfel, sumele rămase necheltuite nu se reportează în anul următor. De aceea venise să-l caute insistent pe Veanu, cu gândul că acesta îl va ajuta să ajungă la conducerea fabricii, să scape de bani cât mai repede. Hei, da, dacă s-ar fi putut, și el știa bine că se poate, Veanu trebuia să intervină pe lângă conducere, să le dea voie s-aleagă împreună un tractor mai ca lumea, un „Universal 650“, serie nouă. Liviu Ardeleanu avea o mentalitate de provincie, despre care știa că nu e disprețuită deloc de unii furnizori : să iei cu tine, cumpărătorule, și o damigeană mare de *fetească regală*, din pivnițele cele mai adânci ! „Damigeana ta, Veanule, am lăsat-o acasă, la vecini, fiindcă...” îi spuse în șoaptă contabilul, ca să n-audă cei din jur. Îi zicea pe nume, Veanule, fără să se sinchisească de calitatea lui de inginer. Cu cincisprezece ani în urmă, când fugise popa Ardeleanu peste dealuri cu Saveta din Zăpadia, fiul cel mai mic al lui Octavian Borcea nu avea mai mult de zece-doisprezece ani. Se cunoșteau, deci, și nu se cunoșteau prea bine. Lui Veanu îi stătea însă mereu pe limbă să-i zică „părinte Liviu“. Acum, grăbit, chiar enervat că-l împiedică să ajungă mai repede la Eugenia, tînărul inginer se uită chiorîș la damigeana mare, îmbrăcată în nuiiele albe, de la picioarele contabilului. „Dacă o să ne încurcăm cumva cu tractorul ăsta, uite — arată Veanu spre damigeană — numai din cauza ei o să fie !“ „Dimpotrivă, zise Liviu, data trecută, nici nu ți-am spus, mi-a prins foarte bine. Totul a mers ca pe roate, mai ales la contabilitate, la birourății mei...” „Ei, dacă vă cunoașteți, atunci e altă poveste ! Uitați, eu o să-i telefonez noului contabil-șef, e unul tînăr, n-aveți de unde-l ști, să-l rog să vă primească,

să v-ajute... Dar vedeți, nu-i ziceți de damigeană, c-o încurcați... Lăsați-o aici la poartă și-apoi, dacă vă rezolvați treaba, își găsește ea singură adresa. Pe mine vă rog să mă iertați, „părinte“ vru să zică băiatul, sint chemat undeva urgent, în oraș. Dacă nu vă descurcați cu contabilul, uitați, o să-i dau un telefon și unui alt coleg, prietenul Letiției, poate c-o știți, fata lui...” Îl sună pe contabilul șef, îl sună apoi și pe Teodor Moraru, care se arătă și consternat și bucuros că îl roagă Veanu să se ocupe și el de povestea asta... „Dă-mi, te rog, adresa Letiției, dacă o știi, poate am vreodată nevoie de ea“ zise Liviu Ardeleanu. „O știe mai bine maistru' Moraru“ îi răspunse inginerul, luîndu-și în grabă rămas bun. „Dacă nu ne mai întîlnim la fabrică, adăugă el, treceți după masă pe la mine, pe-acasă“. „Cred că voi termina, Veanule, pînă sub seară, dar, oricum, pe la tine tot o să vin, că am o vorbă de la director...” încheie contabilul, grăbit să-și înceapă explicațiile, rugămințile, insistențele, să facă orice numai să se aleagă cu aprobarea scrisă și, pînă la urmă, cu tractorul. De luat, avea ei timp să-l ia și după Anul nou, nu murea nimeni tocmai acum, la sărbători, în toiul iernii, de dorul lui. „Doamne ajută“, își spuse în gînd fostul popă, de parcă cine știe la ce drum lung și greu, la ce bătălie ar fi pornit.

Eugenia aștepta nerăbdătoare, emoționată. Nu mai semăna cu nimeni, era ea însăși, adevărată, fără măști de împrumut. Veanu o rugă să se îmbrace bine, să nu răcească. Ea se uită lung la fața lui emaciată de nesomn, la ochii înconjurați de cearcăne adînci, în care sclipea o hotărîre neclintită, rece, ca înaintea unei bătălii nesigure, care trebuia însă cîștigată. Cu aerul ăsta marțial, grav, bărbătesc, o luă de braț și călcînd rar pietrele romboidale ale trotuarelor, curățate de zăpadă, se îndreptară spre ser-

viciul sanitar al primăriei. Acolo, în sala de așteptare, bine încălzită, mirosind puternic a dezinfectant, se țineau de mână, ca pe-o corabie dintr-un port vechi, pescăresc, mai multe perechi tinere. Unii arătau stingheriți, sfioși, zme-riți ca în fața altarului. Alții însă, cu un aer degajat, de vechi cunoscători ai locului, de curajoși donatori de sînge, se amuzau ca de alte alea, făceau glume, se sărutau zgo-motos, obraznic, ca să înțeleagă toți că ei nu mai au ce ascunde, că nu vor să mai facă pe mironosițele. Eugenia și Veanu, șocați la început, se strecurară cu grijă printre ei, ținîndu-se școlărește de mână. Parcă le-ar fi fost frică, mai ales fetei, să nu se piardă unul de altul. Eugenia se uita neliniștită în toate părțile. Cînd se convinse că n-o cunoaște nimeni, că nimeni nu se uita la ea în nici un fel deosebit, se mai liniști. Cu bilețelele primite de la ghișeu, se îndreptară fiecare spre cabinele respective, separate între ele de perdele albastre, glisante. Veanu, întinzînd repede brațul drept, abia acum își dădu seama că avea venele mari, proeminente, ca toți din neamul lor. De aceea, sora medicală părea bine dispusă, cînd se uită la el. Acul siringii, bine sterilizat, își făcu repede datoria. Cu Eugenia însă lucrurile erau mai complicate. Sora de la separeul pentru fete o rugă să se uite în altă parte, pînă cînd îi va găsi, sub pielea fină, catifelată, a brațului stîng, șuvița albastră, scrisă acolo discret, ca de-o peniță chinezească. „Nu mi se face rău !“ o asigură ea pe femeia aceea cu chip sever, ce se uita posomorită la domnișoara din fața ei, grăbită să se mărite. Parcă ar fi vrut să-i spună : „Numai de-ai avea noroc, amărîto, să nu-ți dai sîngele degeaba !“ Curajoasă, mușcîndu-și în tăcere buzele, Eugenia se uita insistent la mica operație care i se făcea. Gîlgîind în spume și mărgele, sîngele cald țîșnea din acul lung al siringii în eprubeta albă, strălucitoare, pe care sora lipise o hîrtiuță cu numele descifrat pe buletinul de identitate : Eugenia Todoran. „Vă mulțumesc“ zise fata sec, apăsînd ghemo-

tocul de vată muiată în spirt pe locul înțepăturii. Își îndoi brațul cu eleganță, într-o mișcare de statuie tânără. „Să fie într-un ceas bun !“ îi ură sora medicală, în timp ce altă fată, mult mai speriată, palidă din cale-afară, își deschidea tremurînd bluza subțire.

La ieșire, își făcură semne repetate, de bucurie, ca după o mare biruință. „Nu ți-a fost rău ?“ se interesă el. „Nu !“ i-o reteză scurt Eugenia. „Bravo ! o felicită băiatul. Am știut eu că nu ești o fricoasă...“

Se duseseră apoi la cofetăria hotelului „Carpați“. Nimic nu mai semăna acolo cu cabana din munți, îngropată în zăpezi, nici cel puțin cu chilia Letiției, unde se întâlneau ei prima oară, ca doi străini la porțile colindului. Totul strălucea, totul era metalic, ordonat, geometrizat, ca la farmacie. Veanu o pofti să-și aleagă ce dorește. El ținea însă neapărat să închine împreună, la acest prim pas al lor „legal“ în lume, o cupă de șampanie. „Bine, cum vrei tu, conveni repede Eugenia, numai că mie îmi dă pe nas, ca sifonul...“ El se amuză, dar nu renunță la idee. Ceru o sticlă de șampanie roșie, de Jidvei. Un *piccolo* o desfundă cu tot ceremonialul obișnuit. Cîțiva clienți de la mesele apropiate se uitară ciudat la cei doi tineri, care, uite-așa, tamesam, în amiaza mare, se găsiseră să bea șampanie roșie, după ce mîncară două prăjituri. Dar ei, nepăsători la privirile altora, concentrați mereu numai asupra lor înșiși, închinară fericiți paharele de cristal ieftin. Buzele tinere, fierbinți, se înfiorară de parcă sîngele acela spumos, al vițelor de pe Tîrnave, curgea de-a dreptul din vinele lor.

Reîntorși, ca beți, la chilie, prietena lor Letiția primi știrea despre „logodna“ aceea singuratică, precipitată, cu un aer de melancolie, de invidie sinceră, nevinovată. Pentru a nu se trăda însă, le spuse doar atît : „Medicina asta strică tot farmecul... E ca un duș rece pentru oame-nii prea romantici...“ „Nu știu cum e, Letițio, se sumeți

Eugenia, de parcă cine știe ce experiență teribilă ar fi dobândit între timp, dar n-ai de ce te speria. Ia-l pe Teodor de mînă, dacă ți-e drag, dacă te place..." „Mulțumesc de sfat, i-o întoarce îndată prietena. Dar tu știi bine că el nu e inginer, ca Veanu al tău... Noi trebuie să mai așteptăm, să-mi mai fac și eu cîte ceva... El, după cîte spune, are frați mai mici, obligații, nu se grăbește, adică nici eu..." Începu să ezite, să se bîlbîie Letiția. Apoi, cele două fete se îmbrățișară, voiau să-și împrumute una alteia un pic de fericire. Veanu acceptă să fie sărutat „oficial“ pe obraz de consăteana sa. Da, fata asta, vrăjitoarea asta vicleană, pe care o trăsese de atîtea ori de cosițe, cînd erau mai mici, făcînd-o să plîngă, mai ales în duminicile cînd se aflau, împreună cu ceilalți elevi, la scaldă, în locul pe care-l numeau „coada iazului“.

„Să fiți fericiți ! le ură Letiția, retrăgîndu-se din brațele lor. Iar nunta asta de la primărie să n-o mai ascundeți... Pe cea cu popă o să v-o facă doamna Veronica, la Tîrnăveni..." Veanu, prudent, suspicios, se indispușe de urarea ei, dar nu voi să-i dea nici o atenție. Observă că Eugenia, roșie la față, dar cu capul bine așezat pe umeri, nu mai tresări, ca altă dată, cînd auzi de numele mamei. „Bine, nașă, îți mulțumim..." se grăbi fata s-o mai îmbrățișeze o dată. „Cum nașă ?" se miră Veanu. „Păi, păi, se bîlbîi, la fel ca în prima seară, logodnica lui, nu e Letiția nașă noastră ? Nu ne-a ajutat ea să ne cunoaștem ? Fără dragostea ei, nu exista nici dragostea noastră, Veanule ! se înflăcăra fata. „Păi, păi, o imită inginerul, ai dreptate, sigur că da ! Vino să te pup, *nănașă* dragă ! O, bată-te norocul ! începu el să se amuze cu vorbe ca pe la ei prin Zăpadia. Numai la o *nănașă* de-asta tînără și drăcoasă ca tine nu m-am gîndit pînă acuma !" Se grăbi apoi spre uzină, cerîndu-și scuze de la fetele rămase nedumerite. Da, mai avea de lucru, ceva presant, ceva urgent de tot. Fiind tîrziu, după schimbul de la ora trei, nu-l mai găsi

pe Liviu Ardeleanu acolo. Dar contabilul-șef, întârziat la slujbă ca toți contabilii serioși, îl asigură că e totul în ordine, totul rezolvat, că-l trimisese pe om la cine trebuia. Nu de alta, dar acest Liviu Ardeleanu are o vorbă dulce, meșteșugită, cu care-i cucerise pe toți mai repede decît crezuse el. Zicea că are și alte cunoștințe, da, pe la oțelărie. Spunîndu-i toate acestea, contabilul-șef de la capătul firului îi recomandă lui Veanu să-l caute pe Liviu Ardeleanu pe la careva din cunoștințele acestea, sau prin curte, pe rampa de probă a tractoarelor. Îl căută peste tot, dar nu-l găsi. Teodor Moraru plecase și el. Veanu se îndreaptă posomorît spre atelierul de proiectare, unde, în fața planșetei sale, descoperi un alt desenator. Acesta lucra, în mod excepțional, în turul doi, fiindcă rămăseseră în urmă cu o serie de proiecte. Își ceru, deci, voie de la acest „intrus“ să mai facă niște desene, niște calcule. Îi venise lui așa „inspirația“, pe drumul dintre orașul vechi și uzină. Dar proiectantul respectiv îl pofti la o planșetă liberă, undeva mai într-un colț. Veanu se uită lung la el, îi venea să-i zică ceva de la obraz, dar își dădu seama că s-ar face de rîs. Se apucă indispus de treabă și lucră un ceas, lucră două, umplu treptat cîteva coli cu desene, cu forme pline de fantezie, chiar curioase, ce n-aveau nimic comun cu piesele și formele obișnuite ale tractoarelor aflate în producție. Rupsesse cîteva hîrtii, înnegrite de cifre și desene mărunte, aproape cabalistice, calculate cu rigla specială și verificate apoi cu micul aparat electronic de buzunar, pe care și-l cumpărase din diurna sa, răbdînd foame, într-o deplasare în străinătate. Își aduse apoi, tîrziu, aminte că se înțelesese cu Liviu Ardeleanu să-l caute după-amiaza acasă. „Ce vorbă o mai fi avînd să-mi trimeată și directorul ăla de la IAS-Arcud?“ se întrebă inginerul. Curios lucru : în ziua logodnei, în loc să-și țină sufletul mereu cald, lipit de ființa aceea fragilă și supusă, care se luase după el orbește, alerga de la o stare la alta,

destul de confuz, de împleticit. Ce se petrecea cu el ? Ajuns, în fugă, gîfiind, acasă, îl găsi aşteptînd în faţa scării, la intrare, pe „părintele“ Liviu. „Bine că vii, Veanule, că era să plec, fără să ne vedem. Mă grăbesc să prind trenul de şapte... Ştii, acum cu încheierea anului, noi contabilii sîntem oamenii cei mai importanţi de pe lume... Şi cei mai nefericiţi, dacă nu ne ies bine socotelile“, adăugă el cu aerul că spune o parabolă. „Blestemul Domnului pe capul păcătosului !“ îi veni lui Veanu să zică. Îşi aminti fulgerător toată tărăşenia cu fuga popii din Zăpadia, comentariile făcute atunci, în casa lor, mai ales de tatăl său Octavian, maliţioase, departe de orice înţelegere a ceea ce se cheamă dragoste. „Pe-aici, am avut noroc, continuă Liviu, le-am încheiat pe toate cu bine. Chiar mai iute decît mă aşteptam, dragul meu. Ai avut dreptate, contabilul-şef e tînăr, dar destoinic. Omul legii... Însă unul care ştie s-o citească, ştie s-o şi interpreteze, nu doar să-ţi dea cu ea în cap, ca atîţia alţii... Celălalt, maistrul Teodor, a refuzat damigeana. Zicea că sînteţi prieteni buni, şi că o cunoaşte şi pe Letiţia din Zăpadia, dar numai aşa, cum se cunosc fetele cu băieţii, să nu cred eu cine ştie ce... Nu l-am întrebat nimic, nu ştiu de ce-a socotit el că trebuie să mi-o spună şi pe asta... Apoi, nu mă pot plînge, m-a dus la alt maistru, la cel de pe platforma de încercare. Şi ăsta a fost tot norocul meu. Cu hîrţiile aprobate şi cu damigeana la poartă, omul mi-a ales un tractor ca un ceasornic. Mi-a făgăduit că ni-l mai încarcă mîine şi pe tren... Vezi, şi ţie îţi era teamă că ne încurcă damigeana !... Ei, află de la mine, Veanule, că-s om bătrîn, am pătimit de toate, şi ca popă, şi ca lucrător la un gostat cu vinuri bune : damigeana e ca o cădelniţă de aur, în care arde smirnă din codrii Libanului ! Îţi deschide orice cărare printre muritorii de rînd. Fiindcă, de, nu-i nici un păcat să-şi ungă omul rănile sufletului cu o *fetească* de-a noastră. Ea le

vindecă pe toate, ca untdelemnul..." Veanu începu să rîdă și-l pofti pe popa-contabil sus, în garsoniera lui. Acesta se uită grăbit la ceasul de mîină și-i spuse inginerului : „Tu știi, Veanule, că noi, țărani, mergem la gară cu un ceas mai devreme, să nu scăpăm trenul. Acuma e ora șase, acceleratul de Cluj vine la șapte, așa că, hai mai bine s-o apucăm către gară ! Îți spun eu pe drum la ce s-a gîndit directorul nostru, că el știe și pe dracu, Doamne iartă-mă. Adică, să nu cad în păcat, și eu l-am cam îmboldit în direcția asta..." „Ce direcție ?" întrebă inginerul. „În direcția noastră — reluă Liviu Ardeleanu — adică să vii la noi... la Arcud... la liniște, la aer curat... Te plătim bine... Tu ești încă singur..." „Nu, îl întrerupse Veanu, am de gînd să mă însor în curînd... Mi s-a urît și mie de singurătate". „Cu atît mai bine, se arată bucuros Liviu. Vii și cu fata, te mai apropii de casă... Acum, după cîteaud, au rămas bătrînii voștri singuri, dintr-atîția copii și nepoți..." „Da, murmură Veanu, indispus de constatarea pe care o făcu Liviu, pe care o făcea și el de fiecare dată cînd mergea pe-acasă. Curtea lor, într-adevăr mai ordonată decît oricînd în trecut, avea totuși un aer de părăsire. Nu mai păstra nici un ecou din gălăgia, din jocul, din grijile, din bătăile și din toate lacrimile care înviau cîndva curtea și casa Borceștilor.

Bunicii săi, Mărie și Artimon, îl rugaseră de mai multe ori, fiind cel mai mic dintre nepoții lor, cel care fusese întotdeauna și cel mai necăjit, cel mai ascultător, să se întoarcă în Zăpadia. Acum se găseau destule tractoare și pe-acolo, pe-acasă. Le desfundau, primăvara și toamna, toate ulițele. Iar pămîntul, tot ăla rămăsese, nu-l cărase nimeni în altă parte, cu carul. Deci ar avea el, Veanu, ce face și ce conduce prin satul lor. Poate l-ar alege oamenii chiar șef, că toți îl cunosc de cînd le ara pămînturile, de cînd se mirau cum de mai răzbește băiatul Borceștilor să

facă liceul seral la Blaj, cum de n-adoarme el de-atîta oboseală, ziua în amiaza mare, pe tractor, să cadă în vreo rîpă... Da, și Octavian, tatăl-său, și mama sa vitregă, Livia, îl rugaseră în cîteva rînduri, cînd fuseseră certați cu bătrînii, să se întoarcă mai repede acasă... O fată frumoasă mai găsea el și pe-acolo, nu numai prin Brașov...

„Vom vedea...” fură ultimele cuvinte ale inginerului Borcea, înainte ca Liviu Ardeleanu să se urce în accelerat. „La mulți ani, cu sănătate și cu fericire ! Și dă-ne vreo veste, Veanule, dacă te îndeamnă gîndul cel bun...” îi strigă de la fereastra vagonului popa-contabil.

Astfel, sosi și Anul nou. Noaptea lungă a revelionului o petrecură, cum le fusese înțelesul, la clubul fabricii de tractoare, decorat sărbătorește, cu destulă fantezie, cu toate drăciile și caraghioslîcurile unui carnaval tineresc. Eugenia și Letiția, emoționate și grijulii nevoie-mare, străluceau în rochiile lor de seară, pregătite, se vede, pe ascuns. Veanu îi spusese la intrare lui Teodor : „Te salut, amice, și vezi să nu convoci cumva, la miezul nopții, fetele astea frumoase la vreo ședință de analiză !” Se amuzară, atmosfera era destinsă. „Nu-i așa, *nănașă* — continuă inginerul, luînd-o o clipă de braț, ca să vadă cum reacționează iubitul ei — nu-i așa că n-ai nici un chef de analize, nici de sinteze în seara asta ? În schimb, sînt sigur, să nu tăgăduiești, ți-e cam dor de-un sărut sincer, dezinteresat, la miezul nopții, cînd se sting luminile și se duc naibii toate grijile anului vechi...”

În timp ce dansau un tango languros, liniștitor, după execuția multiplelor figuri bîfîite, violente, la modă, Eugenia îi suflă în ureche logodnicului ei : „Află că azi i-am scris mamei tot adevărul... Da, poți să nu mă crezi, dar i-am spus că rămîn aici cu tine, orice mi s-ar întîmpla...” „Nu cred că ai îndrăznit tu să faci una ca asta. Adică, să-ți birui singură frica, să...” Se opri cînd văzu că Jenica se întristează. N-o ținu însă prea mult starea asta, își

reveni, strîmbă din buze și-i făcu în ciudă : „Ursule !“ Veanu, amețit de dans și de băutură, se clătină o clipă cu Eugenia în brațe, fără să mai audă, nici cel puțin ca prin vis, vocea ei limpede, vătuită acum de zăpezi și de depărtare, vocea Lilianei. „Da, bine, te cred ! confirmă într-un târziu Veanu. Te cred c-ai scris, c-ai spus adevărul ! Acum, fata mea, s-așteptăm, să vedem răspunsul... Să vedem cum și cînd vine furtuna...” „Dacă nu apare mama în carne și oase peste trei zile, înseamnă că nu mai vine nici peste trei luni... O cunosc eu prea bine, te asigur... Și-apoi, i-a scris și Letiția, s-o liniștească. Ți-a făcut, Veanule, un portret ca o icoană pe sticlă. E dată naibii la scris, fata asta...” „Te pomenești că-ți pare rău, că nu meritam laudele Letiției...” făcu el pe supăratul. „Mie ? Te înșeli ! Mie mi-e ciudă doar că n-am talent la scris, că mă încurc în fraze, mă chinui pînă să leg două cuvinte frumoase.” „Nu știu, n-am primit încă scrisori de la tine...” făcu el. „Nici n-o să-ți scriu, niciodată. Vreau să fiu lîngă tine, chiar și pe lumea cealaltă...” „Ei, na, te și gîndești la viața de-apoi ! o ridiculiză Veanu. Nici n-ai început-o bine pe cea de-aici și, pac, ai și sărit la cea de dincolo ! De cine ți-e frică ție ? De mine sau de maică-ta ?” „De nici unul ! Dar să știi că, chiar dacă n-o să vină, mama tot nu ne lasă în pace... O să-și trimită spionii ei peste tot, poate și la voi acasă, în Zăpadia. O să afle ea ce fel de om ești, din ce neam te tragi, cum sînt ai voștri : buni sau răi ? Chiar, Veanule, cum sînt ?” „Și buni și răi, ca toți oamenii...” „Adică, tu ești și bun și rău ?” se miră ea. „Da, desigur, nu sînt îngerul din icoanele pictate de Letiția. Sînt un om, precum vezi, nici mai bun, nici mai rău decît tine...” „Dar ce, ai și găsit ceva rău la mine ?” era rîndul ei să se mire. „Nimic, aproape nimic, în afară de pasiunea asta copilărească de-a-mi pune o mie de întrebări...” „Bine, n-o să-ți mai pun !” se posomorî fata.

Tîrziu, după miezul nopții, se îmbrățișară cu toții, într-o frăție generală, absolută, stropită generos cu șampanie spumoasă, bine frapată, care-i dădu Eugeniei pe nas. Veanu îi propuse s-o șteargă împreună, să se ascundă la el acasă. „O s-o lăsăm mai liberă și pe Letiția, să nu mai creadă iubitul ei, scumpul ei, odorul ei, Teodor întiiul și ultimul, că le purtăm sîmbetele...”

Cu regrete evident formale, mai ales din partea lui Teodor, cei doi le dădură cuvenita dezlegare. Ba îi mai și asigurară că n-o să-i pîrască celorlalți prieteni și colegi ai lui Veanu, care-l tachinaseră încă de cu seară : „Ți-am spus noi, tovule, că-ți plac fetele frumoase ! Mai ales dacă-s fiice de ștab !“

Acasă, în „casa lor“, Eugenia se simți repede în al nouălea cer. Aprinse toate lumînările de pe brad, toate becurile și becuțele colorate, toate bețișoarele scînteietoare de artificii. Nu mai avusese ea niciodată un brad de Anul nou atît de bogat împodobit, atît de strălucitor, atît de „al ei“. Deși îl visase de-atîtea ori, ca orice adolescentă ajunsă în pragul nevăzut al maturității. Dar toți pomii de iarnă de pînă atunci nu-i dăduseră niciodată senzația aceasta de nemaivăzut, de cetină mirosind a stele, de zăpadă călcată de urși. Veanu îi deschise, la rugămintea ei, fermoarul din spate al rochiei. O sărută pătimaș pe ceafa albă, învăluită de aburii trupului încălzit, apoi între omoplați, așa, ca într-o joacă. Ea îl dojeni, după formule citite prin cărți : „Vrei, hoțule, să-mi descoperi toate punctele sensibile... Să știi, am multe... Pînă o să le afli pe toate, vom ajunge bătrîni...” „Nu cred, uite, acum nici n-ai tresărit...” zise el sărutînd-o a doua oară în aceleași locuri sensibile, amețitoare. Rochia îi căzu la pămînt, foșnitoare, abia auzită, ca o piele de șarpe tînăr, primăvara. Cel puțin așa i se păru lui. Numai imaginea asta îi veni în cap acestui fiu al pămîntului, cel care împlîntase, ani

și ani de zile, fără milă, fără nici o ezitare, plugurile în carnea țărînii. Dacă ar fi fost să-l judece, în clipa aceea, toate micile vietăți cărora le stricase cuibul, cărora le învâlmășise rosturile, atunci n-ar mai fi avut el nici un strop de răgaz, nici o clipă de bucurie, în casa inundată de lumină, de mirosul bradului, de parfumul straniu, cu care el nu se obișnuise încă, al trupului de femeie tânără, așternut la picioarele lui ca o brazdă ascultătoare.

Zorii îi aflară treji, istoviți, ca în noaptea copleșită de zăpezi viscolite, noaptea lor de groază și de fericire, crudă, hămesită ca un lup. Parcă ținură s-o aniverseze, ca și când ar fi trecut de-atunci un secol întreg. Oare numai din noaptea aceea se cunoșteau ei ? Sau se întâlneau cu mult timp înainte ? Își puneau întrebarea aceasta pentru a suta oară, cu atîta convingere, că, spre ziuă, în starea lor de luciditate artificială, începuseră să creadă că sînt într-adevăr de un mileniu împreună. „Cine știe ce-o să ne mai aducă și anul ăsta !“ oftă Eugenia palidă, descărnată de lumina crudă a primei dimineți care-o prinsese acolo în „casa lor“, cum îi plăcea să repete. „Dacă anul ăsta n-o va aduce pe maică-ta, încă în primele zile, o să ne-aducă cel puțin o scrisoare, în cele care urmează...“ îi replică el cu fața învăluită de aburii veșnicei cafele amare, fierbinți. Uite, vrei să-ți ghicesc în cafea ?“ „Știi ?“ „Sigur că știu. Un burlac ca mine a avut timp destul să le învețe pe toate. Mai ales la căminul studențesc ! Acolo, află de la mine, e cea mai dificilă și mai savantă universitate a vieții... Ei, vrei să vezi ce ni se-arată în ceașcă ?“ „Vreau, dacă nu e de rău !“ condiționează Eugenia. Ea stătea acum în picioare, sus în pat, aplecată cu toată povara trupului sănătos peste umerii logodnicului. Ținea să vadă toate hieroglifile de pe pereții acelei fîtîni negre, miraculoase, care părea să fie ceașca din mîinile lui. Veanu privi îndelung, pierdut, ca un vrăjitor căzut în transă. Îi simțea în ceafă respirația fierbinte, era

învăluit de toată dogoarea nesomnului ei, ieșită acum la suprafață, ținându-l așa, fără respirație, ca sub vrăjile nimfei Calipso, se gîndi el. „Uite, vezi ? Își îngroșă vocea, teatral. Linia aceea mare, întortocheată, însemnează primejdie...” „Dacă e primejdie, nu poate fi decît de la mama... Ea, sărmana, care a plîns singură toată noaptea asta, s-a înecat acum în ceașca ta de cafea... Și, pe de-a-supra, ne mai și amenință...” făcu Eugenia trăgîndu-l de urechi pe marele ei ghicitor, pe preotul ei orfic. Dar el se arată ambițios, întăritat, gata să-și joace rolul misterios pînă la capăt. „Uite, vezi ? Aici parcă a tăiat cineva, cu vîrfuțuțului, un drum subțire și lung...” „Da, se grăbi să bagatelizeze fata, asta înseamnă ori drumul mamei pînă la noi, ori drumul nostru pînă la ea... să-i cerem iertare, să ne împăcăm...” „Uite, vezi ? — repeta el formula magică, ținîndu-și povara în spate, ca un actor învățat cu rolul. Da, semnul ăsta numai moarte poate însemna...” Fata sări jos din pat, speriată de vocea lui cavernoasă, sinistră. „Moartea nu-mi place !” îl amenință ea cu toată seriozitatea. „Totuși, insistă el, semnul meu numai moarte arată... Poate că bunicul Artimon, poate că bunica Mărie...” Eugenia îl rugă insistent să înceteze cu profețiile lui nenorocite, fiindcă altfel o să-nceapă iar cu plînsul. „Dar ce, tu plîngi cînd vrei ?” o întrebă de data asta cu vocea lui naturală, Veanu. „Nu !” se grăbi să-l dezmință fata, surescitată de prea multele jocuri ale nopții. „Nu plîng cînd vreau, numai cînd nu mai pot, cînd mi-s pline fîntînile...” „Atunci, draga mea, bucură-te, poți chiar să plîngi de bucurie, uite, aici în stînga, vezi semnul ăsta alb ? îl vezi ? repetă el ținînd ceașca în lumina indiscretă a dimineții, sub ochii mari, dilatați, ai fetei. Semnul ăsta însemnează un copil...” Ea se trezi dintr-o dată serioasă, gravă, ca amenințată de-o primejdie. „Nu cobî, Veanule, că noi n-am ajuns nici la cununia civilă... Eu nu mi-am terminat liceul... Mama nu și-a spus cuvîntul... Și ție îți

arde de glume cu apariția copilului !...” „Nu cobesc — se hotărî el să continue jocul, pentru a sonda pînă unde și încotro merg spaimile fetei — eu citesc ce spune zodia... De ce crezi tu că un copil, ca să vină pe lume, trebuie să ceară voie de la ofițerul stării civile ? Ori de la directorul liceului... Ori chiar de la bunică-sa...” De data asta întinse arcul prea tare. Lacrimile începură să brăzdeze obrajii pămîntii, ca de om bolnav, ai Eugeniei. „Iartă-mă — o luă Veanu în brațe — am fost răutăcios, am crezut că ție îți place jocul ăsta... îți plac copiii... că dorești să avem cel puțin unul...” „Da, îmi plac, suspină ea, doresc, dar nu așa devreme... Gîndește-te și tu, ce-ar zice lumea...”

Lumea începuse să zică, chiar din primele zile ale noului an, cîte ceva. O vorbă, o vorbuliță, numai atît cît să-i mărească și mai mult îngrijorările fetei. Noroc că maică-sa nu apărură în primele cinci zile de după Anul nou. Era încă vacanță, probabil că luase tot ce-i scrisese fata ca pe o glumă, și de aceea nu se grăbi să apară. După zece zile, Veronica trimise o scrisoare, dar nu fetei sale, nici Letiției, ci direct lui Veanu, împetricinatul. Pe scurt, stimatul domn, sau tovarăș, cum voia el să-și zică, era rugat, să-i trimită fata acasă, cît mai urgent, ca să-și termine mai întîi liceul, iar apoi, dacă va fi om de omenie, dacă o merită, va putea merge personal să și-o ia înapoi. „Acestea îmi sînt propunerile și rugămințile, dacă vrei să se încheie totul cu bine. Dacă nu, știu eu unde să mă plîng, că nu sînt mai multe partide comuniste în țara asta” îl amenință ea.

Scrisoarea o primise Veanu la uzină, chiar în ziua cînd îl rugase pe șeful său de atelier — nu îndrăznise să se adreseze inginerului șef al uzinei, profesorul lui de la institut — să meargă a doua zi cu el și cu Eugenia Tудо-

ran la primărie, să le fie cel puțin martor, dacă nu chiar naș, cum ar dori ei. „Dacă ați putea accepta, zise, v-aș rămîne recunoscător, aș aduce și fata să v-o prezint... Chiar astăzi“, insistă el. Fără prea multe ezitări, șeful primise. Nu mai era de mult un secret pentru nimeni că-l simpatiza pe Octavian Borcea, că ținea la inginerul acesta răsucit, pe care-l considera tinărul cel mai înzestrat din tot atelierul proiectantului-șef. Adevărat, în ultimele săptămîni, randamentul și vivacitatea lui de creație, inventivitatea în găsirea unor soluții scăzuseră. Mai și absentase de cîteva ori de la lucru, probabil tocmai din pricina acestei căsătorii curioase, precipitate. „Accept, repetă omul, și dacă tot ne ducem pînă la primărie, prefer să-ți fiu naș... Dar cred că știi, dragul meu, eu sînt văduv. Soția mi-a murit de mult. În schimb, fata mea e în clasa douăsprezecea de liceu, poate...“ „Colegă cu mireasa...“ cuteză, înroșindu-se ca un școlar, Veanu. „Cum colegă?“ se miră șeful. Veanu se simți astfel obligat să-i povestească mai amănunțit totul, în timp ce „bătrînul“ clătina din cap cu mirare și cu simpatie. „Bine că nu mi-ai furat-o pe-a mea ! glumi el la sfîrșit. Și așa ți-au scos vorbe unii dintre colegii dumitale că îți plac numai fetele de ștab. Bine că scăpăm, în felul ăsta, sănătoși amîndoi ! Fiindcă, băiete, nici eu ștab n-am de gînd s-ajung, nici dumneata, pe cîte știu, n-ai fost lichea niciodată...“

Veanu o rugă pe Eugenia să treacă pe la fabrica „Postavul“, unde lucra Letiția, s-o invite și pe ea la primărie, ca martor, să-i explice că aveau un naș, că... „Vin, desigur. O să mă învoiesc mîine... Dar îmi pare rău, spun sincer, numai de Teodor... El zicea că mai nou colaborează bine cu Veanu, c-au pregătit împreună și o parte a *dării de seamă* pentru alegeri, cea mai importantă... Se va supăra, sînt sigură, el spera că noi vom fi nașii voștri... Chiar dacă, desigur, încă nu sîntem căsătoriți... Cred că s-ar fi putut și așa...“ „Nu știu, nu mă pri-

cep, îți dai și tu seama..." se dezvinovăți fericita prietenă a Letiției.

Veanu avu de grijă să nu-i spună nimic despre scri-soarea primită de la Tîrnăveni, astfel că tăcerea mamei îi părea fetei tot mai suspectă. El, în schimb, se tot gîndea la amenințarea aceea de a-l pîrî la partid. Nu bănuia unde. Acolo, la Tîrnăveni, sau chiar la Brașov ? La jude-țeană, sau la comitetul de uzină ? Pentru el, tot un drac ar fi fost. Urmau, în mod sigur, întrebări, discuții neplă-cute... La mai mult de atîta nu se aștepta, din moment ce, iată, mîine urma să se încheie totul, conform tuturor ca-noanelor și legilor căsătoriei. Da, era adevărat, fata se mutase la el mai înainte, părăsise liceul, o anunțase cu întîrziere pe maică-sa, dar, oricum, nici ea, Veronica, n-ar fi putut spune că nu știe despre ce este vorba. Toate erau însă chestiuni destul de intime, oarecari abateri de la reguli, sau de la tradiții, care în mod normal n-aveau de ce să intre în atenția organelor de partid, după socotelile ce și le făcea Veanu. Mai degrabă, îi va supăra și încă rău de tot, pe bunici și pe tatăl său, pe frații mai mari și pe unica lor soră, Lucreția. Dar, acum, totul era consu-mat, nu mai avea cum să-i anunțe, să-i invite, să le lase timpul necesar ca să se strîngă cu toții la nunta lui. Și unde ? La Brașov, în garsonieră ? Sau în chilia Letiției ? L-ar fi luat peste picior. În loc de nuntă s-ar fi trezit cu o caricatură, sau chiar cu un fel de prohod. Nu, nici nu mai încăpea vorbă, pe toți ai săi, ca și pe soacră-sa și pe toate rudele fetei, Veanu se gîndi să-i strîngă în curtea lor de la Zăpadia. Să facă ei acolo o nuntă cum se cuvine, să se bucure bunicii, mai ales Artimon, să-l vadă și pe el căpătuit.

Sosi, peste noapte, un ianuarie neobișnuit de cald, care topi zăpezile cuibărite prin văgăunile munților. Cîntau, prea devreme, pîraiele și asta nu-i suna lui Veanu deloc

a bine. Era un timp amăgitor, viclean, plin de capcane. Dar el nu putea, n-avea cum să mai întoarcă înapoi nici pîraiele cu glas tulbure, neliniștit, nici întîmplările care se precipitau, ca sub bagheta unui vrăjitor perfid.

Căsătoria civilă fusese oficiată în prezența nașului, asistat de fata sa, elevă în clasa ultimă de liceu, de Letiția și de Teodor, de alți cîțiva colegi și cunoștințe, veniți cu flori multe pentru mireasa aceasta speriată, ce purta o coroniță șablon, o rochie și un voal alb, închiriate de la o cooperativă specializată. Se duseseră apoi cu toții la „Cerbul carpatin“, invitați de naș, cu toate că mirele protestase. El era orgolios, ținea să ia toate cheltuielile în sarcina sa, n-ar fi vrut să se îndatoreze nimănui, nici cel puțin sufletește. Iar nașul, din acest punct de vedere, îl copleșise. El, și mai ales ființa aceasta ciudată, care părea să fie la fel în toate împrejurările, Letiția. Ea nu făcuse deloc, nici în ziua aceea, pe „domnișoara de onoare“, agreabilă, elegantă și devotată numai „cavalerului“ ei, ci se strădui și reuși pe deplin să se apropie, cu o intuiție infailibilă, de sufletul speriat al miresei. Cu toate că erau colege, sau tocmai de aceea, „nașa“ îi apărui Eugeniei o ființă rece, distantă, excesiv de ironică. „Fiică de intelectual“, își zise Veanu, observînd stinghereala așternută atît de repede între cele două fete. „Ea însăși, probabil, sofisticată, prea lucidă, ca toți intelectualii din generația asta, îndopată cu cărți, cu limbi străine și cu multe, prea multe abstracțiuni...“ În timp ce nașul încerca să lege o conversație oarecare cu fata melancolică de lîngă el, obligată acum de canoane să afișeze un surîs permanent, mirele crezu că e de datoria lui să-și „curteze“ nașa, s-o scoată din zîmbetele ironice, să caute, sub crusta aceea de luciditate rece, căldura sensibilității, emoțiile ei reale. Între timp, Teodor privea insistent la Veanu, de parcă ar fi avut iar să-i impute ceva, tocmai acum cînd toate diferendele dintre ei păreau lămurite definitiv. Alți

colegi, cherceliți bine, începură să îngaime, spre sfârșitul petrecerii, vorbe fără echivoc : „Măi, Don Juanul ăsta, o să le rupă gîtul la toate minorele...” Teodor, amețit și el, dornic să se afirme printre „intelectuali“, ținu să adauge, la spusele acelora, considerațiile sale personale, pe care le auzi însă și Letiția : „Crai mare, dom'le... Dat dracului...” De aceea, fata îi șuieră la ureche, sec, amenințător : „Porcule !” și-i întoarse spatele.

Zăpezile albe de pe toți munții din jur își dăduseră duhul. Romantismul pur, fulgerător, al dragostei tinerești, părea să eşueze și el definitiv în milul lăsat de apele care treceau parcă vijelios pe sub scaunele nuntașilor. Senzația aceasta o avu mai întii Veanu și dorința lui ar fi fost să n-o mai incerce cumva și Eugenia. Ea era întrebată mereu de nașul său, om metodic, binevoitor, ca orice inginer, ca orice bărbat rămas prea devreme văduv : „Cum te simți, domnișoară-mireasă ? N-o să-ți pară rău că te-ai grăbit ? Îl cunoști bine pe băiatul ăsta, pe Borcea ?” De aceea, Eugenia începu să-și deruleze invers, în mintea învălmășită, tot filmul întâmplărilor ce-o aduseseră în punctul acesta dificil al existenței.

La sfârșit, cînd „nunta” dădu semne de oboseală, cînd „nașa” sărută de trei ori, protocolar, pe colega ei de vîrstă școlară, cînd nașul îl îmbrățișă pe Veanu, ca pe un vechi colaborator și ca pe un discipol de nădejde, numai atunci Eugenia își dădu seama că singura ei bucurie, cea mai mare, unica, în clipa aceea, era gîndul că nu va trebui să mai intre pe sub bolțile de cetate, prin coridoarele posomorîte și prin curtea cu miros de mucegai și jilăveală, care duceau la chilia Letiției. Da, chiar acolo unde îl cunoscuse ea, unde se îndrăgostise de Veanu. Nu cumva, mai înainte, în noaptea veacurilor, stătuse plîngînd acolo, în chilia aceea, Uta, trecuta domniță, cea din slava evului mediu ?

„Iartă-mă, Letițio, se milogea la ieșire Teodor, n-am vrut să te supăr, iar m-ai înțeles greșit...” Ea îi întoarse spatele și se îndreptă spre chilia ei amarnică, în timp ce tinerii săi prieteni rămași, în sfârșit, singuri, se grăbeau, într-un taxi hodorogit, spre cartierul alb, geometrizat, dintre gară și uzină. Îi aștepta „casa lor” de la etajul șapte, în care crengile bradului de Anul nou își scuturau ultimele ace uscate.

Zilele și nopțile care urmau nu mai păstrau decât foarte puțin din nebunia și candoarea primelor zile și nopți petrecute împreună. Munții din apropiere, despodobiți de zăpezi, se proțăpeau acum ca un paravan sur, morocănos, în spatele tuturor întâmplărilor.

După schimbul violent de replici dintre Letiția și Teodor, colegul lui Veanu din biroul UTC începu să se țină de capul lui, calm și minuțios, cu o discreție de care nu părusese pînă atunci capabil. I se năzări lui că apostrofările Letiției, acel „porcule”, repetat de mai multe ori în seara cu pricina, nu puteau veni decât dintr-o influență, dintr-o „prelucrare” a inginerului. Pe Eugenia n-avea motive s-o bănuiască. În schimb, i se păru, era chiar convins, că tot comportamentul nefast al lui Veanu ascundea două țeluri bine precizate. Unul : de-a încerca să ajungă secretarul UTC, la alegerile ce se apropiau. Altul : de-a face totul, și el știa că Veanu e capabil să facă mult, pentru a-l înălțura pe el, Teodor, din *birou*. Convingerea aceasta falsă îl determină să-și pună la punct o tactică specială, din care criticile deschise nu făceau deloc parte. În schimb apropourile, insinuările, comentariile în doi peri, lansate prin pauzele ședințelor pregătitoare, în drumurile repetate dintre oțelărie și direcția uzinei, unde era chemat pentru felurite chestiuni tehnice, rapoarte și indicații obișnuite, înfloreau din gura lui Teodor ca o livadă roasă de omizi. „Bietul băiat, inginerul ăsta de la proiectări, da, da, el, îl știi tu, Otavian Borcea, pare obosit înainte de vreme...”

Cine știe ce are, de-a uitat de toate inițiativele lui revoluționare... De la muncă întârzie mereu, sau chiar absentează, după cum spun colegii... Răutăcioși, ce să le faci ! Uită că tov Borcea a trebuit să se căsătorească în fugă... Și cu ce fată, mamă-doamne, aproape o minoră !... Cum, n-ai auzit? Frumoasă fată, l-a băgat repede în buzunar pe combatantul nostru... Da, parcă dumneaei s-ar fi măritat a treia oară... Ei, na, și ce dac-am fost și eu la nuntă ! Pe secretarul UTC nu l-a chemat fiindcă... Poate că știi, ce să-ți mai spun eu... Octavian Borcea îl crede un prostălău și jumătate... Nu, eu nu mă bag între ei, treaba lor, bată-se ca chiorii pentru *secretariatul* ăsta... Păcat însă de organizație ! Dihoniile din conducere paralizează întotdeauna activitatea... Dar, vorba ceea, fiindcă sînt prieten și tovarăș bun cu amîndoi, nu mă pot amesteca... Vom vedea, poate vor spune alții ce au de spus... Da, la alegeri, ca să nu mă creadă pe mine un interesat și un subiectiv... De el însă, de Borcea, îmi pare rău... Orice căsătorie forțată nu face pînă la urmă două parale... Eu, cum știi, sînt asaltat sentimental, dar rezist... Mai am timp, trebuie să verific bine fata... Mai ales că e consăteană, s-a născut chiar pe-aceeași uliță cu inginerul ăsta din Zăpadia. Amîndoi au legături cu unul Ardeleanu... un fel de popă-contabil, pe cîte-am auzit... Vine pe-aici cu damigene de vin, să cumpere tractoare peste rînd..." După astfel de frăze, Teodor nu mai avea nevoie, în ședințe, să mai spună nimic. Vorbele lui circulau singure, se rosteau de la sine. Pe Veanu îl miră faptul că, în forma ultimă a referatului, la aprecierile despre activitatea fiecăruia dintre membrii *biroului*, redactată în ultimul moment, și pe care el nu mai avusese timp s-o citească înaintea ședinței, munca sa era socotită abia mulțumitoare, în scădere evidentă, probabil datorită oboselii... „Și unor chestiuni de familie“, adăugă cineva în timpul discuțiilor. „Desigur, chestiunile de familie îl privesc pe fiecare. În special căsătoria. Dar, în cazul de față, tovarăși,

fiind vorba de ceva precipitat, peste rînduieelile obișnuite, ar fi bine ca organizația noastră, toți colegii și membrii UTC să cunoască mai clar afacerea. Poate îl putem ajuta, fiindcă noi, dragi tovarăși, îi dorim tot binele și vrem să-l ajutăm pe tovarășul inginer..." „La ce, mă ? îl întrerupse unul mai hîtru pe înflăcăratul vorbitor. La ce să-l ajutăm, acum, în luna de miere ?" Intervenția acestuia se termină cu o explozie de rîsete, ceea ce-l făcu pe Veanu, orgolios și irascibil cum era, mai ales în vremea din urmă, să se ridice imediat de pe scaunul său aflat în rîndul din față — nu mai fusese ales în prezidiu, ca alte dăți — și, fără să spună un cuvînt, străbătînd cu pași apăsăți dușumeaua scîrțlitoare a sălii, să trîntească ușa, părăsind ședința. Gestul acesta avu darul să-i împartă imediat în două tabere pe participanți. Unii îl judecară sever, pentru înfumurare, pentru sfidarea colectivului și pentru toate celelalte rele decurgînd de-aici. Alții, deși nu cutezară să-l apere deschis, susținură, totuși, că nu era nici locul, nici cazul să pună ei acolo în discuție căsătoria omului. Mai ales că, după cîte aflaseră, era făcută în toată legea și avusese ca naș chiar pe inginerul șef al atelierului de proiectări. „Din oportunism", îi șopti la ureche secretarului, în prezidiu, Teodor. Secretarul se uită lung la el, apoi îi scrisese pe un bilețel de hîrtie : „Tu ai fost la nunta lui Borcea, și-acum te-apuci să-l bîrfești ? Dacă e ceva serios de spus, ridică-te și fă-ne pe toți să înțelegem cu ce-a greșit !" Dar Teodor, rece, abil, îi răspunse pe același bilețel : „N-am nimic serios de adăugat... poate că am greșit, era doar o impresie..." Secretarul îl pofți, totuși, ca fost „nuntaș", să informeze în mod sincer și deschis adunarea, dacă socotea ceva condamabil în comportarea lui Borcea, și ce anume ? Cum interpreta el, ca membru al *biroului*, gestul inginerului și toată polemica stîrnită de părăsirea sălii ? Teodor dădu iarăși bir cu fugiții : „Nu cunosc nimic deosebit, a fost o simplă întîmplare că m-am aflat acolo..."

Desigur, nici Veanu, dar nici Teodor, nu mai fuseseră aleși în *noul birou*. Maistrul se înfurie rău de tot, începu să-și dea drumul la gură, cu noi insinuări și apropouri. Alergă la chilia Letiției și, gîfîind, îi spuse cu disperare : „M-a lucrat dumnealui, iubitul tău consătean, dar a plătit-o scump ! N-a mai fost ales...” „Și tu ? îl întrerupse fata, tu ai fost ales ? Tu ce-ai spus acolo ?” „N-am avut cum să-l apăr... Lumea era furioasă din pricina jignirii pe care a adus-o colectivului...” „N-am înțeles, ce-ai zis tu ? Ai mai fost ales ?” insistă fata. „N-am zis nimic, ce era să zic ? Iar de ales, fac ceva pe alegerea lor...” se înfurie Teodor. Letiția rămase crucită, dar nu apucă să-i dea nici o replică, fiindcă viteazul luptător îi căzu trăznit la picioare și începu să suspine : „M-am săturat de ședințe, vreau dragoste, mi-e dor de tine...” „O muiere slabă, asta ești tu, Teodore ! N-aveai ce să mai cauți în *biroul* ăla ! Așa cum poți pleca și de-aici, din chilia mea, să mă lași definitiv în pace !” izbucni fata, tristă, indignată de comportarea namilei de băiat care i se tira la picioare, smiorcăindu-se.

A doua zi, în lipsa lui Veanu, plecat dis-de-dimineață la uzină, tînăra lui soție se grăbi spre fabrica „Postavul”, unde o așteptă la ieșire pe Letiția. Aceasta, văzînd-o acolo, își închipui că inginerul s-o fi supărat și pe ea, nu numai pe Teodor, pentru toată tărășenia de la ședința lor de alegeri. Dar, spre mirarea sa, Eugenia nu se grăbi să-i împărtășească nimic dintr-o asemenea îngrijorare. O întrebă ce face și cum se simte, ca și cînd ea, Letiția, s-ar fi aflat în luna de miere, nu prietena ei. Aerul, neobișnuit de cald la vremea prînzului, începuse acum, spre ora trei, să respire adînc, precipitat, răcoarea munților. Cele două fete grăbiră pasul. „Vii la noi ?” o întrebă, în sfîrșit, Eugenia. Bănuitoare, neghicind adevăratul scop al acestei invitații,

Letiția îi răspunse evaziv : „Hai să ne plimbăm puțin... Vedem noi pe urmă unde mergem... Dar ce s-a întâmplat, Jenico, de m-ai așteptat aici ? E ceva rău cu tine, sau cu Veanu ?“ „Ce să fie cu Veanu ?“ sări ea ca arsă. „Nimic, se grăbi s-o liniștească prietena ei, am întrebat și eu așa, credeam că...“ „Ce ?“ „Nimic, ți-am spus...“ „Veanu, continuă Eugenia, a venit aseară destul de devreme acasă. Nu știu ce fel de ședință de alegeri au avut ei, de s-a terminat atât de repede... Părea obosit, dar mi-a spus că se simte bine... A dat un telefon surorii lui din Brateiu. A întrebat-o dacă nu cumva e bolnav bunicul lor... Am observat că e îngrijorat mereu de sănătatea bătrînului, parcă ar aștepta o veste rea, pe care voia să o evite, sau să mi-o ascundă.“

Mărturisirile acestea o făcură pe Litiția să-și revină la normal, să lase bănuielile și ocolișurile, să fie, ca întotdeauna, sinceră : „De alegeri nu ți-a zis nimic ?“ „Nu. Dar ce s-a întâmplat ?“ se opri în loc, crispată, Eugenia. „Nimic, i-o luă înainte Letiția. Se pare că n-au mai fost aleși în birou nici el, nici Teodor...“ „De unde știi ? S-au certat cumva în public ?“ se precipită Eugenia, preocupată încă de evitarea unui scandal deschis, între cei doi. „Nu... Cred că nu... Teodor, cum îl știi... A venit aseară tîrziu, mi-a căzut în genunchi, mi-a cerut iertare... Poate c-o fi făcut iar vreo porcărie... Credeam că Veanu ți-o fi spus ceva... L-am dat afară, nu mai vreau să-l văd în ochi, deși, crede-mă, îl iubesc ca o proastă...“ Era, de data asta, rîndul Eugeniei să se mire de mărturisirile curioase ale prietenei sale. Numai pentru o clipă, însă. Femeia din ea făcea eforturi să se controleze, să se stăpînească : „Precis că s-au certat... și alte motive, decît cele pe care le cunoaștem noi, n-aveau... S-au dat, și ne-au dat pe gura lumii, în mod sigur... Poate de-aceea s-a ținut Veanu de capul meu, toată seara, să plecăm cît mai repede, chiar duminica ce vine, pe 24 ianuarie, la mama... Știi, i-a scris lui, nu mie... Îl

roagă, îl imploră, dar îl și amenință... Te pomenești c-o fi scris și la partid, de-aceea nu l-or mai fi ales pe Veanu în birou..." „Nu cred, adică nu știu... ezită Letiția. Dar e bine, oricum, să mergeți la Tîrnăveni, să vă împăcați... poate reușești, fără să mai afle toată lumea, să-ți faci transferul la liceul seral de la uzina lui Veanu..." „Vezi, tocmai de-asta te-am căutat, Letițio, să te rog frumos să vii și tu cu noi. Poate așa vom îmblînzi-o mai ușor pe mama... Ea te cunoaște, are încredere în tine, în cinstea ta..." „Vai de încrederea asta !" se lamentă fata, strîngînd-o puternic de braț pe Eugenia. Intrară la o cofetărie, apoi se despărțiră, triste, îngrijorate, ca în pragul unor mari primejdii.

În zilele următoare, Letiția începu s-audă cîte ceva despre discuțiile care avuseseră loc la alegerile U.T.C. de la uzinele de tractoare. Veanu i le confirmă, la prima lor întîlnire : „Da, Letițio, cavalerul tău și bunul, devotatul meu prieten, Teodor întîiul și ultimul, n-a spus nimic în ședință... Adevărat, n-a avut el curajul ăsta, pe cîte-am auzit..." „Cum, pe cîte-ai auzit ? Tu nu erai acolo ?" întrebă Eugenia, supărată că Veanu îi ascunsese zile în șir toate frămîntările acestea. „Nu, nu eram. Le-am trîntit ușa-n nas, să vadă că nu pot suporta intrigile și bătărbănia..." „Și-acum ce-o să se întîmple ?" îl chestionă iar tînăra soție. „Nimic. Îmi vād de treburile mele, să vină ei să-și ceară scuze !" făcu inginerul, cu un gest sentențios. „Ba să te duci tu !" cuteză Letiția. „La cine ?" întrebă furios Veanu. „La doamna Veronica, la soacră-ta, o întoarce repede, viclean, consăteana lui. Cred că vāzîndu-vă pe amîndoi, frumoși ca două steaguri, o să se îmblînzească repede..." „Deci tu nu vrei să vii cu noi" i se adresă Eugenia, vādît indispusă de cuvintele prietenei sale. „Dac-aș veni, ar fi mai rău, îi răspunse îndată Letiția. Ar crede că cine știe ce-am țesut eu la pînza voastră, și-ar fi mai furioasă... Zău, crede-mă..."

În duminica de 24 ianuarie, ajunseseră cu trenul la Mediaș. De-acolo, cu autobuzul, peste dealuri, la Tîrnăveni. Geamantanul Eugeniei era plin de aceleași haine, de aceleași lucruri pe care și le cărase la Brașov cu o lună în urmă. Dar mai aveau un geamantan mai mic, burdușit de Veanu cu atenții pentru soacră-sa. Aceasta, gata să crape de furie, îi primi în prag cu nemiloasa întrebare : „Acum, după ce-ai fost eliminată din liceu, de ce-ai mai venit acasă, domnișoară ?” Prevenitoare, nu se atinse de Veanu. Îl cercetă doar cu priviri reci, precise, semn că față de el își stabilise o altă tactică. Amenințarea formulată în scrisoare, c-o să-l pîrască la partid, i se păru că dăduse rezultate bune. Fie și cu întârziere. Cadetul familiei Borcea nu era un sperios. Cum nu era, dealtfel, nici unul din neamul lui. Femeia proțăpită în ușa casei se informase, aflase totul, între timp, despre Borcești. Ea avea ce-avea cu fata ei, cu a doua ei ființă, cu cea care-i moștenise toate slăbiciunile. Adică se lăsase prea ușor furată de vorbele dulci și de promisiunile probabil nemai-pomenite ale fostului tractorist din Zăpadia. Cum și ea, pe vremuri... Da... Cu geamantanele acelea în prag, așezate acolo ca două mici parapete de apărare, Veanu avu prezența de spirit să ridice mîna stîngă în sus și, în lumina neobișnuit de puternică, în aerul jucăuș, de primăvară amăgitoare, să-i arate femeii verigheta din deget : „Sîntem căsătoriți, mamă soacră. N-o mai amenința pe Jenica degeaba ! Eu sînt vinovatul, singurul vinovat... Dacă vrei și dacă poți să mă ierți, primește-ne în casă. Dacă nu, îți mulțumim de ospetie. Avem unde pleca. Ne ducem să ne vedem neamurile din Zăpadia...”

Hotărîrea din vocea inginerului, statura lui înaltă, bine clădită, de bărbat tînăr și frumos, aerul protector cu care-o ținea pe după umeri pe fata împietrită acolo, în pragul neprimitor al casei părintești, toate o obligară pe Veronica să coboare steagul. Ca la o comandă auzită nu-

mai de ea, femeia începu să plîngă, s-o îmbrățișeze cu disperare pe Eugenia, pe Jenica ei, pe singura ei fată, de parcă aceasta se întorcea acasă de pe alt tărîm. Avea paharele puse pe masă, se vedea că-i așteptase de mult, că furia și disperarea ei fuseseră amestecate mereu cu o zare de speranță, de încredere, nădăjduind că, pînă la urmă, va fi obligată să taie vițelul cel gras, să ierte totul fiicei sale risipitoare...

De aceea, nu trebui să treacă prea mult timp pentru ca, după toate lacrimile, zîmbetele și scuzele de rigoare, împăcarea să le apară sigură și deplină. Soacra îi propuse lui Veanu să se grăbească, chiar dacă era duminică, să meargă pînă acasă la Onișor, primul secretar al Comitetului orășenesc de partid, cu care știa că se cunosc bine toți Borceștii, să-l roage să facă ce-o ști el, cum o vrea și cum o putea, numai să fie reprimită Jenica la liceu, să termine ultima clasă, să n-o elimine cumva din toate școlile, fiindcă ceea ce spusese ea despre eliminatul fetei era doar așa, o vorbă, o sperietură. „Mi-au promis chiar ieri — se laudă femeia — și Onișor și fratele tău mai mare, Petre, cel din București...” „Dar de unde îl cunoști dumneata, mamă, pe fratele meu mai mare ? o luă pe un ton intim, familiar, Veanu. De unde îl cunoști ?” Se vedea pe fața lui că știrea despre trecerea fratelui său cel mai mare pe-acolo îl contraria. Oare va fi aflat de la cineva despre toată aventura în care intrase Veanu ? Da, tocmai el, cel care le păruse tuturor cel mai timid, cel mai așezat, cel mai cuminte dintre toți frații. Sau trecuse pe-acolo, în grabă, spre casă, fiindcă... da, poate bunicul Artimon... Neliniștea aceasta îi dădu lui Veanu o mină de om trist. „Ce ți-e, Veanule, nu te simți bine ? îl mîngîie pe obraz, jenată și stîngace, Eugenia. Sau ți-e rușine să mergi singur la tovarășul Onișor ?” „De ce să-i fie rușine ? N-are de ce, că-i om popular, ținu să-l încurajeze

soacra. Roagă-l, Veanule, ce ți-am spus..." „Dar eu nu vreau să rămîn singură aici!" sări fata, ca și cînd ar fi presimțit că maică-sa dorește să-i alunge iubitul. „Cum, cu mine ești singură? Nu ți-e rușine?" se trezi ca opărită Veronica. Știa bine că în ziua aceea putea încă să-și dea drumul la gură. Fetele de la „internatul" ei se învoiseră, toate, să fugă pe-acasă, prin satele din vecini, la părinți, pînă duminică seara...

Discuțiile și sfaturile prelungite mai întîi cu Onișor și cu soția acestuia, apoi cu soacră-sa Veronica, îl determină pe Veanu s-o roage pe Eugenia, înspăimîntată de ideea că poate rămîne fără el, să înțeleagă, totuși, că era mult mai bine, pentru amîndoi, pentru toată lumea, mai ales într-un oraș mic, ca Tîrnăveni, să dea sfoară-n țară că sînt abia logodiți și că, după terminarea liceului, se vor căsători în bună lege. „Nu pot juca teatru, Veanule! îl avertiză ea. Nu pot rămîne aici, multă vreme, fără tine..." „Nu-i vorba să joci teatru, îi șopti el. Nu. Mai ales în sensul în care multă lume confundă teatrul cu comedia... În viață, draga mea, pot exista și drame..." „Și tragedii, îi luă vorba din gură, întristată, Eugenia. Dacă toată dragostea noastră, Veanule, vrem s-o socotim o dramă sau o tragedie, atunci cu atît mai mult nu vreau să joc teatru, nu vreau să rămîn fără tine..." Vorbele, îngrijorarea, spaima ei, îl făcură pe inginer mai prudent, mai rezervat. Nu cumva, doamne ferește, se gîndi el, să i se mai întîmple ceva rău și cu Eugenia. Ar fi semănat prea de tot cu o răzbunare a Liliane, care se simțea, probabil, acolo, pe tărîmurile ei reci, întunecate, părăsită, dată prea ușor uitării... „Dar oare nu tu, Lilianule, mi-ai trimis-o pe fata asta? începu el, cum nu mai făcuse de mult, să vorbească singur. Fata asta ca o umbră caldă, umbra ta, pe care mi-ai trimis-o, nu știu de ce, atît de grăbită, poate ca să-mi vindece rănilile... Cine, nu tu te-ai ascuns sub

chipul ei ? Hai, spune-mi, ce să fac ? Cum să mă port, să nu vă supăr pe amîndouă ?“

— Știi, îi zise Veanu, într-un tîrziu, cu vocea hotărîtă, Eugeniei. Trebuie să dau în seara asta o fugă pînă acasă, la Zăpadia. Cred că ei mi-au ascuns ceva... Cred că frate-meu, Petre, nu se grăbea el așa, de florile mărului, să treacă pe-aici, pe-acasă... Poate că bunicul Artimon...“ Eugenia înțelese abia acum că toate mîhnirile acelea mocnite, toate amărăciunile abia ținute în frîu, abia ascunse de Veanu, nu porneau de la ea, nu i se datorau ei, sau nu în primul rînd ei. De aceea se potoli, deveni înțelegătoare, îi dădu repede dezlegarea să meargă singur la Zăpadia. Dacă nu se adeverea cumva bănuiala inginerului, ar fi putut folosi vizita aceea pentru a le spune și celor din Zăpadia adevărul-adevărat despre căsătoria lor. Sau, cel puțin, să-i pregătească sufletește, să nu repete și ei reacțiile mamei sale, atît de contradictorii, de amenințătoare...

Veanu ajunsese acasă spre seară. Tatăl său, Octavian, și mama sa vitregă, Livia, îl primiră cu îmbrățișări neobișnuit de calde, cu lacrimi abundente, de parcă bunicii lui, Artimon și Mărie, ar fi fost morți la ora aceea, amîndoi, în mașina lui Petre, cu care porniseră în zori spre Blaj, spre Copșa, spre Brateiu, spre Brașov, spre București... Drum lung, nepregătit, neașteptat... Oare era și un drum fără întoarcere ? Veanu cunoștea mai bine ca oricine firea, șireteniile și dibăcia tatălui său, dar mai ales ale mamei vitrege. Își dădu repede seama că Octavian și Livia, dincolo de-o îngrijorare firească, în legătură cu sănătatea bătrînilor, mai aveau și interesul să-i cîștige bunăvoința, să-l atragă de partea lor, în disputa mai veche, reînnoită mereu, pentru casă, pentru curte, pînă și pentru unele lucruri atît de mărunte, în aparență de nimic, cum fusese aragazul. „Dacă o fi să se întîmple ceva — îi zice tatăl său — și dacă n-o să-l lăsați pe băiatul

ăsta, pe Liviu, să-și facă și el o căsuță în curtea noastră, atunci ar fi mai bine să te întorci tu acasă, Veanule ! Că, mă, doar acum ești inginer, și încă tot de tractoare ! Iar oamenii ăștia din sat te-or primi bine. Tu n-ai avut nici-o dată nici un bai din partea lor...”

Indispus, trist, îngrijorat, inginerul se întoarce în aceeași seară, cu o altă cursă, care oprea la toate stațiile de pe linia ferată Blaj—Praid, la soția și la soacra sa din Tîrnăveni. Nu le mai ascunse nimic, le rugă să-l înțeleagă, să-l lase să plece imediat pe urmele bunicilor. Poate va reuși să-i mai prindă la soră-sa, la Lucreția, în Brateiu... Sau, poate la Brașov, dacă nu i s-o fi întâmplat ceva bătrînului pîn-acolo... Știți, le zise Veanu, eu am rămas cel mai mic de mama... Ei m-au crescut, bătrînii ăștia, fiindcă tata... „Du-te, dragul meu, se învoi îndată Eugenia, spre mirarea, spre nedumerirea lui. Aici, m-am înțeles eu cu mama, ne descurcăm cumva... O să facem totul, să nu mai afle lumea despre gîndurile și frămîntările noastre... Dacă pot, o să continui liceul aici. Dacă nu, văd eu, îmi retrag actele și mă înscriu la seral, cum mi-ai spus tu, la uzina voastră. Și Letiția era de părerea asta...”

În zadar încercă Veanu să-i mai ajungă din urmă pe bătrîni. Mașina fratelui său îi cără, în fugă, pe la pragul fiecăruia dintre nepoți. La Brașov, citi bilețelul lăsat de Petre, ascultă spusele încredințate vecinilor de palier. Deci, era clar, trecuseră pe-acolo, îl așteptaseră zadarnic. Se grăbi la uzină, unde, cu toate că atmosfera părea din ce în ce mai încărcată, el îndrăzni să-și ceară un scurt concediu, neplătit, de-o săptămînă. Ca și cînd ar fi simțit iarăși că-l împing din urmă spaimile timpului. Fugea de orice amintire. Dar soarele acela, neobișnuit de cald pentru sfîrșitul lui ianuarie, ținea parcă să dezmință, cel puțin pentru el, pentru sufletul lui, că mai fuseseră pe lume, și încă nu prea de mult, zile cu zăpezi înalte, munți viscolîți, și... Da, dincolo de toate astea, mai fusese o altă

primăvară, scurtă, amăgitoare... Mirosul ei de flori sălbatice i se amesteca încă în nări cu acela de formol și de morgă... La uzină, nașul lui Veanu, proiectantul șef, calm, prevenitor și atent, ca întotdeauna, îl sfătui să facă și el cumva, să termine mai repede cu toate necazurile și peripecțiile astea din ultima vreme... Să se întoarcă la munca lui... Desigur, exista o oarecare urgență, pentru a le astupa mai repede gura bîrfitorilor. „Nu, Veanule — insistă inginerul șef — viața nu începe și nici nu se termină cu o nuntă. Spre fericirea sau nefericirea noastră, nunta e mai degrabă o promisiune decît o certitudine definitivă, un cont final...” „Știu“, acceptă tînărul inginer, cu un subtext misterios în glas.

La Bucureștii-Noi, în apartamentul de la blocuri al fratelui său, îi găsi pe bătrîni numai cu Dorica și cu cele două fete, Silvia și Dana. Acestea nici nu voiau s-audă de graba neobișnuită a bătrînilor spre Zăpadia. Petre se afla la uzinele din Slatina, chemat acolo de urgență. Se străduia mereu, la telefon, să le ascundă celor de-acasă catastrofa pe lingă care trecuseră oamenii, colaboratorii și subalternii săi de-acolo. Artimon și Mărie vorbiseră la telefon și cu Axente, nepotul lor din Dobrogea, care le făgăduise c-o să dea și el o fugă să-i întîlnească la București. Apoi îl văzură la față pe Veanu și se liniștiră, parcă numai el era cel așteptat, el era mintuitorul. În fața lui palidă, lunguiată, văzură chipul nurorii lor cea bună, al Silviei, ființa care îi ocrotise pe bătrîni mai mult decît oricine pe lume. Își amintiră iar de viața ei atît de scurtă. năpădită de copii și de suferințe. Poate tocmai chipul Silviei îl chemă pe Artimon să-i ia, în pripă, pe Mărie și pe Veanu de mîină, să-i urce cu sila în tren, cu desagii în spate, și să zorească spre Zăpadia. Graba trenului sau graba timpului îi trăgea înapoi spre casă ? Oricum, vremea aceea perfidă ținu să se răzbune pe zilele puține și calde, care încercaseră, la sfîrșitul lui ianuarie, să amă-

gească și sufletele celor tineri și pe-ale celor bătrâni, deslănțuindu-se cu o furie abia reținută în ninsori otrăvite. Numai ea hotărî ca bătrînul Artimon, abia întors acasă, după ce tăie cărare prin nămeți, de la pridvorul casei pînă la cotețul găinilor, să-și dea ultima suflare în brațele lui Veanu, în timp ce se aplecă să pună un lemn pe foc. Urmă apoi înmormîntarea, în locul unei nunți cu oameni numeroși, cu veselie mare, cum o visase, cum o dorise atît de mult tînărul inginer. Eugenia și maică-sa avură deci ocazia să-i cunoască pe toți Borceștii, pe toate neamurile lor, după pomelnicul lung, interminabil, din care, cu o mulțumire secretă, se pomeniseră că fac și ele parte.

După înmormîntare, la care apărură și Onișor, acesta îl sfătui pe Veanu să-și lase „logodnica“ — așa se înțeleseseră s-o numească în fața tuturor ! — la liceul din Tîrnăveni, secția serală. Primul secretar ar fi putut încerca să aranjeze lucrurile, găsindu-i și o slujbă oarecare, pentru a respecta, cel puțin în aparență, toate regulile. Oricum, mai ales după cele întîmplate în familia Borceștilor, era mai bine ca Eugenia să rămînă acasă, cu maică-sa, pînă va trece și perioada de doliu, urmînd ca mai tîrziu să-și pregătească în liniște nunta și plecarea definitivă la Brașov. „Dacă nu cumva te răzgîndești între timp, îi zise Onișor lui Veanu, să te întorci la Tîrnăveni, sau la Zăpadia... Că și noi avem nevoie pe-aici de oameni pricepuți, nu numai Brașovul...“

Cînd se trezi din nou singur, în „casa lor“, care mai păstra printre lucruri semnele binecuvîntate și parfumul Eugeniei, lui Veanu îi veni să se cațăre pe toți pereții. Era furios pe toate conveniențele sociale, pe răceala cu care frații săi, desigur, într-un moment neobișnuit, îl primiseră acolo acasă, se uitaseră la el, de parcă voiau să-i reproșeze, să-l acuze chiar, că nu stătuse, în duminica buclucașă, să-l aștepte pe bunicul lor Artimon la Brașov, că

fugise, ca un zănatec, cu fata asta din Tîrnăveni, a cărei mamă, după înmormîntarea bătrînului, la fierbinţeala unui pahar de vin, se mai şi lăudă c-o făcuse din flori...

La telefon, Letiția, care-i căutase de mai multe ori între timp, se arată şi ea supărată foc pe Veanu, pentru că n-o înştiințase de moartea lui Artimon, a patriarhului Zăpadiei, vecinul părinților ei... „Poate că aveți dreptate să mă țineți la distanță, se căină fata. Știu, măgăriile lui Teodor și ale altora v-au făcut sînge rău. Dar gura lumii n-o astupă decît moartea, Veanule ! Ce vă pasă vouă de ce zice lumea ?“ „Dar ce zice, Letițio ?“ „Prostii, răutăți, ca totdeauna. Află că pe Teodor nu l-am mai primit la mine, oricît mi-ar tot miorlăi la uşă, pînă cînd nu-și repară în public greșelile....“ „Cum în public ?“ întrebă inginerul. „Așa, să recunoască în fața ta, într-o ședință UTC, c-a fost porc !“ răspunse, cu vocea ei ușor băiețească, simpatice și sînită, dar plină de hotărîre, Letiția. „Numai asta îmi mai trebuie acum... umilința lui ! exclamă și mai indispus Veanu. Lasă-l dracului, iubește-l, educă-l, dar nu pe spinarea mea, că m-am săturat...“ Fata rămase năucită, tristă, cu lacrimile pe obraz. Mai ales că aflase, din convorbirea aceea telefonică, și despre posibilitatea ca absența Eugeniei să se prelungească, săptămîni și luni întregi. Dar, închizînd telefonul, inginerul n-avea nici el inima mai împăcată. Îi apărea tot mai clar că jocul intrigilor, al invidiei oarbe, nejustificate — el nu rîvnise nici odată să ia locul nimănui ! — îi făcea zile fripte. Își simțea nervii încărcăți cu o energie rea, otrăvită. Toate îl abăteau de la munca lui, delicată, istovitoare, care-i cerea neconținut liniște, răgaz intelectual. Adevărat, Eugenia îi scria des, dar rîndurile ei tandre se interferau mereu cu întrebări și cu neliniști copilărești. Parcă totul se afla încă în primele clipe, în primele zile ale dragostei lor, totul respira un aer de incertitudine, care îl pune pe gînduri. Dădu fuga, în cîteva duminici, pînă la Tîrnăveni.

Încercă s-o mîngîie, s-o încurajeze, s-o smulgă din zona aceea expusă, labilă, a neîncrăderii, a singurătăţii, a sentimentului că viaţa ei o luase razna. Dar tocmai cînd credea că o să intre totul pe făgaşul normal, se trezi, pe la începutul lui aprilie, cu o scrisoare disperată : „Profeţia ta, de Anul nou, citită în ceaşca de cafea, se adevăreşte, Veanule ! Am rămas gravidă...” Astfel că nici nu apucă să se dezmeticească bine, să ajungă duminica, pentru a fugi din nou la Tîrnăveni, că se şi trezi, într-o după-amiază, cu Eugenia şi cu maică-sa urcînd grăbite spre garsoniera lor de la etajul şapte. Lucrurile erau clare : soacra nu voia un nepot, sau o nepoată. O speriasse atît de rău pe fiică-sa, încît Eugenia tremura toată, ca în pragul unei execuţii. „Stai liniştită, nu fi proastă, o consola, în felul ei greoi, vulgar, Veronica, ridicînd vocea ca s-audă şi să înţeleagă bine ginerele său. Aici sînt doctori vestiţi, nu ca la Tîrnăveni... Am luat eu adresa unuia din Şchei, cu casă mare, care se ocupă... Au mai fost şi altele de pe la noi... Au plătit cam mult, dar au scăpat cu bine...” Veanu înţelese repede că soacră-sa îşi făcuse un adevărat plan de bătaie, pentru a scăpa, cel puţin deocamdată, de legănatul unui băieţel sau al unei fetiţe. Dar el ştiind că fiinţa aceea există, că dorea şi o aştepta să vină pe lume, sări s-o apere, ca un tigru rănit : „Pînă-aici, stimată doamnă ! Nu-ţi permit să-ţi baţi joc de viaţa şi de dragostea noastră !” Veronica, deşi se aştepta la un refuz, nu bănuise atîta furie, priviri atît de fulgerătoare, gesturi atît de decise la ginerele său. Rămase, de aceea, împietrită. Se uită lung, cu reproş, la fată, la Jenica ei, pe care o văzu din nou ezitînd între braţele mamei şi ale soţului. Iar cînd se atîrnă în grabă, cu o dragoste disperată, de gîtul lui, zgîlţită ca de friguri, cerşindu-i ocrotire în faţa primejdiei, Veronica înţelese repede că, dacă nu-şi schimbă tactica, va pierde totul. „Bine, copii, am înţeles... M-ar bate unul Dumnezeu dacă m-aş îndoi de dragostea voastră... Dar e

prea devreme, credeți-mă ! Pe-acasă, am spus tuturor, chiar și la voi, la Zăpadia, Veanule, că sînteți numai logodiți... Ce-o să zică lumea, dacă află adevărul, dacă-mi vede fata cu burta la gură ? Aici, uitați-vă, n-aveți nici casă încăpătoare, să puteți crește un copil... Ce faceți cu el ? La mine sînt încă fetele în gazdă. Fără cîștigul de la ele, n-am cu ce trăi... Mai judecați și voi, mai sfătuiți-vă, și-o să vorbim miine... La revedere, eu mă duc s-o caut pe Letiția, să dorm la ea. „Nu !“, sări în fața ușii Eugenia, speriată la gîndul că maică-sa l-ar putea găsi pe Teodor în chilia Letiției. Sau chiar dacă prietena ei, ca toate femeile, într-un moment de slăbiciune, i-ar putea spune lui Teodor ceva, fie și numai o șoptă despre intenția Veronicăi de a-și duce fata la un doctor, să-i facă raclaj... Într-o astfel de situație, scandalul nu s-ar mai opri doar la nivelul bîrfelor, al șușotelilor. Ar lua, desigur, o întorsătură dramatică, ordinară, greu de suportat. În timp ce ei îi treceau prin cap toate gîndurile astea, Veanu, apropiindu-se de ușă, o surprinse iarăși prin turnura neașteptată ce o dădea gesturilor sale în momente cruciale, ca acesta. „Du-te, mamă soacră, unde vrei ! La chilia Letiției, sau chiar la Biserica Neagră... Stai de vorbă cu toți doctorii, cu toții predicatorii, cu toți măcelarii... Dar să știi că noi n-avem dragoste de vîndut ! Nu-mi mai pasă, așa să știi, nici de gura lumii, nici de îngustimea casei în care locuim ! Înțelegi, mamă-soacră ? *Tu știi — ah, tu nu știi — cine-a fost Uta ?* Pe cînd noi, Jenica și cu mine, noi știm !“ Veronica se uită la ginere ca la un nebun. Își făcu cruce și trînti în grabă ușa, fugind pe scări în jos...

Noaptea care urmă li se păru cea mai lungă, poate și cea mai fericită din viața lor. Legănată iar în brațele iubitului, nebunul acesta blînd, care ținea să dea iar cu tifla vieții obișnuite, Eugenia se hotărî definitiv să-i aducă pe lume — fie și în ciuda lumii ! — un copil frumos. Hotăr-

rîrea aceasta îi zidi pe cei doi în gingăşia ei ca într-o cetate nemaivăzută, cu ziduri inexpugnabile. Puteau să curgă prin şanţurile acelea adînci, sordide, dimprejurul lor, toate bănuielile, toate bîrfele, toate lăturile şi toate miasmele lumii. Podul era acum ridicat.

Zadarnic mai încercă, deci, a doua zi, şi a treia zi, Veronica să schimbe ceva din hotărîrea Eugeniei şi a lui Veanu. Obosită, înfrîntă, femeia îşi luă catrafusele şi plecă spre Tîrnăveni. Era mai mult tristă decît furioasă. Constatase, cu surprindere şi amărăciune, că nici Letiţia, pe care o socotise întotdeauna o fiinţă realistă, un om cu picioarele pe pămînt, ca toţi copiii de ţărani, nu mai voia să-i urmeze sfaturile. Ba mai şi rîse cînd o rugă s-o convingă ea pe Jenica, da, de ce nu ? să meargă împreună la doctor. Iar Teodor, maistrul de la uzinele lui Veanu, pe care îl imploră să intervină pe lîngă ginerele său, îi răspunse că nici prin cap nu-i putea trece una ca asta. Da, fiindcă inginerul se supăraseră pe el, nici nu ştia bine de ce, aşa, din senin... Deci, cu atît mai mult nu s-ar putea amesteca în poveştile lor de familie. Nu voia să-şi audă iar vorbe, pe la organizaţia de tineret, că, vezi doamne, el ar fi un intrigant şi un om invidios...

„O să vii tu la mine plîngînd, cu el în braţe, Jenico, o preveni maică-sa, înainte de-a urca în tren. O să mă rogi tu să ţi-l cresc... Iar dacă Veanu se poartă aşa cu mine...” „Cum se poartă, mamă ?” o întrerupse fata. „Păi, nu l-ai auzit cum şi-a bătut joc, cum m-a întrebat dac-am cunoscut eu echipa aia de fotbal, Uta ? Dar ce crede el, că te-am făcut pe tine cu vreun fotbalist ? Să-i fie ruşine la nas !”

Rîsul care porni s-o zgîlţie pe Eugenia, în primul moment, ascultînd povestea cu Uta, i se opri în gît, ca un nod de iască. Apoi plînse liniştit, la gară şi acasă, pînă cînd se întoarse Veanu. Numai că el nu veni singur, ci de mîină cu fostul său consătean Liviu Ardeleanu. „Plîngi, fiica

mea, se grăbi acesta să facă iar pe preotul — contabilul își rezolvase toate treburile pe la uzină! — că lacrimile din tinerețe sînt adevărata podoabă a obrazului. Mai tîrziu, ajung rele, schimonosesc sufletul omului. Da, numai acele din tinerețe sînt binecuvîntate..“

Odată cu vorbele acestea, popa-contabil mai aduse în casa celor doi tineri și o invitație ciudată, cel puțin pentru Eugenia. O invitație scrisă, o cerere de transfer. Adică Veanu să părăsească atelierul lor de proiectări și să plece la IAS-Arcud, unde era așteptat de director cu brațele deschise, cu o casă largă, încăpătoare, cu un cîștig aproape dublu decît cel de la uzină. Toate acestea erau, după spusele lui Liviu, întărite și de rugămintea personală a tatălui său, Octavian Borcea, cu care fostul preot din Zăpadia se întîlnise săptămîna trecută la Blaj, unde se dusese și el, împreună cu Saveta, la înmormîntarea primei sale soții. *„Tragete spre casă Veanule — îi scria tatăl său pe o filă din carnetul de buzunar al lui Liviu Ardeleanu. Dacă nuți place la noi în sat, Arcudul nui departe și acolo îi gospodăria statului care se cîștigă mai bine. Noi sîntem tot bătrîni și bolnavi așa că ascultă de domnu Liviu.“*

Întoarse de o sută de ori, pe toate fețele, petecul acela de hîrtie, cu scrisul stîngaci al tatălui său. Apoi mai trecu o lună bună, o lună de frămîntări și discuții aprinse, pînă cînd cei doi, adică mai mult Veanu decît Eugenia, luară o nouă și importantă hotărîre : să părăsească Brașovul ! Inginerul dorea, în secret, neîndrăznind să spună aceasta deschis soției, să se apropie mai mult de casa părinților. Era și sătul de clevetirile ce începuseră să se lăbărțeze în jurul său, îngrijorat să nu le afle pe toate Eugenia. Se temea ca tot mai desele sale insomnii să nu-l arunce în brațele umbrelor, să nu-l întoarcă la vechile obsesii. De aceea, acceptă cu atîta ușurință propunerea de transfer la IAS-Arcud. Nu stătu să se gîndească la toate riscurile și deziluziile ce puteau să urmeze unui asemenea gest, prea

puțin obișnuit la oamenii tineri, dornici, cei mai mulți, să se înghesuie în orașe mari, cu locuințe comode, cu teatre, cu cinematografe, răspunzînd la toate tentațiile și bucuriile unei vieți moderne.

Cînd îl anunță pe proiectantul-șef, pe nașul său, de această decizie, omul căzu pe gînduri. „Vezi, își spunea în sinea lui, nici pînă azi n-am reușit să te cunosc, tinere Borcea ! Faci mereu gesturi pripite... Esențiale, dar pripite ! Ca-n joacă... Dacă sînt sau nu și fericite, încă nu-mi dau seama... Ești mîndru și misterios, ca o cetate...” Nu-i spuse însă nimic din toate reflexiile acestea spontane. Nu voia să-l supere. Ținea la el. Sesiză repede, din felul în care îl anunță Veanu despre decizia de-a părăsi Brașovul, că tînărul său colaborator, finul său, nu se hotărîse peste noapte să treacă la înfăptuirea ei. „Cum vrei, sau mai bine zis cum vreți... Fiindcă, bănuiesc, ai întrebat-o, i-ai luat și acordul Eugeniei, nu ?... Mai ales acum, că așteptați un copil... zise inginerul. Își așează, protector, mîna pe umărul lui Veanu, într-un gest mai degrabă de părinte decît de șef preocupat să nu-și piardă un foarte bun colaborator. Bănuiesc, sper că n-ai iarăși vreo neplăcere pe-aici, pe la uzină... Da, din pricina vorbelor vechi... Cred c-au trecut...” „Păi, păi, știți, Eugenia — începu să se bîlbîie Veanu, cum nu se mai bîlbîise el de multă vreme, de la Poiana Brașovului, de la Cîmpulung-Muscel, de pe toți munții înzăpeziți — păi, știți, Eugenia, desigur, încă ezită... Mai ales acum, în situația ei... Dar nu se opune. Fiți sigur, noi ne iubim, n-o să ne mai despartă nimeni și nimic...” „Dar, ce ? Voia cineva să vă despartă ? întrebă, alertat de gravitatea acestor vorbe, inginerul-șef. Ai cumva necazuri cu soacra ?” Omul, fiind mai în vîrstă, mai experimentat, știa unde să-l zgîndăre pe cel tînăr. Numai că Veanu ținu să-l dezmință pe loc. N-avea nimic cu soacra, deși... Îi mărturisi nașului său ceea ce nici Eugeniei nu-i spusese atît de franc, de sincer : după moartea

bunicului, se simțea obligat, obsedat chiar de ideea că trebuie să se apropie de casă ! Îl cuprinse un dor bolnav, tremura de grija bunicii sale, a Măriei, cea care-l crescuse după moartea mamei. Ajunsă la aproape nouăzeci de ani, bătrîna se afla acum singură, în pîră continuă cu băiatul ei Octavian și cu nora adusă de el, cu Livia.

Șeful lui Veanu, ascultîndu-l, se gîndea că băiatul din fața lui seamănă mai degrabă cu un soldat bătrîn, trecut prin toate tranșeele, decît cu tinerii din generația sa. El îi observa zilnic, încerca să-i înțeleagă, nu-i condamna, nu se pripea să-i judece greșit. Totuși, uite, rădăcina asta de țăran, din care se trăgea și el, i se părea acum, după ce ascultase mărturisirile lui Veanu, o adevărată invenție a naturii, sau a istoriei. Altfel, cum s-ar fi putut explica nebulia lui de-a renunța la tot ce alții de aceeași vîrstă caută gîfiit, cu lumînarea în mînă, ziua în amiaza mare, ca pe-o comoară fără de care viața n-ar mai avea nici un preț ? !

În luna aceea, înțelegînd clar hotărîrea nestrămutată a soțului său de-a părăsi Brașovul, Eugenia plînsese nopți întregi. Îl imploră să nu se grăbească, să se gîndească la ea, la copil... Dar Veanu simți că-l apasă ca o piatră de moară, nu numai grija lor, dar și răspunderea față de bunică-sa, atîta vreme cît ea mai era încă în viață, cît nu se număra printre cei duși. Nepotul său cel mai mic părea să se fi îmbolnăvit, peste noapte, de o dragoste disperată. Iar Eugenia începu să considere această dragoste ca pe un adevărat pericol pentru viitorul lor fiu, sau viitoarea lor fiică. Era o prostie, bineînțeles, dar din cînd în cînd îi trecea totuși prin cap ideea asta. Nu cuteza, nici nu se gîndea să i-o împărtășească lui Veanu. Știa bine că ar fi rîs de ea, sau mai degrabă s-ar fi supărat foc. Cum adică ? Cine nu-și iubește bunica, i-ar fi zis el, nu e vrednic s-aducă pe lume copii ! Nu sînt ei oare o prelungire, în ciuda morții, a existenței noastre, a fiecăruia ? Da, a bu-

nicilor și a părinților, a tuturor celor care se întorc în noi, în sufletele noastre, în existențele noastre, ca Persefona, primăvara, din întunecimile lui Hades. Se întorc să pună grăunțele în pământ, să culeagă flori, să pregătească secerișul... Nu, n-avea nici un motiv Eugenia să se teamă de dragostea aceea chinuită a lui Veanu pentru o biată umbră de om, ca o mânășă de cînepă sub brațele timpului.

Inginerul era nerăbdător să se îndepărteze cît mai repede de munții din jur. Fugea de ei ca de niște martori periculoși. Oare nu munții, orgolioșii, indiferenții, îi aduseseră toată fericirea și nefericirea lui ? Nu ei îi scosese în cale și pe Liliana și pe Eugenia, de parcă l-ar fi obligat să trăiască, în grabă, în prea mare grabă, două vieți deodată ? La ce încercări voiau să-l mai pună din nou ? Dar oare — se întreba el — în apropierea Arcudului nu se aflau munți ? Ba da, își răspundea, numai că ăștia erau Apusenii, munții cei mai triști ai țării, cei din care se ciopliseră și roata supliciului și fluiera nebuniei. Abstracțiuni, sofistică ! exclama, în sine, Veanu. Mai ales cînd avea insomnii, cînd se răsucea toată noaptea în așternut, cu grijă, desigur, ca nu cumva s-o trezească pe Eugenia. Ea avea nevoie de somn liniștit, de odihnă bună, nu de toate frământările, de toate dialogurile lui cu himerele, cu duhul verde, mucegăit, al munților.

Cînd o anunță, la urmă de tot, și pe Letiția că ei vor pleca din Brașov tocmai la IAS-Arcud, consăteana lui Veanu, prietena devotată a Eugeniei, se înspăimîntă de-a binelea : „Te pomenești că...” bîigui ea. „Nu, nu e Teodor la mijloc ! se grăbi s-o liniștească inginerul. Am auzit c-ai început să-l dai pe brazdă... Crede-mă, sînt bucuros, fiindcă în toate clipele alea stupide, numai la tine mă gîndeam. Pe el, fii sigură, mi l-am scos de mult din suflet. Nu mai există...” „Cum ? rămase împietrită Letiția, ca

și cînd Veanu i-ar fi anunțat moartea iubitului. Cum, nu mai există ?". „Așa, cum sper că nu mai există nici eu pentru el... Cel puțin *deocamdată*...”

Cu acest cuvînt, *deocamdată*, urma să aibă Veanu serios de furcă și nu peste mult timp, numai peste cîteva zile, cînd descinse împreună cu Eugenia la Arcud, lîngă vechiul castel nobiliar. Erau însoțiți numai de cele două geamantane de burlac, burdușite cu haine. Urma ca prietena lor Letiția, mutată cu acte în regulă în garsoniera de la etajul șapte, pe care o părăsiseră ei, să le expedieze cu trenul mobilă, toate lucrurile, toate fleacurile ce mai rămăseseră pe-acolo. „Să nu uiți, Letițio, o rugă Eugenia, cu lacrimi în ochi, să nu uiți cumva cutia aia mare, cu po-doabele pomului de iarnă ! Știi, țin foarte mult la ele... Cred că n-o să mă refuzi, nu-i așa, dacă te invit de pe-acum să vii la noi de Anul nou ?... Vreau să fim cu toții împreună, să...” „Bine, sigur că vin, chiar mai înainte, n-aștept eu pînă atunci, Jenico ! se grăbi s-o liniștească Letiția. În septembrie, nu, atunci vom avea evenimentul ? !” „Cred că da, după numărătoarea mea, spre sfîrșitul lui septembrie...” răspunse ea, roșindu-se toată, de parcă numai atunci ar fi discutat ele, pentru prima oară, despre noutatea pe care o cunoștea, și la uzină și în oraș, toată lumea. „Dar spune-mi sincer, tu ce vrei să fie, fată sau băiat ?” insistă Letiția, ca să-i facă plăcere prietenei sale. „Băiat sau fată, orice-ar fi, numai să vină sănătos...” se resemnă, într-un tîrziu, Eugenia, îmbrățișînd-o încă o dată, cu o disperare surdă, pe Letiția. Aceleași sentimente le încercă luîndu-și rămas bun și de la „nașă-sa”, cu care, pînă la urmă, începuse să se cunoască și să se înțeleagă foarte bine. Eleva dintr-a douăsprezecea îi puneă Eugeniei tot felul de întrebări, cele mai multe despre firea băieților, despre curiozitățile și capriciile lor. Parcă ar fi făcut o repetiție generală, înainte de-a se în-

drăgosti și ea de vreun holtei ca Veanu. Probabil nu voia să aibă, ca fină-sa, surpriza unei nunți în avans...

Tînărul inginer tresări cînd noul său director își reluă povestea, cu același zîmbet misterios pe buze :

— Din cauza lui Liviu am ajuns la porecla asta ! Și a Savetei, pentru că fugit-au ei din Zăpadia voastră — o întoarse el popește — carele nu era pentru sufletul lor tocmai un rai, ci chiar dimpotrivă, precum grăiesc și-acum gurile celor doi fericiți păcătoși. Deci, își reveni Spineanu, au fugit, n-au fost alungați pentru păcatul original. Din pricina lor ne-am trezit noi cu toții aici, în „raiul răspopiților“. Ei, da, nu numai a lor, adăugă după o scurtă ezitare. Și din pricina lui Gheorghe Badea, fostul învățător, fostul „erou“, fostul chiabur și actualul grădinar-șef. Și-a lui Petre Câmpeanu, *gospodarul*, uite, bătrînelul ăla pe care l-ai văzut păzindu-mă în anticameră. A lor și-a altora, care nu mai sînt pe-aici. Poate și-a mea, spuse rîzînd directorul, după o nouă ezitare. Fiindcă și eu eram pe-atunci un fel de „fost“. În *rai* nu poți ajunge altfel, mi-a spus odată șeful *fostei regiuni*, de care țineam noi pe vremuri. Era în ziua cînd mă numiseră șef de sector, aici, la gostat. După ce-a aflat care-mi erau, pe-atunci, într-un anumit fel, „oamenii de bază“ — adică Liviu și Saveta, Badea și *gospodarul* — mai aveam noi și oameni „sănătoși“, desigur, dar el, șeful, dat dracului, mai mult la ăștia vechi se oprise — știi ce-a făcut ?

— Nu știu, recunosc, în mod firesc, cu promptitudine, Veanu, stînd tot în picioare. Petre Spineanu măsura cu pași apăsăți, de om al pămîntului, cărămizile vopsite în lac roșu, cu care era pavată camera aceea mărginită de ziduri groase, cu bolți în unghiuri gotice.

— Știi ce-a făcut ? A început să rîdă, să se prăpădească, nu alta. „Măi, sfinte Petre, zice, dar frumos te-ai orientat cu încadrarea *raiului* ăsta de *răspopiți* ! Numai oameni unu și unu...” „Alții nu prea se-nghesuie la noi, tovarășe prim“, am cutezat eu, crezînd că mă va lua rău la vale, cum obișnuiau șefii pe vremea aia. „Dac-o fi să *cad* și eu cîndva, a continuat el, bătîndu-mă amical pe umăr, dac-o fi s-ajung și eu un «fost», află că mă angajez de pe-acum să vin la tine, la *raiul* tău cu vii și cu grădini. Oricum, tot e mai bine la voi decît la închisoarea de-alături, la Bastilia reacțiunii și-a tuturor răufăcătorilor...”

— Și-a *căzut* ? întrebă curios noul venit. A bătut și el la poarta *raiului* ?

Ascultînd întrebarea, directorul își dădu seama că tinărul inginer, folosindu-i cuvintele, începe să se acomodeze cu situația. O undă de speranță și de încredere nouă îl făcu, parcă, și mai volubil.

— A bătut la poartă, fără să *cadă*. A venit doar ca vizitator. În inspecție, sau numai de plăcere, la un pahar de vin. Că, Doamne, mult îi mai folosea și lui zăbava unui pahar ! „M-am îndrăgostit de tine, mă nebunule, sfinte Petre ! — izbucnea el cîteodată, cînd își punea sufletul în palmă, cînd citeam împreună cîte-un volum vechi, din vinotecă. De tine, de poveștile tale, de *raiul* tău prăpădit. De-aia nu mai pot vedea limpede adevărul. Ori te scutur prea rău, ori te laud prea tare ! Noroc că ai suflet cinstit, nu ești un sfînt din ăia decăzuți și perfizi, un Lucifer cu coarne de țap, sau un Michiduța cu coadă de vulpe.“ Așa-mi spunea... Și eu, aducîndu-mi aminte de anii școlii, de prima tinerețe, o țineam pe același ton : „Niciodată n-o să-mi vînd sufletul lui Belzebut !“

— Știu cine e, sau cel puțin bănuiesc, exclamă Veanu cu un aer biruitor. A trecut de cîteva ori, în ultimii ani, și

pe la uzina noastră. El e, sigur că da. Merita s-ajungă unde-a ajuns...

— Aşa-i, conveni cu vădită plăcere directorul. L-ai ghicit. Are, măi băiete, nu numai cap, dar şi suflet. Un suflet orgolios, dar cinstit şi sincer. L-ai ghicit bine. Ai nas fin, hoţule ! Tu te-ai născut anume pentru *raiul răs-popiţilor*. Aici, vechiul tău consătean, popa-contabil Liviu, are un rang mai înalt decît avea un canonic blăjean de pe vremuri...

— Nu ştiu, că eu nu i-am cunoscut pe canonici, dădu Veanu semne de oboseală. Mi-am făcut liceul seral la fostele lor şcoli, dar fără ei...

— Păcat, erau nişte figuri ! replică Petre Spineanu.

— I-aţi cunoscut ?

— Da. Din cauza lor am ajuns şi eu, adevărat, pentru puţină vreme, un „fost“. Dar povestea asta o să ţi-o spun altădată, cînd ne-om cunoaşte mai bine. Poate-atunci, o să-mi povesteşti şi tu cum de te-ai hotărît, totuşi, să fugi din Braşov tocmai aici, la noi. Că numai de dragul meu ştiu bine că n-ai venit...

— Povestea asta e şi încurcată, şi simplă. V-o spun cînd o să scap de oboseală...

— Uite, cap zăpăcit ce sînt, m-am luat cu vorba şi nu te-am întrebat de nevastă. E-adevărat că eşti însurat ? Unde-ai lăsat-o ? se repezi directorul.

— Aici, în holul de la castel...

— Ad-o, puiule, s-o cunosc şi eu ! Ori e prea frumoasă, şi ţi-e teamă că ne strică liniştea *raiului* ? ! Ți-e teamă c-or trage „sfînşii“ cu ochii la ea... Ce pregătire, ce meserie are ?

— Păi, se bilbîi Veanu, o să termine anul ăsta liceul...

— La seral ?

— Nu, știți, mai are câteva luni și...

— Și ce ?

— Păi... dar mai bine dați-mi voie s-o chem, să v-o prezint. Nu e chiar icoană, să se-nchine „sfinții“ la ea, dar nici nu mi-e rușine cum arată ! Poate v-o fi spus părintele, adică tovarășul Liviu...

— Nu, de ea nimic...

— Atunci, de mine ! tresări tînărul Borcea.

— Mai nimic, îl liniști directorul. Știi, a rămas cu obiceiul ăsta de cînd era popă. Ține taina spovedaniei... Hai, du-te după fată !

— Bine, o aduc îndată, se grăbi Veanu, aplecîndu-și capul să nu se lovească de pragul ușii scunde, boltite, ca de pivniță.

În timp ce noul venit se pierdu în semiobscuritatea coridorului, grăbit să înghită aerul călduț, sățios, al primăverii de-afară, lumina aceea parcă lichefiată, care năvălea pe geamurile date în lături, Petre Spineanu îl chemă pe *gospodar* și-i spuse :

— Îi duci, *deocamdată*, la „casa de oaspeți“. Le dai apartamentul, știi care, să aibă și baie. Și pe el, pe Octavian Borcea, deși are diplomă de „inginer mecanic“, îl repartizăm, *deocamdată* — repeta cuvîntul ăsta ca pe-o formulă magică — la ferma de vaci.

— Soția lui lucrează ? întrebă *gospodarul*.

— Nu știu. Cu ea, o să mai vedem. S-o întrebăm dacă vrea, să nu facem cumva o căsătorie cu sila...

— Dar cu dumnealui, cu inginerul, ați vorbit ? O să-i convină la vite ? îndrăzni colaboratorul directorului, știind că mai mulți ingineri dăduseră, în ultimii ani, bir cu fușiții de la sectorul lor zootehnic. Toți visau s-ajungă la viticultură, sau, dacă s-ar fi putut, de-a dreptul la pivnițele adînci, cu butoaie mari, cît dealurile din jurul Arcudului.

— De asta mă ocup eu, i-o reteză neobișnuit de scurt șeful.

— Bine, am înțeles, mă duc să-i aștept la „casa de oaspeți“. La apartamentul cu baie, ați zis, nu ?

— Da, acolo, repetă Petre. Dacă celor tineri nu le-o trebui baia, atunci cine dracu s-o mai folosească ? !

Omul nu mai răspunse. Șeful lui părea azi mai grăbit ca de obicei. Pesemne pusese mîna pe o pradă grasă, în persoana noului inginer, și nu voia s-o mai scape ușor. Numai de-ar ține mult înțelegerea asta, își zise, de n-ar fugi și Octavian ăsta de *raiul* nostru, ca dracu de tămîie...

În hol, Veanu o găsi pe Eugenia lîngă cele două geamantane. Pentru oricine i-ar fi văzut acolo, era ușor de ghicit că-și luaseră casa în spinare, ca melcii. Tînăra soție stătea cu fața la peretele acela gros, de adevărată redută, pe care atîrna o „gazetă“ sculptată, cu înflorituri în lemn, ca o mobilă și ea medievală. Se făcea că citește hîrțile bătute la mașină, decolorate de soare, atîrnînd acolo ca niște scutece la uscat. Dar, de fapt, plîngea pe înfundate.

— Unde m-ai adus, Veanule ? îl întîmpină Eugenia.

— În *raiul răspopiților*, dragă !

— Îți bați joc de mine ! Asta ți-e toată dragostea, acumă cînd vezi că... Se opri, își șterse lacrimile cu o batistă îmbibată ca un burete. Pe fața ei încă adolescentă, de ștregar dezamăgit, plînsul scoase și mai clar la iveală petele gălbui-pistruiate, care se instalează de obicei pe obrazul femeilor gravide. Era însărcinată în luna a cincea, avea grețuri, trecea repede în stări contradictorii, cînd de-o veselie exuberantă, cînd de indispoziții și remușcări, de neliniști și spaime. De aceea, Veanu începuse să învețe lecția, s-o abată mereu de la momentele ei depresive, cu o glumă, cu o îmbrățișare, cu un sărut. La fel și-acum, o

prinse pe după umeri și-o sărută pe ochii plânși, ca pe-un copil al nimănui, găsit acolo, sub bolțile acelea joase, de peșteră ciclopică. Eugenia se liniști repede, dar mai suspina ușor, din cînd în cînd, fără să vrea.

— Draga mea, hai, fii cuminte, c-o să te rîdă directorul ! Vrea să te cunoască... E o figură, un mucalit și jumătate... Hai, liniștește-te, să nu ți se facă rău, ca pe tren...

— Nu-mi mai aduce, te rog, aminte ! Știi că, dacă era după mine, nu plecam din Brașov... Numai de dragul tău... Numai...

— Da, știu. Tocmai de-aia te iubesc mai mult ! Fii sigură, o să te simți mai bine aici, ai să vezi, o să ne simțim, într-adevăr, ca în rai...

— Bine, fie cum zici tu ! La ce sector te-au reparatizat ? îl întrebă tînăra soție, printre ultimele suspine necontrolate, involuntare.

— Nu știu, se grăbi Veanu. N-am discutat încă. Vom vedea. Fii liniștită... O să ai timp să înveți, să te pregătești pentru... Șterge-ți lacrimile, că directorul...

Observînd că noul său inginer întîrzie, că nu-și aduce înăuntru soția, Petre Spineanu se întrebă dacă nu cumva era urîtă și el voia s-o ferească de ochii oamenilor ? Sau, dimpotrivă, era prea frumoasă și atunci nu voia soțul, gelos ca toți tinerii însurăței, s-o prezinte unui șef ? Mai ales așa, pe nepregătite, în postură de solicitant. De aceea, se hotărî să-i caute el. Nu cumva dăduseră și ei bir cu fugiții, așa, din două vorbe ?!

Ajunse lîngă ei, călcînd rar, hoțește, pînă în dreptul monumentalei „gazete de perete“, așezată în hol. Îl surprinse pe Veanu ștergînd cu batista urmele de lacrimi de pe fața congestionată a soției, în timp ce Eugenia îl întreba cu glas emoționat :

— Nu mi-ai spus, unde te-au repartizat, Veanule ?

— *Deocamdată*, la zootehnie, mai pe românește spus, la vite... Dar, nu te speria, domnișoară, s-au tovarășă, nu știu cum să-ți mai zic, că te văd fragedă și răsfățată, ca un copil ! se înghesui să răspundă Spineanu în locul tinărului inginer.

— Vai de răsfățul ei, tovarășe director ! interveni Veanu, cînd își văzu soția într-adevăr speriată de apariția celui om neras, pîrlit de soare, cu haine parcă de căpătat.

— Toți copiii, chiar și cei mai buni, sînt puțin răsfățați, continuă Petre Spineanu. Privirile lui fugeau mereu cînd la cele două geamantane, cînd la fața Eugeniei, pe care se citeau, mult prea ușor, uimirea și deruta ce-o cuprinseseră.

Deși începuse să se obișnuiască, mai ales în ultimele zile, cu capriciile ei de femeie gravidă, Veanu nu voia ca tocmai acum să se dea în spectacol.

— Ei, glumiți și dumneavoastră, tovarășe director. Nu este ea tocmai un copil, și cu atît mai puțin unul răsfățat ! Ba, sper că, peste cîteva luni, să înmulțim și noi *raiul* de-aici cu încă un locuitor...

— Numai să vie sănătos ! exclamă bucuros directorul. Îl scaldăm în lapte ! Îl botezăm cu vin ! încheie el. Îi prinse mîna Eugeniei, i-o sărută cu o politețe la care ea nu se aștepta. Apoi îi ridică bărbia în sus, să-i vadă ochii, ca la un copil bosumflat. Acum ești fata noastră, continuă directorul, că tot n-aveam noi prea multe femei, mai ales aici, în curtea castelului... Nu le-am prea promovat, recunosc. Mi-a fost frică să nu ne încurce... Așa că, *deocamdată*, tinere Borcea, o să te rog să preiei sectorul... Știi bine că îți plăcea laptele încă de mic... M-am informat, ce crezi, nu te-am chemat eu, aici, așa, fără să știu cine-mi ești !

Nu sugeai în copilărie direct de la țîța vacii, ca un vițel ? Da, scuzați-mă, stimată doamnă, o luă directorul iar de mîină pe Eugenia, drăgostos și pehlivan. Așa făcea, sughea direct de la țîța vacii. Și dacă nu v-a spus-o încă, înseamnă că vă mai ascunde multe dumnealui ! Deci, dragii mei — nu le mai lăsă timp nici să răsufle — încă o dată, bun venit în „raiul răspopiților“ ! Mai ales dumitale, scumpă doamnă Borcea ! Aici vom face și botezul și nunta băiatului, fiindcă, nu-i așa, un băiat îți dorești ?

Ținăra femeie nu apucă să răspundă nimic. Întrebarea asta i-o pusese, de-atîtea ori, și Veanu. Ultima oară, înainte de plecarea spre Arcud. I-o repetase mereu și Letiția. Iar ea nu se decisese încă ce să dorească mai mult : un băiat, sau o fată ? Directorul, cu geamantanele grele în mîini, ca un hamal benevol, o apucă dintr-o dată pe trepte în jos, călcînd apăsat, triumfător, cu cei doi după el. La ieșire, își aminti însă că administratorul său, *gospodarul*, nu coborîse încă, așa cum îi poruncise, cu cheile de la apartamentul cu baie al „casei de oaspeți“. Se opri, supărat, și începu să strige, sub bolțile adînci, cu ecou înfundat, imitîndu-l anume pe șeful acela care le botezase cîndva, în glumă, gospodăria :

— Măi, sfinte Petre, tu, cel cu cheia raiului, ce dracu faci pe-acolo, dom'le, de ne încurci treburile ?

Gospodarul apărură într-un tîrziu, de după ușile ca de cetate, scuzîndu-se politicos :

— Am sunat-o la *sector* pe tovarășa Saveta, s-o anunț, dacă poate, să vină și ea...

— Care Savetă ? tresări, în sfîrșit, ca ieșită din transă, Eugenia.

— Ei, na, te pomenești că ești geloasă, scumpă doamnă ! exclamă iar directorul, ținînd un geamantan în

mînă. Celălalt era cărat acum de Veanu. *Gospodarul* încercă să apuce el geamantanul de la director, dar acesta îi făcu semn s-o ia înainte, să deschidă mai repede, să se aerisească un pic apartamentul oaspeților.

— Cine e Saveta ? insistă Eugenia, amețită de mirosul dulceag al florii de salcîm, de toate emoțiile acestei întîlniri cu un univers nou, necunoscut, semănat cu prea multe semne de întrebare.

— Te pomenești — făcu directorul — că nici nu știi cine este ? Cum, Veanule, nu i-ai spus ? Păi ce fel de consăteni sînteți voi, dacă nu i-ai povestit fetei cine este Saveta ? Chiar nu știi, fată dragă ? Nici Liviu, *răspopitul*, nici el nu v-a mărturisit păcatul ? Auzi, dom'le, să vină de-atîtea ori pe la voi, după tractoare, cu damigenele pline, și să vă ascundă că are o nevastă frumoasă ? Iar dumneata, de ce nu i-ai spus soției, zăpădeanule, că Saveta e aici la noi ? Maică-doamne, ce femeie, ca zece bărbați ! *Deocamdată*, cu ea avem noroc la grajduri... Doctor, nu tehnician ! O să colaborați bine, tinere Borcea, fiindcă, așa cum ți-am spus, *deocamdată*, n-am ce-ți face, trebuie să te ung șef acolo... Știu, știu, nu te grăbi să-mi spui că nu ești specialist. Școala asta ai învățat-o, băiete, de la taică-tău, de mic ai supt-o de la țîța vacii. Îi fi, nici vorbă, mare specialist în tractoare, dar acum, *deocamdată* — sublinie el pentru a treia oară, cu privire la fața posomorîtă a Eugeniei — dacă tot ai venit, o să primești, n-ai ce face... Sînt în tratative, nu vă ascund, sînt în tîrg de cîtăva vreme cu directorul de la Advei. Are un inginer bun acolo. Cred că e dintr-un sat vecin cu voi. Trebuie că-l știi. Unul pe care-l cheamă Bărbat. Poate să fie cu un an-doi mai mare ca dumneata. Le-a pus ălora zootehnia pe picioare. Îl scaldă-n lapte, că vin au destul, aproape ne întrec. Noi tocmai cu laptele stăm mai prost. *Deocamdată*...

— Numai să nu dureze *deocmadată* ăsta cîțiva ani, tovarășe director, îndrăzni, ca prin minune, Eugenia. Soțul meu, dacă nu e un specialist, vă poate încurca... Și asta ar fi o catastrofă ! încheie sentențios femeia, cu aerul că, dacă cei doi se înțeleseseră cumva, acolo în birou, peste capul ei, și-acum jucau doar teatru, s-o liniștească, apoi să-și bage bine în cap și unul și altul că ea nu fusese niciodată un copil răzgiiat și nu era nici acum o ființă naivă, care poate fi dusă ușor de nas.

Înfățișarea aceasta, deși îl surprinse pe Veanu, îi plăcu, totuși, și ținu să i-o încurajeze :

— Nu zic că n-am supt direct de la țîța vacii, tovarășe Spineanu. Dar acum, credeți-mă, sînt mai mult un fel de prelungire a tractoarelor. Sau, dacă vreți, mai degrabă un început al lor, o cauză, nu un efect...

Răspunsul acesta cam abstract, mai puțin potrivit în gura unui fost tractorist, îl făcu pe director și mai direct :

— Acum, ce să-ți mai ascund ! *Deocamdată* ăsta ar putea să dureze pînă la toamnă, poate chiar mai mult. Directorul de la Advei se ține tare de către pădure. Nu vrea să-și dea omul. L-am rugat, l-am sucit pe toate fețele, dar pînă la toamnă, ioc ! El nu e un „fost“ ca mine... Mă joacă cum vrea, stă bine cu județul...

— Deci, îl întrerupse Eugenia, soțul meu, din inginer proiectant — și încă unul foarte apreciat, vă asigur ! — va ajunge un fel de grăjdar... Spunînd vorbele acestea, se apropiaseră de pridvorul casei noi, cu trepte năpădite de trandafiri cățărători, care se bolteau peste galeria de lemn de la intrare. Zărindu-i, Veanu se descumpăni o clipă. O clipă insesizabilă pentru ceilalți, o clipă numai a lui, mai bine zis a *ei*, a celeilalte, a Lilianeii. Nu-și zidise ea cîndva cuvintele în trandafiri, în dorința de a-i sădi și în alte părți ? Și el, Veanu, îi sădise acolo, în curtea mare a uzinei, lăsată acum în urmă, fără nici un regret, cu o încăpățî-

nare surdă de-a uita de toate. Adică și de *ea* ? Nu semănă oare gestul acesta cu o a doua fugă ? Nu apucă să-și răspundă, fiindcă se auzi din nou vocea directorului :

— Da, scumpă doamnă Borcea, *deocamdată* așa este. Dar nu uita vorba veche și sfântă : omul sfințește locul ! Grajdurile noastre, da, da, nu mi-e rușine de cuvântul ăsta, grajdurile noastre pot deveni, pentru soțul dumitale, un adevărat laborator. Un institut de cercetări, se înflăcăără, exagerînd, Spineanu.

— Nu uitați, tovarășe director, că *deocamdată* aveți nevoie de lapte, îl corectă inginerul, ajuns din nou cu picioarele pe pămînt.

— Știu. Dar despre asta mai vorbim pe urmă. Are și *raiul* nostru organizarea lui. Să nu crezi că aici domnește libertatea absolută, că ne aflăm în domeniul idealului, nu al realului, ca să-ți răspund și eu cum m-ai luat dumneata cu cauza și efectul. Și-acum, hai, așezați-vă, că uite, vă sînt deschise porțile împărăției !

Apartamentul era, într-adevăr, larg, luminos, cu mobilă nouă. Călcîndu-i pragul, Eugenia se luminează la față, se grăbi să întrebe :

— Dar cu mobila noastră ce-o să facem, Veanule ?

— Aveți ce face, se amestecă iar Spineanu. Blocul nostru nou, din oraș, e aproape gata. Dacă o să vă placă, vă mutați acolo. Dacă nu, punem mîna de la mîna și vă facem aici, în curtea castelului, o vilă...

Eugenia nu știa cum să ia ultimele vorbe ale directorului : ca o glumă, sau ca o promisiune serioasă ? Era oboșită de drum, resimți acut senzația veche de greață. De aceea se grăbi să-și scoată din poșetă, încă înainte de-a se atinge de geamantane, o cutiuță cu sare. Își presără cîteva fire în palmă și le linse grăbit, cu poftă.

Spineanu, cu aceleași formule de politețe ironică, exagerată, cu aceleași gesturi largi, elegante, contrastînd pu-

ternic cu înfățișarea sa de pălmaș sau de grăjdar, se decise să-i părăsească, lăsându-i în grija *gospodarului*. „Ne vedem după-amiază, să mai punem lumea la cale, zise directorul. Azi e sîmbătă, mîine-i ziua Domnului, o să-ncercăm să mai păcălim și noi timpul. Acum sînteți frînți, văd eu bine. Trageți un pui de somn, copii, că-n *rai* și îngerii dorm, decum oamenii tineri !” Octavian și Eugenia se uitară unul la altul și, ca înțeleși de mult, începură să zîmbească.

Gospodarul, pe numele său adevărat Petre Câmpeanu, om trecut de șaizeci de ani, cu părul complet alb, de colilie sălbatică, avea în schimb fața rumenă, fără zbîrcituri, ca un tînăr recrut. Vorba lui ardelinească, greoaie, metodică, îi făcu plăcere tinerei femei, grăbită să-și așeze rochiile și lenjeria în dulapurile deschise de *gospodar* : „No, doamnă dragă, să nu te uiți prea tare la gura directorului. C-așa i-i vorba lui, una caldă, una rece. Dar are inimă de aur, se topește după oameni. Altfel, prin cîte-o mai trecut și el, n-ajungea și nu rămînea atîția ani director ! Om fain, numa' dracu-i rău... „Cum adică ?” întrebă Eugenia. „Adică nevastă-sa, să mă iertați...” Își dădu repede cu palma peste gură, semn că-i părea rău de ce spusese. Le arătă apartamentul, compus din două camere, folosit de obicei numai pentru oaspeți mai simandicoși, de la județ sau de la minister. Baia, în faianță colorată, avea cada mare și adîncă, nici nu se compara cu dușul îngust, ca un pat vertical, de la fosta lor garsonieră din Brașov. Veanu dădu și drumul la robinete, să vadă dacă funcționează. O apă ruginie, stătută, de culoarea vinului zborșit, țîșni, cu sughițuri, în chiuvetă și în vană, semn că nu le mai folosisese nimeni, de multă vreme. Le lăsă să curgă în voie, cu o bucurie de copil nerăbdător să se arunce într-o bulboană rece, ademenitoare. Din cauza susurului care inundă încăperile, nici nu mai auzise cînd, din pragul ușii, *gospodarul* îi spuse

soției sale : „No, doamnă dragă, să mă scuzați că vă las oleacă părăsiți.... Dar mă grăbesc, că m-am înțăles eu într-un anumit fel cu Saveta noastră...”

„Iar Saveta ! își zise Eugenia, intrigată. Cine-o mai fi și cum poate arăta femeia asta, de vorbesc toți despre ea ca despre o regină ?”

Îl întrebă pe Veanu, să-i spună el, dacă tot o adusese aici, în chip de vasală, la curțile unei „prințese necunoscute”. În timp ce-și aranja ultimele lucruri scoase din geamantane, bărbatul începu să-i explice, pe scurt, pe sărite, peripețiile legate de fuga lui Liviu Ardeleanu, popa lor din Zăpadia, cu Saveta. Da, era pe-atunci o văduvă tânără, și, pe câte mi-aduc aminte, tare frumoasă. Cineva spunea că, fiind nefericită, a încercat de mai multe ori să se înece în apele Tăului, ca într-o lacrimă a zînelor din povești...

Cu poveștile astea greu de crezut, Eugenia simțea cum intră în casă, pe geamurile larg deschise, aburul cald al pământului. În răsuflarea lui, absorbită de Veanu cu nările largi, mișcate de-o vibrație spontană, se amestecau și mirosul salcîmilor bătrîni, proaspăt căptușiți de flori albe, mai albe decît creștetul *gospodarului*, și aroma trandafirilor cățarați pe galeria de lemn, dar și efluviile înțepătoare, de urină animală, venind dinspre grajdurile gospodăriei. Acestea erau așezate la o distanță nu mai mare de un kilometru. Se învălmășeau, în răstimp, și măcăitul rațelor de la crescătoria din vale, de lîngă apa Mureșului, și cotcodăcelile găinilor-matcă de la incubatoare, și lătrăturile mărunte, ca de cățelul-pământului, ale tractoarelor care săpau în viile de la Cernat, de peste apă. Chiar de la acest prim contact cu pămîntul, cu aerul, cu liniștea și cu agitația lui sonoră, *raiul* ăsta nu apărea deloc prea îmbietor la somn, la stări de beatitudine.

— Mi-e foame ! începu să se vaiete Jenica în timp ce Veanu tocmai deschidea ușa casei. Se auziseră niște ciocănituri repetate. Intră Saveta, pîlpîind de emoție, parcă anume să-i mărească, nu să-i alunge obsesiile Eugeniei.

În primele clipe, Veanu era să n-o mai recunoască. Trecuseră atîția ani de cînd n-o mai văzuse. De fapt, și în copilăria lui ea apărea destul de rar prin Zăpadia. Locuia la „hodăi“, peste dealul înalt al Gurguiului, la marginea Tăului, așa că băiatul își mai amintea foarte puțin chipul ei frumos, obrazul alb, cu linii fine, mereu proaspăt, despre care se spunea că și-l scaldă în lapte de iapă. Iar acum, în locul acelei frumuseți ce ținea de lumea cuvintelor, apăru în pragul ușii o femeie matură, ca de patruzeci și cinci de ani, cu părul castaniu, brăzdat de suvițe cărunte, îmbrăcată într-un halat albastru, cu guleraș și manșete albe. Fața, tot frumoasă, dar ușor boțită în colțurile gurii, nu era, totuși, arsă de soare, tăbăcită de vînturi, cum se întîmplă tuturor femeilor de la țară. Semn că Saveta lucra mai mult la umbră. Miinile, neobișnuit de aspre, îi trădau, însă, mai repede decît fața, munca ei de fiecare zi, noua ei meserie de zootehnistă.

— Bine-ai venit, Veanule ! Bine-ați venit, doamnă Borcea ! se auzi glasul cald, șovăitor, al femeii. Nici nu știu cum să vă zic, nici nu știu dacă mă cunoașteți...

— Cum să nu ! cuteză inginerul. Pofțiți, vă rog... Uite, Jenico, dumneaei este doamna Saveta... Doamna sau tovarășa, nici eu nu mai știu cum să vă zic...

— Mă bucur ! exclamă cu toată sinceritatea Eugenia. Se liniști, în sfîrșit, cînd văzu că nu era vorba de-o femeie prea tînără, nici de una prea frumoasă, cum și-o închipuise ea din spusele directorului.

— Îmi pare rău, continuă Saveta, că Liviu n-o știut ziua exactă cînd o să veniți. Ca să vă spun adevărul ade-

vărat, nici nu credea el c-o să veniți vreodată... Și-acuma, uite, o fugit cu niște treburi pînă la Blaj. Cumpără mobilă de-acolo, pentru apartamentele astea noi, ale întreprinderii. E drept că l-au chemat și fetele... Poate ați aflat, că verișoară-mea, Nuți, s-o prăpădit, acum o lună...

— Dar ce-a avut ? crezu Eugenia că e cazul să mai întrebe și ea ceva. Era bolnavă mai de mult, sau... ?

— Era bolnavă mai de mult ! se grăbi să confirme Saveta, de teama ca Veanu, care cunoștea toate vechile întîmplări din Zăpadia, să nu înceapă cumva să-i explice soției, tocmai acolo, în fața ei, anumite amănunte neplăcute.

— Dar fetele ce fac ? întrebă inginerul.

— Nici pe ele nu le-ai mai văzut ?

— Nu. Știți, eu eram încă mic, înaintea plecării lor din sat... Frații mei mai mari, cred că Petre...

— Nu, Petre nu ! se repezi Saveta, roșindu-se pînă în vîrfurile urechilor. Veanu nu-și putu închipui de ce se emoționează atît de tare femeia auzind numele fratelui său mai mare, Petre. Trecuseră doar atîția ani de la nopțile îndepărtate și fierbinți, nopțile cu cer înalt, foșnitor ca lanurile înspicate, nopțile în care băiatul cel mai mare al Borceștilor, pe atunci student la politehnică, o legănase și el de mai multe ori în brațe, pe Saveta, pînă în zori. Pe-atunci nu era încă văduvă. Soțul ei, urît, bătrîn și destrăbălat, nu se aruncase încă, cu piatra de gît, în apele Tăului. Nopti fericite și tragice...

— Da, acceptă Veanu, cred că Axente, sau mai degrabă Ion. Ei probabil au fost colegi de liceu cu Victoria și cu Flavia...

— Cred că pe Flavia o aduce tatăl său, în seara asta, aici, se grăbi să precizeze Saveta. Să se mai odihnească la noi... Ea se pare că n-a avut noroc, e tot singură, nu s-a măritat... Dar, uite, iertați-mă, m-am luat cu vorbele și-am

uitat c-am venit să vă poftesc la masă, la noi... N-am eu cine știe ce, am improvizat, n-am bănuir că voi avea la prînz oaspeți așa de dragi... Știți, de obicei, la ora amiezii, eu mă ocup de vaci, de viței... Ce să fac ? Pînă ne vine un șef, m-au pus pe mine să răspund...

— Păi, v-a venit șef ! se sumeți Eugenia cu ochii la soțul ei. *Deocamdată* e el, Veanu... Nu pentru multă vreme, sper, ca să nu vă încurce lucrurile...

De bucurie, Saveta îl îmbrățișă pe tînărul ei consătean, în timp ce Eugenia, ca să nu pară geloasă, recunoscuse în gura mare :

— Mi-e foame !

— Aveți lapte fierț ? întrebă inginerul pe Saveta.

— Am... Cred c-a dat, între timp, de trei ori în foc !

După-masă, în timp ce Eugenia dormi ca dusă, Veanu se strecură ușurel din pat, se îmbracă într-o bluză cu mîneci scurte, cu pantaloni de doc, și sări pe geam afară. Făcu toate mișcările prin camera alăturată, să n-o trezească. Îmbrăcat așa, ca un muncitor de rînd, se înfățișă la grajduri. Ținea să nu-l cunoască nimeni. Toți așteptau un șef, pe care și-l închipuiau, probabil, un om în vîrstă, cu ochelari, cu halat alb, ca de farmacist. Și, cînd colo, apărură el, un tinerel oarecare, înalt, spătos, îmbrăcat ca un zootehnist sau ca un grăjdar de serviciu. Intră repede în vorbă cu oamenii, le spuse că e o rudă de-a Savetei, începu să-i tragă de limbă cu una, cu alta, cum le merge, cum cîștigă și, spre mirarea aceloră, nu-i întrebă nimic despre vite, despre rasa lor, despre furaje și despre orele de alimentare, de adăpat și de muls, despre tot felul de chestiuni de-astea tehnice, cum făcuseră aproape toți inginerii care, în ultimii ani, trecuseră pe-acolo. Și fuseseră destui !

— Sîntem plătiți prost ! îndrăzni unul mai în vîrstă, mustăcios și neras. Nu știu cum e pe la voi, băiete, adăugă

omul, dar aici vacile țin cu noi. Nu vor să dea lapte, pînă nu ne mărește directorul salariile. Eu, ca un prost bătrîn ce sînt, am tot rămas, am tot sperat... Dar alții, mai tineri și mai deștepți, au tot venit și s-au tot dus... Mi-o fost, îți spun drept, milă de Saveta. Că dacă rămînea și fără mine, înțărcau toate vacile...

Veanu, ascultîndu-l, își dădu repede seama că nu-i de glumit cu noua sa misiune. „De bunăvoie și nesilit de nimeni?” îl întrebese, ca la cununie, Petre Spineanu. Da, noul său director îi spusese adevărul numai pe jumătate. Probabil ca să nu-l sperie prea tare. Dar acum, încă din primele clipe ale întîlnirii cu o realitate neascunsă în cuvinte, grija cea mai mare a inginerului era să nu afle Eugenia prea repede adevărul gol-goluț. N-ar fi vrut să-l vadă zbătîndu-se cu greutatea mult mai mari decît cele pe care le avusese la Brașov, unde, oricum, munca lui era...

Nu-i zise nimic bătrînului grăjdar, ca să nu bănuiască, nici el nici ceilalți,, ce vînt îl adusese pe-acolo. În schimb, începu să intre printre vaci, să le cerceteze atent din priviri, să se uite la „vinele de lapte”, la ugere, ba începu să le caute și în gură, să le numere dinții, să le afle vîrsta. Se uită în iesle, la nutreț, și cînd văzu ogrinji mari, de fîn vechi, mutați în silă de botul vacilor dintr-o parte în alta, își dădu seama, ca un doctor în fața unui bolnav, că tot ce învățase de mic, de la bunicul său Artimon, și de la tatăl său Octavian, îi intrase în sînge, se cuibărise acolo, mult mai adînc decît tot ce studiasse el despre mecanismul complicat al tractoarelor. Constatarea aceasta îi dădu o brumă de curaj, îl făcu s-alerge la Saveta, să înceapă spovedania. Da, simțea nevoia acestei spovedanii, pînă nu se întorcea popa-contabil de la Blaj, cu Flavia după el, pînă nu se trezea nici Eugenia din somnul ei prelungit.

Cînd dădu să iasă, auzi dintr-un capăt al grajdului, printre mugetul vitelor, un flăcău de prin partea locului,

angajat parcă mai mult să cînte decît să muncească, trăgînd o doină ciudată. Inginerul se opri, își încordă auzul, s-o asculte, s-o înțeleagă. Cu ea în urechi, reintra și mai mult în universul copilăriei, în atmosfera aceasta „de-acasă“, emanată din pămînt și din cer, fierăstruită de cîntecul greierilor, grăbiți parcă să nu-i apuce seara :
„Decît mîndra să se-nece, mai bine Murășul sece, să-i rămînă numai prundu, să treacă badea cu plugu...”

Ascultă cîntecul pînă la capăt, contrariat, fără să-și poată spune dacă ascultase o doină de dragoste, o litanie, un prohod, sau un cîntec de cobe...

Seara aceea, prima lor seară petrecută acolo, în umbra castelului medieval, dacă ar fi fost s-o judece și s-o vadă prin ochii fostului preot Liviu Ardeleanu, i-ar fi apărut lui Veanu ca o „cină de taină“. Fără să-i fi anunțat de ce sînt chemați, cînd intrară, cu Eugenia de mînă, împinși din spate de Saveta și de Liviu, în sala mare de festivități a fostului castel, își dădură repede seama că directorul IAS-ului îi strînsese acolo pe toți colaboratorii săi importanți, împreună cu soțiile. Era sîmbătă seara și Spineanu se gîndise la o petrecere improvizată, așa, să se mai cunoască lumea, zicea el, să cinstească împreună sosirea oaspeților dragi, a Borceștilor, care, aflați fraților, și-au părăsit Brașovul, marele, frumosul burg, pentru *raiul* nostru agricol... Cu alte cuvinte, încheie în felul său hîtru, improvizat, Petre Spineanu, au ajuns și ei, de bunăvoie și nesiliți de nimeni, niște „foști“, niște „răspopiți“... Să le urăm, deci, un „bun venit“ și mai ales să rămînă cu noi o sută de ani !...

Pe neașteptate, din colțul lui de masă, se auzi vocea *răspopitului* :

— Și-un prunc la toamnă, blînd și mic, să crească mare și voinic !... Parafrazîndu-l pe Coșbuc, Liviu Ardeleanu

crezuse că, în felul ăsta alegoric, face bine dezvăluind taina cu care veniseră cei doi tineri din Brașov...

Dar Eugenia, auzindu-l, se fistîci rău de tot, făcu fețe-fețe. Era cercetată de toate privirile indiscrete ale come-senilor, mai ales ale femeilor. Numai cîteva dintre acestea erau între două vîrste, cele mai multe arătau încă destul de tinere. Ceea ce înseamnă, își zise Veanu în gînd, că în tot *raiul* ăsta, atît de lăudat de director, „foștii“ și „răspo-piții“ lui nu puteau fi decît cei cîtiva mai în vîrstă, generația *răspopitului*, a *gospodarului*... Toți ceilalți, tinerii și cei aflați între două vîrste, toți inginerii și tehnicienii care conduceau, pe cît aflate Veanu printre pahare și urări, cele nouă ferme de producție, sectorul și atelierele mecanice, pivnițele și toate acareturile acelei întreprinderi agricole de stat cu trupul risipit pe nouă hotare, n-aveau cum să fie nici „foști“, nici „răspopiți“. Decît, poate, așa din amu-zament, din jocul de-a istoria... „Dar eu ? se întrebă in-ginerul, eu ce drac de «fost» oi mai fi, de mă botează ăștia, în scara asta, cu atîta pompă ? Ia să vedem dacă merit eu denumirea asta, ridicolă sau tragică, mirosind a blazon nobiliar ?! Caraghiosul de mine, bine-am mai ajuns ! Dar pînă nu cunosc istoria celorlalți, cum să mi-o judec pe-a mea ? Și, la urma urmei, ce istorie am eu ? Ce-am fost eu pînă acum, ca să pot vorbi de istorie ? Da, un copil rămas orfan de mamă... un tractorist... elev la li-ceul seral... Și-apoi un student favorizat de soartă. Nimic altceva... un tînăr inginer proiectant... un îndrăgostit ajuns văduv înainte de-a se logodi... Da, și-apoi iar un îndrăgostit, un zănatec cu pirostriile pe cap, un viitor tată fericit... «Fericit ?» auzi Veanu o întrebare pusă ca de-o gură străină. Se uită la vecinii lui de masă, stingheriți de tăcerea curioasă, prelungită, a noului lor coleg. S-o fi supărat pentru urări ? Sau o fi și ăsta un neisprăvit, un

alungat de pe-acolo, cine știe de ce ?” „Fericit ? — continuă aceeași voce. Da, fericit, numai dacă te lasă munții, dacă nu se vor răzbuna din nou...” „De ce să se răzbune ?” se îngrijoră Veanu. „Așa, insistă vocea lui interioară, fiindcă le place lor ! Au nevoie de lacrimi, să nu crape pietrele, să nu se usuce rădăcina pădurilor...”

Îl amețise oare vinul ? Era numai oboseala unui drum încheiat ? Sau începuse să vorbească oracolul altuia care abia începea ?

Partea a doua

Ajunși la casa lor „de oaspeți“, din curtea mare a castelului medieval, după petrecerea prelungită din „seara festivă“, cum îi spusese, în mod ironic, unii colegi, la a căror venire în IAS-Arcud directorul nu organizase o asemenea primire, Eugenia cunoscuse o nouă față a tînărului său soț : aceea de om cherchelit. Starea de amețeală îl făcu pe Veanu volubil, bine dispus, gata să cînte, să-și aducă aminte de te miri ce. Începu să șchiopăteze prin dormitor, într-un mers de cal împiedicat, și să cînte, cu voce tare, cadențată, care o alarmă pe Jenica (ea uitase că nu mai locuiau la blocul din Brașov, unde puteau să-și trezească și scandalizeze vecinii), refrenul unui marș vechi,

învăţat de la un coleg de facultate, unul şchiop şi cam chefliu : „Iancule mare, bunule tare, cu noi să fii !...”

— Ce-i cu tine, Veanule, ce te-a apucat ? îl întrebă intrigată soţia, după primele clipe de amuzament.

— Măi, Vlaicule, i se adresă el colegului de altădată, de parcă ar fi fost acolo, în faţa lui, măi şchiopule, dacă veneai şi tu în *raiul* ăsta îţi rupeam şi celălalt picior !

— De ce ? se dezmetici Eugenia, curioasă să-l cunoască şi în postura asta.

— Păi cum, măi, te-apuci tu, încă din prima seară, când nici n-am ajuns noi bine aici, să-l vorbeşti de rău pe sfântul Petre ?

— Cum adică ? îi ceru lămuriri soţia.

— Păi nu mi-ai spus tu, şi încă şoptit, la ureche, chiţcăind ca liliecii, că nevasta directorului stă mai mult la Cluj decât la Arcud ?

— Hei, şi ?

— Cum, hei şi ? Nu spuneai tu că de-aia e obosit omul, că de-aia încurcă treburile pe-aici, fiindcă se ţine dumneai c-un balerin ?

— Când am spus eu una ca asta ? îl zgîlţii teatral Eugenia, întrerupîndu-i marşul acela de cal împiedicat, cu icneli mecanice.

— Nu tu, Vlaicule, acceptă el, luînd-o la braţ şi încercînd să facă iar pe şchiopul. Nu tu, ci alţii de-aici, din *raiul* ăsta, întins pe nouă hotare, mi-au turnat otrava asta în ureche. Cum că directorul e un „fost“, care de-abia se mai ţine pe picioare, amărîtul de el ! Toată veselie, toată verva lui nu fac o ceapă degerată. Joacă teatru, ca să-şi ascundă rana amorului propriu...

— Haide, Veanule, culcă-te, lasă-l în supărarea lui de Vlaicu ! O fi zis şi el ce i-o fi trecut prin cap, ca la toţi oamenii beţi... insistă, obosită, Eugenia.

— Dar ce, eu sînt beat, Jenico ? se oţări băiatul.

— Nu, dragul meu, nu, cum o să fii tu beat ! Ți-am spus așa, fiindcă mi-a plăcut cîntecul ăsta cu „Iancule mare“, dar nu vreau să te văd șchiopătînd...

— Da, înțeleg, părea el să revină la normal, la trezie. Ți-e frică și ție de proverbul acela : să te ferească Sfîntul de bătaia orbului și de aia șchiopului...

— Nerușinatule ! exclamă fata, și-l obligă să se întindă în pat lîngă ea, adăpîndu-l mereu dintr-o cană mare cu apă rece, pînă cînd adormi cu „Iancule mare“ pe buze...

Dimineața, ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic, uită totul, uită cearta cu Vlaicu cel șchiop și cu Jenica, marșul hodorogit prin casă, proverbele, totul. Își simțea doar gura amară, cleioasă, semn că vinul nu fusese de calitate, așa cum s-ar fi convenit la o casă renumită ca a lor. Noroc că văzu pe prichiciul ferestrei o oală cu lapte fiert, așezată acolo de Saveta, încă de cînd se îngîna ziua cu noaptea. Veanu bău laptele dintr-o răsufare, cum făcea el altădată cînd se întorcea acasă flămînd, frînt de oboseală, de la liceul seral. Se mai uită o dată spre patul soției, să fie sigur că Eugenia doarme și, cu același gest de după-amiaza trecută, escaladă fereastra, apucînd-o, în grabă, spre noul său loc de muncă.

Saveta îl prezentă, printre mugetele răgușite ale viteilor, bătrînului grăjdar. Îi spuse că de-acum încolo el, tînărul acesta, le va fi șeful, adică tocmai Veanu este inginerul mult așteptat.

— Nu-mi plac șefii care își bat joc de oameni !

— Cum adică ? În ce fel mi-am bătut eu joc de dumneata ? se miră Veanu.

Saveta se uita la ei ca picată din cer. Nu înțelegea nimic : de unde pînă unde se cunoșteau ? De unde pînă unde bătrînul ăsta, sucit și răsucit, ajunsese să-i spună lui Veanu asemenea cuvinte de imputare ? !

— Nu mi-ai spus ieri, spre seară, cînd ai apărut aici, că ești neam cu doamna Saveta ?

— Și ce, nu sînt ? il luă Veanu la fel de prompt pe mustăcios. Acesta, derutat, dezarmat repede, îi întinse mîna bătucită de mulsul vacilor, de învîrtitul furcii de fier.

— Numai de te-ar ține Sfîntul mai mult pe la noi ! Să nu fugi cumva și dumneata, să ne lași iar singuri...

— Cum singuri ? Văd că azi sînteți mai mulți decît ieri...

— Mai mulți și mai proști, zîmbi bătrînul.

— Taci, tete Ioane, să nu te-audă oamenii ăia, c-o poți păți, interveni Saveta. Știi că-s bătauși...

— Bătauși sînt, dar îngrijitori de vite ba ! conchise Ion.

Veanu află în ziua aceea, pînă în prînz, de la Saveta, de la grăjdarul bătrîn și mustăcios, de la ceilalți îngrijitori (printre care i se păru că-l identifică, după voce, și pe flăcăul ce cîntase, cu o zi înainte, doina aceea ciudată, neli-niștitoare : „Decît mîndra să se-nece...”) atîtea frămîntări, necazuri, probleme, griji, „secrete profesionale”, cîte nu l-ar fi putut învăța pe el o facultate întreagă. Avea senzația că se găsește printre ei de ani mulți, îndelungați, poate chiar din copilărie. De aceea, furat de avalanșa întrebărilor, de răspunsurile lor cînd directe, cînd foarte ocolite, uită să mai dea o fugă pe la „casa de oaspeți”, să vadă ce face și cum se mai simte Eugenia.

Ea se simțea bine. Grețurile îi trecuseră ca prin farmec. Totuși, își puse cutiuța cu sare la îndemîină, în poșeta în care-și ținea batista, pentru orice eventualitate. Dar ce oare i s-ar mai fi putut întîmpla ? Dimineața de mai năvăli cu o poftă nebună prin geamurile mari, prin camerele vraieste, care așteptau mîna grijulie a unei gospodine. Nimic, sau aproape nimic, nu i se mai putea întîmpla. Avea impresia că timpul, atît de mașter cu ea în ultimele luni, își întoarse cursul pe neașteptate, ca după un cutremur pe care ea, Eugenia, abia-l simțise. O zgîlțitură în somn, un marș șchiopătat printre petrecăreții care se uitaseră indis-

cret, o seară întreagă, la silueta ei, ce dădea semne de rotunjire, atîta tot. Și-apoi, dimineața aceasta însorită, calmă, fără sirena uzinei. Dar și fără Veanu, da, fără el. Treaba lui, lasă-l că așa-i trebuie, dacă și-a căutat-o singur, cu lumînarea. Dacă s-a grăbit să se facă iar țăran sau, mă rog, un inginer din ăsta plecat „în agricultură“... O învăluia tot mai insistent dimineața aceasta limpede, de moleşeală dulce, de copilărie întîrziată. Deși convinsă că nu i se putea întîmpla nimic, da, da, chiar nimic, tresări, totuși, speriată, cînd îi bătu în ușă Liviu Ardeleanu. Era însoțit de Flavia, fata lui cea mai mică. Mai mică, e un fel de-a zice, fiindcă avea acum treizeci de ani. Era încă nemăritată. Ochii ei umbriți de cearcăne adînci și fața ponosită păreau să spună că adusese pe lume zece copii. Lui Liviu i se făcuse milă de ea cînd o văzu cum arată, la înmormîntarea fostei sale soții, Nuți. Hainele negre, de doliu, o îmbătrîneau, o urîteau și mai rău. Tatăl auzise, încă mai de mult, că fata lui își cam făcuse de cap, prin mica urbe de la înbinarea Tîrnavelor. Încercase mereu și în zadar să se mărite, în timp ce Victoria, sora ei mai mare, căsătorită cu un maistru electrician de la Combinatul din Blaj, avea acum trei copii. Adevărat, și aceștia se uitau la bunicul lor, pe care îl văzuseră pentru prima oară acolo, la înmormîntarea bunicii, ca la un străin, ca la un mare vinovat. Fostul preot știa că înstrăinarea aceasta se datora interdicției impusă de Nuți, atît fetelor cît și nepoțelor, de-a intra în orice fel de legătură cu ereticul, *răspopitul*, curvarul, cel care fugise cu verișoară-sa Saveta. Avea muștrări de conștiință : de ce nu încercase el, totuși, mai insistent, de ce nu mersese noaptea, ca hoții, dacă nu se putea altfel, să-și vadă fetele, ginerele și nepoții ? Din pricina asta îl copleșeau acum mila și dragostea lui ciudată față de Flavia, pe care o luă de la Blaj mai mult cu sila, aproape o tîrî la ei, la Arcud, la aer bun, să se mai odihnească, să se refacă, să-i caute aici o slujbă oarecare, s-o așeze, să intre și ea în

rîndul lumii, scăpînd-o astfel și de birfele blăjenilor, lăbărțate, unsuroase, ca lîntița verzuie de pe lacul Chereteului. La toate acestea se gîndi Liviu Ardeleanu cînd ținu să i-o prezinte Eugeniei. Fiindcă ele nu se cunoșteau. La petrecerea din seara precedentă, Liviu socoti că apariția Flaviei, cu figura ei obosită, cu hainele ei de doliu, ar fi speriat lumea, le-ar fi spus tuturor un adevăr neplăcut, dureros.

— Îmi cer scuze, stimată doamnă Borcea, dar vreau să vă prezint pe consăteana lui Veanu, pe draga mea fiică, pe Flavia, spuse cu o emoție sinceră Liviu Ardeleanu.

— Mă bucur, răspunse Eugenia, cu toate că, văzînd-o în rochia ei neagră, cernită, parcă dădu față cu moartea.

— Să mă ierți, credeam că e și Veanu acasă. Nu l-am mai văzut tare de mult, încercă Flavia să îmblînzească privirile speriate ale Eugeniei. Ea, noua venită, fiind suspectată mereu de nevestele altora, mai ales de cele tinere, detectă de la bun început privirile bănuitoare ale gazdei.

— Veanu e la...

— Da, se repezi Liviu să mai salveze ceva din stînje-neala ce plutea în atmosferă, *deocamdată* ce să facă și el ? ! E bine și-așa, mai ales, că, după cîte mi-a spus, îi place...

— Îi place sau nu, *deocamdată* așa a vrut el, conveni cu aere de soție supusă, resemnată, Eugenia.

— Fetelor, dacă vă mai terminați vorbele, vă puteți duce și voi în vizită la Veanu și la Saveta. Vă mai jucați cu vițeei, c-avem destui...

— Mulțumim, tată, lasă că ne descurcăm noi, nu sîntem niște fete... Du-te, dumneata, unde-ai zis că ai treburi, îl îndemnă Flavia, stăpîină acum pe situație. Își luă și ea înfățișarea de femeie matură, pe care Eugenia, ascunzîndu-și cu greu vîrsta de școlăriță, încerca totuși să și-o impună.

După ce rămăseseră singure, Flavia o privi drept în ochi, stăruitor, pe noua sa cunoștință și-i zise, fără ocol :

— Nu știu ce ți-o fi spus Veanu, sau altcineva, despre mine... despre comportările mele... Dar să știi că-i adevărat. Mi-am greșit viața...

— Nu mi-a spus nimic, se grăbi Eugenia s-o liniștească. Nu știu despre nici o greșeală...

— Dacă nu știi, cu atît mai bine. O să-ți spun eu...

— Lasă, nu, nu-i nevoie... se bilbîi cealaltă. Nu sînt eu chemată să judec pe nimeni. Fiecare cu soarta lui...

— Da, numai că soarta asta și-a bătut joc de mine, de parcă aș fi fost o tîrfă ordinară... Și n-am fost, nu sînt, crede-mă...

Cuvintele, implorările acestea, începură s-o înduioșeze pe Eugenia. Mai ales că, de atîtea ori îi trecuse și ei prin cap, o neliniștise destul de amarnic gîndul că lumea, observînd cît de repede se căsătorise cu Veanu, ar fi putut spune și despre ea că, din prostie, din credulitate sau, așa, pur și simplu, numai fiindcă o moștenise pe maică-sa, a ajuns, încă de pe băncile școlii, una de-*aia*, fericită desigur, dar...

— Te cred, îi răspunse ea Flaviei, în timp ce se căznea să aprindă aragazul, să fiarbă un ceai. O făcea nu atît din conveniență, ca să-și „trateze“ oaspetele cu ceva, cît mai ales ca să-și mascheze tulburarea în care o aruncase apariția și vorbele acestei fete cu ochi pătrunzători, de bufniță stîrnită pe neașteptate la lumina crudă, ironică, neiertătoare, a zilei de primăvară.

— N-am avut nici cel puțin norocul Savetei, care ni l-a furat pe tata, poate tocmai cînd aveam noi mai mare nevoie de el...

— Ea l-a furat, sau el... ? încercă Eugenia să intre cu adevărat în intimitatea acestei povești, dacă și-așa o tot invocau cu toții.

— Cred că tata a iubit-o mult, se corectă Flavia, obligată de întrebarea Eugeniei. Ai să vezi, am găsit printre

hîrtille lui, confiscate de mama, cîteva predici și meditații, din care reiese, indirect, dar clar, că... Da, i-am adus toate hîrtille astea, dar înainte de-a i le arăta lui, o să ți le dau ție, să le citești. Sînt interesante... Vrei ?

În timp ce continuă mărturisirea Flaviei, întreruptă din cînd în cînd de întrebările bine cumpănite ale Eugeniei — nu cumva interlocutoarea ei să facă și ea pe indiscreta, să-i ceară același gen de spovedanii ! — Veanu își măcina orele cu tot felul de curiozități, cu întrebări numeroase și precise, adresate îndeosebi Savetei.

— De ce, zise el, a dat bir cu fugiții și predecesorul meu, după toți ceilalți zootehniști ? Era bătrîn, era tînăr ?

— Un fel de tînăr bătrîn, răspunse Saveta, în timp ce se căznea să învețe un vițel să sugă. Acesta, stîngaci și prostănac, izbea cu capul în ugerul mare, încă împietrit, al vacii care îl adusese pe lume numai cu o zi înainte. Tremura tot pe cele patru picioare înalte, subțiri, ca de ied, parcă luate cu împrumut. Inginerul acela, Frățilă pe nume, avea vreo treizeci și cinci de ani și se zice că era logodit cu fata unui profesor universitar din Cluj. Nu știu, că ea n-a fost niciodată pe-aici...

— Bine, continuă Veanu, dar ceilalți, îngrijitorii ? Ei de ce fug ? De ce nu rămîn ?

— Întreabă-mă să te întreb, ridică din umeri Saveta.

— Cîștigă prost ? insistă inginerul.

— Nu-i vorba numai de asta... Pentru cît și cum au lucrat, poate-au cîștigat prea bine... Dar ei nu erau de pe-aici, de prin părțile noastre. Cocori călători... Zboară de-a-ndoaselea. Vin toamna tîrziu și pleacă primăvara, devreme...

— Bine, am înțeles, făcu Veanu. Va să zică, asta era, pentru el, din punctul lui de vedere, problema problemelor, alfa și omega. Cu ea începeau și se sfîrșeau toate so-

luțiile, toate dezlegările pe care era chemat să le pună în mișcare. Inginerul știa foarte bine, încă de-acasă, de la bunicul său Artimon, și de la tatăl-său Octavian, că, dacă se schimbă prea des mulgătorii, vacile încep să-și „tragă laptele“, cum spuneau ei. În câteva săptămîni, rămîn pe jumătate sterpe...

— Și de ce n-aducem oameni de prin satele din jur, de-aici, de pe Mureș ? continuă el s-o tragă de limbă pe Saveta.

— I-or chemat, i-or adus... Mai ales tovarășul director, cînd mai avea el timp să se ocupe... Dar nu stau nici ăștia. Parc-ar fi tot niște străini... Fug la alte munci, pe la vii, pe la grădină, pe la cîmp, care încotro, numai să le mai rămînă vreme și de gospodăriile lor, de muieri și de copii. Că aici, la noi, la vite, n-ai timp nici să răsuflî...

— Bine, am înțeles, îmi dau seama, făcu Veanu. Împinse apoi, grijuliu, alături de Saveta, vițelul care aburea a lapte, spre locul lui, sub ochii neliniștiți, în mugetele ușoare, ca un suspin, ale vacii. Da, constată inginerul, maica lui era bătrînă, cum erau multe acolo, în jurul ei. Își dădu seama foarte bine, încă de la început, de boala asta nevăzută, ca un cancer blînd, care le ruina pe dinăuntru grajdurile.

— Vițeei îmi fură toată vremea... Mi-s dragi, începu să se tînguie Saveta, încă de mult, de cînd am rămas eu singură, la Tău... Știi, Veanule, după ce s-a înecat bărbatul-meu, cel dîntîi...

— Și-acum, se făcu el că n-aude spusele femeii, dacă directorul nu mai are timp să se ocupe, ce se-ntîmplă ? Cine crezi că ne-ar putea ajuta să căutăm, dar mai ales să găsim, oameni de ispravă, pe-aici, prin satele astea din jur ? Oare, ca să zic așa, tovarășul-părinte Liviu, care văd că aleargă în toate părțile, cît zece oameni, n-ar putea pune umărul și el ? Desigur, aș vorbi eu mai întîi cu Sfîntul Petre, directorul...

— Nu știu, nu cred... Nu, nu poate ! se sperie ea la gîndul că Liviu va fi mereu plecat de-acasă, ca un apostol ce urma, după părerea ei, să predice în pustiu... Știi, adăugă Saveta, el cunoaște doar oamenii de pe la noi, de pe Tîrnave... Dar pe-acolo, bănuiești de ce, nu mai umblă de mulți ani... Și eu, ce să fac, mă duc rar pe-acasă... Mai mult cînd ne mor neamurile apropiate, că oamenii-s răi, Veanule, nu uită nimic, decît ce le place și ce le convine lor...

— Dar *gospodarul* ? se trezi întrebînd inginerul. Se miră și el de ce-i venise pe limbă numele omului ăsta că-runt, greoi în mișcări.

— Da, conveni de îndată Saveta, dacă îl poți scoate din brațele directorului, că-i ca un aghiotant al lui... Atunci îi bun, sigur că-i bun... El s-a născut la Sădești, aici, dincolo de Mureș, e localnic...

— Cum, ca un aghiotant ? se agăță Veanu de cuvîntul ăsta, de parcă era tot ce spusese Saveta mai important.

— Așa vine vorba, nu știu de ce... Nu pentru că a fost militar în tinerețe. Ia, acolo, un biet subofițer, mai departe n-a ajuns...

— Bine, acceptă Veanu explicația femeii. Dar să vedem ce fel de subofițer a fost — continuă în sinea lui — și dacă voi putea face dintr-un aghiotant un propovăduitor în locul popii. Oricum, din punct de vedere psihologic, este mai bun un localnic, își întărea el acest gînd. Grajdurile noastre, oricît ar părea de caraghios, au nevoie de un „șef de cadre“. Și încă unul care să știe la ce poartă să bată, cum și ce să răspundă oamenilor, pe limba lor. Fiindcă, desigur, țărani pun multe întrebări. Înainte de orice, pun întrebări... Iar noi marea cu sarea nu le-o putem făgădui. Cu toate că, dacă n-o să le dăm ceva mai mult decît au cîștigat străinii ăia călători, nu vom prinde pe-aici, prin *raiul* ăsta, plin de dobitoace slăbănogite, picior de mureșean...

Își propuse ca, la prînz, să-l caute pe directorul Spineanu. Era contrariat, neliniștit chiar, de ce nu apăruse încă noul său șef, da, numai așa, să-l vadă, oricît ar fi fost ea, ziua aceea, de sîntă duminică... Cel puțin atît voia să-i spună, că... da, de ce nu ?... că are nevoie să discute ceva urgent cu *gospodarul*... Ceva foarte important... Hei, cum ? Chiar cu el ? parcă l-ar fi întrebat directorul. Da, cu el, neapărat cu el, îl asigura în gînd Veanu.

Tocmai cînd se îndrepta, să se spele pe mîini, spre robinetul tras direct de la țeava groasă, care trecea prin ieslele de beton, Veanu observă cum vin încet spre grajdul lor, ca plutind printre arborii mari, cu frunți înnebunate de frunzișuri verzi, scînteietoare, cele două femei tinere, Eugenia și Flavia. Vorbeau ceva, pe îndelete, lăsînd impresia că ar fi continuat o discuție de-acum o sută de ani, poate chiar mai de mult. Semn bun, își zise Veanu. Spera că, în felul ăsta, Eugenia va avea cu ce să-și ocupe timpul. Da, mai ales acum, la început, pînă cînd va reuși el, dezmoștenitul, fals-răspopitul, să ia viața de la capăt, să pună pe roate, dacă va reuși, treburile încurcate ale fermei de vite. Să simtă iar că-i curge în vine sîngele vechi, cu pulsuri egale, statornice, al neamului său de țărani... În așteptarea asta, începu să nu mai resimtă atît de acut musttrarea că făcuse un pas grăbit, o mișcare falsă, plecînd, așa, prea în pripă, din Brașov. Oricum, acolo, pentru Eugenia, școlărița, gospodina și viitoarea mamă, era totul mai comod, mai la îndemînă. Sau asta era doar o iluzie a ei, o iluzie a lui ? Poate ! Simțea, în clipa aceea, că umbra atotstăpîniitoare a munților nu-l mai putea urmări și-aici. Nu-i mai putea mușca, hămesită, călcîiul. N-avea cum să-i mai fure puterile și viața. Da, viața asta curioasă, pe care o simțea că emană, în ziua aceea luminoasă, numai din pămînt, de la rădăcina lucrurilor. Părea o răsuflare elementară, care nu se mai subția, nu se rarefia mereu, pînă aproape de evaporare. La Brașov, avusese de mai multe ori senzația

că se clatină, își pierde echilibrul, pe măsură ce constata că natura devine tehnică, motor complicat, releuri sofisticate, abstracțiuni și calcule infinitezimale. Nu, n-am greșit, își tot repeta el, de parcă ar fi avut nevoie de-o încurajare mai profundă, mai intimă. Parcă voia să-și creeze, pe calea asta, rezerva unei încurajări și mai mari, necesară sufletului încă speriat al Eugeniei. Numai al ei ? se întreba Veanu. Sau și al copilului ? Da, al copilului, care-i creștea acum, ca o a doua ființă, pe dinlăuntru...

— Ia uite, dom'le, pe cine vedem noi, spuse el jovial, la plural, de parcă ar fi adresat cuvintele acestea și în numele noii sale colaboratoare.

Saveta, cu fața ei obosită dar frumoasă, înviorată de apa rece de la robinet, le ieși celor două tinere femei în față, ca o mamă și ea încă tânără. Poate chiar periculos de tânără, atât pentru una cât și pentru cealaltă. Nu cumva Eugenia, uitându-se atât de insistent, atât de bănuitor, când la Saveta, când la Flavia, s-ar fi putut gândi că, ori una, ori cealaltă, îi pot fura, într-o bună zi, iubitul ? Sau Flavia, cercetînd și ea cu privirile pe cei doi, aflați acolo în ușa grajdului, unul lângă altul, nu și-ar fi putut imagina, conform experienței ei pervertite, că Saveta asta, da, ea care-i furase odată tatăl, ar mai putea încerca acum o nouă aventură ? Întrebări neașteptate, fulgere din senin, pe care Veanu și le atrăsese, spera el, numai pentru sine. Da, așa părea să fie, de vreme ce băgă de seamă că atât Eugenia, cât și fosta sa consăteană, Flavia, oricît de prost renume ar fi avut ea, se înghesuiră lângă țarcul vițeilor, numai ochi, numai joc de priviri, zîmbete, rîs mărunț, veselie curată. Arătau ca doi copii, bucuroși că scăpaseră de chingile și de rigorile școlii. Saveta n-avu altceva mai bun de făcut decît să le invite să se joace. Chiar așa le spusese, haideți fetelor și jucați-vă cu vițeei...

— Oare lor le place sarea ? întrebă Eugenia, uitîndu-se atent în poșeta mică, să vadă dacă nu-și uitase cumva

cutiuța cu medicamentul său obișnuit, salvatorul său cel de toate zilele.

— Le place orice, zise Saveta. Dar mai ales, să-ți sugă deștele... ca niște copii de țită...

— No, Doamne, se pomeni că vorbește, aflat pe-acolo, ca din întâmplare, cu ochii la femeile tinere, îngrijitorul bătrîn și mustăcios. Doar n-o fi adus noul nostru șef, așa iute, felcerițe pentru vite ? C-apoi l-o scrie lumea în călin-dare, de-atîta vrednicie...

— Nu, tete Ioane, ținu să-l corecteze Saveta, ca nu cumva să-și mai dea drumul la gură, cum îi știa obiceiul, cu vorbe mai deocheate. Dumnealor nu-s felcerițe...

— No, o întrerupse Ion, doar n-or fi tovarășe de-astea, cu „sămînțările artificiale“ ? Ori cum dracu le mai zice, doamne iartă-mă, de cînd i-or trecut la *penzie* pe bieții tauri...

La vorbele lui, rîseră cu toții, hohotind forțat, mînzește. Cele două femei tinere puseră, jenate, privirile în pămînt. Din pricina asta, joaca lor cu vițeei, care așteptau nerăbdători să le sugă degetele, se amîna pentru zilele următoare. Veanu avu senzația că, din nou, natura, ca o învățătoare bătrînă, experimentată, își urma lecțiile ei fi-rești. Fără nici o sfială, fără nici o abatere, fără nici o grabă.

Numai el se grăbi. Le lăsă acolo intenționat pe cele trei femei, să facă ce voiau și ce le plăcea lor. Aveau spațiu destul, puteau să se plimbe o mie de ani pe aleea pietruită dintre grajduri și „casa de oaspeți“. Veanu se îndreptă spre castel. Spera că, dacă nu va reuși să-l găsească acolo pe directorul Spineanu, va vorbi cel puțin la telefon cu el. După cum aflase, încă la „cina cea de taină“, directorul locuia în oraș, într-o casă mai veche, tip vilă, fostă proprietate a unui „fost“ industriaș cu averea naționalizată. Acolo, la Arcud, sau în altă parte, nimeni nu mai știa exact unde. Înafară, bineînțeles, de *gospodar*, care nu uita nimic. El era localnic, cunoștea toată istoria ținutului. Veanu con-

stată, fără surprindere, că aghiotantul atît de devotat al directorului se afla, și în ziua aceea de duminică, la ușa biroului cu bolți de bazilică veche. Așeza niște hîrtii în dosarele voluminoase, clasînd apoi dosarele în dulapuri ur-suze, măturînd dulapurile de praful înecăcios.

— Nu-i, zise, n-a venit.

— Pot vorbi la telefon cu dînsul ? insistă Veanu.

— La telefon poți — răspunse *gospodarul*, cu un aer misterios, — dar nu cu șeful...

— De ce ?

— Ți-am spus ieri, ba nu, i-am spus doamnei Borcea... Și-apoi, mi-o părut rău, mi-am dat cu palma peste gură...

— Ce-ai spus ?

Celălalt se uită stăruiitor la el și începu să zîmbească :

— Dacă ai uitat, îmi pare bine...

„Vezi, își zise Veanu, nu m-am înșelat. Bătrînul ăsta va fi un propovăduitor ideal pentru grajdurile mele. Chiar dacă spune o vorbă în doi peri, a doua zi îi pare rău de ea. Numai de l-ar ține picioarele, și de mi l-ar împrumuta directorul ! Treaba lui, dacă n-o vrea de bunăvoie, îi pun sula în coastă. Îl sperii, îl ameninț... Cu ce ? se interogă singur inginerul. Cu sectorul mecanic. Dacă nu mi-l dă pe *gospodar*, îi cer să-mi dea sectorul mecanic. Altfel plec...”

— Vezi, tov Cîmpeanu, dacă am uitat, reluă el cu voce tare, înseamnă că era ceva de bine, nu de rău...

— Ba, din păcate, era de rău. După cum o dovedește și absența lui de azi...

— S-o fi ascuns pe undeva, cu popa Ardeleanu, să cînte liturghia, încercă să glumească Veanu. Doar și tov director, după cîte mi-a spus chiar dînsul, și-a făcut școala la Blaj, ca și Liviu...

— Cu deosebirea, completă *gospodarul*, uitîndu-se spre ferestrele ferecate cu drugi groși de fier, că directorul nostru a fost puțin și închis pentru școala aia... Pe cînd popa vostru din Zăpadia a luat-o ca haiducii peste dealuri, cu

Saveta după el... Și n-a avut altceva mai bun de făcut decât să vină aici, să ne boteze nouă gostatul... Da, numai din pricina lui ne-am ales cu numele ăsta de batjocură, de-î zice „raiul răspopiților“...

— Tot n-am înțeles, îl întrerupse Veanu, grăbit, simțind o foame cumplită, un gol mușcător în stomac. N-am înțeles : unde se află directorul și de ce nu pot vorbi cu el la telefon ?

— Dacă știi să taci, îți spun...

— Știu.

— E la Cluj, are fata studentă acolo...

— Am înțeles. Acum, da, acum mi-aduc bine aminte, *gospodarule*, de tot ce ne-ai spus ieri, țină să-l necăjească inginerul.

— Apăi, să știi, nu-mi pare rău de ce v-am spus. Mai ales că eram tare cătrănit. Cum adică, directorul te primește pe dumneata, care-i poți fi și copil, cu atâtea glume, ba îți organizează și „seară festivă“, iar lui, săracu, îi arde casa !...

Se despărțiră cu vorbele astea. Veanu simți că n-avea rost, nu era frumos să meargă mai departe. Era și interesat să-l cîștige de partea sa pe aghiotantul încărunit, încă agil și tenace al directorului. Își dădură o nouă întâlnire seara. În speranța, spusese inginerul, că pînă atunci se va întoarce și Petre Spineanu, să discute ei, toți trei, o chestiune importantă. Îl făcu astfel curios pe *gospodar*, care, ca toți oamenii mai în vîrstă, avea mereu sămînță de vorbă.

Acasă, contrar așteptărilor, o găsi pe Eugenia tristă, neliniștită, bănuitoare.

— Ne-au invitat iar la masă consătenele tale, dar eu nu mă mai duc. Dacă vrei, du-te singur ! Omletă știu să gătesc și eu...

— Bine, Jenico, nu mergem, o mîngîie el pe frunte, ca pe-un ștregar simpatic și arțăgos. N-avem nici o obliga-

ție față de ei. Iar dacă Flavia te-a jignit cu ceva, am să-i trîntesc vreo două, de n-o să le poată duce ! se grozăvi el, jucînd, bineînțeles, ca și altă dată, rolul pe care trebuia să-l joace.

— Nu, sări Eugenia, să nu faci una ca asta ! Nu m-a jignit cu nimic !

— Atunci, poate, Saveta... Ți-a zis ea ceva ? Ți s-a părut cumva că pe-acolo, pe la grajdurile noastre, s-a îndrăgostit de mine ? o luă el direct.

— Dar ce mă crezi tu pe mine ? — îi replică ea sec, cu răceală. O liceană proastă și îndrăgostită ?

Inginerul se opri din joc. Se apropie de ea, o prinse, ca și altă dată, în brațe. Îi acoperi buzele cu sărutări fierbinți, sufocante.

— Lasă-mă în pace, se desprinsese ea, într-un tîrziu, din brațele lui. Tu n-ai învățat încă pînă unde trebuie să mergi cu jocul...

— Da, recunosc. Iar tu n-ai învățat încă, da, n-ai învățat că dragostea nu-i un simplu joc. Mai ales, unul de-a baba-oarba, unde ești chimiță, aici, aici... Hai, zău, calmează-te, că mi-e foame și mie. N-am mai mîncat o păpară de alaltăieri...

Provocată din nou, de data asta ca gospodină, Eugenia începu să dea apă la șoareci, să-i reproșeze, printre sughițuri, că, iată, nici nu ajunseseră bine în *raiul* ăsta agricol și dumnealui, ambițiosul, reformatorul lumii începe s-o uite, s-o neglijeze, s-o lase în grija vecinilor... Noroc că, tocmai atunci, bătut iar în ușa, cu degetele ei puternice, Saveta. Le spuse încă o dată că-i așteaptă cu masa întinsă.

— Dar ce-i cu dumneata, doamnă Borcea, ți s-a făcut rău ? se sperie femeia văzînd-o pe Eugenia plîngînd, ștergîndu-și lacrimile mari, bolovănoase, de pe obraz.

— Nu, nu mi-e rău, sughița ea, am simțit copilul că mișcă... M-am speriat...

Auzind-o vorbind în felul ăsta, Veanu nu mai știa ce să creadă. Simțea însă, era chiar convins, că și capriciul face parte din ceea ce oamenii numesc fericire.

După ce se ospătară copios la casa Ardelenilor, ca în orice duminică ardelenescă (Liviu nu venise încă, era pe la grădina uriașă a IAS-ului), înainte de-a pleca, Veanu observă că Flavia scoate din geamantanul cu care venise de la Blaj un dosar legat cu panglică albă, ca un cadou de nuntă, și i-l pune în brațe Eugeniei.

— Citește-le în liniște. Sînt interesante, ți-am spus. O să i le dăm pe urmă lui tata. Nu-i nici un secret, parcă voi ea să se dezvinovățească față de Saveta. Sînt niște hîrtii vechi, scrise pe cînd trăiam în Zăpadia...

Eugenia părea fericită. I se păru că pusese mîna pe o adevărată comoară. Veanu se bucură și el. Nu atît pentru că avea posibilitatea să răsfoiască hîrțiile fostului preot din satul lor, ci pentru că timpul zgîrcit și sîcîitor putea deveni acum, cel puțin pentru cîteva zile, darnic, generos și liniștitor cu tînăra sa soție.

După-masă, Eugenia adormi cu hîrțiile lui Liviu Ardeleanu în mînă. Alunecară toate pe podea, ca fulgii unei păsări uriașe. Vorbe, gînduri, întrebări, esențiale sau nu, dar o mie de întrebări, toate dormeau acum, împreună cu Eugenia. Ea simțise sub inimă o durere plăcută, semnul mișcător al unui timp de dragoste, de dăruire, al unei promisiuni de viață nouă, îndelungată, fără sfîrșit...

Seara aceea, amețită de fluidul nevăzut al tuturor înfloririlor, ca o respirație caldă, stăruitoare, a pămîntului, ca o boare ce venea dinspre apa Mureșului, ori mai de departe, dinspre stelele ce se cățarau pînă sus, la zarea neagră a Munților Apuseni, seara aceea își împărți toate ceasurile ei trecătoare, drămuite atent, în trei părți egale, în trei colțuri, anume alese, ale „raiului răspopiților“. Toate

celelalte spații din jur păreau uitate, aruncate deoparte, ca o haină incomodă, de care nu avea nimeni nevoie.

În anticamera directorului, primul din cele trei colțuri, Veanu asculta numai ochi și urechi. Nu mai întreba aproape nimic. Întrerupea doar, din cînd în cînd, cuvîntul gîfuit, rupt ca din rărunchi, al *gospodarului*...

La „casa de oaspeți“, în cel de-al doilea colț, Eugenia se scufundase în paginile înnegrite cîndva de un preot de țară. Acesta, adică Liviu, plictisit de predicile lui stereotipe, citite în fața sătenilor obosiți, agasat de „catastiful“ tot mai nemulțumit și pretențios al preotesei sale, doamna Nuți, se îndrăgosti de viața adevărată, care luase, pe-a-tunci, chipul unei văduve tinere.

Cel de-al treilea colț, în care seara aceea de primăvară își degaja energiile ei stranii, se afla în casa Ardelenilor. Acolo, prăbușit pe un scaun, Liviu începu să-i povestească Savetei (se întorsese tîrziu de la „grădina lui Badea“, unde munceau și deținuții, cei care doreau să-și scurteze perioada de detenție) despre întîlnirea cu un fost coleg de teologie, ajuns acolo în haine vărgate.

Expulzată parcă din aceste trei colțuri de concentrări sufletești maxime, Flavia, rămasă singură în seara aceea, se simți absolut liberă să evadeze din *rai*, să bată drumul pe jos pînă în oraș, să intre și să iasă în grabă de la cele două cinematografe locale. Filmele care rulau pe ecran i se păruseră false, cu întîmplări cîrpite, niște biete lipituri de celuloid. În starea asta n-o mai atingeau vorbele și aporourile, fără perdea, ale unor „agățători“ de ocazie. Aceștia se ținură pe urmele ei numai pînă-și deteră seama că, întorcîndu-le spatele, neînvrednicindu-i cel puțin cu un zîmbet, fata se îndreaptă, de fapt, spre poarta IAS-ului, de care golanii fugeau ca dracul de tămîie. „E din agricultură, dom'le, miroase-a vacă, lăsați-o naibii!“

— Deci, reluă Veanu, cunoști bine satele din împrejurimi ? Poți face rost de oameni ?

— Satele le cunosc, nu pot tăgădui, le prea cunosc. De-aici și pînă la Uioara, și mai sus, pînă la Tîrgu-Mureș. Dar de oameni, dragă tovarășe, nu garantez că pot face rost...

— De ce ? Cine cunoaște satele, cunoaște și oamenii...

— Atunci, zise *gospodarul*, pe vremea aia, înainte de...

— articula cuvintele de parcă ar fi vorbit despre un timp mai vechi decît potopul lui Noe — cunoșteam și oamenii, mă cunoșteau și ei pe mine... Acum, cei bătrîni sînt morți. Iar ceilalți, cu care n-am avut de-a face, nici înainte, nici după-aceea...

— Cum adică — îl întrerupse inginerul — de ce tot spui *înainte* și *după-aceea* ?

— Păi, cum să spun ? Înainte de-a ajunge în *raiul* ăsta, bun-rău, cum era el la început, oricum, salvator pentru mulți ca mine, viața mea, dragă tinere, a mai trecut și prin *iad*... Prin *purgator* n-avea cum, fiindcă eu n-am fost greco-catolic, ca tovarășul director...

În primul moment, lui Veanu îi veni să rîdă. Apoi se reculese repede.

— Dar *înainte* ce-ai făcut ? încercă el să-l descoase, observînd că bătrînul *gospodar*, dezamăgit de lipsa oricărui semn de viață din partea directorului, avea tendința să se închidă în sine, să fie zgîrcit cu mărturisirile. Or, el, Veanu, care nu știa prea bine nici ce-a fost *înainte*, nici *după-aceea*, simțea o sete imensă, organică, de-a afla totul, de-a filtra prin propria sa sensibilitate și conștiință aluviunile mari ale istoriei.

— De făcut, am făcut eu multe, ca orice subofițer de jandarmi, pe vremea aia... răsună foarte prozaic vocea *gospodarului*. Dar în popor, crede-mă, n-am lovit. Că și eu eram din osul lui... Nici în muncitori n-am dat... Ba, din contră, cu cei din Uioara, se pare, m-am împăcat prea

bine. Altfel, nu mă mutau superiorii mei, disciplinar, la dracu-n praznic, în Dobrogea. Dacă nu veneau ei, muncitorii, să mă apere, mai târziu, la proces, mi-ar fi rămas oasele prin Bastilia asta... Că, doamne, tare mai era plină pe-atunci și de vinovați și de nevinovați...

— Cum ? Cum de nevinovați ? întrebă, cu emoție, tânărul inginer. Bătrînul, sincer dar și viclean, citea pe fața lui, ca-n oglindă, o curiozitate exagerat de vie, de neliniștită. Îi apărea astfel drept un om care descoperă, cu prea multă întîrziere, o lume crîncenă, străină lui, o lume despre care începuse să afle din cărți, de prin ședințe, fără să aibă însă acea senzație intimă, convingătoare, de atingere directă cu mîna. Știa și el ceva, simțise, ca orice copil de țărani, pe vremea cotelor, frămîntările și amărăciunile bunicului și tatălui său din Zăpadia. Despre arestarea, chiar provizorie, sub acuzația de „naționalism“, a fratelui său cel mare, Petre, nu aflase însă niciodată nimic. Cine știe de ce se feriseră toți să i-o spună ! Din neglijență, ori în mod intenționat ? Poate, mai ales după moartea Silviei, voiseră să-l protejeze, să nu-i mai încarce și lui sufletul cu poveri inutile.

— Știi, dacă tot te interesează, hai să-ți spun ! reluă *gospodarul*, citind aceeași curiozitate vie pe fața inginerului. În 1927, am fost recrutat în armata română, la regimentul vînători de munte din Zalău...

...„Fără teamă de păcat, mă voi bucura de simțurile mele“ — se opri Eugenia în fața acestor cuvinte, gîndite cîndva de preotul Liviu Ardeleanu din Zăpadia. Erau ale lui sau numai le transcrisese de undeva ? Aceasta nu reieșea limpede din hîrțiile în fața cărora Eugenia se simțea ca în fața unei priveliști nemaivăzute, plină de cărări întortocheate, ispititoare. „Ca pe-o harfă cu multe strune — continuă ea să-și alunece privirile peste rîndurile înșiruite pe

hîrtille vechi, decolorate de timp — voi cînta pe fiecare, voi cînta pe toate simţurile. Căci cine mi le-a dat, nu mi le-a dat în zadar, ci să le fac să tresară şi să răsune. Revelaţia originară — ce-o fi asta ? se întrebă fata, care, în anii ei de liceu, numai de *revelaţii* n-avu timp să se intereseze — nu l-a înduşmănit pe om nici cu lumea, nici cu sine însuşi, nici cu trupul, nici cu sufletul său. Ea ne-a arătat doar cum putem să rămînem stăpînii lumii, nu robii ei. Stăpînii trupului, stăpînii spiritului. Ne-a învăţat cum putem să fim cu adevărat zei pe pămînt...” Aici, Eugenia se opri din nou. Cu toate că se împiedica mereu de *revelaţia* de la început, încerca un sentiment de admiraţie faţă de Liviu Ardeleanu, care, îşi zicea ea, cutezase să spună, şi încă de mult, că oamenii pot deveni nu numai stăpînii lumii, dar chiar nişte zei. Adică, nu atît fiinţe divine, cît fiinţe superioare, tot ce-ar putea aspira mai înalt, mai pătimăş, un om care crede în ceva. „...treji în fericire şi plăcere — continua fraza — neînduplecaţi de tari în suferinţă şi durere, bucurîndu-se de tot ce e lumină, nedeznădăjduind nici în întuneric. Ne-a învăţat să trăim cu convingerea că lumea-i trecătoare, deci să ne bucurăm de ea pînă putem, adică să trăim frumos...” Ei, da, îşi zise Eugenia, dacă ăsta era, pe-atunci, domnul Liviu, şi dacă din sentimentele astea s-a născut şi dragostea lui pentru Saveta, degeaba l-au mai condamnat oamenii ca pentru o eroare, ca pentru o dezertare. Uite, el ştia să lege ideea de trecător de cea de frumos, ca semn al vieţii, pe cînd noi, da, noi cei tineri, am învăţat la şcoală — ea vorbea acum la trecut, nu ca un elev, ci ca un om în vîrstă — că numai lucrurile durabile sînt cu adevărat frumoase. Cine are, deci, dreptate ? Nu trecătorul s-a adeverit, pînă la urmă, pentru el, mai durabil şi mai frumos ? Depinde, îşi răspunse tot ea, dacă se poate socoti sau nu viaţa asta de toate zilele, pe care o duc ei doi, Liviu şi Saveta, în *raiul* ăsta, de atîţia ani, ca fiind şi frumuseţe şi fericire... Da,

numai dacă tăria în suferință și durere, lupta împotriva deznădejdii și întunericului, numai dacă fac și ele parte din fericirea asta trecătoare și frumoasă...

...Cînd l-am văzut, draga mea — îi povestea Liviu Savetei — în hainele alea vărgate, de pușcăriaș, fără barbă, tuns chilug, ca un recrut, cocîrjat pe sapa, grăbit să iasă mai repede la capătul rîndului, mi-a înghețat inima, nu-mi venea să cred ochilor. Știam că „politici“ nu mai avem la închisoare. S-au eliberat odată cu obsesiile lor că nu e libertate în țară, că... Atunci, ce-ar fi putut căuta un teolog, și încă unul strălucit, te asigur, printre deținuții de drept comun ? Mă tot întrebam și nu cutezam să m-apropii de el. Nu cumva făceam o confuzie, nu era o simplă iluzie ? Mai ales că și el se uitase de cîteva ori la mine, dar nu dădu nici un semn că m-ar cunoaște...

— Și ? întrebă îngrijorată Saveta. Ce-ai făcut ? L-ai lăsat așa ?

— Nu, zise Liviu. M-am dus la soldatul care-i păzea, că ne cunoșteam. I-am fost prezentat într-o zi de Badea, care-i spusese că sînt cel mai mare șef, că știu frică de mine toți fermierii din IAS... mai ales cînd s-apropie bilanțul...

— Și ? părea să-și piardă răbdarea Saveta.

— L-am întrebat : cine-i, băiete, omul ăla mai în vîrstă, uite-l, cel de-acolo, cu sapa ? Mi se pare cunoscut... „Un criminal“ mi-a răspuns el. „Un popă“... Ce fel de popă, cum îl cheamă ? l-am întrebat. „Nu știu, că nu pot ține minte numele tuturor smintiților. Dacă vă interesează, puteți să-l întrebați...“

— Și ?

— Cînd am ajuns la doi pași de el, l-am văzut cum ridică sapa deasupra capului și-mi spune, șuierînd printre dinți : *Apaga, Satano !*

— Și ?

— Nu m-am apropiat, bineînțeles. Am rămas încremenit, m-am tot uitat la el, pînă într-un tîrziu, cînd a aplecat capul în pămînt și-a început să plîngă...

...Am obținut gradul de sergent — continuă *gospodarul*, cu urechile ațintite mereu la telefon și cu ochii la ușă. Spera mereu că va suna, ori își va face apariția directorul. Acum vorbea cumpănit, își alegea cuvintele, evita accentele prea ardelenesti... Fiind eu fără avere și mama văduvă de război, cu patru copii, la terminarea serviciului militar, n-am avut ce face și m-am angajat în jandarmerie, din ianuarie 1929, cu gradul de *sergent-instructor*...

— Adică, ce grad era ăsta ? întrebă Veanu.

— Adică *sergent-major*, cum ar veni azi. Nici mai mare, nici mai mic. Grad de tăvăleală, de trimis pe toate satele...

— Și unde te-au trimis ?

— Păi, nu ți-am spus ? Pe toate satele... M-au vărsat mai întîi la compania de jandarmi Tîrgu-Mureș, și de-acolo, cu ordinul în buzunar și cu pușca în spate, la Lechința, pe Cîmpia Ardealului. Acolo m-am însurat repede cu nevastă-mea, fie iertată. Era fată de oameni înstăriți, că altfel, numai din dragoste, nu ne lăsau să ne însurăm...

— Cine ?

— Regimentul, șefii...

— Dar ce-avea regimentul cu însurătoarea dumitale ?

— Întrebi ca un copil, era gata să se supere omul. Dar se reculese la timp, cu ochii în ochii lui Veanu, și continuă pe același ton : în 1931 m-au mutat la Sînpaul. Acolo am avut primul copil, pe Tiberiu. Apoi, în '33, m-au detașat la Spălnaca, unde s-a născut Natalia. Și în '35, înapoi la Sînpaul, unde-am rămas pînă în septembrie 40, la *Cedarea Ardealului*... Atunci l-am avut și pe Ovidiu... Nu mi-a mers

rău, m-ar bate Sfintul de m-aş plînge, pînă-a venit lovitura aia de trăznet... Da, nu te mira că-i zic așa, dar pentru mine *Cedarea* aia a fost, într-adevăr, ca o lovitură de trăznet ! Altfel, cum ne-am fi dat noi jumătate din Ardeal, de-a trebuit să plecăm cu ce-am putut încărcă într-o căruță ? ! Pe drum, am fost prinși din urmă...

— De cine ? îl întrerupse inginerul.

— Hei, de cine ? Iar întrebi ca un copil, se răsti *gospodarul*. Nu putea înțelege că tînărul Borcea nu-i puneă întrebările ca să se afle în treabă, să-l sîcîie, să-i rupă firul ideii. Văzîndu-l că tace, că aşteaptă, după cîteva clipe continuă. De penele de cocoș, de cine să fim urmăriți ? ! Eu, în uniformă, a trebuit să fug peste cîmp, să scap cu viață. Dar pe-ai mei i-au jefuit și i-au batjocorit cum au vrut... Se opri din nou și aşteaptă întrebarea lui Veanu. Dar acesta nu-l mai întrebă nimic. Cînd s-a trezit mama cu mine acasă, își reluă vorba, noaptea, la Sădești, uite-acolo, peste Mureș, m-a alungat ca pe Ștefan-Vodă de la Cetatea Neamțului...

— Unde ? De ce ? îl surprinse iar inginerul. De data asta *gospodarul* nu se mai miră, începu s-o țină într-o cadență care-i aparținea numai lui.

— Să-mi caut familia, zise. Să-mi fac datoria, că eram jandarm...

— Și i-ai găsit ?

— Da, la Uioara, în gară... Cu mîinile goale, numai cu hainele de pe ei. Și-am rămas acolo, am primit ordin să rămîn în post. Nu ca șef, că eram mai tînăr și mai mic în grad. Șeful era bolnav, un om posomorît, nu se înțelegea cu cetățenii. Poate de-aceea m-am împăcat eu mai repede și mai bine cu ei. Acuma, cred că știi, Uioara nu era cel mai mare centru muncitoresc, dar nici ultimul din părțile astea. Am găsit acolo destui oameni de pe la noi, ca angajați sau numai ca muncitori cu ziua. Fugeau, în felul ăsta, de front, scăpau, pînă una alta. Înaintea bătăliei de la

Stalingrad, se bănuia de către Siguranța din Turda că la uzinele noastre sodice ar exista o organizație de comuniști. Da, o celulă de partid, în toată regula. Ni s-a transmis că în fruntea ei s-ar fi aflat unul Poplăceanu... Printre cei bănuși, erau și prieteni de-ai mei, că, stînd acolo cu oame-nii, mi-am făcut și prieteni. Unul era maistrul Tilea Ion, ajuns mai tîrziu, după '44, inginer...

— Unde ?

— La Cluj, spre norocul meu...

— De ce ?

— Ai răbdare, că altfel îmi pierd șirul, se trezi iar nemulțumit *gospodarul*. Se vedea cît de colo, și Veanu își dădu seama că odată luat de șuvoiul rece al propriei vieți, asemenea unei punți putrede, șubrežite, omul nu se mai putea opri. Reluă, oftînd : Prin luna lui decembrie, în '42, au venit într-o zi la postul de jandarmi doi comisari de la Siguranța din Turda... Frumoși, parcă-i văd, eleganți amîndoi. M-au luat la poliția orașului. Nu m-au întrebat cine știe ce, mai nimic. Dar mi-au cerut concursul la percheziționarea și reținerea unor muncitori bănuși de activitate comunistă...

— Și le-ai dat concursul ?

Întrebarea asta netă, lucidă, rece ca o lamă de ghilotină, îl făcu pe gospodar să se ridice de pe scaun și să calce camera în lung și-n lat. Se uita, tăcut, numai în pămînt. Se ferea de privirile tînărului inginer.

— Am primit ordin, răspunse el într-un tîrziu. Dar, mă crezi sau nu mă crezi, am ridicat oameni mai mulți, ca printre ei să se piardă și cei bănuși. Au fost apoi transportați la Siguranța din Turda și interogați acolo...

— Frumos, n-am ce zice ! îl ironiză curiosul ascultător.

„Să ne bucurăm de tot ce e frumos în lume“ — striga parcă Liviu Ardeleanu, ascuns în rîndurile acelea forfe-

cate mărunt de Eugenia, scrise, unele, cu cerneală, la masa din veranda casei parohiale, altele cu creionul chimic, pe genunchi, undeva printre stupii din grădină. Tînăra femeie, citindu-le, cu întreruperi și întrebări repetate, striga și ea, în sinea ei : „Să ne bucurăm de tot ce e frumos în lume !“ „Să gustăm din tot ce este bun, zicea Liviu, cu glas de psalmist, mai departe. Să ne înveșmîntăm în simțuri și în judecată sănătoasă. Să dăm drum liber fanteziei, rațiunii, puterii creatoare, pînă la înălțimile pe care le poate atinge, pînă la adîncimile în care poate coborî.“ „Să ne înveșmîntăm în simțuri, da, își zise tînăra femeie, chemarea asta caldă, învăluitoare, a fost pînă acum și fericirea și nefericirea mea... Un veșmînt dulce, fierbinte, ca o a doua piele, de vară... Numai că judecata sănătoasă, de care vorbea cîndva răspopitul a venit, se pare, prea tîrziu. Sau n-a mai venit deloc... Și-am rămas numai cu dragostea, cu nopțile noastre viscolite, cu emoțiile de la chilia Letiției, cu versurile lui Blaga, spuse de Veanu pe lîngă Biserica Neagră... Da, fără dragostea asta, care s-a născut, sînt sigură, mai mult din joacă și din fantezie, decît din rațiune, n-aș mai fi înțeles acum nici sensul, nici rostul «puterii creatoare». M-aș fi rușinat, probabil, ca de-o crimă tănuită, concepută într-un ceas învălmășit, de veghe sau de nebunie, nici eu nu mai știu cum. Poate că altfel nu-l făceam să-mi dăruiască — da, numai de un dar poate fi vorba ! — toate neliniștile, toată nerăbdarea asta de-a vedea cine bate cu piciorul în pîntecele meu, tocmai sub inimă ? E oare un băiat cu judecată sănătoasă, ca tatăl său ? Sau o fetiță înveșmîntată în simțuri, ca mine ?“ „Cu cît cunoaștem mai mult minunea propriului nostru organism — citi mai departe Eugenia — trupesc și spiritual, cu atîta crește și părerea noastră de rău că minunea n-a fost păstrată în integritatea ei cea dintîi. Și numai din ceea ce ne-a mai rămas, îngreuiat de povara boalei și-a morții, putem întrezări ce fericit ar fi putut rămîne omul, dacă se

păstra ca în clipa creației...” A creației, sau a procreației ? se întreabă iarăși, prea înclinată spre judecățile imediate, Eugenia. Dar dacă le descoperim pe toate, insistă ea, numai, sub povara târzie a bolii și a morții, atunci, părinte Liviu, de ce să mai vorbim de minunea propriului nostru organism ?...

— Și tu nu i-ai spus nimic ? întreabă Saveta.

— Ba da, confirmă Liviu. I-am zis : frate Vasile, măi Cionca, eu sînt, Liviu Ardeleanu, colegul tău de teologie, de la Blaj... Nu mă mai cunoști ? De ce fugi tu de mine ? — Nu fug, mi-a răspuns el, că nici n-am unde... Nici de tine, nici de mine nu mai pot fugi... Dacă-ș încerca, ar trage soldatul de-acolo cu pușca... Și cine știe pe care din noi doi ne-ar nimeri ! — Cum ? l-am întrebat. De ce vorbești tu așa ? Ce-ai făcut ? De ce-ai ajuns aici ? — Dar tu, de ce-ai ajuns ? m-a întrebat el, de parcă ar fi știut ceva despre toate întîmplările noastre...

— Și tu ce i-ai răspuns ? îl întrerupse femeia.

— Din cauza soției...

— Cum ? se îngrozi Saveta.

— Da, ca și tine, așa a tresărit și el cînd m-a auzit rostind vorbele astea. Nu puteam să-l mint. Numai că el, după ce m-a auzit, n-a mai vrut să deschidă gura. A rămas mut și așa ne-am despărțit. Plecînd, se uita după mine ca un nebun...

Veanu, învățînd lecția, încercă să nu-l mai întrerupă pe *gospodar* din succesiunea gîfuită a mărturisirilor sale. Deși avea senzația că, dacă nu-l hărțuiește, nu va afla tot adevărul. Or, pe el, înaintea poveștilor, care îi umpleau fîntînile goale cu sentimentul vieții, îl interesa, îl solicita în mod acut, descoperirea adevărului. Avea și senzația că

bătrînul, ca toți oamenii, se așeza în centrul evenimentelor, se agăța de ele să iasă mai ușor la suprafață. Cum era, deci, să nu mai pună întrebări ? Și, totuși, se abținu o bună bucată de vreme. *Gospodarul* ajunsese tocmai în punctul cînd se pregătea să-și pledeze propriul proces, amintirea căruia nu-l lăsa deloc indiferent : — La cercetările de la Turda, prin care Siguranța dorea să descopere rețeaua comunistă din Uioara, am fost delegat și eu de către colonelul Țopa, comandantul legiunii de jandarmi. În timpul cercetărilor, cei doi comisari, după cîte-am aflat mai tîrziu, i-au bătut pe muncitori. Eu n-am fost de față, se dezvinovățea vechiul inculpat. Cîțiva dintre ei au fost deferiți tribunalului militar din Sibiu și, oftă iar bătrînul, condamnați la mulți ani de pușcărie. C-or fi recunoscut ei pe acolo ceea ce nu știam eu, asta iar se poate... La anchetă, a reieșit că organizația comunistă de la uzinele noastre sodice avea legături tocmai cu ceferiștii de la Simeria. Omul de legătură era unul Iorgovan, așa că, prin dezvăluirea lui, cercetările s-au extins pînă la Timișoara. Și uite-așa, m-am trezit trimis, alături de comisarii din Turda, pentru continuarea anchetei. Eram reprezentantul legiunii de jandarmi, care se îndrăgostise de mine, fire-ar mama ei a dracului, ca de-o mireasă. Mi se spunea mereu că sînt om corect și sincer. Mai bine eram un... Dar și la Timișoara au fost reținuți, între timp, mai mulți muncitori și funcționari. Printre ei, îmi amintesc și-acum, era unul tînăr, cu fruntea largă și cu părul zburlit. Zicea cineva c-a ajuns poet...

— Cum îl cheamă ? îl întrerupsese Veanu.

— Vasile Motoarcă, dar de cunoscut nu l-am cunoscut, că pe la procesele mele nu l-au citat procurorii. I-am văzut poza în gazete, dar nu mai semăna cu cel tînăr, de-atunci. Și uite așa, cînd m-am întors spre Uioara, am depus la legiunea de jandarmi din Deva copia dosarului întocmit de ăia, la Timișoara. Și-am crezut că în felul ăsta

mă lasă domnii în pace. Crescuseră și copiii mei mărișori, trebuia să-i trimet la școli. Maică-sa zicea să-i dăm la Blaj. Eu nu, că e mai bine, mai consult, la Arcud. Era și-aici un liceu, adevărat, nu așa bun ca ăla bătrîn, de la Blaj. Dar eu socoteam că-i chiar destul pentru copiii unui plutonier de jandarmi... Da, am uitat să-ți spun că, între timp, m-au avansat la gradul de plutonier și m-au făcut șef de post la Uioara...

— Deci, zise Veanu, insinuant, te-ai remarcat...

— Adică, m-au remarcat... Altfel, nu mă trezeam, în primăvara lui '44, cu doi agenți secreți de la inspectoratul general al jandarmeriei. Au venit tocmai de la București, ca să se intereseze de activitatea mea.

— De ce ? Dacă zici că...

— Pentru că mă purtam cu oamenii, așa, ca pe la noi, îl întrerupse bătrînul.

— Cum adică ?

— Adică, mă purtam omeneste. De-aceea, mi-au dat douăzeci de zile de arest. Mi-au luat și comanda de șef de post și m-au mutat disciplinar în Dobrogea...

— Nu-nțeleg...

— Foarte simplu, zise *gospodarul*. Mi-au imputat prietenia cu unii muncitori, care erau suspectați de comunism. Cu toate că eu le-am spus numai adevărul : domnilor, nu mi-s decît consăteni, oameni de pe la noi... Tocmai de-aia, mi-au zis ei, de ce nu i-ai supravegheat ca lumea ? De ce-ai dat dovadă de toleranță față de celula lor periculoasă ?

— Și ?

— Am plecat, fără crîcnire, într-un sat de lîngă Hîrșova... Acolo, mă uitam toată ziua după popîndăi, că erau mulți și se ridicau în două picioare, ca santinelele... Acolo, m-a găsit și ziua de 23 August. Poate o să zici că mă laud, dar să știi că am dezarmat și-am ținut sub arest niște nemți, care controlau șlepurile de pe Dunăre...

— Nu i-ai împușcat ? se precipită Veanu.

— Nu.

— De ce ? părea nemulțumit, inginerul.

— Că n-aveam ordin, de-aia ! Cînd inamicul se predă, n-ai voie să-l împuști... Chiar dacă aș fi aflat atunci, ceea ce-am aflat mai tîrziu, cînd am primit ordin de rechemare la fosta legiune Mureș, că nemții mi-au bombardat casa, mi-au omorît întreaga familie, pe ăia, pe militarii arestați de mine, acolo, lîngă Dunăre, tot nu i-aș fi împușcat...

— Deci, sări Veanu, ai avut aceeași milă, aceeași toleranță și față de comuniștii români și față de naziștii germani...

— Vezi, dacă-mi răstălmăcești și dumneata vorbele, cum au făcut-o și alții, atunci, pe vremea aia, nu-ți mai spun nimic ! Că aici, tinere, nu sîntem la tribunal !...

„Harfa simțurilor — iar cu harfa simțurilor ? se întrebă Eugenia, intrigată de faptul că Liviu ăsta, contabilul-popă sau popa-contabil, nu părea deloc un senzual, cum îl trădau paginile scrise în tinerețe — harfa simțurilor, repetă ea, este într-adevăr instrumentul prin care cîntă sufletul nostru, după ce, prin fiecare din ele, iese din temnița trupului și ia contact cu lumea ce ne înconjoară. Ele sînt fereștile prin care duhul se desprinde din lut și își ia zborul către elementele din care e compus : lumină și întuneric, armonie și distonanță, cîntec și plîns, gînd și simțire, voință și hotărîre, fantasmă și realitate, putință și realizare.“ Frumos, într-adevăr frumos ! exclamă Eugenia, convingîndu-se încă o dată că fostul preot își greșise meseria. El era mai degrabă un învățător, din moment ce, chiar cu întîrziere, o obliga și pe ea să gîndească la bucuria vieții, la încîntarea simțurilor, la tot ce ținea de constituția elementară, contradictorie, a firii omenești. Începea, deci, să înțeleagă și ea, Eugenia, de ce Flavia, fata asta cu viața mai risipită decît a unui donator de sînge, ajuns anemic,

în pragul leucemiei, de ce îi spusese, și încă de mai multe ori : „Ai să vezi tu, Jenico, hîrtille astea, confiscate de mama, cînd trăiam încă în Zăpadia, sînt mai mult decît interesante, merită să le aprofundezi...”

— Între timp, poate știi, dar nu, de unde să știi ? continuă *gospodarul*, fiind mereu atent să descifreze reacțiile de pe fața inginerului, au început să funcționeze „tribunalele poporului”. Printre acestea se număra și cel din Cluj. Aici, la Cluj, a fost dat în judecată întregul personal al Siguranței din Turda, din Deva și din Timișoara. Eu, cum ți-am spus, am rămas singur-cuc, nu mai aveam nevastă, nu mai aveam copii... Cînd am auzit că mă caută, aș fi putut, ar fi fost firesc să mă prezint singur. Tot nu mai aveam nici un rost... Eram un reformat, un pensionat din oficiu. Dar mama, ea, nefericita, nu știu de ce se temea atît de tare c-o să mă piardă și pe mine. Ea m-a ascuns într-o șură cu fîn, ca pe un criminal de război, ca pe un vinovat de rînd. Desigur, nu la noi m-a ascuns, la Sădești, ci într-un sat de peste deal, la Onișoara. Trăia acolo o soră de-a ei, la „hodăi”, în hotar. În șura aia, ca o închisoare voluntară, am aflat, mai tîrziu, din ziare, că mă condamnaseră și pe mine, în lipsă, la opt ani de temniță grea. Ce-mi ziceam în capul meu ? Odată cu tratatul de pace, se va da o amnistie generală... Și așteptam... așteptam... Mă știam nevinovat, adică, oricum, nu eram pentru opt ani... Și uite-așa, am stat zidit în celulele alea de fîn, ca un bursuc, pînă la proclamarea Republicii...

— Și-atunci, ce-ai făcut ? întrebă Veanu, după o pauză ciudată.

— N-am cîntat „Trăiască regele”, fii convins. M-am predat șefului de post, care mi-a tras cîteva palme zdravene. Așa, din camaraderie. M-a depus la Securitatea din Uioara. Ei m-au trimis la „tribunalul poporului” din Cluj,

care dăduse sentința. Și-apoi, cum era normal, am trecut la închisoarea militară...

— Ai stat mult ? îl interogă, rece, ca un procuror, Veanu.

— N-ai să crezi, am stat destul de puțin, îi răspunse cu o voce calmă, sigură, Petre Câmpeanu. Știindu-mă nevinovat, am făcut apel. Și, într-o lună de zile, s-a dezbătut. Am fost pus în libertate provizorie, pînă la rejudecarea procesului. În '48, am fost chemat la înfățișare cu martori, de mai multe ori...

— Ce martori ?

— Păi, ți-am spus, m-au apărat cei de la Uioara, muncitorii. Atunci mi-am dat eu seama, abia atunci, că numai ei sînt cinstiți pe lumea asta... Hei, da, m-a ajutat mult, mult de tot, maistrul Ion Tilea. Ți-am spus, a ajuns inginer, pe la București. Da, și-atunci au vrut să mă înfunde cei de la vechea Siguranță, din Turda, din Deva, din Timișoara...

— Oamenii dumitale..?

— În luna noiembrie, '48, continuă bătrînul făcîndu-se că nu-l aude, am primit sentința de achitare, ca nevinovat...

— Hei, cum ! ? exclamă tînărul inginer.

— Așa, cum m-auzi și cum te-aud. Doar nu cumva îți pare rău ? îl încolți, la rîndul său, *gospodarul*.

Veanu se înroși. Simțea că omul din fața lui nu-l minte, chiar dacă...

— Și de-atunci, tot aici, în *raiul* ăsta ai rămas, sfinte Petre ? încercă el să treacă pe glumă.

— Ho, nu te grăbi, tinere, că povestea abia de-acum încolo începe...

Neliniștită de absența lui Veanu, obosită puțin de aerul exagerat filosofic al paginilor pe care le citise, Eugenia

începu să răsfoiască hîrțiile mai în grabă. Era curioasă să descopere vreo predică dintre cele pe care Liviu Ardeleanu le ținuse cîndva enoriașilor săi din Zăpadia. Dar, înainte de-a da peste o asemenea predică, tînăra femeie se opri, curioasă, la un capitol ciudat, care se intitula : „Despre cele opt fericiri“. Nu sînt oare prea multe ? se întrebă ea. Și cui se adresa Liviu, prin titlul ăsta ? Savetei ? Hei, cum ? Care puteau fi cele opt fericiri ale unei tinere văduve de la țară ? Își puna aceste întrebări deoarece ea, Eugenia, aproape absolventă de liceu — da, își reaminti, trebuie să-mi reiau lecțiile, să încerc, totuși, să trec bacalaureatul ! — ea, soție tînăra, iubită și admirată, nu se mai îndoia de asta, nu cunoscuse pînă atunci decît o singură bucurie adevărată : iubirea ! Care, deci, puteau fi celelalte șapte ?

„Sînt declarate fericiri tocmai nenorocirile vieții ! — începea cu un semn de exclamație Liviu Ardeleanu. Cum ar putea fi fericiți cei ce plîng, cînd omul plînge mai ales în nenorocire ? Cum vor putea moșteni pămîntul cei blînzi, cînd ei sînt călcați în picioare de toată lumea și dreptul lor nu e băgat în seamă ?“ La întrebările acestea, Eugenia adăugă pe ale ei, spontan, aproape involuntar : nu cumva și Veanu, spre deosebire de felul cum reacționase la Brașov, se lăsase aici, la Arcud, prea ușor călcat în picioare, acceptînd să lucreze la ferma de vite ? Nu cumva începutul acesta de resemnare, de acceptare, îl va împinge mai tîrziu și la alte cedări ? Sau le făcuse pe toate numai de dragul ei ? Da, mai mult ca sigur, asta era explicația : voia s-o scape de gura rea a brașovenilor, de ochii lor scormonitori, de fantomele ascunse în zidurile medievale, de amintirea munților viscolîți, a zăpezilor înșelătoare. Sau, pur și simplu, Veanu devenise *deocamdată* „grăjdar“, așa, din plăcere, ca să nu-și dezmință rădăcinile ? „Cum se poate spune — citea ea negru pe alb — fericiți sînt cei milostivi că aceia se vor milui, cînd toată

lumea știe că recunoștința nu se află pe pămînt, că făcînd binele trebuie să te aștepți la rău ? Cum pot fi numiți fericiți făcătorii de pace, cînd avem o mare experiență cuprinsă în sentința : „cine are mintea întregă, în cearta altora nu se bagă ?“ Și sîntem sătui de fericirea celor prigoniți pentru dreptate, fiindcă, de cînd lumea, dreptatea umblă cu capul spart.“ A cîta fericire o mai fi și asta ? se întrebă Eugenia, cu sentimentul că, pornit contra preceptelor biblice, Liviu Ardeleanu încurcase numărătoarea fericirilor, de vreme ce iubirea, născătoarea tuturor elanurilor, a tuturor resurselor vieții, nici nu figura în enumerarea *răspopitului*. „Fericiți sînt proclamați și cei prigoniți și batjocoriți pentru Hristos — pentru el ? se întrerupse iar din lectură Eugenia, sau pentru ceea ce simboliza el, adică principiul binelui, al renunțării de sine, al dăruirii pînă la jertfa supremă ? — cînd ei, cu zecile de mii, au trăit în suferințe și mulți au fost duși la moarte. Și-apoi, în fruntea tuturor fericiților sînt așezați cei săraci cu duhul, cînd sărăcia, orice formă ar îmbrăca, e o adevărată nenorocire. Iată, părea să încheie partea polemică a însemnărilor sale *răspopitul*, o sumedenie de contraste și chiar o sfidare a bunului-simț și a experienței omenești !“

Încheind, Eugenia își propuse : o să stau mîine, sau chiar în seara asta, de vorbă cu el ! Vreau să înțeleg mai clar, dacă mai poate înțelege și el ceva din tot ce-a scris pe vremea aceea, pînă unde e bine să meargă omul cu întrebările, cu îndoielile, pentru a rămîne totuși, cît de cît fericit ?...

— Mă ascuți ? întrebă *gospodarul*, observînd că tînărul inginer dădea semne de nerăbdare. Ori te grăbești la soție ? Ai lăsat-o singură ?

— Nu, bîigui el, citește, sau e cu Ardelenii...

— Bine, ai de grijă să n-o lași prea mult timp singură ! Muierile tinere, mai ales cînd așteaptă copii, sînt ca rîndunicile : zboară jos, forfecat, și simt, cu mult înainte, apropierea furtunii...

— Am înțeles. Mulțumesc. Spune mai departe ! îi ceru el.

— Cu toate că decizia tribunalului era clară, cu toate că am fost rejudecat în libertate, la Cluj m-au reținut din nou. Apoi, m-au trimis la închisoare, aici, în Arcud. Pînă în mai '49, cînd mi-au dat drumul și mi-au fixat domiciliul obligatoriu la Uioara...

— De ce te-au reținut, dacă nu erai vinovat ?

— Nu știu. Mă întrebau mereu cum de-am scăpat, pe cine-am mituit, de n-am ajuns, ca alții, pe front, în Transnistria ?

— Și ce le răspundeai ?

— Că n-am primit ordin...

— Mda, făcu Veanu. Văd că numai *ordinul* era, pe vremea aia, dumnezeul dumitale...

— Păi, cum ? Ai pomenit dumneata un militar adevărat care să n-asculte de ordine ?

— Depinde cine le dă...

— Întotdeauna, numai superiorii ! dori *gospodarul* să pună capăt acestei noi tentative a inginerului de-a ieși din matca mărturisirilor care nu-și mai putea lărgi marile. Așa că, reluă Petre Câmpeanu, în celula mea de-aici, de la Arcud, am stat cu unii foști colegi, sau profesori de-ai părintelui-contabil Liviu. Așa-i ziceam noi, mai la început, *răspopitului*. Unul era protopopul Caba, din Alba-Iulia. Altul, protopopul Felecan, din Turda. Iar altul, tot protopop, Someșanu, din Năsăud. Mai erau acolo și un profesor de teologie, absolvent de la „Propaganda Fide“ din Roma, și alți doi preoți, de numele cărora nu-mi mai aduc aminte. Toți erau reținuți, dar necondamnați...

— De ce ?

- Din cauze politice...
- Adică ?
- Ziceau că-s naționaliști...
- Dar ce spuneau, ce făceau ? Că chiar de florile mărului nu cred că erau capabili românii să se închidă între ei !
- Adevărat, le mai puneau în cârcă și motive religioase. Ziceau că fac propagandă contra ortodocșilor...
- Și cum te descurcai, sfinte Petre, printre atîția teologi ?
- Cu popii mă descurcam mai ușor. Ei se încăierau între ei, mai ales pe tema catolicism-ortodoxism. De obicei, în discuțiile astea, pierdea ortodoxul. Ceilalți erau mai mulți. Nu puneau la vot, dar aveau majoritatea...
- Și ? Cu popii ăștia începeau și se terminau toți „dușmanii poporului“ ?
- Ba nu, mai erau acolo și legionari... Ăștia erau fanatici. Învățau toată ziua, între ei, limba germană. Și ne băteau la cap s-o învățăm și noi...
- De ce ?
- Sperau, erau convinși, că Germania se va ridica într-o zi în picioare și va veni peste noi să-i elibereze. Dacă încerca cineva să-i contrazică, să le spună că n-au înțeles nimic din ce s-a întîmplat cu nemții, erau în stare să-l ucidă. Din cauza lor, a legionarilor, ne țineau tot timpul închiși în celulă. Slujitorii Arhanghelului vedeau și ziua și noaptea numai cai verzi pe pereți : revolte, răsturnări, asasinate, întoarcerea țării cu fundu-n sus...
- Și dumneata ce făceai ? Ce le ziceai ?
- Tăceam...
- De ce ? N-aveai ordin să vorbești ? îl înțepă Veanu.
- Nu, acolo nu mai era vorba de ordin, ci numai de frică. Dacă deschideam gura, erau în stare să ne omoare... Nu ziua, ci noaptea în somn... La nevoie, însă, atacau și ziua...

— Hei, nici chiar așa !

— Ba chiar așa ! Pe protopopul din Alba-Iulia, care-a fost chemat, într-o zi, la interogatoriu, cînd s-a întors în celulă și l-au văzut că are degetele pătate de cerneală, erau să-l sfîșie. Se temeau de declarații scrise, de dezvăluiri, de desconspirări... Atunci, cu toată frica, am sărit la ei, am intrat în încăierare... Aveam ceva mai multă putere în trup decît teologii ăia, prăpădiți de războaiele lor religioase...

— Și ? Nu te-au omorît ?

— Cum vezi, nu ! Cînd m-au scos, într-altă zi, pe mine la interogatoriu, și m-au văzut legionarii cu degetele pătate de cerneală, au sărit și m-au apărut popii. Altfel, îmi făceau de petrecanie... Gardienii nu se băgau. Ne ziceau la toți *bandiților* ! și își vedeau de treabă. Erau băieți tineri, păreau speriați...

— De cine ? De legionari ?

— Nu știu. Poate numai de ziduri. Între două lupte de-astea, mie îmi era mereu foame. Pe-atunci arătam încă tînăr, eram sănătos. Primeam, în fiecare lună, un pachet de alimente de-acasă. Biată maică-mea, fie iertată, venea pe jos pînă la poarta închisorii. De la Sădești avea de mers numai 4—5 kilometri. Dar nu știu de unde strîngea, de unde căra ea în spate 5 kilograme de pîine, zahăr, slănină și țigări. Și cel puțin dacă mi-ar fi rămas mie ! Dar de cum intram cu ele „la comun“, mi le hărtăneau legionarii. Ei nu cereau, pretindeau, luau, amenințau. Făceau pe sfinții, dar se purtau ca boierii. Cînd înfulecau, pe mine și pe cei trei protopopi ne puneau să le cîntăm pricesne... Iar cînd scriam, o dată pe lună, carte poștală...

— Cui scriai ? Parcă spuneai că...

— Mamei, da, numai ei ! îl întrerupse bătrînul. Dacă aș fi încercat să mai scriu și altcuiva, la vreun neam mai apropiat, l-aș fi putut băga în bucluc. De aceea, m-am

ferit... Cînd scriam, zic, cartea poștală, legionarii mă obligau să cer numai zahăr și slănină. Ca să poată „rezista“ ei, 'tu-le Arhanghelul și destinul mamei lor, că, Doamne, mult m-au chinuit...

Deși nu-i plăcu începutul, Eugenia încercă să parcurgă întreaga predică scrisă de Liviu Ardeleanu și citită, probabil, de multe ori în fața poporenilor săi, după cum o arătau și foile îndoite la colțuri, soioase, ca de ceară. După ce le zicea zăpădenilor „iubiții mei fii sufletești“ — deci era clar că numai predică putea să fie — după ce se dezlănțuia într-o diatribă contra lăcomiei, idolul căruia i se închina bogatul din Evanghelie, cel care, stricîndu-și jîtnițele și hambarele mai mari voia să le zidească, pentru a strînge în ele tot grîul și toate bunătățile, nebunul carele striga sufletului său : „odihnește-te, mănîncă, bea, ve-selește-te !“ ; după ce mai arăta că și protopărinții noștri Adam și Eva și-au pierdut nemurirea fiindcă lăcomiseră la fructul oprit, la fel cum Isav, fiul lui Isaac, își pierduse dreptul de întîii născut numai pentru un blid de linte ; așa precum și faraonul lacom să stăpînească un popor străin a fost lovit de felurite plăgi, ca și Iuda carele, pentru arginți, din lăcomia pungii, s-a scos pe sine din rîndul apostolilor ; la fel cu bogatul și săracul Lazăr, prins și el de fiara ce îmbătrînește odată cu cei luați în stăpînire pînă la moarte ; după toate pildele acestea, înfățișate, desigur, pe larg, fostul preot de țară se lua de mîină — de data asta mărturisit, prin citate puse în ghilimele — cu scriitorul bisericesc Asterie al Amasiei, ca să-și poată duce ascultătorii, sau cititorii, pînă la capătul extrem al urii dezlănțuite împotriva acestui păcat periculos. „Lacomul — zicea textul — nu se bucură de bogățiile pe care le are, ci le caută pe cele ce-i lipsesc ; nu întrebuintează averile lui, dar stă cu ochii ațintiți la cele străine... Geme curtea

de lucrurile îngrămădite, dar nu se folosește de nici unul. Nimic nu-i în stare să-l încînte pe cel nesățios, ci casa lui este asemenea unui mormînt.“

Speriată de ultimul cuvînt, Eugenia se uită în jur, la camera mare, care nu prea gema de lucruri, dimpotrivă, i se păru goală, aproape pustie, ca și cînd nici masă, nici scaune, nici dulap nu mai avea. Dacă i-ar fi imputat și ei cineva că este o nesățioasă, aceasta s-ar fi putut întîmpla numai din pricina lui Veanu. Da, a lui, fiindcă era singura ei avere... Nu, se cenzură tînăra femeie, nu-l am numai pe el, sau nu în primul rînd pe el... Da, l-am simțit și pe *ce-lălt*, pe cel ascuns sub inimă... (Era, deci, limpede : visa un băiețel !) L-am simțit cum mișcă, nerăbdător să sosească, să umple cu plînsul și cu rîsul lui camera asta prea largă, și casa asta pustie de „oaspeți“... Sau, dacă nu, pe *cealaltă*, din oraș, cînd ne vom muta acolo, la bloc. Că doar n-o să stăm toată viața aici ! Ar fi caraghios să ne mai socotim „oaspeți“ și-n ziua cînd cel mic o să se țină copăcel-copăcel pe urmele noastre...

Terminîndu-și prea repede trista poveste despre colegul său nefericit, bănuind că numai niște tragice încurcături amoroase îl putuseră trimite la închisoare — fapt ce urma să-l cerceteze mai amănunțit — Liviu se socotea, și avea tot dreptul s-o facă, un om fericit. El, prin dragostea Savetei, se salvase la timp. Altfel, cine știe unde ajungea, ce putea să i se întîmple și lui ! De aceea, o ținea acum în brațe ca pe-o comoară căutată îndelung. Era lacom, fără să se simtă vinovat, nesățios ca un adolescent. Și ea, Saveta, răscolită încă de puteri sufletești adînci, verificate și călitate de timp, sub tensiunea energiilor sale trupesti, mereu treze, ca un vin ce fierbe a doua oară, sau a treia oară, și întotdeauna numai primăvara, cînd dă floarea viței-de-vie, se simțea și ea în al nouălea cer...

— Lasă-mă, Liviule, fii cuminte, să nu vină cumva Flavia, să dea peste noi...

— Și ce-i dacă vine ? făcu el pe indiferentul, pe cinicul. Doar și peste ea au dat atîția, și eu tot am iertat-o... E mlădiță păcătoasă din trunchiul meu...

...Cînd am fost eliberat, după iarna aceea fără foc, cu apa înghețată în gamelă, își urma *gospodarul*, tacticos, posomorît, calvarul vorbelor sale, am primit o hîrtie prin care mi se porunca să mă prezint la miliția din Uioara. „De ce nu mă lăsați acasă, la mama ? i-am întreat. La Uioara nu mai am pe nimeni...” „Nu se poate”, mi-au răspuns. „De ce ?” „Fiindcă, printre răsuciții ăia de țărani, poți deveni periculos... Mai ales acum, cu cotele, cu colectivizarea... La Uioara, acolo ți-e locul, printre muncitori, să te arate cu degetul !” „De ce ?” „Hai, nu mai întreba, mi-au zis, pleacă pînă nu ne răzgîndim !”

— Și ce-ai făcut ? Te-ai dus la Uioara ? Te-au arătat, într-adevăr, cu degetul ? se interesă Veanu.

— Nu, nu m-au arătat, că n-aveau de ce... Ți-am mai spus, să știi, muncitorii n-au stofă de temniceri...

— Dar cine are stofa asta ?

— M-am angajat muncitor-lopătar, la baza de recepție a cerealelor, evită bătrînul un răspuns.

— Dar acolo nu veneai în contact cu țărani ?

— Ba da, toată ziua. De-aceea m-am și gîndit, în aprilie '50, cînd au venit și m-au ridicat, că poate am spus vreo vorbă de milă vreunui țaran care își aducea acolo, pe fundul carului, ultimele boabe de grîu...

— Și ai spus ?

— Nu, din păcate, nu. Cu toate că a doua zi m-au dus cu mîinile legate la Sibiu... M-au închis într-o celulă specială, pentru cercetări. Un locotenent a început să mă în-

trebe tot despre Turda, Simeria, Timișoara... Eu le-am repetat pe toate cele vechi, ca la proces. Dar se pare că el și-a făcut un raport fals și l-a trimis la București. De ce ? nu mă întreba, nu știu. Slăbiciuni omenești. Susținea că n-aș spune adevărul. În felul ăsta am ajuns și în capitală. Împreună cu alții. Cine erau, nu știu, că n-aveam nici voie, nici poftă să vorbesc... Am fost încarcerat din nou, într-un subsol. După vreo două săptămîni de așteptare, m-au urcat la nu știu ce etaj, cu ochelari negri la ochi. Pînă sus, în birou, n-am văzut pe nimeni și nimic. Acolo, se afla un băiat tînăr, cam de vîrsta dumatile, tot așa de înalt. Avea vorba ardelenescă, dar nu de pe-aici, de la noi, ci mai din nord. Cred că din Țara Oașului. Era om învățat, cu judecată sănătoasă. Își făcea datoria, dar și-o făcea corect, nu țipa, nu mă amenința cu nimic. Mă ducea spre adevăr, din întrebare în întrebare, ca doctorul cînd te consultă. M-a pus să-i scriu totul și cred că am scris vreo sută de pagini...

— O sută ? De ce ? mormăi inginerul.

— Așa am primit ordin ! se grăbi să i-o ia înainte, să nu-l lase să-l persifleze din nou. Dar Veanu, de data asta, nu schiță nici cel puțin un zîmbet. Nu mai comentă nimic. Așa încît, *gospodarul* n-avu încotro, se văzu nevoit să continue : În celula din subsolul ministerului, m-am trezit iar cu onoruri deosebite...

— Ce dracu de onoruri, într-o celulă ? izbucni inginerul.

— Stăteam la masă, urmă Petre Câmpeanu, cu un fost episcop, cu un fost prefect și cu un fost comandor de marină... Adevărat, mai erau cu noi și niște foști activiști ai Partidului Muncitoresc Român, oamenii lui Pătrășcanu...

— Și ce făceați toată ziua, într-o societate atît de simandicoasă ? Iar se certau ortodocșii cu greco-catolicii ? Punînd întrebarea în felul ăsta, Veanu dădea dovadă de slăbiciune, de inconsecvență. Voia să evite, probabil, o discu-

ție despre „cazul Pătrășcanu“, pe care-l cunoștea din ziare, din explicațiile și discuțiile care se organizaseră, cu câțiva ani în urmă, în toată țara. Era, pentru el, un „caz închis“, o istorie publică, nu-l mai atingea atât de direct ca povestea *gospodarului*.

— Acolo nu se mai prea certau... Așteptam cu toții...

— Ce ? Tulburarea apelor, venirea Mîntuitorului ?

— Nu, tinere, ceva mult mai simplu și mult mai omenesc : o clarificare... Pe mine, pînă să studieze băiatul ăla tînăr, de vîrsta dumitale, cele o sută de pagini, m-au mutat în celula 24 de la Jilava...

— Și acolo cît ai stat ?

— Pînă cînd s-au citit, cîte una pe zi, o dată, de două ori, de cîte ori a fost nevoie, toate paginile alea. Adică, mai precis, în mai '51, am fost eliberat definitiv. Aveam asupra mea o dovadă pentru miliția din Uioara... Se spunea limpede că pot fi angajat în orice serviciu. Se vede treaba că băiatul ăla tinerel de prin Țara Oașului a citit el încet, dar a citit corect, a înțeles cinstit tot ce-am scris eu...

— Bravo lui ! se bucură sincer inginerul. Eram convins că un om tînăr nu putea proceda altfel, nici pe vremea aceea. Dar nu mi-ai spus, continuă Veanu, de ce onoruri te-ai mai învrednicit pe-acolo, în celula 24 ?

— Văd că îți vine iar pofta de glumă, după ce-ai aflat că m-au eliberat...

— Mai bine să glumească omul, decît să plîngă, replică Veanu. Era oare ceva de rîs în tot ce mi-ai spus ? Nu prea ! Te-am rugat să...

— Ba era, îl întrerupse *gospodarul*. Era norocul meu blestemat de-a mă trezi mereu în rînd cu niște „foști“, cu granguri mari, nu ca mine, un pîrlit. Fețe alese, oameni cu rosturi prin vechea Romînie... Închipuie-ți că, în celula aia de la Jilava, am ajuns „șef“ peste un fost primar general al capitalei, peste trei generali de divizie, opt colonei,

un fost primar al Ploieștilor, peste ofițeri de toată mîna, și peste cîțiva profesori, printre care unul Pepelea, fost deputat național-țărănist...

— Și ce fel de „șef“ le-ai fost?

— Un șef bun, corect și cinstit, crede-mă ! În calitatea mea — își dădu importanță *gospodarul*, sculîndu-se în picioare și măsurînd iar încăperea, cu pieptul scos înainte — aveam grijă în primul rînd să fie ordine și curățenie. Le împărțeam mîncarea cu polonicul. Fiecare venea pe rînd, dar ordinea o schimbam în fiecare zi. Cel dintîi ajungea cel de-al doilea, apoi cel de-al treilea, și tot așa, prin rotație, fiindcă primele polonice erau „grase“. Trebuia să mă îngrijesc, așadar, ca fiecare să ajungă într-o zi să se bucure de primul polonic. Pentru gamela mea am făcut o regulă specială : o aducea altcineva, fără să știu cine, ca să nu-mi pun mie mai mult, sau mai bun...

— Și ? Te-au recunoscut de șef ? Adică, ți-au confirmat cinstea și corectitudinea ?

— Dacă mă mai întrebi și de asta, înseamnă că mă socotești un om de nimic... Hai, lasă-mă, nu-ți mai povestesc... Am obosit...

— Vă supărați degeaba, îl luă politicoș inginerul, ca să-l îmbuneze. Abia acum își înțelegea setea nebună de-a afla totul, de-a vedea și cealaltă față a copilăriei, de-a descoperi încă și încă o dată lumea reală, universul care trecea cu mult peste hotarele fragile ale vieții sale, ale vieții Borceștilor, constituindu-se în istorie, în ani de zăpăc, de căderi și de urcușuri, în ceea ce avea, pînă la urmă, să se numească Revoluție. Își dădu seama că întrebările sale lucide, ironice, hărțuiala prietenească la care-l supuse pe *gospodar*, îl duruseră pe acesta mai mult decît putea bănuși. Se vede treaba că adevărul scos la lumină doare încă multă vreme, că cicatricile sufletești sînt aco-

perite mai mult de rouă decît de-o peliță rezistentă. Degeaba insistă să continue, *gospodarul* se încapățîna să rămîină, deocamdată, mut...

Hîrutiile *răspopitului*, din dosarul care fusese legat cu fundița albă, ca un cadou de nuntă, erau acum pe terminate. Eugenia, obosită de lectură, neliniștită de absența lui Veanu, dădu, la urmă, peste cîteva file, de fapt peste un capitol întreg, în fruntea căruia doamna Nuți scrisese, cu literele ei rășchirate, nervoase, de om disperat : „*Iată cum credea și cum mințea la început nemernicu !*“ Atît acuzația asta, cît și prima frază a însemnărilor trădau faptul că ideile respective fuseseră aruncate pe hîrtie de un popă tînăr, la începutul carierei, grăbit să spună anumite adevăruri care i se păruseră, probabil, greu de rostit, în forma aceea, la biserică, în fața zăpădenilor. „Unii pretind că nu există pe lume un soț mai bun decît acela care, înainte de căsătorie, a cîștigat în desfrîu „o vastă experiență“ a iubirii...“ Eugenia nu se gîndise niciodată la o astfel de chestiune, sau la o astfel de teorie. Ei i se păruse, încă din noaptea aceea primă, înecată în zăpezi, viscolită pînă la os, că îl cunoscuse pe Veanu de cînd lumea, că era și că fusese întotdeauna numai al ei, că se născuse odată cu ea, din dragostea aceea sfioasă și nebună. Oare să se fi înșelat ? O mai fi cunoscut el în intimitate, și alte fete ? S-o fi dedat, vorba popii, și la desfrîu, ca să cîștige experiență ?

Întrebările ar fi curs așa, la nesfîrșit, dacă ochii tinerei femei nu se opreau, intrigati de prima frază, la cea de-a doua și apoi la următoarele, toate alcătuite parcă de un doctor, nu de un teolog : „Această afirmație e ridiculă și absurdă, dovedind o gravă și primejdioasă neînțelegere a căsătoriei. Cîtă diferență între iubirea senzuală a desfrînatului și iubirea castă a soțului !“ Incapabilă să sesizeze

diferența aceasta enormă, deci fără să o preocupe în nici un fel, Eugenia avu o adevărată repulsie. Părintele Liviu constata că iubirea senzuală e numai cea strict trupească, în care bărbatul, fără nici un respect pentru femeie, caută satisfacția brutală a senzualității sale, cu mijloacele cele mai rafinate și mai mîrșave ale lăcomiei sexuale. „O legătură carnală, în care totul pare îngăduit numai ca să satisfacă animalitatea dezlănțuită.“ Pentru a nu întîrzia prea mult și asupra altor detalii, coborîte pînă la anatomic, în scopul de a face imprecizia împotriva poftelor pătimașe cît mai convingătoare, tînăra femeie poposi, cu vădit interes, la următorul pasaj : „Iubirea din căsătorie, nu numai că e de un nivel mai înalt, dar e și de altă natură : în ea, actul sexual e, pentru a vorbi astfel, *aristocratic*.“ Ei, drace, își zise Eugenia, cum mai vine și vorba asta ? ! Eu știam de la școală că tot ce ține, ca istorie și ca morală, de *aristocrație*, este decadent, pervers, sortit pieirii. O confuzie de termeni, da, asta trebuie să fie... Dar ia să vedem noi ce zice dumnealui mai departe : „În căsătorie se realizează iubirea dintre două persoane, iubire care se revarsă în actul material al împreunării. Afecțiunea și stima reciprocă îi conduce pe soți unul spre altul și legăturile trupești, cu toată deplinătatea lor, sînt făcute din delicate atenții.“

Dorul unor asemenea „delicate atenții“, care, pe cît i se părea, fuseseră mult mai bogate înainte de-a sosi în „raiul răspopiților“, o făcu pe Eugenia să se îngrozească la gîndul că, uite, de-acum încolo, starea ei specială, în care toate tentațiile se cenzurau automat de teama unor complicații pentru *el* (sau pentru *ea* adăuga, după anumite ezitări...), o vor face din ce în ce mai săracă, mai grijulie, mai puțin zvăpăiată. O maternitate precocă, gata să pună stăpînire deplină pe ființa ei, o alunga din urmă. Era obsedată de acest gînd neliniștit, chiar răutăcios, ca o limbă înspicată de șarpe... Oare va fi sănătoasă ? Va rezista la toate ? Oare Veanu o va iubi întotdeauna ?...

După o jumătate de oră, Saveta ieși din baie, simțindu-se ca în anii depărtați, învălmășiți, ai tinereții. Ca atunci când se scălda, printre rațele sălbatice, în apele reci ale Tăului. Liviu îi propuse să iasă puțin la plimbare, prin curtea lor uriașă, să meargă eventual pînă în oraș. Cine știe pe unde s-o fi rătăcit Flavia ? își spuse în sinea lui *răspopitul*. Era îngrijorat ca fata lui să nu calce cumva cu stîngul și pe-aici, unde îl cunoșteau toți oamenii. Desigur, mai uitaseră și ei vorbele vechi, îl prețuiau acum ca pe un om harnic, exigent și drept, săritor la necaz pentru oricine. Dacă Flavia ar fi călcat pe-alături, chiar acolo, în perimetrul unei curiozități de provincie, lumea ar fi fost, firește, înclinată să ia de la capăt și să dezgroape toate birfele și reproșurile vechi, să facă fel de fel de asociații... Și asta l-ar fi durut cel mai mult, mai ales că moartea preteșei Nuți nu trecuse chiar așa neobservată, în special la Blaj. Iar Arcudul nu se afla prea departe...

Cînd ieșiră afară, sub bolțile salcîmilor, cei doi simțiră în nări, dinspre Munții Apuseni, răsuflarea grea, amenințătoare, a unei furtuni de primăvară...

Într-un tîrziu, văzînd iar că telefonul nu mai sună, că directorul tot nu mai vine, *gospodarul* se uită îngrijorat la Veanu și apoi se hotărî să arunce din spinare ultimii bolovani, care-i împovărau cuvintele :

— Unii se prezentau la cazan totdeauna primii. Mai ales primarii și profesorii, ca să-i favorizez. Niciodată însă militarii, cum s-ar putea crede. Deh, aflaseră cu toții, pînă la urmă, că am purtat și eu cîndva trese... Aici se întreprinsese o clipă, dar văzînd iar că tînărul inginer nu-l mai întreabă nimic, *gospodarul* ținu să-l asigure : N-am admis, niciodată, favoruri ! Pentru asta, unii mă înjurau și mă dușmăneau... Mi s-a întîmplat o dată, o singură dată, că nu s-a ajuns mîncarea. Erau zece porții lipsă. Am bătut în

ușă și m-am plîns gardianului. Dar el, cap prost, m-a băgat la „neagra“, fără să mai stea prea mult de vorbă. Așa s-a aflat la Securitate, de unde-a venit un ofițer în verificare. Nu era băiatul din Țara Oașului, și mi-a părut rău. Dar m-a ascultat și mi-a dat dreptate. Tot el m-a chemat, peste cîteva zile, la birou. Credeam c-o să mă pună iar să scriu. Dar m-am înșelat, nu era așa. M-a întors iar pe toate fețele, în legătură cu declarațiile alea scrise și-apoi m-a întrebat ca din senin : îmi place, vreau să muncesc ?

— Și ? Te pomenești că i-ai spus că-ți place ? se trezi iar glumind inginerul.

— Bineînțeles ! Așa i-am răspuns ! Neam de neamul meu numai asta a făcut. Cum să nu vreau să muncesc ! Unde ? m-a întrebat el. Oriunde, am răspuns. Și astfel, în luna lui mai, pe 21, mi-au dat drumul... Era, țin bine minte. aniversarea Partidului Comunist...

— Te pomenești că de-acolo ai venit direct aici, în *raiul* ăsta, și că te-au primit cu steaguri roșii ? ! Veanu se simți în sfîrșit, liber, ușurat. Socotea că, de-acum încolo, poate să-l întrebe orice pe *gospodar*, fără riscul de-a-l mai supăra, de a-l sîcîi. Avea toate motivele ca, despuindu-l de adevăr, de adevărul lui subiectiv și trunchiat, să-l atragă spre el, spre vîltoarea asta incomparabil mai puțin agitată, care era secția zootehnică a IAS-ului. Dar oare setea lui de adevăr, de fața nevăzută a unor evenimente, nu cobora prea jos cu un asemenea gînd, cu o asemenea preocupare ? Nu semăna și asta a cădere din sferele înalte ale istoriei în orizontul asfixiant al pămîntului, al grijilor de fiecare zi ? Chiar dac-ar fi fost așa, Veanu se simți dator să insiste.

— Nu chiar, n-am venit direct în *rai*, făcu Petre Cîmpeanu. Am mai stat la Uioara, cu domiciliu forțat, pînă în '53, în luna mai. Atunci, da, m-au chemat aici, să lucrez cu ziua. Și-am venit, că eram mai aproape de casă. Puteam fugi s-o mai văd pe mama, care era bătrînă și slăbită tare.

Dar, mai ales, scăpam de praful ăla gros, de la baza de recepție, și de lacrimile țăranilor...

— Dar cu directorul, cînd v-ați cunoscut ?

— În '56, după ce mi-am primit pensia militară. Atunci a avut și el curajul să mă angajeze definitiv aici, cam peste capul celor de la „cadre“. Încă nu era șef, dar la meserie îi bătea pe toți inginerii. Și-a luat, săracul, o răspundere grea cu mine ! Nu de alta, dar începuseră să mai bată la poarta *raiului* și alții de seama mea... Mai întîi Gheorghe Badea... Apoi, mult mai tîrziu, *răspopitul*, zăpădeanul vostru, de pe urma căruia s-a ales și gostatul cu porecla... Dar uite, frate, că tot nu mai vine șeful ! Nici nu dă telefon... Numai de nu i s-ar fi întîmplat ceva rău pe-acolo...

— Auzi, zise Veanu, ridicat în picioare. Dacă nu-mi spuneai dumneata tot ce mi-ai spus în seara asta, cine știe cîți pureci mai făceam și eu pe-aici... Aș fi fost un om mai slab...

— Nu cred, îi replică, fără ezitare, *gospodarul*. Dacă nu te simțeam cine ești, nu-mi puneam eu sufletul în palmă, crede-mă. Mai ales că ai încercat mereu să mă încolțești. Dar pentru că știu de unde-ai venit și ce-ai lăsat acolo...

— Oricum, nu dintr-un fel de iad, ca dumneata, zise tînărul, ștergîndu-și cu batista mototolită fața palidă, transfigurată. Dar de lăsat, tot am lăsat și eu ceva...

— Ești prea tînăr, ca să fi lăsat acolo o altă dragoste decît asta pe care-ai adus-o aici...

— Adevărat, recunosc. Dragostea am adus-o cu mine... Acolo am lăsat numai umbra ei...

— Ieșind afară, în aerul mirosind a furtună, Veanu începu să cerceteze, cu priviri neliniștite, cerul încărcat de nori grei, tîrîtori. De aceea, nu observă decît tîrziu, la lumina

aruncată de geamurile vechiului castel, silueta mișcătoare a Flaviei. Fata se întorcea din oraș, cu pași rari, de om calm, liniștit. Ei nu-i fugea timpul din față, nu-l simțea condensat în nici o mișcare agitată, febrilă. Timpul trecuse, pentru ea, prin toate stările, nu mai avea nici un chip, i se întindea neutru, impasibil, la picioare. Flavia îl observă, în sfârșit, pe tânărul acesta buimăcit, frecîndu-se la ochi.

— Bună seara, tov inginer ! zise Flavia, încetîndu-și pasul.

— Bună seara, răspunse Veanu, surprins de glasul ei cu rezonanțe depărtate, din copilărie. Ia uite, dom'le, cine se plimbă prin *rai*, la ora asta !...

— De, i-o întoarse, fără ezitare, fata. Unii cu ședințele, alții cu plimbarea. Fiecare cu singurătatea lui. Ca duminica...

— Ei, na, făcu inginerul, apropiîndu-se de ea și continuînd, alături, drumul printre salcîmii aceia înalți, tutelari, spre „casa de oaspeți“. Mă crezi un birocrat, un trăznit oarecare, dacă îți închipui că țin ședințe și duminică seara. Acum, cînd de-abia am sosit, cînd nu cunosc încă bine pe nimeni... Nu, domnișoară Flavia, dacă vrei să știi, am fost doar pe la *gospodar*, să-l întreb de sănătate... E un om grozav, crede-mă ! Un stilp vechi, dar solid, al acestei bagdadii, sub acoperișul căreia, ne place sau nu, va trebui să trăim de-acum încolo... Sau, pe dumneata, ca simplă excursionistă, nu te interesează lumea asta extra-urbană ?

— Rîzi de mine, zise Flavia. Parcă n-ai ști că vin din Blaj, nu din Brașov, ca alții...

— Știu eu de unde vii, se grăbi să-i răspundă inginerul. Știu și de unde vin alții... Aici, problema nu e de unde venim, ci dacă rămînem, și cît rămînem ? !... A fi sau a nu fi în agricultură !...

— Te înșeli, îi replică Flavia. Problema e : a fi sau a nu fi singur... Aici, în agricultură, la Blaj, la Brașov, sau chiar în lună...

Veanu nu apucă să-și adune gândurile, după replica aceasta surprinzătoare, nici să-și pregătească răspunsul, că, din partea opusă, se auzi vocea Savetei, apoi vocea baritonă a lui Liviu Ardeleanu. Porniseră și ei, ca niște tineri îndrăgostiți, să înfrunte întunericul nopții de primăvară...

— Te pomenești că...

— Ce ? întrebă Veanu.

— Nimic, se resemnă repede Flavia. Se afla față în față cu tatăl său și cu Saveta, mama vitregă...

Acest „nimic“, rostit de ea oarecum în descumpănire, fu receptat de Liviu cu o încordare suspectă. Parcă fata lui ar fi încheiat o frază dubioasă, care ascundea cine știe ce taine, sau noi proiecte de întâlniri nocturne. De aceea, *răspopitul* exclamă, ca în fața a doi răufăcători :

— Ce-i cu voi, la ora asta ? De unde veniți ?

Surprins de severitatea tonului, Veanu se dezmetici, totuși, mai repede și-i răspunse :

— Fiecare de la ale lui...

— Aleluia, adăugă Flavia, care intuise bănuielile tatălui.

O tăcere stîmjenitoare își făcu loc, pentru cîteva clipe. Tot Flavia era cea chemată să o risipească :

— Nu-i ce crezi dumneata, tată ! Ne-am întîlnit din întîmplare, acum două minute... Nici n-am apucat să ne spunem bună seara...

— Dar de ce, unde și cum v-ați întîlnit ? stăruie el, cu o voce neobișnuit de severă.

— Lasă oamenii în pace, Liviule ! interveni Saveta. Ce ai cu ei ? Ce ești tu, contabil, ori popă ? Că mereu le încurci...

Veanu începu să rîdă. Era un rîs nervos, strident, nefiresc, care îl derută pe *răspopit*.

— Bine, făcu el într-un tîrziu, cu aere de om învins, resemnat. Vezi, Veanule, c-ai lăsat-o singură acasă pe Eugenia și i-o fi urît...

— Nu chiar singură, îndrăzni din nou Flavia.

— Dar cu cine ?

— Cu predicile tale din tinerețe... cele confiscate de mama, la Zăpadia...

Cuvintele ei îl năuciră pe Liviu. Alertată, Saveta se temea să nu înceapă cumva, acolo, în mijlocul parcului, o încăierare de familie. De aceea, firea ei sensibilă, intuițiile ei sănătoase o făcură să intre în joc :

— Nu-i nimic, fiți liniștiți, nu se supără nimeni...

— Noapte bună ! făcu Veanu, grăbit să iasă din situația asta curioasă, în care îl aruncase iarăși viața, aflată parcă mereu la pîndă, numai și numai să-i creeze lui dificultăți. Noapte bună ! Ne vedem mîine !

„Lașule !“ îi veni pe limbă Flaviei să-i strige. „Fugi, fricosule ! Ești și tu ca toți bărbații... Mă lași aici, pe mîna judecătorului... Să creadă că, într-adevăr, cine știe unde-am fost împreună și de ce ne-am întîlnit...”

În timp ce Veanu se depărta, grăbit spre „casa de oaspeți“, îngrijorat nu de singurătatea Flaviei, ci de-a Eugeniei, Liviu își luă fata la braț, cu o tandrețe neobișnuită, care o surprinse și pe ea și pe Saveta.

— Iartă-mă, draga tatii ! N-am vrut să spun decît că...

— Știu, îl întrerupse fata. Să nu mă înhăitez cu el, să nu-i stric casa...

— O, doamne, cum vorbești și tu ! interveni din nou Saveta, în timp ce Liviu tăcea cu subînțeles.

— Mîine plec, îi amenință Flavia. Decît să mă bănuieți și voi, la orice pas...

— Nu te bănuiește nimeni, încercă s-o mîngîie Saveta. Vezi, Liviule, n-ai avut de lucru, te-ai apucat să pui în-trebări, ca popa la biserică. Ai uitat că înainte de-a rămîne Flavia cum a rămas, după fuga noastră...

— Cum am rămas ? întrebă, rece, arțăgoasă, oprindu-se în loc, fata.

— Ei, așa, singură, adică...

— Să plece, se trezi vorbind *răspopitul*. Decît să le strice casa...

— Taci, Liviule, se răsti Saveta la el. Nu vezi că spui prostii ? ! Ce ai cu ea ? Ai chemat-o la noi s-o jignești ? Reculege-te, frate dragă, îl luă ea ca în predicile lui de altădată. Înțelege că fata noastră — apăsă pe aceste cuvinte — a venit aici de dragul tău, nu al altcuiva... Un tunet mocnit, clocotitor, se anunță din direcția Munților Apuseni, întrerupînd-o. Femeia o strînse puternic de braț pe Flavia, cu un gest de ocrotire. Apoi îl apucă și pe Liviu de mîină și-i trase, astfel, în grabă, pe amîndoi, spre casă. Haideți, să stăm noi liniștiți de vorbă, să bem un pahar de vin, să vedeți că dragostea dintre voi e mai tare decît toate bănuielile...

Flavia se pomeni plîngînd. Nici ea nu știa de ce. Se lăsă dusă, parcă pe sus, de Saveta, care îi arătă încă o dată că nu avea în ea nimic de mamă vitregă. Liviu, în schimb, tăcea din nou, posomorît, ca întors dintr-o altă viață, de care nu voia să-și mai aducă aminte.

Acasă, Eugenia nu dormea. Îl așteptase pe Veanu, cu un calm și cu o răbdare de care se mira ea singură. Închisese geamurile dinspre parc, în care jucau acum reflexele sîngerii, ca dintr-un cuptor de var, ale fulgerelor.

— Bine c-ai venit ! zise ea. Dacă mai întârzieai puțin, mă îndrăgosteam de părintele Liviu... Cel din predici, adăugă îndată, citind uimirea ce se instalează pe fața soțului.

— Na-ți-o frîntă că ți-am dres-o ! îi răspunse Veanu, cu o vorbă uitată, din satul lor.

— Nu glumesc, insistă Eugenia. Uite, vezi cîte hîrtii am citit ? Și toate scrise de mîna lui... Să știi, Veanule, că popa de la voi își puna o mie de întrebări, mai multe decît îmi pun eu acuma... Încearca să descopere frumusețea din sufletul omului și fericirea...

— Și le-a descoperit ? aruncă, voit banal, inginerul.

— Nu știu. Asta aș fi vrut să-l întreb pe el. Dacă nu ți-e prea foame, poate mergem împreună la ei... Doar e duminică seara...

— Mi-e foame, zise Veanu. Și, pe deasupra, o să ne apuce și ploaia...

Eugenia înțelese repede că soțul său nu era prea entuziasmat de ideea unei vizite la Ardeleni.

— Să-ți încălzesc laptele ? îl întrebă ea.

— Nu. Îl beau rece. Știi, continuă Veanu, scoțîndu-și laptele din frigider, în după-masa asta am descoperit un om...

— De, fiecare cu descoperirile lui. Cine e ? Sper că nu-i vorba de Flavia...

— Nu, nu te speria... E vorba de *gospodar*, de aghiotantul directorului... Omul ăsta a trăit atîtea într-o singură viață, cît alții în zece...

— Nu înțeleg...

— O să-ți povestesc cînd vom avea timp... Dacă a rezistat el la toate încercările, singur-cuc, numai din dragoste pentru luncile și pentru dealurile astea din jur. Înseamnă că mă pot bizui pe el... Cred că, împreună cu el, o să-mi fac rost de oameni buni, pentru necazurile cu vitele... Mîine dimineată îl cer de la director, dacă se întoarce de la Cluj...

— Dar ce caută la Cluj ? se interesă Eugenia.

— Ce-am găsit noi aici, zise el. Liniștea...

— Cum ?

— Așa bine. Liniștea oricărui bărbat serios stă ascunsă în drumurile nevestei...

— Și liniștea nevestei unde s-ascunde ?

— În neliniștile soțului... Cînd acesta e prea liniștit, devine plicticos, ori dă de bănuț...

— Interesante lecții îmi ții ! N-ai uitat că mai sînt încă o elevă. Și nu una oarecare... Una dornică, obligată chiar, să învețe. Într-o iarnă și-o primăvară, cît altele în zece...

— Nu înțeleg, fu rîndul lui Veanu să facă pe nedumeritul. Ce mai ai tu de învățat, Jenico, mai ales acum, în primăvara asta ?

— Multe. Și în primul rînd, să mă dezbrac de simțuri...

— Ce-o mai fi și asta ? rămase perplex inginerul. Te pomenești că te-ai îndrăgostit, într-adevăr, de predicile *răspopitului* ! ?

— Nu de el e vorba, Veanule ! Numai de mine, de neliniștea mea...

— Ce neliniște ?

— Cea de duminica, și cea de toate zilele, zise ea. Se lipi, cu o grabă speriată, de trupul lui pe care îl crezuse obosit, indiferent, mai puțin înclinat spre „delicatele atenții“ de altădată. Avusese impresia că întoarcerea lui Veanu la rădăcina lucrurilor, la rosturile pămîntului, care stăpîniseră tiranic firea și viața părinților, a strămoșilor lui, însemna o îndepărtare treptată de gingășia, de catifelarea dragostei, o incompatibilitate cu universul lucrurilor mici, strînse într-o cameră intimă, fie ea și de mărimea celei de la „casa de oaspeți“, cu aerul ei improvizat, ca un hotel de tranzit.

Era numai o impresie. Oboseala lui Veanu era înșelătoare. Trupul său semăna cu văzduhul mocnit al nopții de primăvară, strîns acum în brațele fulgerelor.

— Lasă-mă, gemu ea într-un tîrziu. Tu ești în stare să...

— Să ce ? o întrerupsese Veanu.

— Să te bați cu *cel mic*, pentru amărîtul ăsta de trup. Pare c-ar fi o catedrală, nu un sălaș al păcatului...

— Îl omor pe *răspopit* ! exclamă inginerul, în timp ce o mîngîia pe față cu degetele sale aspre, înfrigurate. Îi ard toate hîrtille ! Nefericita asta de Flavia n-a avut altceva de lucru decît să le aducă aici, și să te ferească pe tine cu ele...

— Dacă o să le citești și tu, nu le mai arzi !

— Nu le citesc, fiindcă le-a ascultat bunicul meu de o sută de ori, pe fiecare. Și bunica. Și mama. Mi-e ruginit sufletul de amăgirile lor...

— Frumoase amăgiri ! oftă Eugenia, în timp ce se ridică de pe pat și se grăbi să deschidă geamul.

Fulgerele se apropiaseră la doi pași. Duhul furtunii agita parcul. Stropi mari, cît ouăle de păsări, începură să se spargă de frunze, de copaci, de zidurile casei, de cercevelele ferestrelor. Totul părea o descleștare nervoasă, leagănul unui somn viitor, adînc, purificat de orice amintire.

Dimineața, *gospodarul* îl luă la zor pe directorul său adorat :

— V-am așteptat ieri, pînă seara tîrziu. Nu singur, cu inginerul ăsta nou, de la zootehnie...

— Dar de ce ? El n-avea ce face în sfînta zi de duminică, decît să m-aștepte pe mine ? De ce și-o adus nevasta, copila asta, cu el, ca s-o neglijeze ? se burzului Petre Spineanu.

— Nu știu de ce și-o adus-o, nu știu de ce v-o așteptat, nu știu de ce n-ați venit, știu numai că are ceva important să vă spună. Da, chiar în dimineța asta, ceva legat de mine...

— Ei, drăcie ! Ce-o mai fi și asta ? Nu cumva să te promoveze șef peste grajduri ? Să scape el de porecla predecesorilor ?

— Nu știu... Adică, nu cred... Mi-a zis c-ar vrea să mă trimită pe sate, să-i fac rost de oameni buni...

— Și dumneata vrei ?

— De vrut vreau, dar nu știu dacă nu l-oi dezamăgi...

— De ce ?

— Păi, cei bătrîni sînt morți, iar pe cei mai tineri nu-i cunosc...

— Dacă le-ai cunoscut părinții, îi cunoști și pe ei ! Ia-te după mirosul cașului și-al plăcintelor cu urdă, o întoarce, în felul său amuzant, directorul.

— Bine, să vină el să mă ceară, și-apoi mai vedem ! Dar dacă-mi dai drumul, pe cine-aduci în locul meu ? vru să-și dea importanță *gospodarul*.

— Nimeni nu-i de neînlocuit ! răspunse în doi peri directorul.

— Adevărat, conveni celălalt. Nimeni. Dar eu tot aș vrea să știu pe mîna cui vrei să lași cheile împărăției ? ! Cui să predau toate hîrtoagele astea ?

— Cred că *răspopitului*... Dacă tot mi-am auzit vorbe, toată viața, din cauza voastră, cel puțin să mă ajutați cînd mi-e greu...

Petre Câmpeanu prinse repede sensul acestei mărturisiri, la care, într-un anumit fel, se aștepta.

— Un ajutor mai mare, în privința asta, vi l-ar putea da fata lui Ardeleanu. Domnișoara Flavia...

— Hai, lasă-te de glume !

— Nu glumesc deloc ! Dac-o să audă madam Spineanu că v-ați angajat o secretară tânără, cred că părăsește Clujul și se mai adună pe-acasă...

Directorul n-apucă să-i mai răspundă. Tocmai intră pe ușă tânărul, noul său colaborator, inginerul Octavian Borcea. Era îmbrăcat într-o salopetă, încă proaspătă, neîmbibată de mirosul grajdurilor. Dădu bună dimineța și din câteva cuvinte ajunsese la ce-l interesa :

— Dacă mi-l dați pe *gospodar*, rămîn la ferma zootehnică, dacă nu...

— Vezi, știam că o să mă ameninți !

— Cu ce ?

— Cu plecarea...

— Nu de plecare voiam să zic, ci de sectorul mecanic, de meseria mea... Acolo cred că m-aș descurca și fără tovarășul Câmpeanu. Dar la vite...

— Bine. Facem târgul. Ți-l dau pe *gospodar*, dar numai cu împrumut. Și condiționat : în două săptămîni, să-mi prezinți un plan de bătaie ! Cum, în ce fel, și în cît timp vei pune pe picioare ferma...

— Primesc, se învoi repede Veanu. M-am gîndit, n-am stat eu chiar degeaba în zilele astea...

— Fă cum vrei, fă ce crezi. Sînt convins că ai capul tău, n-ai venit la noi cu unul de împrumut...

— Cum de-mprumut ? se miră *gospodarul*, care, contrar obiceiului său, nu ieșise din cameră la intrarea tînărului inginer.

— Așa bine, pur și simplu de împrumut ! insistă el, mai mult pentru inginer. Am mai avut și de-ăștia... Dar aici, la noi, fiecare trebuie să răspundă cu capul de ferma lui, adică a statului, mai bine zis a tuturor... Așa cum răspund, cum am răspuns întotdeauna și eu cu capul, de voi, de toți... De-aceea, frate Veanule, aici nimeni nu face, nu poate face numai cum îl taie capul...

— Că i se taie capul ! continuă, rîzînd, jocul acesta de cuvinte inginerul.

— Nu i se taie — replică Petre Spineanu — dar dacă nu se sfătuiește cu ceilalți, cu noi toți, și-o încurcă, atunci nu va sări nimeni să-l scoată din rîpă. Cu atît mai puțin să-i pună pe frunte cununi de lauri...

— Am înțeles. Știu eu de unde să încep... Da, știu ce să fac, înainte de-a mă prezenta la examen în fața consiliului zeilor...

— De unde ? Ce faci ? se interesă directorul.

— Încep de la pivniță... Da, nu rîdeți ! De la șeful fermei viticole. *Poetul*, cum am auzit că-i ziceți pe-aici. Fiindcă, bag de seamă, nimeni nu scapă fără o poreclă. Nu-i el secretarul de partid ?

— Este, zise directorul. Și încă ales doar cu un singur vot împotrivă : al său... Așa că, fă cum îți place ! Ia-l pe *gospodar*, du-te la *poet*, du-te unde vrei, numai peste două săptămîni să nu-mi vii cumva cu mîinile goale, că-ți faci neamul de rîs !

— Bine. La revedere, se grăbi Veanu să iasă, pe sub bolțile adînci, la lumina purificată de-afară. Aerul era încă umed, fragil, ca un cristal abia scos din cuptoarele furtunii.

— Va să zică, mă trădezi, *gospodarule* ! îl apostrofă cu simpatie directorul, după ce tînărul Borcea închise ușa masivă în urma sa.

— Ba, nu ! Nu-i vorba de nici o trădare, de nici un aranjament ! îi răspunse omul. M-am gîndit eu mult. Dacă plec, așa, pentru o bucată de vreme, vă ajut, nu vă trădez ! O s-o angajați, cum v-am propus, pe Flavia, fata *răspopitului*, și-o să crape doamna Spineanu de ciudă...

— Fugi, frate ! Las-o baltă, că n-am nici un chef să fiu prins între două focuri ! Mi-e destul unul. Mai ales că nu-i tras cinstit, din față...

— Ascultați-mă pe mine, că-s om cu părul cărunt. Iar meseria *dinainte*, cum știți, m-o făcut să cunosc cazuri multe. Da, chiar de cucoane mai mari, și mai date dracului ! Nici o armă nu sperie mai rău, tovarășe director, pe-o femeie de vîrsta doamnei Spineanu decît apariția unei alte femei, mai tinere...

— Lasă, nu te avînta prea tare ! Am auzit eu că nici fata lui Ardeleanu nu-i chiar ușă de biserică... Ba, dimpotrivă, se zice c-ar fi întors pe dos tot Blajul...

— Să-i fie de bine, că-i tînără ! Ce-a fost, Dumnezeu cu mila ! Dar odată intrată aici, în subordinele dumitale, s-a ars, s-a zis cu zburdălnicia ! Păi, cum ? Dacă ne-ai făcut dumneata oameni pe noi, pe niște „foști“...

— Care voi ? se miră directorul.

— Eu, Badea, *răspopitul*... Chiar și Saveta...

— Ascultă, las-o dracului de vorbă ! Dacă se mai răs-pîndește acum și părerea asta, cum că m-aș fi ocupat eu, nu Liviu, de nevastă-sa, o să mă duc la șefi, la județ, să-mi dau demisia...

— Ba să nu faceți una ca asta ! Că-i pe degeaba și pe nedrept ! îl întrerupse *gospodarul*. Ascultați-mă pe mine : angajați-o chiar și temporar, pe Flavia ! Și-o să vedeți cum se lecuiește doamna Spineanu de balerinul ei... Că de ea, de Flavia, o să se milostivească, n-aveți grijă, careva din tractoriștii noștri... ori unul din șoferi, c-avem destui neînsurați... Da, vă asigur, o să-l auzim repede pe *răspopit* cîntînd „Isaia dănțuiește...“

— Amin ! făcu directorul. De miine poți pleca... Voi vedea eu cum mă descurc, treaba mea. Deocamdată, cheamă-l la telefon pe șeful fermei numărul cinci, să-i spun ceva !

— Îl chem, dar la ora asta, cum știți, e pe cîmp...

— Așa-i, ai dreptate. Mă duc eu acolo. Pe la prînz o să fiu înapoi. Cheamă-l pe Liviu, să stăm de vorbă...

Ferma viticolă își avea sediul la Cernut, sub botul dealurilor, dincolo de Mureș. O despărțeau aproape doi kilometri de castelul vechi, în care se instalase, încă de la început, direcția IAS-Arcud.

— Cine-a hotărît așa, adică să ne țină mai la distanță de castel, zise *poetul*, care nu era altul decît inginerul viticultor Gheorghe Bucur, cine-a hotărît așa, a fost un mare inspirat !

— De ce ? întrebă Veanu, rămas în pragul clădirii noi, cu cerdac în stil brîncovenesc. Pe sub bolțile acelea se intra în pivnițele adînci, pline de numeroase butoaie, de toate mărimile, somnolind acolo ca hipopotamii.

— Fiindcă se păstrează, astfel, distanța potrivită între pivniță și directorat. Între pahar și judecata sănătoasă...

— Și cine-a hotărît ? insistă, ca un școlar, Veanu.

— Ei, cine ? Se vede că ești neofit. N-ai de unde să-l cunoști. Părintele gostaturilor, cel cu *rentabilizarea*. Da, el, cel care-a băgat pe toți oamenii capabili în posturile lor...

— Nu-l știu, n-am auzit...

— Era iute la mînie, dar drept. Și-a făcut mulți prieteni, dar și mulți dușmani. Uite, din mine și-a făcut un discipol, un admirator. Fiindcă, să știi, cunoștea rostul vinurilor și-al viei, mai dihai ca un poet ! Păcat că nu știa să bea, să tăifăsuiască...

— Să fie ăsta tot răul ! zise noul venit. Dar, ezită el o clipă, dumneavoastră de ce vă spun oamenii *poetul* ? Scrieți cumva poezii ? Sau...

— Vezi, îmi place că mă întrebi, că nu te iei după alții, fără să știi despre ce este vorba. Nu, îți răspund, nu sînt poet, nu scriu poezii, nici cel puțin nu sînt un om cu capul în nori...

— Altfel nici nu v-ar fi ales...

— Ce ?

— Secretar...

— Nu știu. Cred că numai dacă eram un pic poet, numai atunci meritam, cu adevărat, să mă aleagă... În funcția asta, crede-mă, dacă n-ai ceva din entuziasmul poeților, te faci de rîs...

— Bine, dar poeții sînt triști...

— Altfel n-ar fi poeți ! Ar deveni cu toții niște simpli lăutari, sau textieri de-ăștia de muzică ușoară, de care se iau mereu ziarele... Nu din pricina asta mi se trage mie porecla. E pur și simplu o datorie pe care trebuia s-o plătesc satului în care-am văzut lumina zilei. Leagănul unui mare poet...

— Ce sat ?

— Lancrămul !

— Păi, acolo e înmormîntat Lucian Blaga...

— Da, mormîntul... adică tot leagănul lui : „*Lîngă sat iată-mă iarăș, prins cu umbrele tovarăș...*“

— Știți, îl întrerupse emoționat Veanu, mă bucur că v-am întîlnit aici. Și mie îmi place mult Blaga, mai ales poezia lui *Domnițele*... Rostind cuvintele acestea, tînărul inginer simți în obraji o paloare rece, care urca spre frunte și curgea în broboane tulburi peste ochii împăienjeniți.

Urmărindu-l mereu din priviri, mai ales că tînărul din fața sa nu era unul ca oricare, *poetul* observă tulburarea, emoția care-l cuprinsese, și-l pofti în gura pivniței, sub bolta ce deschidea drumul scărilor :

— Haide, dacă tot stăm puțin de vorbă, să ne ferim de soarele ăsta puternic ! După ploaie, arde totdeauna cu o poftă prea mare ! Parc-ar fi soarele morților...

Imaginea aceasta îi dădu lui Veanu o a doua lovitură... Sub efectul ei, cobora treptele adînci și largi, pipăind mereu peretele, ca un orb ce nu-și cunoștea pînă acum infirmitatea.

— Vezi ? îl trezi Gheorghe Bucur din amețeala aceasta fulgerătoare. Vezi inscripția de deasupra ușii ?

— O văd, confirmă destul de tîrziu Veanu. Palid, concentrat, începuse să silabisească : „Intră cine vrea... pivnițerul, iese cine poate... răspunde la toate întrebările“.

— Am parafrizat, remarcă *poetul*, dictonul de la „Junimea“... Îl știi, nu ?

— Da, sigur, se bîlbîi Veanu, ștergîndu-și iar fruntea îmbrobonată, cu palma. Uitase să-și pună batista în salopetă. Umbra de sub boltă îi făcea bine. Începu să respire normal, astfel încît gazda renunță să-l mai întrebe dacă se simte rău.

— Ai făcut la zi, ori la seară ?

— Ce ?

— Liceul.

— La seară, la Blaj...

— Atunci trebuie că știi... Blăjenii au fost întotdeauna tari la română ! Dictonul ăsta, sau parafraza, zi-i cum vrei, mi-a adus, la început, o muștruluală bună. Da, venise un tovarăș de la raion, cică să mă cunoască, să mă îndrume... Era cam deștept el, nici vorbă ! S-a apucat să mă ia la întrebări de ce n-am scris în locul dictonului de la „Junimea“ lozinca noastră, înțelepciunea noastră cea de toate zilele : „Proletari din toate țările, uniți-vă !“.

— Și ? Ce s-a întîmplat ? întrebă, mai mult de politețe, Veanu.

— Nimic ! I-am răspuns că n-aveam de gînd să ținem aici, în pivniță, mitinguri. Numai butoaie, mai ales pe cele care nu sună a gol... A crezut că-l iau peste picior. De-aceea, ca să-l liniștesc, i-am propus, să schimb dictonul cu unul mai banal : „Totul pentru rentabilitate !“ Cuvîntul ăsta circula pe-atunci intens la secția noastră viti-colă, cum cred că a rămas încă și azi o problemă reală, urgentă, la ferma pe care-ți doresc, tinere, s-o conduci cît mai bine ! Dar, în sfîrșit, nici dictonul acesta nu-i plăcuse

tovarășului respectiv. Mormăi ceva de genul : „Dracu să-l ia de cuvînt burghez !“ Atunci i-am propus altul : „Sala de educație morală“.

— Și ăsta i-a plăcut ?

— Nu, bineînțeles ! Fiindcă dumnealui, principialul, venise cu damigenele goale în portbagajul mașinii...

Veanu începu să se amuze. Rîsul lui nu-i displicu deloc *poetului*.

— De-aici mi s-a tras și porecla și funcția, continuă Gheorghe Bucur. De la dictoanele astea. Și mai ales de la sfîntul Petre Spineanu. Uite-așa, insistă el, văzîndu-și oaspetele puțin nedumerit. Hîtru cum este, dumnealui, directorul, cînd lăudat, cînd criticat pe la raion, m-a propus, în toamna aceea, șeful fermei viticole. Apoi, tot la propunerea lui, m-au ales și secretar de partid, pe întregul IAS. Eram amărit, spun sincer. Știam ce m-așteaptă. Cum, omul lui Dumnezeu, m-a luat la zor directorul, nu-ți place ție să fii paznicul înțelepciunii ?...

— Nu înțeleg, îl întrerupse Veanu.

— Adică, șef peste pivniță, peste vinuri... Cred că știi, doar ești tîrnăvean, că de la vin încep toate înțelepciunile, toate nebuniile lumii... Și, în situația asta, mai respectă, băiete, rigorile muncii de partid !...

— Și pînă la urmă, ce-ați făcut ?

— Ce vezi ! De alegeri n-am scăpat. Directorul, dibaci, și-a scos pe masă toate argumentele. Iar oamenii m-au votat, nu s-au împiedicat de explicațiile mele. Nazuri, ziceau. Atunci, odată uns, am început să-mi înalț un zid de apărare.

— Cum ?

— Am scris pe pereții de la pivniță, pe butoaie, o mulțime de maxime, de aforisme.

— Ale dumneavoastră ?

— Nu. Ale marelui meu consătean...

— Și nu v-a criticat nimeni ?

— Ba da. Am avut însă noroc tot cu directorul. El, blăjean, ca dumneata, este îndrăgostit de literatură. Cunoaște versuri și în latină și în greacă, a făcut liceul pe vremea popilor... Nu-i vorbă c-a pătimit el pentru școala asta. Dar, ia hai să intrăm, dacă tot te-am făcut curios !

În pivniță, niște becuri mari lumineau intervalul dintre cele două șiruri lungi de butoaie, le făceau să semene cu două trenuri de cisterne, uitate în triajul acela subpămîntean...

— Lucrăm, zise *poetul*, n-avem o clipă de răgaz, contrar impresiei necunoscătorilor. Știi, pînă la cinci ani, vinurile sînt încă tinere, neliniștite. Fierb în fiecare primăvară, cînd dă în floare vița-de-vie. Așa că, trebuie să le tragem de pe drojdie, să le limpezim, ca, după îmbuteliere și expediție, să nu-i doară capul pe cei însetați, pe cei...

— Pe mine, simbătă seara, la petrecerea aceea improvizată, m-a cam durut, se plînsese Veanu, ca să vadă cum va reacționa treimea funcțiilor și poreclelor comasate în Gheorghe Bucur.

— Anume am dat vin mai prost, mai *tratată*. Ca să nu-și piardă nimeni capul, să și-l țină bine pe umeri...

— Mulțumesc, zise Veanu. Am înțeles parabola. Dar ia uitați, ce bar frumos, în stil românesc, aveți aici ! Păi, ziceați că...

— Da, ți-am spus. Eu nu alung oamenii, eu îi educ. Dacă tot coboară pînă la adîncimea asta, cel puțin să iasă la suprafață mai frumoși...

— Cum ?

— Învățînd tainele vinurilor. Să nu-și mai bată, apoi, niciodată joc de ele. Și, în paralel, discutînd sensul unor aforisme...

— Toate de Blaga ?

— Nu. A mai adăugat directorul și unele latinești, și unele grecești.

— Toate despre vinuri ?

— Nu, toate despre oameni !

În timp ce *poetul* se pierdu prin defileul nesfârșit al butoaielor, dînd o seamă de indicații tehnicienilor și muncitorilor care lucrau acolo cu pompe electrice, cu mari eprubete de laborator, Veanu începu să cerceteze dictoanele scrise pe pereți cu var. Apoi, pe cele de pe tăblițele negre, rezemate de butoaie, însemnate cu cretă albă. Iar la sfîrșit, pe cele notate direct pe doagele butoaielor. Se opri, mai întîi, la cuvintele care atîrnau deasupra mesei rotunde, înconjurată de scaune de lemn, cioplite în stilul celor de la „masa tăcerii“, a lui Brîncuși : „Lupta reușește mai ales acelor care iubesc mai mult lupta decît succesul.“ După aceste gînduri, directorul adăugase, în latinește : „Tulit alter honores“ (Virgiliu) Adică ? se întrebă tînărul inginer. Îți fură altul onorurile ? Ciudate împerecheri de gînduri ! Nu le putea încă înțelege, nici nu avea timp să le deslușească rostul, apropierea. Era grăbit. Își mută privirile, în fugă, de la perete la butoiul de-alături. Pe tăblița neagră, presărată cu litere de cretă, începu să citească : „Filozofia iederii : numai tîrîndu-te, te poți înălță !“ Iar dedesupt : „Prostul nu învață decît din întîmplări“ (Homer). Contrariat din nou, se îndreptă spre un alt butoi, uriaș. Pe doagele acestuia, sub datele ce indicau soiul de vin, anul culesului, tăria alcoolică și cantitatea de zahăr, se scria : „Soarta e o prăpastie în care cădem numai dacă privim prea mult în ea.“ O altă deviză nu mai încăpuse. În schimb, pe fruntea mamutului de vizavi figurau cuvintele latinești : „In vitium ducit culpae fuga“ (Horatiu). Pe acestea nu le mai pot tălmăci singur, se adresă Veanu *poetului*, care tocmai se îndrepta spre el cu două sticle vechi, prăfuite. Ei, cum ? făcu acesta. Sună aproape în românește. Ce fel de blăjean ești, dacă nu te descurci cu cinci vorbe latinești ? ! Mă încurc între greșală și viciu, răspunse Veanu. Adevărat, distanța e mică,

sensul exact însă este acela că fuga de greșeală duce la o greșeală și mai mare, preciză Gheorghe Bucur. Și-acum, hai să-ți fac cunoștință cu regina și cu regele vinurilor noastre ! Să nu crezi cumva că toate sînt de-o seamă cu cel de sîmbătă seara...

— Da, m-a durut capul... Părea un butoi de metabi-sulfit....

— Bravo ! Văd că te pricepi la medicamentele noastre...

— Ca orice tîrnăvean, răspunse inginerul, trăgînd mereu cu privirile spre tăblițele încă necitite.

— Uite, interveni *poetul*, arătînd cu degetul spre una din tăblițe. Aceasta îi surprinde, îi intrigă aproape pe toți cititorii : „Cele mai mari prostii nu le spun proștii, ci capetele mijlocii, care vînează după originalitate...”

— Pentru că cele mai multe capete sînt mijlocii, replică Veanu.

— La început, înainte de-a da peste cap cîteva pahare, nu-ți poți da seama. Examenul cel greu vine pe urmă...

— Deci, faceți aici un fel de teste...

— Nu chiar ! Mă uit și eu în sufletele oamenilor, că și ei mi-l scormonesc pe-al meu, adeseori, fără nici o milă...

— Atunci, înseamnă că și eu, cu vizita mea...

— Nu, îl întrerupse *poetul*. Să nu facem confuzii. Cred c-ai venit la mine trimis de director, în mod oficial, la...

— Nu, sări ca ars Veanu, nu m-a trimis nimeni, fiindcă...

— Ei, fie cum o fi ! Află că nu-mi pare rău, mai ales că am și eu un fel de deviză. Una împrumutată numai de la mama : „Cînd te întâlnești cu un om străin, e frumos să te prezinți tu mai întîi !” Deci, după ce ți-am spus toate cîte ți le-am spus, ar fi acum rîndul dumatăle... Nu în-

inte însă de-a ciocni un pahar la „masa tăcerii“. Să-i zicem și noi așa, cu toate că la ea se vorbește cel mai mult în pivnița asta...

— Știți, mi-e greu să beau vin, încep să îngaime Veanu. Azi-dimineață n-am înghițit decît lapte, așa, pe inima goală, ca în copilărie...

— Nu-i nimic, am eu aici în bufet o bucată de pîine. O să despărțim laptele de vin și paharul de pahar... Merele, ca metodă clasică, le folosim numai pentru degustările oficiale, cînd dăm note...

— Vă mulțumesc. Eu, sincer să vă spun, am venit aici numai ca să vă împărtășesc cîteva gînduri... Ca orice om necăjit, la început, cînd ia pe umeri o povară grea, și nu tocmai de bunăvoie...

— *Deocamdată*, sublinie secretarul. La început, grea, și nici de bunăvoie... Pe urmă, o să ți se pară că te-ai născut deodată cu ea... Ușoară, floare la ureche... O s-o faci cu plăcere, din toată inima... Vorba ceea : cine caută comori nu sapă decît în pămînt !

— Numai să nu dureze *deocamdată* ăsta prea mult. Știți, nu e meseria mea...

— Lasă, nu fi sperios ! Cine știe mulge țîța vacii și țîța viei este un om fericit !

— Da, poate că e valabilă zicala asta pentru țîța viei. Dar după cîte mi-am putut da seama, mulgătorii noștri se schimbă foarte des și țîța vacii înțarcă... Dacă ar fi numai una, n-ar fi nimic ! Însă, cum știți, noi avem vreo 550 ! Dintre care, mai mult de jumătate bătrîne...

— Asta-i cam adevărat... Opera predecesorului duminică, opera noastră... Da, a noastră, fiindcă am tolerat atîta vreme un parvenit. Cînd l-am chemat aici, la testare, l-am îmbătat criță. I-am spus ce-am avut de spus, apoi i-am arătat inscripția de pe butoiul cel mai mare, uite-l, hăt-colo, în fundul pivniței : „Natura nu se dez-

mințe : chiar și pe drum drept, șarpele tot numai în serpentină merge.“

— Și el ce-a zis ?

— A plîns, a sughițat, a borît pe jos...

— Poate era bolnav...

— Cancer la caracter... Cu unul ca el și cu toți *cocorii* ăia, pe care eu nu i-aș fi angajat nici la plivitul viei, decum la mulsul vacilor, era normal să pățim ce-am pățit...

— Și de ce-ați lăsat lucrurile s-ajungă aici ? îl încolți, spontan, tînărul.

— Uite, îl luă de mînă *poetul*, după ce închinară un pahar de *fetească regală*, și ajunseră în dreptul unei tăblițe. Citește ce scrie aici !

— „Doamne, să nu mă lași niciodată să fiu mulțumit cu mine însumi !“

— Înțelegi ? îl zgîlții de umăr Gheorghe Bucur. M-am jenat să i-o zic prea tare directorului, care-l adusesese pe ăla de la Cluj. Și-am greșit... De aceea, l-am obligat acum să caute un om de ispravă... să te caute. Și-apoi, l-am pus să scrie ceva pe latinește, ca să țină mințe și el.

— Și ce-a scris ?

— Hai, citește ! îl duse *poetul* la un alt butoi, tot uriaș, dar sunînd a gol. Pînă la noua recoltă, semăna cu o ocnă de sare.

— „Saxa malum refero rursus ad icta pedem“ (Ovidiu), citi iarăși Veanu și făcu repede semn din cap că nu înțelege nimic.

— Adică, blăjanule, calc strîmb dacă mă împiedic de aceeași piatră... Sînt convinși că directorul nostru a înțeles ce-a scris aici cu mîna lui. Așa că, aducîndu-te pe dumneata, tocmai de la Brașov...

— Nu m-a adus, îl contrazise Veanu. Am venit eu singur...

— De ce ? sună, sec și răstit, glasul *poetului*.

— Povestea e mai lungă... N-aş vrea să vă reţin prea mult, chiar din prima zi, cînd am avut onoarea şi bucuria să calc sub pămîntul acesta împodobit cu înţelepciune...

— Nu face pe vicleanul, că nu-ţi merge cu mine !

— O chestiune de familie, murmură Veanu. Luaţi-o cum vreţi. Poate semăna şi a demagogie... Am vrut să mă apropiu de casă... Ştiţi, bunicul meu a murit în februarie... Bunică-mea a rămas singură... Adică, nu, e cu tata, dar dumnealui s-a recăsătorit, nu se împacă... Frazele lui se buluceau, se întrerupeau, într-un ritm anapoda. Se vedea că, rostindu-le, omul nu era în apele lui.

— Şi soţia asta tinăără, delicată, de unde o ai ?

— Mi-a adus-o Moş Gerilă ! încercă să glumească Veanu, ca să scape de pericojul unor întrebări mai exacte, mai detaliate.

— Bravo ! Înseamnă că i-ai spus vreun colind frumos, de prin satul vostru, încercă s-o dea şi el pe glumă. Acum, ce mai, chiar dacă n-o fi aşa, voi să fiţi sănătoşi ! Eu mă bucur mult c-aţi venit. Da, cum spunea şi părintele-contabil, sîmbătă seara : să creşteţi şi să înmulţiţi semînţia *raiului*...

— Şi eu vă mulţumesc pentru... Hei, da, dădu Veanu un nou pahar peste cap, pentru felul cum m-aţi primit azi, aici... Cît despre problemele fermei, pe care văd că le ştiţi mai bine decît mine, o să le prezint peste două săptămîni, la consiliul de conducere... M-am înţeles cu directorul...

— S-a întors de la Cluj ?

— Da.

— Şi cum arăta ?

— Ca şi sîmbătă seara, bine dispus...

— El aşa e întotdeauna. Chiar cînd durduie, zice că-i vreme frumoasă. Cînd o fi să moară, tot cu zîmbetul pe buze...

— Păi, uitați-vă, n-ați transcris dumneavoastră și înțelepciunea asta ?

— Care ?

— „După ce descoperim că viața n-are nici un înțeles, nu ne rămîne altceva de făcut decît... să-i dăm un înțeles“.

— Hoțule, dumneata le-ai citit pe toate ! Și eu care voiam să-ți mai arăt, la sfîrșit, după *traminer*, cîteva aforisme... Da, unele potrivite numai pentru începutul beției...

— Bine, după înțelepciunea lor voi veni data viitoare... Poate înaintea ședinței de consiliu... Dar, de îmbătat, cu mine v-ați găsit omul ! Nu uitați că am dat cu sapa, încă de mic, la rădăcina viței ! Da, și-am cărat vermorelul în spate, ca Sisif piatra lui, învinetită de toate fulgerele...

— Vezi, fii atent, c-o să-mi furi, azi-mîine, porecla ! îl amenință cu degetul *poetul*. Veanu urca, fără dificultate, treptele înalte, care zimțau gura pivniței, ieșind afară, în lumina tăioasă, ca o fulgerare de bisturiu. Pe urma sa, Gheorghe Bucur repeta, bucuros și trist, nici el nu știa de ce : „Măi, copile, numai de-am avea noroc de tine ! De ne-ai înmulți, într-adevăr, seminția *raiului* !“

În următoarele două săptămîni, vremea se încălzi neobișnuit de tare, abia se mai respira în copaia aceea dintre Munții Apuseni și dealurile Mureșului. Fiecare colț de pămînt căpăta o carnație și-o strălucire neobișnuite. Sufletul lui Veanu începu să se liniștească. Tot la două-trei zile, *gospodarul* venea, seara, acasă ținînd de mînă unu-doi oameni de prin satele mureșene. Cei mai mulți, bărbați între două vîrste, erau ademeniți prin rude și prin cunoștințe mai vechi. Le făcea el și ceva făgăduieli, dar nu prea exagerate. Pînă nu se lămurea, acolo, în consi-

liul lor de conducere, sau chiar mai sus, cum și de unde-o să-i plătească mai bine, în primul rînd pe îngrijitori și pe mulgătorii vacilor, Petre Câmpeanu știa că nu se poate avînta prea departe. Dacă le-ar fi promis și nu s-ar fi ținut de cuvînt, n-avea decît să-și ia calabalîcul, să plece și el cu restul *cocorilor*. Altfel, îi rupeau picioarele, dar, mai ales, ajungea de rîsul tuturor satelor din jur, tocmai acum, după ce, o jumătate de viață, știu să țină piept tuturor necazurilor care îl legaseră de gospodăria asta.

Între timp, Eugenia se împrietenise cu Flavia. Aceasta, contrar plînsului și amenințărilor, aruncate în fața tatălui său, ca să-l sperie, nu se hotărî să plece atît de repede spre Blaj. Vorbi la telefon cu sora ei, Victoria, și o asigură că se simte bine. Da, era sinceră, se simțea bine, mai ales fiindcă-și petrecea o bună parte din timp cu tînăra, cu foarte tînăra soție a *fostului* lor consătean, Veanu, băiatul cel mic al Borceștilor... În lungile lor conversații, plimbări, șușoteli, pălăvrăgeli, Flavia îi dezvăluie Eugeniei toate amănuntele aventurilor ei nefericite. Le trecea pe toate în vina sorții, care fusese atît de capricioasă și de mașteră cu o fată sinceră și naivă ca ea. Parcă era, într-adevăr, un făcut! Cînd se cunoștea mai bine cu un băiat, cînd ajungeau să-și ia probele de sînge, să meargă la ofițerul stării civile, candidatul dispărea ca înghițit de pămînt. Îi trimitea, mai tîrziu, vorbă prin cunoștințe comune, ba că s-a îmbolnăvit grav și-a plecat la un sanatoriu, ba că nu-l mai lasă părinții s-o vadă, ba alte improvizații de felul acesta, cusute cu ață albă. Și tocmai asta o durea mai mult, minciuna și dezertarea. Mai ales după ce, luni și ani de zile, unii o țineau numai în declarații și jurămînti de dragoste, de fidelitate, ca nebunii. E adevărat, îi mărturisise într-o zi Eugeniei, că și ea, ca o proastă, li se dăduse toată, vorba poetului, fără alte garanții, decît aceste declarații înflăcărate. Și cu ele

ajunsese, de cîteva ori, gravidă, pe la doctorii din alte oraşe, cu maică-sa, Nuţi, gîfiind bolnavă după ea, să nu mai afle blăjenii ce se întîmplă, cît plăteşte şi cît pătîmeşte Flavia pentru fiecare chiuretaj. Poveştile ei o impresionară atît de mult pe Eugenia, încît aceasta se trezi de cîteva ori plîngînd pe aleea parcului bătrîn, care lega „casa de oaspeţi“ de spaţiul mai îndepărtat, unde se aflau grajdurile, unde Veanu îşi omora cea mai mare parte a zilelor. Poate de aceea se obişnuiseră să meargă pe-acolo, zilnic, înainte de-amiază, cele două femei tinere. Erau întîmpinate cu bucurie de Saveta, care le îndemna, ca pe nişte bolnavi în convalescenţă, să-şi mai treacă vremea jucîndu-se cu viţei. O dragoste ciudată le legau de viaţările acelea gingaşe, puse mereu pe ghiduşii. Mai ales de cînd erau scoşi în ţarcul larg, din spatele grajdurilor, să se sorească şi ei, odată cu miriadele de „Vaci ale domnului“, care cutreierau în voie scoarţa neagră, crăpată, a bătrînilor salcîmi, năpădiţi şi ei de ciorile care-şi cloceau acum ouăle sau îşi hrăneau, cu zarvă mare, primii pui. Îi botezaseră pe toţi, le căutau tot felul de nume stranii, amintiri de prin cărţi citite în fugă, încît Saveta şi Veanu, care, în pauzele lor scurte, ieşeau să le ţină companie, se mirau de unde le mai scot, de nu se mai termină. Se bucurau, alături de ele, de spectacolul acela tandru, improvizat, neobişnuit.

— Fiţi atente ! le preveni într-o zi Veanu. Nu-i învăţaţi să vă sugă degetele, că-i deprindeţi cu nărav rău...

— Lasă, n-avea tu grijă ! îl linişti Eugenia, înţelegînd că vorbele soţului i se adresau în primul rînd ei, fetişcanei pistruiate, cu rochiţa tot mai rotundă peste proeminenţele pîntecelui. Lasă, continuă ea, că le cunoaştem noi apucăturile mai bine ca tine ! Vezi-ţi tu de vaci, că de-abia le-ajunge laptele pentru bieţii viţei...

— Nu fi rea ! o admonestă Flavia. Ce ai cu băiatul ? Ştii doar că nu din vina lui...

— N-am nimic, dar văd c-a uitat să se mai joace !
Nu-i mai place jocul, că, de...

— Bine, zi tu ce vrei — conveni serios Veanu — dar eu te previn încă o dată să nu-mi înveți cu năravuri rele viței ! C-o să te pedepsesc...

— Cum ?

— Nu te mai las să vii pe-aici !

— Dar unde să merg ?

— La plimbare, în altă parte. Sau chiar acasă, la maică-ta...

Gluma asta fusese de ajuns ca s-o facă iar să plîngă. Emotivitatea ei se accentua pe zi ce trece și Veanu nu era destul de atent, de prevenitor, să evite crizele și plînsul. Seara își cerea, desigur, iertare, o mîngîia, se împăcau repede, ajungeau chiar și la „delicatele atenții“, dar a doua zi, îndată ce începea iar jocul cu viței, povestea se relua de la început. Și Eugenia vărsa lacrimi din belșug. Acasă, la maică-sa, n-avea de gînd să meargă în ruptul capului. Cum erau s-o vadă colegele ei de liceu, chiar și numai fetele de la „internatul“ lor din Tîrnăveni, cu burta la gură, cu fața pătată, ca de om bolnav ? Nu, știa ea bine că, într-o bună zi, maică-sa îi va răspunde la scrisori, sau va veni singură să-și vadă fata, dacă nu chiar direct nepotul, sau nepoțica...

Toate scenele, hilare sau lacrimogene, tot jocul acesta ciudat, copilăresc și grav în același timp, se repetară pînă în ziua cînd Flavia fusese chemată la director — semn că vorba aruncată de *gospodar* prinsese — în prezența tatălui ei, *răspopitul*, și luată la întrebări, ca la spovedanie. Dacă dorește sau nu, pentru cîteva săptămîni sau cîteva luni, să se angajeze secretară la direcție ? Deci, să se scoale de dimineată, ca toți agricultorii, să răspundă la telefoane, să bată la mașină, să-și păteze degetele cu cerneală, să înghită praful dosarelor, să vorbească politicos sau mai al dracului, după împrejurări, după glasul și figura celor

care veneau pe-acolo, în sfârșit, să pună, la nevoie, mîna pe mătură...

— De ce ? întrebă Flavia, speriată că tatăl ei avea de gînd s-o angajeze *măturătoare*. Voia, probabil, s-o umilească, s-o aducă în starea de penitență, pentru multele ei păcate, mărturisite prostește, își zicea ea, Savetei și Eugeniei, în ultimele zile, de cînd venise în *raiul* ăsta verde și mult prea liniștit... De ce ? repetă fata.

— Nu ca să răspunzi cu mătura, în locul vorbelor ! o liniști directorul. Numai ca să fie curat, să strălucească totul, ca la un castel nobiliar, ca la o casă-model...

Flavia, fîstîcită, emoționată din cale-afară, înțelese anapoda ultimele două cuvinte, adică, în loc de casă-model, casă-bordel. Ceea ce, deschizîndu-i o rană veche, care începuse să se cicatrizeze, o făcu să izbucnească în plîns. Dar nu un plîns gîlgîit, cu sughițuri și gesturi teatrale, cum se mai întîmplă fetelor de teapa ei, ci unul calm și mut, de statuie împietrită în dureri, înecată în amintiri obsedante, triste, de care ar fi dorit să scape, dar se vede că nu reușea.

— De ce plîngi, Flavia ? o întrebă, speriat, Liviu.

— Nu plîng, răspunse ea într-un tîrziu.

— Ți-e frică de telefoane ? interveni, în felul lui specific, directorul.

— Nu...

— Dar de cine ți-e frică, de mine ? Ți-o fi spus careva că mănînc oameni, mai ales fete tinere și frumoase, ca dumneata...

— Nu, se apără din nou Flavia, nu mi-a spus nimeni nimic...

— Atunci de ce te sperii, de muncă ? aruncă Liviu o întrebare, considerată de el esențială.

— Nu, răspunse, sec, fata.

— L-ai luat pe „nu“ ăsta în brațe, de parcă ar fi un Făt-Frumos din lacrimi, zise directorul. Înțelege, fato, că

avem nevoie de o castelană, da, nu zîmbi, să împodobească pereții ăștia ursuzi, ca de pivniță rece... Vrei să lucrezi, sau nu ?

Răspopitul își întoarse, instinctiv, privirile spre geamul zăbrelit. Îi era teamă că fata lui își va da din nou arama pe față, va refuza munca, preferînd s-o ia înapoi, pe jos, la dulcea lenevie a preacurviei, ca o Marie Magdalena din epoca modernă, a chiuretajelor, a zilelor de „dolce vita“... Tresări însă, și se muștră cu reproș biblic, cînd Flavia răspunse :

— Vreau !

— Ce vrei ? întrebă tatăl său, ca să fie mai sigur că nu se înșală.

— Ce vrea tovarășul director, răspunse ea, resemnată. Se gîndise, în clipa aceea, la toată viața ei pustie, morocănoasă, parșivă, lipsită de noroc, lipsită de fericire. O invidia, o iubea pe Jenica, mai mult decît pe soră-sa. Dorea, pînă una-alta, să rămînă lîngă ea, să...

— Nici chiar așa, făcu directorul, amuzat, c-apoi om ajunge să scuturăm împreună pomul cunoașterii. Și-atîta așteaptă *răspopitul*, dar mai ales „cadrele“ județului... Să ne alunge din *rai*...

Liviu Ardeleanu izbucni în rîs, fără să-și dea seama că, din nou, rănile ascunse ale Flaviei sîngeră pe dinăuntru.

Ea tăcea, cu lacrimi mari, pedepsitoare, pe obraz. N-avea puterea nici să-și scoată batista din buzunarul de la bluza de vară, cadrilată, să și le șteargă, să nu-i rănească fața.

— Bine, zise Petre Spineanu, vă las singuri, că eu am treburi. La revedere. Predă-i, Liviule, în cursul zilei de azi, hîrțiile mai importante ! Dacă mă caută cineva, să revină după-amiază...

— Și dacă sună doamna ? întrebă *răspopitul*.

— Să răspundă Flavia, să-i spună unde sînt...

Trînti uşa, lăsîndu-i pe cei doi, tată şi fiică, nedumeriţi, în faţa unei situaţii confuze, la care Liviu nu se gîndise deloc. Dar dacă soţia asta năbădăioasă, a directorului, îşi zise el, ar avea poftă, într-o bună zi, să dea buzna la castel, plictisită de balerinul ei de la Cluj, şi să-şi împlinte mîinile în părul Flaviei ? Atunci răul, pentru Flavia, ar fi şi mai mare ! Iar scandalul ar căpăta alte proporţii, alte interpretări, complicînd şi mai mult, în primul rînd, viaţa directorului, şi-aşa destul de complicată. Omul acesta harnic, plin de darul vieţii, apreciat de toţi pentru caracterul său integru, pentru spiritul său activ, robust, i se părea lui Liviu Ardeleanu tot mai obosit, făcînd mari eforturi pentru a-şi ascunde amărăciunile din familie. Şi cum şi le-ascundea ? În glume obosite şi ele... Gîfîia de la o treabă la alta, de la o fermă la alta — şi erau destule ! — ca să nu scape din mînă frînele conducerii, să nu se încurce treburile obşteii, pe care el o păstora cu dreaptă credinţă, cîstit, sănătos, neşovăitor, oricît de încurcate i-ar fi fost propriile cărări. Da, îşi spusese *răspopitul*, încă nu-i predau Flaviei nici o hîrtie importantă... O ţin azi pe-aici, răspund eu la toate telefoanele...

Eugenia, neavertizată că Flavia fusese invitată „la castel“, o căută acasă şi, găsind uşa Ardelenilor încuiată, se grăbi spre tabăra viţeilor, bolborosind în sine, a ciudă şi a reproş : „Cum, adică ? Să meargă ea singură ? Să le schimbe numele date împreună ? Să se joace fără mine ?“

La tabără, nu era nici o Flavia. Te pomeneşti că o fi fugit înapoi la Blaj ! îşi zise Eugenia. Dar cum şi de ce ? Aşa, pe furiş, hoţeşte ? Să-i fure ei liniştea ?

Într-un tîrziu, cînd apăru Saveta din grajd, o zări pe Eugenia singură, în mijlocul viţeilor. Aceştia se înghesuiau să-i sugă degetele înmuiate în sare, zburdînd apoi prin ţarcul lor larg, presărat cu ogrinji, zvîrlind din picioare, ca mîinji. Saveta pătrunse în ţarc cu zîmbetul pe buze, ca şi cînd nu s-ar fi petrecut nimic, să n-o sperie.

— Dacă te vedea tov inginer, se supăra foc ! zise femeia, împingînd viței din jurul Eugeniei.

— Dar el unde-i ?

— Undeva, pe la celălalt capăt al grajdului. Scrie...

— Ce scrie ?

— Într-un carnet. Zice că se pregătește de-o ședință importantă...

— Ce ședință ?

— Cu ferma noastră... Cred că i-a dibuit acum toate bolile, ca un doctor...

— Mda, făcu Eugenia, și mai neliniștită. Dar Flavia ce face ? Unde s-a ascuns de mine ? De ce n-a venit ?

— Nu s-a ascuns ! A fost chemată la director...

— La director ? se miră Eugenia. De ce ?

— Zicea tatăl său că, poate, o angajează secretară...

— Bine, se liniști ea ca prin farmec. Mă duc s-o văd, să-i dau, dacă va fi nevoie, o recomandare bună...

În sfîrșit, veni luna lui iunie și ziua mult așteptată. O emoție inexplicabilă, dar bine controlată, puse stăpînire pe tînărul și improvizatul inginer zootehnist Octavian Borcea. Erau în plină campanie : se prăsea de zor porumbul, se pliveau și se stropeau viile, se recoltau zarzavaturile timpurii și în locul lor se sădeau altele, se co-sea lucerna, oricît de puțină se dovedea față de nevoi, se reparau combinele pentru secerișul orzului, se controlau pompele, canalele, tuburile și aspersoarele de la sistemul de irigații, dar cîte altele nu erau de făcut la o gospodărie atît de mare și de complicată ! Toți trebuiau s-alerge, ziua și noaptea, în zece părți deodată. Oboseala, ca o febră persistentă, îi urmărea și în somn. De aceea, membrii consiliului de conducere nu se arătară prea încîntați că directorul Spineanu îi adunase tocmai duminică dimi-

neața la o scurtă — așa zisese el — ședință. Și n-o convocase nici cel puțin la sediul central, la castel, ci sub acoperișul grajdului, în partea rămasă liberă după scoaterea vițelilor în țarcul de-alături. Chiar nemulțumiți, oamenii se strînseră pe rînd, îndrumați într-acolo de *gospodar*, mai activ în ziua aceea decît oricînd.

— Unde-s scaunele ? începură să se enerveze unii, sosind la fața locului.

— Nu-s, răspunse Petre Câmpeanu. Mi-a dat dispoziție să n-aducem nici unul !...

— De ce ?

— Nu știu, întrebați-l pe el !

— Joacă teatru, îndrăzni unul.

— Cel puțin dacă ne invita la „masa tăcerii“, în pivnița *poetului*, adăugă altul.

— Dar ce, simți nevoia educației ? Ai remușcări ? Ai neliniști morale ? Ți-e dor de-o discuție cu el, cu secretarul ?

— Mi-e dor, răspunse celălalt, mi-e dor de-un om deștept... Căci via lui este pămîntul înțelepciunii, grădina Domnului...

— Amin ! Trage clopotele, mă, că azi e duminică ! se auzi o voce ironică.

Glasurile începură să se amestece, nerăbdarea și deruta le legau într-un amalgam curios.

— Nu cumva ne-a chemat aici, ca să nu mai vedem castelul ?

— De ce ?

— Să nu-i zărim noua secretară...

— *Provizorie*, sublinie îndată *gospodarul*. El, deși nu era membru în consiliul de conducere, primise poruncă de la director să vină acolo în chip de grămătic, să facă procesul verbal al ședinței.

— Măi, fermierilor, li se adresă Liviu Ardeleanu, pe jumătate serios, pe jumătate glumind, să nu vă atingeți

de fata mea, că pun controlul financiar pe voi, de vă scot datori-vînduți pe toți...

— Nici chiar așa, dom'părinte ! îl dezarmă, în același stil, unul de-o vîrstă cu el. C-apoi, o să plătim și noi popilor de prin satele noastre, și-o să te anatemisească, de-o să ne ții minte și pe lumea cealaltă...

Discuția ar mai fi putut continua multă vreme pe tonul ăsta, dacă nu s-ar fi ivit în ușa grajdului directorul Spineanu, împreună cu Gheorghe Bucur și cu tînărul inginer Octavian Borcea. Era limpede, pentru toți, că cei trei se pusese de acord cum să se desfășoare lucrurile, împărțindu-și, probabil, și rolurile. De aceea, nici unul nu fusese surprins că începe directorul. Numai că vorbele lui, ca întotdeauna, puteau să le rezerve orice fel de surpriză...

— V-am invitat aici, începu el, sub cupola grajdului, ca să vă țin în picioare, de odihniți ce sînteți, dar mai ales ca să n-aibă nimeni poftă de vorbă lungă, de demagogie, sau de cai verzi pe pereți. Așa că, îi dau cuvîntul tînărului nostru coleg și tovarăș, Octavian Borcea, dezmiardat pe-acasă și Veanu, carele știe bine că azi este sfînta zi de duminică și noi avem treburi, de ne doare capul, pe la toate fermele. Hai, dă-ți drumul, fără frică, zi ce vrei, critică-ne, fă propuneri, cere ce-ți trebuie, ca să plecăm toți de-aici cu inima împăcată, cu convingerea că și coada-cozilor din întreprinderea noastră, ferma asta nefericită, încercă să ne-ajungă din urmă și chiar să ne și întreacă. Cei de pe urmă vor fi cei dintîi, nu-i așa, *răspopitule* ?

Liviu Ardeleanu, provocat în felul acesta, încercă să improvizeze ceva, dar, întîrziind, se văzu blocat de rîsul celorlalți. Veanu se îndreptă cu un pas mai în față :

— Așa cum știți, eu răspund, *deocamdată*, de ferma zootehnică, mai bine zis încerc să mă ocup de durerea dumneavoastră de cap...

— Lasă-l pe *deocamdată* ăsta deoparte, interveni *poetul*, mai mult ca să-l scoată pe tînărul inginer din emoția nejustificată ce i se citea pe față. Nu cumva să-ți dai singur o poreclă... N-ai văzut că *raiul* nostru e bolnav de boala poreclelor ?

— *Deocamdată*, repetă încăpățînat Veanu, nu pot spune altceva decît că mi-e greu să înțeleg cum un director atît de bun și un secretar de partid atît de inteligent au putut lăsa lucrurile s-ajungă pînă aicea...

„I-auzi, dom'le ! își zise în sine șeful tractoriștilor. N-a sosit încă bine la noi, îl credeam un papă-lapte, un orășean fugărit și cînd colo, poftim !“ Alții gîndeau cam în același fel : „Măi, al dracu' *deocamdată* ăsta ! Nici nu l-a adus bine directorul și uite-l că trece la atac, începe să-l critice, să-l pocnească...“ „Ce vrea, băiatul ? se întrebau, rînd pe rînd, aproape toți. Nu cumva știe el ce nu știm noi ? Cine l-o fi încurajat, dacă se dă și la director și la secretarul de partid deodată ?“ *Gospodarul*, rămas cu gura căscată, cu creionul chimic nemișcat între degete, se pomeni spunînd :

— Vorbește mai rar și mai tare, dar nu te-atinge de șef, că pe mine mă pierzi de ajutor ! Cuvintele lui, la care nu se aștepta nimeni, încurcară și mai tare treburile.

— La asta nu m-am gîndit, oftă directorul.

— La ce ? întrebă Gheorghe Bucur. La critică ?

— Nu ! La critică mă așteptam, dar la protestul *gospodarului* ba, zise Petre Spineanu.

— Critica persoanelor s-a încheiat aici ! izbucni Veanu, derutîndu-i din nou pe ceilalți. Acum urmează critica stărilor, a ideilor... Apoi, propunerile. Cred că lor le-ar sta mai bine în prezența unei femei... Văzîndu-i nedumeriți, tînărul inginer se grăbi să spună numele *Savetei*. Apoi le propuse să-i cheme acolo și pe ceilalți colaboratori ai săi, îngrijitorii vitelor.

— Bine, conveni *poetul*, se aprobă, directore, nu ? !

— Se aprobă ! zise Petre Spineanu, uitîndu-se la *răspopit*, care făcea fețe-fețe. Îi convenea sau nu invitarea soției sale acolo ?

— Dacă se aprobă, continuă Gheorghe Bucur, atunci haideți să mergem cu toții în camera lor !

Apariția bărbaților, în frunte cu directorul, îi lăsă cu gura căscată pe cei dinăuntru. Erau acolo, la treburile lor, Saveta, bătrînul grăjdar, cel mustăcios, ceilalți mai noi, aduși de *gospodar* de prin satele învecinate...

— Dă-i drumul, inginerule, zise Spineanu, că oamenii dumitale vor înțelege ușor de ce i-am deranjat și pe ei. Cine are urechi de auzit să audă !

— Deci, reluă Veanu, din punctul meu de vedere, prima problemă am și început s-o atacăm. Am adus, în ultimele zile, prin grija și osteneala *gospodarului*, cîțiva mulgători buni, de prin satele mureșene. Oameni pricepuți, mîini de aur, care nu mai rănesc ugerul vacilor... De aceea, cer detașarea tovarășului Petre Câmpeanu, pe un an de zile, aici, la ferma noastră. Sper că mă înțelegeți : avem nevoie urgentă de ordine și de disciplină...

— De acord, *gospodarule* ? se întoarse directorul spre fostul său aghiotant. Sau vrei să primești ordin, ca altădată ?

— Mă învoiesc ! spuse omul.

— Bun, atunci detașarea se aprobă pe loc ! Scrie în procesul verbal ! făcu Spineanu. Mai departe, hai, tinere, că n-avem timp de pierdut !

— Las-o mai încet, șefule ! intră în vorbă, pe neașteptate, grăjdarul bătrîn și mustăcios. Dacă v-am prins aici, nu mai scăpați ușor ! Vreau să știu : cu leafa noastră cum rămîne ? Că oamenii ăștia noi, care și-au lăsat casele și nevestele, n-or mai fi proști, ca mine, să aștepte un an-doi pînă le măriți voi leafa cu o sută de lei...

Intervenția bătrînului părea să schimbe cursul întîlnirii. Saveta se roși pînă în vîrful urechilor, era speriată.

Ceilalți tăceau aprobativ. Directorul se apropie de bătrîn și-i zise :

— Uite ce-i, moșule. Dacă vrei să te faci propagandist, atunci îl rog pe *poet* să te primească la viile lor. Acolo poți suge direct de la butucul viei, ca tata Noe. Dar dacă vrei să rămii la vite, atunci mulțumește-te oleacă și cu salariul ăsta. Că de premii mă îngrijesc eu, dacă faceți rost de lapte mai mult...

— De chestiunea asta cu leafa, interveni Gheorghe Bucur, o să mă ocup și eu. Cu voia directorului... Uite, sînt gata, moșule, să plec chiar mîine la județ, sau chiar mai sus. Dar cu mîinile goale, fără lapte, degeaba mă duc. Ei nu mă-ntreabă de vin, ci de lapte...

— Da, îl întrerupse Veanu, sub privirile încordate ale bătrînului, ale Savetei, ale celorlalți îngrijitori de vite. Da, numai că lapte prea mult n-o să vă putem da în cîteva zile sau săptămîni. Mai ales de la vacile astea bătrîne, cu ugele bolnave, nevindicate. Dacă tragem mai tare, curge puroi și sînge. Deci, trebuie mai întîi să le vindecăm, apoi, rînd pe rînd, să le mărităm...

— Cum să le mărităm ? întrebă, buimăcit, inginerul mecanizator.

— Așa, se grăbi Veanu, ca să nu-l mai întrerupă careva, adică să le vindem, să cumpărăm animale tinere. Am auzit că metișii Holstein au un mare potențial de producție, se aclimatizează ușor în zona noastră. Avem bani să cumpărăm vaci tinere ? Aceasta-i problema numărul trei !

— Dar numărul doi care era ? întrebă directorul.

— Salariul îngrijitorilor, de care spunea că o să se ocupe, cu voia dumneavoastră, tovarășul secretar Bucur.

— Bani avem, preciză *răspopitul*. Într-un an, un an și jumătate, putem schimba vechiturile...

Veanu se bucură, în sinea lui, văzînd sprijinul pe care se grăbi să i-l dea fostul său consătean.

Directorul se uită încă o dată lung la Liviu Ardeleanu, ca și când l-ar fi întrebat dacă e sigur pe ce spune — vacile tinere erau scumpe, nu se găseau prea ușor... Apoi se uită la Gheorghe Bucur, ca și când ar fi avut nevoie, mai întâi, de încuviințarea lui. Acesta își întoarse capul, voit, spre Saveta.

— Ce ziceți, oameni buni ? Aprobăm ? întrebă directorul.

— Aprobăm ! răspunseră cei mai mulți.

— Condiționat, zise *poetul*. Peste șase luni, cîntărim rezultatele ! Apoi, vom vedea cum mergem mai departe... Să nu luăm totul de la celelalte ferme, care au și ele nevoie de investiții, de înnoiri...

— Șase luni sînt prea puține, replică de îndată Octavian Borcea. Cer un an, cel puțin un an...

— Bine, am înțeles, se corectă pe loc *poetul*. Ai dreptate, n-am socotit eu bine. Un vițel nu vine pe lume mai repede decît un copil...

— Deci, notează, *gospodarule*, s-a aprobat și asta ! făcu directorul. Altceva !

— Vedeți, ieși mai în față Saveta, ascunsă pînă atunci după umărul lui Liviu. Ea era singura femeie în adunarea aceea, care i se păru foarte importantă, hotărîtoare pentru viața ei de toate zilele. Își lăsa sfiala la o parte, chiar dacă ar fi fost să ridă bărbații de ea. Vedeți, zise, eu sînt cea mai veche aici, și nu pot decît să-i mulțumesc tovarășului director...

— Pentru ce ? o întrerupse Petre Spineanu.

— Mai întâi, pentru că ne-ați adus un șef bun...

— Mulțumește-i *răspopitului*, zise, ca întotdeauna, directorul. Fiindcă el v-a adus, nu eu, și pe tine și pe consăteanul vostru...

Rîsetele bărbaților n-o descurajară :

— Da, dar fără înțelegerea dumneavoastră...

— De-atîta înțelegere — interveni secretarul — era să se ducă ferma de rîpă ! E de preferat mai puțină înțelegere și mai mult lapte...

Noii veniți, țărani aceia trași la față, nebărbieriți, dădeau semne de nerăbdare. Își frămîntau în pumnii grei marginile pleoștite ale comănelor de paie.

— Lăsați-i să plece, se adresă Saveta directorului. Au treabă, mai ales cu junincile, că...

— Păi, bineînțeles, că doar nu s-or ocupa de vacile bătrîne, o întrerupse mustăciosul.

— Da, nu rîdeți, se redresă repede Saveta. Dacă nu dăm cu toții o mare atenție tineretului, dacă nu avem o grijă specială de juninci, mai ales în ultimele luni de gestație, atunci nu ne putem aștepta la lapte mai mult. Iar de cumpărat, cred că vouă, ca bărbați, vă este limpede, nu putem cumpăra toate vitele de la alții... Ar fi un lux, o risipă...

— Așa-i, întări Veanu spusele femeii. Numai că, pentru a da toate atențiile, toate îngrijirile speciale, de care vorbește tovarășa Saveta, avem nevoie de furaje, de-un *rai* verde, ca să zic așa. Adică, de-o pășune mai bună, mai rațional folosită decît pîn-acum...

— Iar începi cu critica ? se sperie *gospodarul*.

— Ce, asta-i critică ? îi răspunse Gheorghe Bucur. Se vede, bătrîne, că dumneata nu vii des pe la ședințele noastre.

— Cum să vină, fără ordin ? îl apără Veanu. Adevărat, critica mea e destul de anemică, împleticită, ca o vacă bătrînă. Totuși, vă propun ca, de-acum încolo, să botezăm încăperea asta, oricît de îngustă și neîncăpătoare ar fi, „critica și autocritica“...

— Ba, să umpleți voi bidoanele cu lapte ! zise Gheorghe Bucur. Că pentru critică și autocritică avem loc destul, în curtea și în hotarele gospodăriei... Pe la ferme...

— Și la castel, completă Veanu, uitîndu-se, temerar, la Spineanu.

— De acord, zise directorul, incitat de vorbele și privirile tînărului inginer. Trece-o, *gospodarule*, și pe asta la procesul verbal !

— Autocritică, autocritică, dar nici chiar așa ! zise *poetul*. C-apoi, în felul ăsta, voi îmi luați cu asalt și pivnița. Și nu mi-ar părea rău de vin, cît de ultimul aforism... L-am descoperit zilele trecute...

— Tot în Blaga ? întrebă directorul.

— Nu, în Goga, vecin de tîmplă cu el.

— Ce aforism ? întrebă *răspopitul*.

— Unul mai puțin vesel. Dacă vreți, vi-l spun. Numai că, atunci, o să mă scutiți, la sfîrșit, de concluzii.

— Bine, spune-l, acceptă Petre Spineanu. O să trag eu concluziile și, dacă trebuie, toate ponoasele...

— „Proștii nu știu nici să rîdă, nici să plîngă. Cînd rîd, își arată dinții, cînd plîng, urlă.“

— Bravo, exclamă directorul. Văzu însă pe fețele unora dintre colaboratorii săi o anumită nedumerire. Ce voia să spună aforismul ăsta ? De ce-l rostise secretarul lor de partid tocmai acolo, tocmai în ziua aceea ? !

— Nu fiți supărați, se simți dator să spună Gheorghe Bucur, observînd și el foiala celorlalți. N-am scris încă vorbele astea pe nici un perete... Dacă era să mă refer la situația de-aici, aș fi putut să-i recomand noului nostru coleg să se gîndească la un „păstor electric“, la adăpători automate, la racleți, la muls mecanic...

— M-am și gîndit, îl întrerupse Veanu.

— Bine, nu mă îndoiesc. Cred că e clar pentru toți că am primit între noi un om de ispravă, de încredere...

— *Deocamdată*, interveni iar tînărul inginer.

— Cel puțin pe un an ești al nostru ! Așa-i, oameni buni ? întrebă secretarul. Iar fiindcă noi știm cu toții

— nu-i așa ? — și să rîdem și să plîngem, aș propune, de data asta, să rîdem...

— De cine ? întrebă *gospodarul*.

— Numai de noi, Petre ! își făcu din nou apariția directorul. Haideți, că se-aud clopotele prin sate, și-o să ne-apuce amiaza printre bidoanele astea goale...

— Să mergem printre butoaie, că-s pline ! propuse unul.

— Nu putem amesteca laptele cu vinul — zise Petre Spineanu — că facem crampe. Ne-alungăm singuri din *rai*... Și-apoi, mai există un risc : să dăm peste un dicton grecesc, al lui Euripide, pe care l-am scris eu pe un butoi...

— Acum două mii cinci sute de ani ? întrebă cineva.

— Nu, acum zece-cincisprezece. Nici eu nu mai știu bine când... Eram mai tânăr pe-atunci.

— Ce aforism ? se arată curios *poetul*.

— Îl știi tu, că l-am mai citit împreună. Chiar dacă a fost singurul care nu ți-a prea plăcut. „Nimic nu e contra așteptării ; trebuie să ne așteptăm la orice.“ Ți-amintești ?

— Adevărat, recunosc Gheorghe Bucur, să ne așteptăm la orice, dacă nu luăm măsuri de prevenire... Și se pare că azi, în sfârșit, le-am luat...

— De acord, făcu directorul. Vă mulțumesc la toți pentru participare, și tinărului Borcea pentru... Hei, da, pentru că n-a fugit încă, pentru că n-a venit azi cu vorbe înșirate pe ață, ca mărgелеle, să ne facem din ele rozare, gombo-loaie, mătăanii, sau naiba mai știe cum să le spun. N-avem timp să le numărăm, ca pe vremea lui Nastratin Hoge, mărgică cu mărgică. De-acum încolo, fraților, pînă la iarnă, să știți că în fiecare duminică dimineața ne mutăm cu biserică-n spate la o altă fermă. Ca să ne cunoaștem mai bine, să ne iubim mai mult, să ne rezolvăm singuri toate necazurile...

Saveta îl strînse de mîină pe Liviu, fără să se mai jeneze de prezența celorlalți. I se păruse că vorbele cu care încheiasă directorul Spineanu erau împrumutate din vistieria fostului preot. Ieșind, cîțiva se și întrebă :

— Dar, ce ? Asta a fost şedinţă ?

— N-a fost, răspunse *poetul*. Dar am luat hotărâri bune. Şi-o hotărâre bună e pe jumătate realizată !

— Vom trăi şi vom vedea ! încheie mecanizatorul, mai sceptic.

Îndată după întâlnire, Veanu se grăbi spre ţarcul viţeiilor, să vadă dacă era acolo Eugenia. Începuse să-l obsedeze jocul ei ciudat, inocent şi periculos, ca un capriciu al naturii. Părea gelos că, în ultimele săptămîni, tînăra şi capricioasa lui soţie ajungea mereu, din două-trei vorbe, la *cel mic* şi la *viţei*. De parcă el, soţul, ar fi existat doar în funcţie de recunoaşterea, de identificarea totală cu universul acela obscur, elementar, pe care Veanu nu-l înţelegea, de care-i era frică, dorind să-l țină la distanţă. Tot ce venea de dincolo de raţiune, din zonele acestui joc, îl împingea în braţele unei umbre uitate. Umbra ei, a Lilianei. Şi umbra aceasta îi cerceta, uneori, nopţile dăruite acum cu somn adînc, bolovănos, de om întors la ritmurile naturii. Venea sub forma veveriţei de la început. Venea, alteori, ca o furtună de zăpadă albă, spulberată de o mie de întrebări, aşternută apoi, ca o împăcare a cerului cu pămîntul, peste pădurile de brazi, neclintite în indiferenţa lor vegetală, peste munţii ursuzi, cu frunţi de zimbri gata să te ia în coarne. Da, zăpada şi munţii aştia îl făceau să geamă în somn, să se trezească într-o confuzie generală : cu cine dormea el alături, în pat ? „Da, Lilianule, îşi spuse într-un asemenea moment, m-am grăbit să te uit, şi tu începi acum să te răzbuni...” „Ce-i cu tine ? îl zgîlîii de umăr Eugenia, trezită din pricina zvîrcolitului şi a bolboroselilor lui. Cu cine vorbeşti în somn, Veanule ?” „Cu tine” răspunse el, fără nici o ezitare, fapt care o linişti, o lăsă să doarmă mai departe. Dar pe el îl uimi de-a binelea... Totul se petrecuse între somn şi trezie, ca între două fiinţe care îl chemau,

deodată, nu spre limpezimea luminii, de care el simțea că are atîta nevoie, ci numai spre tărîmul obscur și alunecos al visului. În clipele acelea, de-o durată fulgerătoare, se învălmășeau prea multe straturi în el, pentru ca, trezindu-se, să nu-și reproșeze că prea era grăbit în toate, lăsîndu-se hăituit de porunci care veneau de dincolo de ființa lui reală, de gîndurile lui lucide, bine ordonate, chemate să confirme, în el, atît inginerul cît și rădăcina veche, încă-pătinată, de țaran.

Cu o astfel de stare se îndreptă și acum spre țarcul vișeilor, s-o caute pe Eugenia. Poate că trebuia s-o oblig să învețe mai multă matematică — își spuse Veanu — să se țină de pregătirea examenelor de liceu, a bacalaureatului, să n-aibă atîta timp de parabole biblice, de plimbări fără sfîrșit cu Flavia, cu ființa asta destrămată, de jocul lor zilnic cu vișeii...

Spre surprinderea lui, Eugenia nu se găsea acolo. O lăsase dimineața dormind adînc, un somn dublu : somnul ei și somnul *celui mic*. Nu cumva i s-o fi făcut rău ? Alergă, precipitat, acasă. Dar n-o găsi nici acolo. Era sigur că nu putea fi altundeva decît „la castel“, să-i țină companie Flaviei. Aceasta se instalează în anticamera directorului, își potrivește o mină gravă, de parcă ea ar fi fost fata *gospodarului*, cel întors cîndva din infern...

Tocmai cînd străbătea, în fuga mare, aleea umbroasă a parcului, cu gîndul săritor de la una la alta, Veanu o văzu pe Eugenia oprindu-se la călcîiul treptelor de piatră. Citea complet absorbită, o scrisoare. În mîna mai ținea încă două plicuri.

— Ce-i cu tine ? Unde umbli ? se grozăvi el.

— Unde vreau eu, unde-mi place mie... Fiecare cu ale lui...

— Dar ce ? Vrei să divorțezi de mine ?

— Mai știi ! Dacă n-ai timp să mă vezi...

— Te-am căutat în Labirint !

— Ce labirint ?

— La Minotaur !

— Hai, lasă-te de glume ! După ce stai mai mult prin şedinţe, pînă şi duminica...

— Dar ce-ai fi vrut tu ? Să fac pe viţelul la poart-ai' nouă ?

Vorbele astea o făcură să se oprească în loc. Îi aruncă lui Veanu, pentru prima oară, nişte priviri rele, scormonitoare ca o gheară.

— Iartă-mă ! se grăbi el. Am crezut că te joci... Îşi dădu seama, iarăşi, prea tîrziu, că greşise.

Eugenia, fără să-i răspundă, o porni înainte, cu ochii pierduţi din nou în scrisoarea primită de la maică-sa.

— Dă-mi şi mie ceva de citit, încercă inginerul să iasă din situaţia aceea jenantă.

— Poftim, ia-ţi scrisorile ! zise Eugenia, aruncîndu-i peste umăr cele două plicuri, ţinute pînă atunci în mîna dreaptă.

Veanu se aplecă automat şi le ridică. Rămase o clipă pierdut, uitîndu-se în urma paşilor ei. Apoi se întoarse şi, fără să desfacă plicurile, o apucă în altă parte, spre grajduri. „Trebuia, odată şi-odată, să-ţi pun picioru-n prag, să te dezvăţ de capricii“ îşi zise. „Dar dacă, din şocul ăsta, i se întîmplă ceva ?“ se alertă singur. Ajuns lîngă ţarcul viţelilor, în lumina aceea calmă şi înaltă, a soarelui rămas suspendat în crucea amiezii, i se păru ridicol să compare cu Labirintul forfota aceea jucăuşă, de spinări unduitoare, bălţate, care aducea mai degrabă cu o grădiniţă de copii decît cu ascunzişul misterios, însîngerat, al Minotaurului. „Sînt ridicol, îşi zise, are ea dreptate ! Aşa-mi trebuie, dacă nu mai ştiu să mă joc. Iau totul prea în serios, am îmbătrînit fără să-mi dau seama...“ Se întoarse, şovăind o clipă. Simţea că toţi oamenii aceia de la ferma de vite, care nu ştiau, nu bănuiau nimic din agitaţia lui interioară, îl aşteptau acum acolo, mai ales că vreo cîţiva fuseseră şi prezenţi

la discuția lor curioasă, din care a înțeles fiecare ce-avrut. Da, ar fi trebuit să-i ia acum pe rînd, începînd cu Saveta, și să le explice mai atent, mai grijuliu, fiecăruia cum și ce ar trebui să facă pentru ca spusele lui de dimineață să nu rămînă niște vorbe goale, să nu creadă că inginerul lor era un tras-împins, nimerit acolo din întîmplare, alungat de cine știe ce nemulțumiri sau dezamăgiri pre-timpurii. Da, adevărat, acel *deocamdată* părea proiectat doar pe un singur an. Dar ce, un an e nimica toată în viața unui om ? Oare nu-i ajunsese un singur an, cu zilele și cu nopțile lui învălmășite, lunatece, ca să încerce acum sentimentul că îmbătrînise fără să-și dea seama, că nu se mai știa juca ?

Amîină totuși pentru mai tîrziu discuțiile cu oamenii lui de la grajduri. Se îndreptă spre „casa de oaspeți“. Întoarse cele două plicuri, uitate în mînă, pe toate fețele. Se lămuri repede, după caligrafia expeditorilor : una era de la tatăl său, Octavian Borcea din Zăpadia, iar cealaltă, de la soră-sa, Lucreția, profesoară în Brateiu. Nu le desfăcu, deși era curios și nerăbdător să vadă ce gîndesc ai săi despre fuga lui curioasă din Brașov, despre popasul ăsta ciudat în „raiul răspopiților“...

Pe Eugenia n-o găsi acasă. Se sperie și începu să fluiera, imitînd glasul unei păsări de pădure. Era un semn pe care-l folosea el, căutînd-o, pe Eugenia, prin casa asta mare, uriașă, străjuită de salcîmi austeri, legănată în brațele parcului adînc, fremătător ca o pădure. Fiu-fiu ! Fiu-fiu-fiu ! fluieră Veanu, dar ea nu-i răspunse de nicăieri, cum îi era obiceiul. Fiu-fiu ! fiu-fiu-fiu ! Nimic. Tăcere. Doar cocoșii din curtea de-alături, a *răspopitului*, se simțiră obligați să trimită în spațiu cucuriguri repetate. O apucă pe aleea dinspre castel. O găsi, într-adevăr, așezată la umbră, pe scîndura groasă, înnegrită de ploi, a unei bănci de lemn. Se uita undeva, cu priviri absente, în zarea amiezii, caldă, tremurătoare, ca apa morților. Fiu-fiu !

Fiu-fiu-fiu ! fluieră din nou, dar Eugenia se făcu a nu auzi nimic. Nu-și clinti nici capul.

— De ce nu răspunzi ?

Ea tăcea, îmbrățișându-și cu amîndouă mîinile pîntecele rotund.

— Ce, te simți rău ?

— Lasă-mă ! zise ea într-un tîrziu.

— Ai primit cumva vreo veste rea ? Cine ți-a scris ? întreabă Veanu, intrigat de răceala din răspunsurile ei. Cum o cunoștea însă bine, știa că, dacă începuse să răspundă, nu putea fi vorba de nimic prea grav. Dă-mi, te rog, scrisoarea, s-o citesc și eu...

— Poftim, ia-o ! spuse Eugenia, așezîndu-i-o alături pe bancă. Semn că accepta, dacă nu-l chiar invita, să ia și el loc lîngă ea...

— Nu, mulțumesc, refuză instinctiv Veanu. Hai, mai bine, să le citim pe toate acasă — uite, eu nici nu le-am desfăcut. Aici, ne pot vedea oamenii... Azi se lucrează, sîntem în plină campanie...

— Treaba lor, să ne vadă ! Dacă ți-e rușine cu mine, poți pleca la vitele tale !

— Bine, haide și tu la viței ! Azi te las, dacă vrei, să te joci...

— Mulțumesc ! sări Jenica în picioare, ca și cînd n-ar fi fost supărată pe el niciodată. Dar să trecem mai întîi pe-acasă, să beau un pahar de apă...

— Și eu, unul de lapte ! îi ținu el hangul. Mi-e sete... Ce-ți scrie maică-ta, ceva rău ? se interesă Veanu, apucînd-o de braț. Mă înjură tare ?

— Nu, știi tu, ca ea... Zice de toate... Mă întreabă dacă sînt pregătită de examene, c-a aranjat cu tovarășul Onișor... Mi le pot da pe toate ! Iar bacalaureatul...

— Atîta tot ? se miră el.

— Cred că vrea să vină pe-aici...

— De ce ?
— Zice că vrea să ne vadă... Dar nu singură...
— Cu cine ? Nu cumva s-o fi măritat și vrea să vină la noi în luna de miere ?

— Iar faci glume proaste, mă supăr...
— Nu, zău, cu cine vrea să vină ?
— Cu o femeie din Tîrnăveni, zice că o cunoști tu. Dar mai bine citește scrisoarea, nu mă tot întreba pe mine... N-ai ajuns încă director, să ai secretară...

— Pe Flavia, o întrerupse Veanu. Voia să sondeze mai bine pînă unde pătrunsese, în sufletul ei, indispoziția, amărăciunea.

— Las-o în pace ! Ce ai și tu cu ea ? Nu-i destul c-a jignit-o la telefon soția directorului ?

— Adică, ce i-a zis ?
— Să n-o mai prindă pe-acolo, prin biroul soțului, că-i rupe picioarele-alea de tineret bovin...

— Cînd i-a zis asta ?
— Acum vreo oră, cînd erați voi în ședință...
— Și ea ce i-a răspuns ?
— Ce i-am șoptit eu : „Poftiți, stimată doamnă, că nu mi-e frică ! Sînt angajată de stat !“

— Și madam ce-a zis ?
— Nimic. A închis telefonul, drăcuind.
— Și Flavia e speriată ?
— Nu, că după ședința voastră a trecut pe-aici gospodarul, să predea procesul verbal. Și Flavia i-a povestit toată întîmplarea. „Las-o să vină — i-a spus bătrînul — că tot avem noi nevoie de îngrijitori la juninci“. E-adevărat, vreți să mai aduceți și alte femei la ferma voastră ?

Veanu izbucni în rîs și nu se mai opri decît în casă. Se trînti pe pat, ca bolnav de zgîlțitul imens al hohotelor lui.

Printre ultimele fraze ale scrisorii expediate din Tîrnăveni figurau și acestea : „*Vreau să vin pe acolo cu sora lu Vasile Chefere careo fost consătean cu Veanu deo lucrât la halta lor șiio ajuns cantoner la nenorocitu ăla de triaj undeo sărit trenu de pe linie. Șiio murit și so schilodit lume multă deo ajuns el la închisoare peacolo pe la voi cu ani grei de temniță. Nu cumva lucrează la grădina voastră de zarzavaturi co spus ceva în felul ăsta cînd o fost sorsa la el în auditor. Și ea vrea să vie săl roage pe Veanu de un sfat și de un necaz de-al ei.*“

— Să vină, zise inginerul, în timp ce Eugenia își căuta caietele de matematică, pierdute printre cărțile înșiruite decorativ pe rafturile bibliotecii. Se vedea, cît de colo, că mobila aceea fusese aleasă, într-adevăr, pentru o „casă de oaspeți“. Să vină, încheie Veanu, dar numai după ce citim și pe celelalte două scrisori. Se apucă să desfacă mai întîi plicul grosolan, cu scrisul apăsător, stîngaci, al tatălui său.

„*Dragă Veanule și Jenico — începuse să citească el cu voce tare — am primit scrisoarea dela tine — adică de la mine, zise Veanu, că eu i-am scris-o — și neam bucurat de toate cuvintele pe care mileați trimes — vezi, c-am vorbit și despre tine ! — și vă mulțumim frumos că vă simțiți bine împreună cașai lăsat dela cel de sus să se simtă bărbatul cu soția sa mai ales cînd sînt tineri ca voi — auzi, Jenico, ce zice tata ? — Aud ! — Ești de acord ? — De acord, citește mai departe ! — Noi sîntem sănătoși cutoți și mama Mărie mai sănătoasă ca noi că stă aici fără tata fie iertat că nare pe nime mai aproape ca pe noi și ar putea so lasă în pace fiecare și Anuța lu Artimonuț și Lucreția cu scrisorile ei că dumneaiei mie mi mamă nu lor și eu trebuie săi port de grijă și nu alți dar nu duce lipsă de nimic are tot ce trebuie la o muiere de aproape nouăzeci de ani penzia în fiecare lună io dăm și ce face cu ea habar navem că la noi este totce trebuie numa sănătate să fie cum ai scris și tu — Adică, ce-ai scris ?* îl întrerupse Eugenia. Nu

cumva că... da, că sînt bolnavă, că aştept un copil ? — Nu, încă nu le-am scris nimic de copil. Te las pe tine, să le scrii singură, tot ce vrei... — *eu miam cumpărat doi saci de făină după înmormîntarea lu tata Artimon cam făcut pomeană mare la atîta popor cum aţi văzut la faţa locului şi mai avem vreo 5 kg. de brînză de oaie de aziarnă foarte bună şi slănină de porc co avut 170 de kg. şi acum miam luat altu cu şasesute dacom trăi săl mai avem pentru anu viitor cavem şi opt oi bune şiam avut zece dar două mior murit aşa că fiecare ar trebui săne lase în pace şi să nu creadă ei sau cineva că eu îmi bat joc de mama mea aşa cumii şi cum o lăsato Dumnezeu că mă gîndesc că şi noi îmbătrînim şi eu zic că numaiasa să mă grijească pe mine copii mei precum o grijim noi pre mama că avem tot cene trebuie numa sănătatea şi liniştea ne lipseşte şi ar putea acum să ne lase în pace fiecare... Dar ce le fac ceilalţi ? Cine nu-i lasă în pace ?* îl întrerupse din nou Eugenia — Nu ştiu, aşteaptă puţin, şi-o să vedem. Poate ne scrie... — *săşi vadă fiecare de casa şi de treaba lui că nici de Artimonuţ căi preşedinte la ceape nui toată lumea mulţumită şiam auzit că nici dela partid că acum nui tot tovarăşu Onişor mai mare care lo pus preşedinte şi să nu se amestece nici Lucreţia în familia mea că Ion ne dă pace şi Petre şi Axente ne scrie cu soţiile lor căs departe şi ne trimete bani pe lună iar dela tine nu aşteptăm încă dacă teai în-surat la Braşov şi teau mutat acum la gostatu din Arcud* — Nu i-am scris că m-au mutat, nu ştiu de ce-o întoarce aşa ! ţinu să precizeze Veanu, văzînd că Eugenia se aşează, în sfîrşit, pe marginea patului, cu caietele în poală. — Lasă, că ţi-o zice bine, bătrînul, nu mai face tu pe gro-zavul ! răspunse ea. — Bine, fie şi-aşa, dacă vrei tu ! — *că sîntem trei oameni şi toţitrei bătrîni şi neam gîndi cu drag dacaţi veni voi careva să vă aşezaţi acasă mai ales tu Ve-anule că eşti cel mai mic şi team crescut cu greu după moar-tea Silviei.* — Da, şi la asta mă aşteptam, oftă Eugenia.

S-ajungem din Braşov tocmai în Zăpadia ! — Poate că e mai bine acolo, decît aici, voi s-o încerce iar soţul. Ar avea cine să se îngrijească şi de tine... — De ce să se îngrijească ? sări Eugenia. Ce, am ajuns cumva o neputincioasă ? Iar vrei să mă superi, Veanule ? — Nu, dragă, m-ai înţeles greşit... Eu m-am gîndit la momentul naşterii, care... Oricum, nu-i uşor, şi mai ales la zilele, săptămîinile şi lunile de după-aceea... Istovitoare pentru orice femeie... — Bine, las'că m-am gîndit şi eu la toate, mi-am făcut toate socotelile. — Ce socoteli ? — Adică, am vorbit cu Flavia, cu tuşa Saveta, ne-am înţeles, mă ajută ele... La nevoie, cred că sare şi mama. Ai văzut că... — Da, am văzut, încheie Veanu curios să afle ce scria mai departe tatăl său : *şi-acum dacă puteţi să veniţi într-o zi peacasă amîndoi cît mai repede că noi am vrea să fie numa bine la oricare din familiile noastre şi neam bucura că doar sîntem şi noi deo vreme şi eu şi mătuşăta Livia care vă este ca mama voastră bună şi mult nom mai avea de trăit şi zilele astea puţine pe care leom mai avea să le petrecem liniştiţi. Dragi noştri copii eu caut să închei această scrisoare şi tot prin ea să vă dorim la amîndoi multă sănătate şi dacăl vedeţi pe fostu nostru părinte preoţesc Liviu şi pe noua lui soţie Saveta că doamna Nuţi o murit mai săptămîinile trecute la Blaj să le ziceţi voie bună din partea noastră.*

— Şi-acum, după maratonul ăsta, atît de simplu şi, în acelaşi timp, atît de întortocheat, zise Veanu, sper că soru-meia o să fie mai zgîrcită cu vorbele...

— Ca întotdeauna, răspunse Eugenia, de-alături. Poate nu-i plac ochii mei...

— Fantezii ! replică inginerul. Prea te crezi, Jenico, centrul lumii... Sau, cel puţin, al familiei noastre... Iar noi, toţi ceilalţi, nişte biete planete orbecăind în lumina acestui astru...

— Iar începi ? Ce ai tu, în ultima vreme, cu mine ?

— Te iubesc mai mult, numai atîta am ! zise el, apropiindu-se de Eugenia și încercînd s-o îmbrățișeze. Ea îl îndepărtă cu vorbe severe :

— Ești un mincinos și jumătate ! Dacă m-ai iubi, cum zici, nu mi-ai spune atîtea răutăți...

— Adevărul nu e niciodată rău... Poate fi doar dureros... O durere sănătoasă ! Și-acum, ca să nu ne certăm de-adevărat, hai să vedem ce ne mai scrie și Lucreția. Vrei ?

— Citește tu, pentru tine... Eu trebuie să-mi pregătesc lecțiile...

Veanu, deschizînd plicul, văzu cu plăcere că soră-sa, ca întotdeauna, scria foarte telegrafic :

„Dragă cumnată, dragă Veanule, deși sîntem supărați că nu ne-ai anunțat plecarea din Brașov, ni-i dor de voi și vrem să vă vedem. Mai ales că, de cîteva zile, se află și mama Mărie la noi. Ea vă dorește cel mai tare, numai de bunicul — fie iertat — și de voi doi vorbește toată ziua. Nu vă speriați, ea nu-i bolnavă. Vă așteptăm cît mai repede. Cu drag, Lucreția.“

— Azi nu mai putem pleca, spuse el cu voce tare. E prea tîrziu...

— Unde să plecăm ? întrebă ea curioasă.

— La Brateiu.

— S-a întîmplat ceva ? se sperie Eugenia.

— Nu știu. E bunica Mărie acolo, la ei... Zice că toată ziua vorbește numai de noi doi...

— De ce ? E supărată pe noi ?

— Nu ! Numai fiindcă ne iubește. Cum să se supere ea pe noi ?

— Da, cred... De dragostea ei nu mă îndoiesc... Mergem, cînd vrei tu...

— Sîmbăta și duminica viitoare, o să mă învoiesc de la director... Da, se încurajă singur, o să-l rog să-mi dea și-o mașină de teren... plătesc benzina, îi vedem pe toți...

- Și pe mama ?
— Da, și pe ea ! Numai fiindcă mi-a adus pe lume o fată drăguță ca tine...
— Vrajitorule ! exclamă Eugenia.

Săptămîna care urmă trecu și foarte greu, în felul ei, și foarte ușor. Greu, fiindcă Veanu ieși dincolo de grajdurile fermei lor, în cîmp, să vadă cu ochii lui pășunile. Să vadă toate pămînturile în care erau semănate furajele, să nu se mulțumească doar cu ce citise el prin cărți, despre *suculente și fibroase*, despre *semifîn și orzul fulguit*, despre o *nouă tehnologie* de conservare a acestora, pentru ca să-și păstreze *înaltele calități nutritive* — cum se sublinia în textul, sacru pentru el, ca de evanghelie, al manualului cu care dormea sub pernă. Stabili cu oamenii de-acolo, cu cei vechi și cu cei noi, atrași mai mult de vorba și de inima *gospodarului*, cînd anume să intre cu coasele în ierburi, cu mașinile în semănături, cîte zile să țină vacile pe aceeași pășune, cînd să le mute pe alta, împreună cu „păstorul lor electric“... Era o muncă dificilă, încordată, din zorii zilei și pînă noaptea tîrziu. Saveta rămăsese la fermă cu vițeii și cu junincile gestante, cum propusese singură. Rolul ei fu preluat, în parte, de Petre Câmpeanu. Acesta părea că întinerește, devine alt om, în contactul zilnic cu hotarele de la Sădești, cu pășunile din copilăria lui iluzorie. fugară. Se întîlnea în deplină libertate acum, cu satele din jur, pe unde viața sa, ca un ordin scurt, implacabil, îi poruncise să alerge cîndva orbește, să se ascundă de legi și de judecăți...

Cînd îl caută, într-o zi, pe *poet*, să-i mai spună ce și cum face, să-i mai ceară vreun sfat, Veanu află că secretarul lor de partid era plecat la județ. Sau, poate, chiar mai departe... Se ținea, deci, și el de cuvînt. Cu directorul se văzu, în săptămîna aceea, de cîteva ori, dar acesta nu-și trăda

în nici un chip frământările din familie. Se mai potoliseră? Luaseră un alt curs ? Poate că, într-adevăr, încăierarea telefonică dintre Flavia și madam Spineanu, îi prinsese bine directorului... N-avu curajul să-l întrebe nimic. În schimb, acesta îl chestionă pe Veanu, și nu în glumă, cum făcea el de obicei, cînd avea de gînd și încotro vrea s-o apuce, să cumpere vaci de rasă, așa cum se înțeleseseră cu toții în ședință ?

— Sîmbătă după-amiază și duminică, v-aș ruga să-mi dați mașina...

— Unde vrei să mergi ?

— Păi, se bîlbîi el, la Brateiu, la soră-mea... da, și la Zăpadia... și la Tîrnăveni...

— Nu se poate, frate dragă ! N-a venit încă vremea excursiilor în familie... Mai ales că, între Arcud și Tîrnăveni, se află Adveiul...

— Nu înțeleg.

— Dacă treci pe-acolo, parcă te văd cum o să-ncerci să-l convingi pe inginerul zootehnist de la IAS, despre care ți-am vorbit la sosire... Dar, pînă la urmă, ar putea să te convingă el că e mai bine acolo, că... Și-atunci, eu ce fac ? Linge-te pe bot, sfinte Petre ! O să mă lași baltă, cu ferma cea mai grea... La care, crede-mă, ai început foarte bine...

— Se vede că nu mă cunoașteți, se intristă Veanu. V-am spus clar că, *deocamdată*, rămîn... Iar dacă aș reuși să-l conving pe inginerul din Advei, cu atît mai bine ! Și pentru fermă și pentru dumneavoastră !

— Nu vine, că nu-l lasă directorul ! Te asigur, am încercat, l-am iscodit eu, de cîte ori l-am prins... N-o fi el prost și eu deștept ! Nu-și dă nimeni oamenii buni, frate dragă ! Așa că, toată călătoria...

— Dacă trec pe-acolo, îl întrerupse Veanu, o să-i rog să ne vîndă cel puțin niște vaci tinere...

— Încearcă, eu n-am reușit...

— Bine, dați-mi mașina și fiți liniștit că mă întorc ! Poate îl conving pe tata, că se pricepe mai bine ca mine, să ne caute el niște vaci lăptoase... Și-apoi, îl trimitem pe *răspopit* să le cumpere împreună...

— Pe-acolo, prin Zăpadia, nu merge, că i-e rușine de oameni...

— De ce ?

— Fiindcă a păstorit-o mai mult pe Saveta, decît sufletele lor...

— Altă lume, altă epocă, tovarășe director ! exclamă Veanu. Să-i punem cruce ! Dacă pînă și tata l-a iertat...

— De unde știi că l-a iertat ? se miră directorul.

— Mi-a scris zilele trecute... Zicea să-i dau voie bună din partea dumnealui...

Săptămîna aceea trecu pentru Veanu ușor, deoarece Eugenia începuse o luptă încăpățînată cu caietele ei de exerciții, cu manualele ei voluminoase, sîciitoare... Renunță, astfel, la viței, plimbîndu-se doar seara, un ceas-două, cu Flavia. Rareori și cu Saveta, cînd își termina aceasta de gătit cina, și mîncarea pentru a doua zi... Observînd schimbarea aceasta bruscă, lui Veanu nici nu-i venea să creadă. Era obosit, istovit de căldură, de alergături, cădea în somn, seara, ca un butuc. Numai gîndul la bunică-sa, Mărie, fugită de-acasă, ca o fată mare alungată de părinți, îl mai tulbură toată săptămîna aceea.

— Plecăm mîine ? îl întrebă Eugenia.

— Da, mi-a aprobat, în sfîrșit, directorul... Plecăm... La început, se temea că nu ne mai întoarcem...

— Dacă mai fugim și din *raiul* ăsta, glumi fata, nu mai putem ajunge decît... în Zăpadia...

— Dar ce ? făcu Veanu, supărat. Pentru tine, Jenico, satul părinților mei e identic cu *iadul* ?

— Vezi că nici ție nu-ți plac răutățile ? ! îi făcu ea, dojenitor, cu degetul. Învață-te minte, și nu le mai servi altora !

— Dac-o mai ții așa, cu precepte biblice, o s-ajungi, într-o zi, să te botezi în Mureș cu pocăiții...

— Zău că m-aș scălda în Mureș, Veanule, dacă m-ar lăsa *ăsta mic*...

— Și de unde știi tu că *dumnealui* nu te lasă ?

— L-am întrebat astăzi la amiază, cînd dădea neliniștit din picioare...

Sîmbătă, în amurg, mașina ARO, ambițioasă, neobosită, ca un cal de munte, opri în poarta Lucreției, la Brateiu, pe-o uliță apropiată de șoseaua națională.

Socrii Lucreției, Teodor și Domnica, așteptau pe lavița din fața porții, de parcă ar fi fost siguri că la ora aceea le vin oaspeți. Domnica ținea în brațe pe Maria-Maricica, nepoata ei abia trecută de un an, aproape adormită. Teodor se lupta, în schimb, cu ceilalți doi nepoți, Aurel și Mircea, care, asociați cu alți copii din vecini, luau în slăvi, cu chioțele lor dezlănțuite, seara aceea cu bolți de clopote.

Alături de cei doi țărani, pe laviță ședea o mogîldeață neagră, ca scoasă de sub pămînt. Poate chiar din necropola aceea străveche, aflată în hotarul satului, cu care se mîndreau Lucreția și soțul ei Traian, profesorul de istorie, fiindcă și ei săpaseră pe-acolo, împreună cu arheologii. Mogîldeața neagră părea că doarme. Dar, cînd își dădu seama că mașina se proptește cu botul în poartă, se ridică și se amestecă repede printre copii. În timp ce laia lor veselă țipa: „Unchiule, unchiule ! Lasă-ne și pe noi în mașină !“, bătrîna începu să plîngă :

— Vai, doamne, dragi copiii mei ! Bine c-ați ajuns, să vă mai văd și eu o dată !...

— Mamă Mărie, ce-i cu dumneata ? Începu s-o întrebe Veanu, în timp ce-o ajuta pe Eugenia să se dea jos din mașină. Era grijuliu, atent la toate mișcările ei. Nu cumva să...

— Lasă, nu mă mai întreba ! oftă Mărie. O să-ți spui eu cînd intrăm în casă... Bine c-am apucat s-o mai văz o dată și pe *Eujenica*...

— Jenica, *mamă-tîină*, o corectă, cu voce gravă, Aurel. Voia să iasă, astfel, mai repede în relief.

— Fugi, mă, răspunse Mărie, că eu o cunosc mai de mult... De cînd am fost pe-aici cu...

— Da, cu bunicu Artimon, se grăbi să intre în vorbă și Mircea, preocupat să nu rămînă mai prejos decît frațele său.

— De-atunci o cunosc... Că ne-am dus cu Artimon, fie iertat, și cu Petre, de i-am căutat, pe Veanu și pe *Eujenica*, la blocurile alea din Brașău, da' nu i-am găsit acasă...

Eugenia, pe urmele lui Veanu, se repezi și ea mai întîi la bătrîna Mărie. Aceasta, în timp ce-o dezmierda cu „draga mea, draga mea, bine c-am ajuns să te mai văz“, îi simți, sub rochie, pîntecele rotund, de femeie gravidă. O întrebă, fără ocol, la ureche :

— Tu ai și rămas grea ?

— Da, mamă Mărie, recunosc Eugenia, tot în șoaptă.

— Dar soră-mea și cumnatul Traian, unde sînt ? se interesă Veanu.

— La căminul cultural, răspuse Teodor. Știi, ca ei, fac repetiții...

— Ce repetiții ? se simți obligată să întrebe și Eugenia.

— De *teatruri* de-astea, de-a lor, făcu Domnica, în timp ce-o întoarce brusc pe Maria-Maricica dinspre frații mai mari. Aceștia tocmai primiseră de la unchiul lor niște bomboane pe băț, colorate puternic, de-i luau ochii și celei mici. Întindea mîna și cerea : dă ! dă ! dă ! Așa, cu *teatrurile* lor, zise mai departe femeia. Dar pe Teodor nu l-au mai băgat în rol... Și eu mă bucur, c-am ajuns de-mi spunea lumea prin sat „artista“...

— Las' să-ți spună, zise Mărie, bine că nu ești !

— Spune-mi, cuscre Teodore, dumneata ai vreun nepot pe la uzinele de tractoare din Braşov ? se trezi întrebînd Veanu. Abia acum, după atîtea săptămîni, îşi mai aminti de răsucitul său de amic braşovean. Se întristă. Cum de uitase el, atîta vreme, de consăteana şi prietena lor cea bună, Letiţia ?!

— N-am nici un nepot, adică nu ştiu, ezită omul. Dar de ce mă-ntrebi ?

— Aşa. Mi-am adus aminte de-un coleg...

— Nu ştiu să am, după fraţii mei, cu toate că noi sîntem neamuri multe, ca şi voi, Borceştii... Dar, haideţi în casă, oameni buni, s-aprindem lumina, să ne vedem mai bine la faţă...

— Cred că rămîneţi miine la noi... Nu vă grăbiţi, încercă Domnica să le afle gîndurile.

— Miine nu, dar în seara asta, în mod sigur ! răspunse inginerul. Pînă miine seară, trebuie să trecem şi pe la Tîrnăveni, şi pe la Zăpadia... O luăm şi pe mama Mărie cu noi...

— Asta să vă-nţelegeţi cu dumneaei... Şi cu Lucreţia. adăugă imediat Domnica. Noi nu ne putem băga în treburile voastre, că...

— Vii mamă ? o întrebă Veanu.

— Unde să vin ?

— Acasă, la Zăpadia...

— Păi, începui să plîngă bătrîna, eu mai am casă ? Mi-o spusăia că pociu să plec, dacă vreau, că eu nu mai am nimica...

— Cine ţi-o spus ? întrebă, cu vădită emoţie, nepotul. Între timp, se aşezară pe scaune.

— Bală-spurcată, muierea lu tată-to, ea mi-o spus. Numa ea, cine altu ?! Că el tace ca mut, cînd nu zice vorbele după gura şi după capu ei... Vai, Artimoane, Artimoane, porni să se tînguie Mărie, de ce m-ai lăsat aşa singură ? De ce nu m-ai luat cu tine în groapa aia ? Că-i să-

pată, dragă, pentru doi... Vai, și cît ți-am mai spus : stăi, măi omule, să nu plecăm așa iute de la Petre, din București, că te face iar sănătos doctoru' ăl mare. Da tu n-ai vrut și nu m-ai ascultat... Ne-ai suit în tren cu sila și ne-ai adus acasă. Și ți-am zis, în dimineața aia, lasă-le în supărare de găini, Artimoane, că-i zăpada pînă în genunchi și tu, dragă, iar te betegești...

Mărie vorbea cu umbra bătrînului și nimeni n-o mai putea opri.

Domnica o invită pe Eugenia în camera de-alături. Se gîndi că unei femei tinere, însărcinate, nu-i fac bine atîtea lacrimi. Dar ea refuză politicos, cu ocolișuri. O ceru apoi pe Măricica, s-o țină în brațe. Fetița se agăță de gîtul bunicii, repetînd monosilabic : nu, nu, nu ! Ceea ce, evident, i se păru Eugeniei un semn rău. De ce să se ferească Măricica de ea ? Ce putea oare să nu-i placă ? Fața ? Ochii ? Glasul ? Ca să-și mai scoată nepoțica din încurcătură, Domnica începu să torăie :

— Așa-i ea, lingavă și sperioasă. Fuge de toată lumea... Se lipește mai tare de mine decît de mamă-sa... Adevărat, că și Lucreția cu școala și cu căminul ei, lipsește mult de-acasă...

Copiii, după ce văzuseră că Teodor nu-i lasă să se urce în mașină, să-i încerce volanul și farurile, se țineau scai de unchiul lor. Și Veanu nu prea avea poftă de joc. Era grăbit să continue discuția cu bunică-sa. Dar ea, Mărie, tăcea. Ridica din cînd în cînd ochii la el și, tremurînd din cap — parcă tăgăduindu-și propria existență — ciugulea miezul alb, pufos, al jimblei aduse de la Arcud.

— Vezi, parcă ar fi vrut să se scuze Domnica, din pîinea noastră de-abia gustă... Măcar că-i prospătă, și-am ars bine cuptorul... Adevărat, dumneaei o venit numai de-o săptămînă la noi, nu s-o obișnuit cu nimic. Nici cu copiii...

— Dar pe la Artimonuț, prin Ciurel, n-ai fost, mamă ? o întrebă Veanu, în timp ce apucă în palma lui mare mîna

uscată a bunicii, cu venele proeminente, țesute parcă pe dinafară.

— Cum îi ?

— La Artimonuț, n-ai fost ? repetă el.

— Am fost. Da ei, cu-ale lor, că-i tot președinte...

— Anuță nu vorbește cu dumneata ?

— Cine ?

— Anuță, e supărată pe dumneata ?

— Ba, nu. Am crezut că mă-ntrebi de drăcoaică, de mama voastră vitregă... O, Veanule, că urît mai trăiesc eu pe lume, și cu voie rea !...

— De ce, mamă Mărie ? Văd că ești sănătoasă și-ai plecat de-acasă, pe la neamuri, ca o fată mare...

— Să nu fi fost neamurile, nu știu ce s-ar fi ales de capu meu... Am venit, sluga mamii, aicea numa să nu-i mai văz... Că așa-i el, tată-to, ca și ea, seamănă unu cu altul, ca doi gemeni...

Eugenia, cu privirile mereu la semnele acelea ciudate pe care le făcea bătrîna din cap, parcă atunci ar fi văzut-o înțîia oară, ieși iar din muțenia ei. Semn că se considera o parte vie, activă, a familiei Borceștilor :

— Cum ca gemenii, *mamă-tîină* ? îl imită ea pe Mircea. Îi plăcuse acest „mamă-tîină“, cu iz de cîntec. Ce-ți fac dumnealor ? Nu-ți dau de mîncare ?

— Ba, mînc, seara, cînd ajung acasă... Mai mînc, seara...

— Dar de ce te-ai dus de la Artimonuț — întrebă Domnica, trădînd faptul că, totuși, o interesau poveștile din familia cuscrilor — și le-ai spus celorlalți să-ți deie de mîncare, că ți-i rușine să mai mînci în Ciurel ?

— D-apoi, am zis și eu, ca omu bătrîn... N-am vrut să mai mînc tot de la Anuță, că...

— De ce să nu mănînci, mamă Mărie ? făcu Veanu. Dacă la ei lucrezi, la ei trebuie să și mănînci...

— N-am lucrat numa' pentru ei. Am desfăcut niște pene pentru perinile lui Ion din Copșa, că au și ei copii și m-au rugat...

— Dar el, Ion, mai vine pe-acasă ?

— Cine ?

— Ionul nostru, profesorul, a mai fost pe-acasă ?

— Ion ? N-o mai fost de mult... Numa o dată de la înmormîntarea lui Artimon. Vai, Artimoane, Artimoane, că ne-am sfădit noi într-un an, în curte, poate-ți mai aduci aminte, era și Petre acasă, în concediu, și ți-am spus, ca o proastă, că eu nu vreau să mai mor niciodată. Și-acum, uite ce-am ajuns... Se opri, îl lăsă iarăși pe bătrîn singur și se întoarse la întrebarea lui Veanu : Nu, Ion n-o mai fost pe-acasă...

— De ce, mamă ? interveni iar Eugenia.

— Crez că pentru el...

— Pentru cine, mamă ?

— Pentru Liviu, ficiorul lu *asta*, — se gîndea la mama vitregă a nepoților, dar nu voia să-i mai rostească numele — cel pe care-o vrut ea să-l aducă în locu vostru, în curte la noi, să-i facă și casă...

— Dar el unde șade acuma ? În sat ? întrebă Veanu.

— Cine ?

— Liviu, locuiește la noi în sat ?

— Ba nu, la Alba-Iulia, la blocuri. Are blocuri acolo... Da copiii și-i ține-acasă, la socri, cu nevastă-sa. Vine la noi după pîne. Și ea le dă. Apoi, cînd-o întreb pe *asta* : tu, ți s-o și gătat pita ? ea-mi răspunde da, s-o gătat, c-am făcut numa două... D-apoi, eu am văzut cîte-ai făcut, tu, că dimineța dacă mă scol eu văz... Ea, nu și nu, că numa două, nu mai multe... Și-apoi face *pupuri*, dragii mei, cu brînză ori cu *lictar*, și eu o văz cîte și cum le face... Da pe mine nu mă lasă să pui mîna...

— Nu-ți dă și dumitale ?

În timp ce Veanu insista, cu o curiozitate maladivă, neobișnuită, Domnica o luă de mînă pe Eugenia și-o duse, totuși, în camera de-alături... De-acolo, în celelalte două, și-apoi la baie, la bucătărie, să le vadă ea toată casa...

Teodor, ca și cînd nevastă-sa i-ar fi făcut semn, se ridică și el de pe scaun. Porni, împreună cu cei doi nepoți, spre cămin, să dea de știre Lucreției și lui Traian că au oaspeți, să vină mai repede acasă.

Veanu rămase singur cu bunică-sa, tocmai cum își doreise încă de la bun început. Sentimentul acela grav, apăsător, de răspundere față de familia lor, pe care-l încerca tot mai insistent în ultimele luni, după moartea bunicului Artimon, pusese acum stăpînire și mai adîncă pe sufletul lui. Simțea că tremura ceva în el, sîngele, sufletul, nici el nu mai știa ce.

— Și cum, mamă, chiar nu-ți dau și dumitale ? repetă nepotul.

— Nu mă lasă să pui mîna pe aluat... Hei, mă gîndesc, vai, vai, cine-ai fost tu și cine ești acumă că te-ai băgat în curtea Borceștilor... Vai, rău îmi pare că l-am lăsat să te-aducă în casa noastră. Mai bine, Veanule, s-ar fi dus tată-to acolo, în satu și în pustișagu ăla din Glod...

— Păi, dacă se ducea, nu rămînea curtea pustie ?

— Da acumă, dacă moare într-o zi și el, cui rămîne ?

— De ce să moară ? se sperie Veanu.

— Așa, se poate întîmpla, că-i tot beteag... Poate că veniți voi, dragu mamei... Tu ești cel mai mic, și ai meserie bună, legată tot de pămînt... Altfel, vine ficioru ei, că numai atîta așteaptă. O zis că așa i-i de urît de mine, de nu mă poate vedea. Și vorbește smucit, de i-am spus odată : la mine să nu te răstești așa, că n-ai călcat tu curtea asta de șaptezeci de ani încoace ! Eu am călcat-o... N-ai făcut nimica ! mi-o răspuns. Auzi tu, că eu n-am făcut nimica ! Acumă s-o îmbrăcat ca o *socăciță*, i-o făcut la fata ei, la văduva lui Vasilică, azi-iarnă, Veanule, fețe de perină și

lepedeauă și ștergare și plocate, iar mie n-ici cel puțin o straiță... Eu trebuie să tac, să rabd și să mătur după ele, în casa mea... Că, Veanule, dragă, o trebuit să-i scarmăn pene de două perini. Ea n-o venit la noi decît cu două țigării de-alea, de i le-am tăiat mărunt, și le-o țesut apoi șterguri de picioare... Anu trecut, Artimon n-o avut ce lucra, o cumpărat din Blaj niște cîlți și niște fuioare, toată vara am *cheptănat* și-am tors de mi-o ieșit sufletu. Și cînd le-am gătat, ea și-o țesut de saci ei și lui de pantaloni, iar mie îmi spune acum că n-am făcut nimic. Da ea ce-o făcut ? Haine ? Dacă le-o făcut, unde-s ? Că eu haine n-am putut face, c-am cumpărat pămînt s-ajungă la atîția copii și nepoți... Și-o trăbuit să fac cāsile de două ori și șura de două ori și *poiata* de două ori... Toată viața le-am făcut pe toate de două ori...

— Da, recunosc Veanu, cîntărind din priviri fața ponosită dar încă frumoasă, delicată, a bunicii, ochii ei mari, înroșiți de plîns, șuvița de păr alb, ca inul, scăpată pe frunte de sub năframa neagră. Toate, de două ori...

— Hei, Veanule, acumă numa pe urmele și pe voința ei s-or stricat toate. Că-i zice : Octaviene, așa să facem... ori așa... cu asta, cu aialaltă... Și el se duce după ea, ca mielu după oaie... Iar eu trebuie să tac, c-o zis : numa dumneata nu vrei ! Ce nu vreau, tu ? Auzi, zice că numa eu și cu tine nu vrem să-i deie curtea lu Liviu...

— Păi, nu-i așa ? Noi nu vrem !

— El zice că n-are cui o lăsa. Da uite numa-aici, cîți sînteți, și la fel pe la toate casele voastre, la toți nepoții și strănepoții... Dacă *Eujenica* are noroc, poate-ți face un ficior...

— De unde știi ?

— Am văzut c-o rămas grea... Numa să aibă noroc, să scape sănătoasă ! Că poate veniți voi acasă, altfel mai bine să steie curtea încuiată, decît să i-o deie la beutoru ăla. Numa că *asta* — Veanu observă din nou că nu-i zisese

Liviei niciodată pe nume — o să pună mîna pe cheie, dacă trăiește, și dacă nu vă-ntoarceți voi careva... Și-acum un an, doamne, ce-o mai putut căra din grădina noastră ! Cas-traveți și morcovi și *curechi* și *porodici* și *dofleți*... Pînă la Tîrnăveni o fost cu ele, de le-o vîndut. Și cu ceapă, că ea la colectivă nu se mai duce la lucru, numa ca doamnele, cînd vrea. Și i-am zis eu la fina Aurelia, care-o fost cu ea în piață la Tîrnăveni : tulai, fină dragă, cred c-o făcut pîn-acuma vreo patru mii ! Ba, nănașă dragă, și zece ! Auzi tu ? Zece mii și mie nu mi-o dat un leu, să pun în *tierul* de la biserecă... Pentru sufletu lu Artimon și-a lu mama voastră ai'bună...

— Lasă, mamă, că bani îți dăm noi...

— Care-mi dați, că nu toți dau. Și-i trimeteți mai mulți lu tată-to...

— E beteag și dumnealui, n-ai zis așa ? Nu mai poate lucra... Dar care din frații noștri nu-ți dă bani ?

— Nici Artimonuț, că-i încă tot președinte la colectivă... (Veanu, atent, reținu și formula asta, repetată de Mărie : „încă-i tot președinte...”) Îmi dă cîte o dărabă de pîne și dulcețuri de-astea, cînd mă duc pe la ei, că de venit Anuța nu mai vine. El, numa cu treburi, cînd ține adunări pe-acolo și se sfădește cu oamenii. Au acum casa lor, au copiii lor la școli, ce să le mai trăbuie curtea noastră ! Dacă-ai veni tu, chiar și numai odată la săptămînă, să încui și să descui căsile... Că-i păcat de ele...

— Păi, mamă, pînă trăiești dumneata — și-ai zis că nu mai vrei să mori niciodată ! — nimeni n-are dreptul să se-atingă de casă și de curte...

— Am zis că nu vreau, da văd eu că trebuie să mor...

— De ce ?

— Așa, s-o las pe aia să se lăfăie... Că fetele mele, chiar și Lisaveta, că-i în sat, nu mai vin să mă vadă... Li-i frică de ea și de tată-to...

- Dar ce le-ar putea face, dacă vin ?
- Lor nu, da mie după ce pleacă...
- Mătuşa Veronica se află departe, tocmai la Gherla, la fata mai mică...
- Adevărat, recunosc bătrîna, da şi pe fata mai mare i-o bătut-o bărbatu...
- Cine ? Tractoristul ?
- El, de i-o văzut toată lumea...
- Şi de ce-a bătut-o, mamă Mărie ?
- De-aia, că n-are aici, zise bătrîna, arătînd cu mîna spre cap.
- E prost ? întrebă Veanu, în timp ce-l văzu parcă pe cumnatul său acolo, înalt, cu faţa lui sănătoasă, fulgerată de un zîmbet inteligent şi sarcastic.
- Nu-i prost, dar are rînza mare. Şi de beut, nu mai bea hoţu !
- Nu bea ? S-a lăsat ?
- Nu, că i-o spus doctoru că dacă mai bea moare...
- Şi-o bate aşa, treaz, nu beat ?
- Aşa, treaz... O bătut-o rău...
- Dar ce-avea cu ea ?
- Nu-i place cum îngrijeşte vitele. Arză-i-le-ar focu ! Şi zice că de ce le dă ea atîtea la copii...
- Păi, copiii lor sînt mari. Au şi ei copii. Nu-s în stare să cîştige singuri ?
- Cîştigă, da nu s-ajung... Îşi fac căsile din nou, ca toată lumea... Şi ea, săraca, aşa bătută şi învineţită, o fugit la mumă-sa, la Gherla...
- Şi-acum, ce face-acolo ?
- Nu face nimic, că s-o-ntors acasă...
- La el ?
- D-apoi ce să facă, Veanule dragă, cum să-şi lase copiii şi nepoţii fără ajutor ? ! S-o dus un copil după ea, şi-o adus-o...

— Treaba ei ! Dar dacă o bate iar ? Mai trec două-trei luni și iar o bate...

— De ce s-o bată ? se miră bătrîna.

— O poate omorî, într-o zi, făcu Veanu, îngrijorat. O bate de-o schilodește. Eu îl cunosc, de cînd eram tractorist cu el. Are pumnul cît un baros...

— Are, recunosc bătrîna. O bătut-o de-o mers doctoru, acolo la Gherla, și i-o dat patru săptămîni să steie-n pat...

— Și-a stat ?

— Ba nu, c-o fugit înapoi acasă. Și-o venit la mine plîngînd, mamă Mărie ce să fac, că eu n-am nimic cu el, îi harnic și strîngător, curtea și grădina noastră sînt ca la expoziție. Și i-am zis : du-te, sluga mamii, și ia-l cu buna, că-i soțu tău... Rabdă și mai dă-le pe sub ascuns copiilor, cum am dat și eu la fetele mele...

În timp ce Veanu se gîdea, ascultînd, la rezistența sufletească și sensibilitatea atît de trează a bunică-si, la grișile ei prelungite pînă într-a patra spiță, admirînd-o și iubind-o mai mult decît oricînd, își făcură apariția Lucreția și Traian, urmași din spate de copiii lor, Aurel și Mircea. Teodor, gazda cășii, intrase în pivniță, să aducă sus, pentru oaspeți, o pîine proaspătă și o cană de vin, din butoiul desfundat la Paști. Tot n-au făcut ei nuntă ! își spuse omul. Ori au făcut și nu și-au mai chemat neamurile ? Dacă-i așa, cine știe ce s-o fi întîmplat ! Poate numai din grabă, ca la mulți tineri din ziua de azi... De-aia nu s-o amărît nici Lucreția prea tare. Altfel, cum e ea mai iute la supărare, că seamănă cu tată-său, cu Octavian, cine știe ce vorbe le mai scria prin scrisori ! Acum, au toți necazuri cu bătrîna, le uită mai repede pe-ale lor....

După ce se terminară cuvenitele îmbrățișări, pupăciuni și complimente, se așezară cu toții la cină. Cei mici aveau măsura lor, nu mai încăpeau la masa mare. Înainte de-a

începe să guste bucatele, bătrîna Mărie o întrebă pe cuscră-sa :

— Le-ai dat de mîncare la găini ?

— O, să fii dumneata sănătoasă ! exclamă satisfăcută, gospodina. Le-am dat de mult, s-or și culcat...

— De clocit, clocesc bine anu ăsta ?

Toți se mirară de întrebarea bătrînii. Oare numai acum, după atîtea zile petrecute în ograda cuscrilor, își aduse aminte de găini și de cloști ? Sau bătrîna voia să-i abată, în felul ăsta, de la concentrarea lor nervoasă, ușor de citit pe fețe, în priviri, în toate gesturile ? Nu fiți voi așa de nefericiți din pricina mea ! parc-ar fi vrut să le spună. De ce nu vă vedeți de necazurile voastre ? Mărie se uita pe rînd la toți, cum înghit cu poftă, flămînzi, ca oamenii sănătoși, în timp ce ea molfăia în gingiile tari, ca niște dinți nevăzuți, o coajă din pîine aceea proaspătă, aromată.

— Hai, *mamă-tînă*, șezi la masa noastră, o îmbie Aurel. Se vede că o socotea mai mult de-a lor, decît de-a celor mari.

— Fugi, mă ! îl luă la zor Lucreția. Ce, tu ai ajuns de-o seamă cu mama Mărie ?

— Lasă-l, făcu bătrîna, mie mi-i drag de toți, și de *Eujenica* mi-i drag...

— Mulțumesc, *mamă-tînă*, zise cu gura plină Eugenia. Și eu te iubesc pe dumneata, nu-i așa Veanule ? ! Aș vrea să trăiesc, *mamă-tînă*, să te-ajung din urmă, cu suta...

— Să trăiești, scumpa mea, și dacă-i avea un ficior, să-l botezi Artimon, ca pe bătrînu... Că i-am spus, măi Artimoane, dă-le-n supărare de găini, că-i zăpada pînă-n genunchi și răcești...

— Lasă-l, cuscră, să se odihnească în pace ! o întrerupse Teodor. C-o alergat săracu destul, aproape nouăzeci de ani. Și-o făcut fîntîni și poduri, cît alții în zece vieți...

— Așa-i, recunosc Mărie, da eu i-am spus să nu pleacă de la Petre, din București, că...

— Atîta i-o fost scris, o întrerupse Domnica. Bine că, ești dumneata sănătoasă, te poți purta, ca o fată mare...

— Ce-ai zis ? întrebă bătrîna.

— O zis că ne bucurăm, mamă Mărie, interveni Lucreția. Ne bucurăm cu toții că ne-ai mai rămas cel puțin dumneata...

— Am rămas, chiar am prea rămas ! se căină bătrîna. De nu mai are loc aia de mine...

— Dar tata ? întrebă Veanu. A fost bolnav ? Ne-o scris că...

— Cine ?

— Tata, repetă nepotul, o fost beteag ?

— N-o fost așa beteag... L-o dus doctoru în spital, de-o beut leacurile, că nu le știa lua singur. S-o dus acolo, da de mîncat mîncă...

— De beut, poate bea ? întrebă Traian.

— Ba nu, nu bea, nu, recunosc bătrîna. Eu nu l-am văzut, că mie nu-mi spun nimica, dragă. Făr' numa dacă-i întreb, ca pe străini... Și vorbesc zmucit, nu le pare bine că-i întreb...

— Păi, de ce ? Ce mai au de împărțit cu dumneata ? zise Veanu, privind stăruitor în ochii bunicii. Mai aveți ceva de împărțit ?

— Nu știu. Poate că de ce nu mă grăbesc să moriu...

— De ce să mori ? tresări Eugenia.

— De ce să mori, mamă-tîna ? se trezi că întreabă și Mircea. Fratele său mai mare era invidios că nu pusese el întrebarea.

— Să moriu, ca să nu mă mai vază ea și fata ei. Că aia vine pe la noi în toate zilele, și stă de-o apucă noaptea. Da eu nu le am baiu, că plec pe la neamuri, să nu le mînc mîncarea lor. Numa seara, cîteodată, mai cinez la ei. Într-o seară, mi-o fost dat zamă de salată cu mămăligă. Am venit din Ciurel tîrziu, m-o adus Artimonuț cu tiri-boanța aia trasă de cal, șareta lui de președinte. Și i-am

zis : tu, eu n-am mîncat numa o mîncare la masă de cîndu-s. Nici după ce m-am măritat, și-am ajuns la casa asta, cînd eram tînră, eu nu m-am culcat numai cu salată și cu mămăligă...

— Dar n-au și brînză ? întrebă Lucreția.

— Treaba lor. Poate că au. Le-am zis și eu de vreo două-trei ori : da n-ai avut, tu, o creastă de slănină, să fi făcut o țir de *păpăraie* ? N-o răspuns, că ouăle și slăcina are cui le da... Ea gîndește că-s proastă, că nu pricep și nu știu. Eu toate le știu și toate le văd, numa n-am ce face...

Veanu, de prea multă încordare, pe urmele fiecărui cuvînt, simți că-i rămîne mîncarea în gît.

— N-am ce face, că de zic multe e în stare să mă bată...

— Ei, te bate ! se revoltă inginerul. Uitase, în ceasurile acelea, de toate necazurile, de toate neliniștile și frămîntările lui. Părea că nici nu mai există, că nu-i decît o simplă celulă, cea mai alertată, în corpul suferind al Borceștilor.

— Cine te bate, mamă ? îi ținu isonul Eugenia.

— Ce-ai zis ? întoarse bătrîna urechea spre ea.

— Cine și de ce să te bată ? repetă nora cea tînră.

— M-o sfădit de vreo două ori, de-am crezut că sare la mine...

— Cine ? întrebă și Traian. Lucreția, mai obosită, cunoscînd povestea, se ocupa de Maricica, mofturoasă și mîrîită, ca toți copiii cînd le cresc dinții.

— D-apoi, or început la mine amîndoi, că n-am făcut nimic în viață, continuă bătrîna, ca între somn și trezie. Zic nu, n-am făcut nimic, că eu umblam cu biata Silvia, cu cea de sub pruni, amîndouă cu o singură *șurță*, cînd ne duceam la țîrg, în Blaj. Și ne duceam cu desagii în spate, să-i cărăm lui Petre și-apoi lui Ion de mîncare, să mai vindem cîte ceva, să mai facem un ban, c-atunci nu era ca-n ziua de azi, să se joace toți cu banii, cum se joacă ăștia mici cu pietricelele din curte... Pentru un leu, îți crepau deș-

tele de muncă... N-am făcut nimic, numai am crescut șase nepoți de la tine, Octaviene, și de la fete încă vreo unsprezece... Numa asta am făcut. Și te-am crescut pe tine, să umbli cu *cheptar* și cu cizme, că cine era îmbrăcat ca Octavianu lu Borcea ?

Vorbea cu fiul ei, de parcă ar fi fost acolo de față. Așa vorbea ea cu toți. Îi strinsese în suflet, ca într-o casă uriașă, vii și morți, de-a valma, și nu se mai putea despărți de nici unul.

— Numai o pereche de cizme a avut tata, mamă Mărie, încercă s-o corecteze Veanu. Așa știu eu, că n-a avut decît odată cizme cu tureac înalt... Nu-mi aduc aminte de mai multe perechi...

— Da, continuă bătrîna, ca și cînd nu l-ar fi auzit, și-o avut *cheptare* frumoase, și *chimeși* cusute, pe toate le-o avut... De la cine ? De la ea, de la bala spurcată ?

— Păi, Octavian era de neam bun, era feciorul dumitale, trebuia să aibă, nu ? zise Teodor, în dorința de a-și mai apăra puțin cuscrul. El era convins că nu era dracul așa de negru, cum îl făcea bătrîna.

— Vai, dragi nepoții mei, se tînguia Mărie, da eu cum v-am putut crește pe voi, și el nu-și poate vedea în ochi un părinte ? !

— Dar ce are cu dumneata, *mamă-tîină* ? o întrebă, printre lacrimi, Eugenia. Observînd-o atît de preocupată, cu glasul tăiat de emoție, Veanu era îngrijorat să nu i se întîmple ceva. Dar ea se ținea bine, puse mîna dreaptă, ocrotitor, pe umărul bunicii : De ce nu te poate vedea în ochi, cu ce-l superi dumneata, *mamă-tîină* ?

— Păi... așa, ca el... Adică, ea face ce vrea... are bunul în mîna ei... Ea conduce...

— Asta înseamnă că se pricepe, spuse Traian.

— Ce-ai zis ?

— Se pricepe să conducă...

— Adevărat, îi hameșă, i-ar putea lua locu lu Artimonuț, la colectivă...

La vorba asta, izbucniră cu toții în rîs. Parcă o așteptaseră de un secol. Dar bătrîna nu înțelese de ce rîd ei și o ținu mai departe :

— Acumu-i un an, or avut niște vin. L-o făcut el, Octavian, din strugurii cumpărați pe banii de la voi, de la copii... Că de la colectivă, din viile-astea noi, nu le dă, iar alea vechi s-or pustiit, de-o rămas dealu Gurguiului să-l roadă vitele și oile... Treaba lor, că doar i-am tot spus și eu, și Artimon, fie iertat, lu nepotu-meu, președintele, da el n-o-nțeles... Or avut vin și nu știu dacă mi-o dat de patru ori, toată iarna... Mai mult cînd venea cineva, de rușine îmi da și mie. Ziceam : vai, vai, lume, lume, în ce neam am nimerit ! Că el, neblejnicu, toate le face numa pentru copiii ei. Dacă le trebuie făină de cucuruz, zdup la noi ! Acuma, zicea ea într-o zi, ca o nerușinată, că vrea să-i îngrașe la ăla din Alba-Iulia și-un porc, l-or cumpărat *burlincaș*, să i-l crească mare, să i-l *belească* la Crăciun... D-apoi eu nu mai am chiar nimic ? Pînă cînd n-o murit Artimon, el o adus din partea noastră două care de cucuruz, și *fîsaică*, și-o rămas *lictar* și prune uscate...

— Lasă, mamă, vru s-o mîngîie Lucreția, în timp ce-o așeza pe Maricica în pătuțul ei. Numai să fii sănătoasă ! Vorbe de-astea ai mai auzit dumneata și altădată, nu ?

— Dacă m-o pedepsit Dumnezeu să trăiesc fără Artimon, ce pot face ? ! Ia, mă mai duc pe la Artimonuț și mă-ntorc seara-napoi, viu pe la voi, și pe la Ion din Copșa, și dac-o să mă cheme *Eujenica*, acum că s-or tras și ei mai aproape de casă, mă duc și la Arcud, că tot n-am fost eu niciodată...

— Te invit, *mamă-tînă*, sări bucuroasă Eugenia. Te luăm mîine, cu mașina...

— Bine, să vedem, rosti Veanu, posomorît, gînditor. Să trecem mai întîi pe la Tîrnăveni, apoi pe la tata şi... mai vedem...

— De dus mă duc tare greu la deal, mă ostinesc, continuă bătrîna, cu privirile la nepot, de parcă numai ei doi ar mai fi rămas la masă. Păi, ce gîndeşti, sluga mamii, eu cred că sînt de nouăzeci şi unu de ani...

— Anul ăsta, o corectă Veanu, ai împlinit optzeci şi nouă...

— Vai, oftă bătrîna, şi Artimon îi mort de cinci luni, da pare c-ar fi de cinci ani. Şi plîng după el, Veanule, de-ar fi trăbuit să-mi sece toate lacrămile, încă de mult... Da nu seacă. Vai, Artimoane dragă, da de ce m-ai lăsat tu singură pe lumea asta ? Cum să nu plîng, mă, cum să nu plîng ? ! sughiţă Mărie de parcă bătrînul ar fi certat-o, ca altădată, de ce-i proastă, de ce varsă ea lacrimi din nimic... Plîng să mă stîmpăr, că pînă le mai am sînt lacrămile mele... Le-am adunat, de cînd eram fată...

Veanu, biruit ca de ploile potopului, îşi ştergea obrazul cu o batistă, pe care i-o puse în mînă bunică-si :

— Hai, lasă, mamă Mărie, numai să fii sănătoasă !... Mai vedem noi cum o să facem...

— Vai, mult am mai alergat, de cînd am călcat în curtea aia, şi mult am lucrat, şi mult am ţinut, ca să-mi spună acuma că n-am făcut nimica...

— Dar cine spune ? Dumneaei, ori dumnealui ? întrebă Veanu, cu sentimentul că, deşi se învîrt pe loc, bătrîna trebuie lăsată să-şi descarce sufletul, să se elibereze de toate otrăvurile adunate încet, stăruitor, în toate fibrele, la toate încheieturile fiinţei sale. Nu alcătuiau oare lucrurile acestea mărunte, mai bine zis mărunţite, puse sub o lupă imensă, întreg universul ei ? Numai al ei, sau şi al lui, al nepotului care-o asculta cu o încordare maximă, care o hărţuia cu întrebări, numai ca s-o mîngîie, să-şi dea seama că are cine-o ocroti, că nu e părăsită şi singură în

fața răutăților ? Nu afla el, încă o dată, mai multe adevăruri despre familia lor decît și-ar fi putut închipui că poate strînge o viață întreagă ? Le simțea asprimea, îl dureau loviturile lor, dar nu voia să mai dea înapoi, să se lase înfrînt de ele. Cu atît mai mult cu cît își dădea seama că bătrîna purta prin lume fața veche, tristă, nu numai a familiei lor, dar și a întregului sat. Cum să fugă de ea, de ce să n-o cunoască ?

— Cum îi ? întrebă Mărie.

— Cine spune că n-ai făcut nimica ?

— Ei, dragă, ei...

— Amîndoi ?

— Amîndoi. Și ea, nu numa el ! Da tu ce-ai făcut ? am zis. Ai stat în țigănia aia, de era să te mînce *cloțanii*... Și-acuma, cine-i ea ! Uite, o văruiți căsile cu o pictoriță din Blaj, și-o zis : apăi le pictoresc, că eu nu mă mai poci sui pe-acolo, să dau tăvanurile, că nu-s în stare, mă doare capu... Veanule, le-o făcut, li-i vedea cum îs văruiți, și cînd vine cineva pe la noi, ea deschide ușile și le-arată. Eu mă uit și mă gîndesc : arată-le, că nu le-ai făcut tu ! Ce crezi, cine ești tu cînd te bagi în casa asta ? Ia, o vinitură, nimic mai mult ! Și înc-o mai plătit, Veanule, și șapte sute de lei la muierea aia... Na, o avut de unde...

— Păi, dacă femeia a muncit, trebuia, mamă, să-i plătească, nu ? Dar tata mi-o scris că vă împăcați bine...

— Apăi, dară... mă-mpac, n-am ce face... El scrie ce vrea... Dacă zice ceva, eu tac, mai bine tac, decît să am primejdie. Numa că văd ce văd și aud oe-aud...

— Da — mormăi obosit nepotul.

— Dacă ea face *pupuri* în cuptor, apăi îmi dă și mie unu, începu să se contrazică iar Mărie. Pe celelalte, vine Liviu și le încarcă... I-am zis într-o zi : da zău, tu muiere, multă urdă ați avut anu-ăsta, să fi făcut și tu plăcinte, cum făceam noi altădată...

— Și ?

— Nu face ! Eu gîndesc că nu face din pricina mea, să nu-mi deie și mie... Apăi, două sute de lei, cît primesc penzie de la colectivă, li-i dau lor, că eu n-am ce face cu banii. Mă mulțumesc cu ce-mi trimeteți voi...

— Cui dai banii ? Lui tata ?

— D-apăi, dacă-i scoate el de-acolo, de la...

— Și nu ți-i dă dumitale ?

— Mie îmi dă cîte douăzeci de lei, și-i cheltui, că mă duc în toată duminica la beserecă și iau cîte cinci lumînări și pui cîte cinci lei. Le aprind pentru părinții mei, pentru muma voastră ai' bună, pentru Artimon și pentru mine... Pentru mine aprind două, că nu m-am învățat cu întunerecu...

La vorba asta, Veanu se cutremură. Cum adică ? De unde învățase bătrîna că trebuie să te obișnuiești, încă de viu, cu întunericul, cu neființa ? Auzi, să te duci, cu lumînările în mînă, după umbra din tine ! Și el care... da, a fugit atunci cînd... ea, Liliana, nici nu era o umbră, numai cenușă fierbinte, numai scrum care pune întrebări.

— Ce să fac ? continuă bătrîna, cu vocea ei monotonă, ca un drum pe-ntuneric, nesfîrșit. Caută să rabd, n-am ce face... Pînă trăia moșu-to, Artimon, știi tu c-o duceam bine-amîndoi... am avut ce ne trebuie, și-am *belit* și porc...

— Știu, conveni Veanu.

— În ziua în care-o murit, continuă Mărie, uitîndu-se la nepot, ca și cînd l-ar fi avut iar în față pe Artimon, o vorbit toată ziua cu fina de peste drum... Și-o zis către mine : du-te și te suie-n podu căsii și mătură zăpada, c-atunci o fost zăpada ai' mare...

Bătrîna uitase că tocmai el, nepotu-său, Veanu, fusese acolo de față, că în brațele lui închisese ochii bătrînul. Dar el o lăsă să-și toarcă mai departe firul, curios să vadă ce uită și ce adaugă ea la poveste...

— ...și i-am zis, mă omule, cu mă sui, da nu-s harnică să mai *țip* zăpada de-acolo. Zice, mătur-o numa de pe

cucuruz ! Mi-am luat mătura, Veanule, și *gunoița*, să mă sui pe treptele-alea înguste. Zăpada era pînă-n genunchi. Înc-am mai avut niște prune uscate, puse-acolo sus pe niște scînduri, și-acolo le-o apucat zăpada. Și slănina o nins-o în pod. În ladă am avut o *ferie* de untură, de s-o folosit pentru mîncăruri, la pomeană. Și oalele de *lictar*, și... M-am scoborît de pe scară și-am zis : Artimoane, eu acolo n-ajung, nu știe nime ce-i pe-acolo. Zice, no, hai jos ! D-apăi, cînd s-o apropiat sara, am fript carne și cîrnaț. Am zis, Artimoane, ce să mai fac de mîncare ? Nu mai face nimica, este carne friptă și-o rămas mămăligă și pită de ieri. Tu muiere, zice, hai să bem leacurile alea, pe care ni le-o dat doctoru' ăl mare. Auzi tu, să beau și eu leacuri cu el ! No, iacă-tă-te că se-nsărează, și vine Artimonuț c-o oală de lapte, de-alea cu toartă, și s-o băgat mai întîi în casa lor, la tată-to și la ea, că și Artimon, bătrînu, în ziua aia, o fost pe la ei, de-o vorbit cu oamenii, de beserecă, cum s-o facă iar la loc. Artimonuț se bagă-n casă și zice, mamă, moșu unde-i ? Zic, eu nu știu, o fi rămas pe la fina, peste drum. Da el l-o auzit hodorogind pe la fundu căsii, se sfădea cu cineva... Era un copil de-a lu ăsta din sus de noi, care vorbea în batjocură cu el și bătrînu o luat o stînghie de placaj și s-o făcut că zvîrle după el. Și s-o dus prin șură, o găsit un ou și era înghețat, cînd l-o luat și l-o spălat i se cunoștea gîlbenușu pe mînă. Am zis, vai, mă omule, cînd o intrat pe ușa căsii cu Artimonuț după el, vai că te-ai dus la fina, da el ba, că m-am dus de-am făcut cărare la găini, să se culce-n coșer... Și așa se uita de lung la mine și eu stam lîngă sobă... El s-o aplecat să puie un lemn pe foc și numa ce-l aud pe Artimonuț...

— Eu eram, mamă Mărie ! o întrerupse, în sfîrșit, Veanu.

Bătrîna se uită iar în ochii lui și, ca speriată de încurcătura pe care-o făcuse, se grăbi să-i confirme :

— Da, tu erai ! O, doamne, cap prost, sigur că erai tu, c-am venit împreună de la Petre, din București... Și bătrînu o murit în brațele tale, degeaba l-ai mai zgîlțait... Mai bine muream eu, că-ți eram mai ușoară...

Auzind cuvintele astea, Veanu simți iar că-i fuge sîngele din obraz, se înăbușă, nu mai are aer, i se aprind plămîinii. Numai după ce se ridică și-o sărută pe bunică-sa, cu disperarea unui suflet uitat, tăgăduit, numai după ce simți pe buze gustul sărat-amar al lacrimilor ei, reveni cu picioarele pe pămînt. Dar atingerea aceasta era tot dure-roasă : „Lilianule, începu să-și spună, orb, în neștire, ce ai tu cu mine, Lilianule ? De ce mă cauți tot mai des, tot mai stăruitor, în ultima vreme ? Vezi, ai de grijă, să nu te răzbuni pe ea, pe bunică-mea ! Da, și pe... pe Eugenia... și... pe el, pe *cel mic*... Fă-mi mie ce vrei, că-s vinovat, nu te-am ținut în brațe, ca pe bunicul, în ultimul ceas, și-am fugit de la înmormîntarea ta...”

Tulburată de îmbrățișarea neașteptată a nepotului, scoasă din ritmul ei nepămîntesc, Mărie se ridică în picioare, se uită în jur, după ceilalți. Îi zări, cu greu, în camera de-alături. Ședeau în jurul mesii... Cine știe ce puneau ei acolo la cale ! Ea se simțea fericită că o lăsaseră împreună cu Veanu, cu nepotul ei cel mai drag... Nu-și dădu seama ce se petrece cu el, ce are pe suflet, dacă-i obosit sau nu, dacă ceilalți aveau sau nu să-i spună ceva. Acum, era numai al ei, sufletul ei, aprins ca lumînările în calea întinericului. Nu voia să-l mai împartă cu nimeni, să nu-l piardă cumva și pe el...

— Am noroc de sănătate, o luă de la capăt bătrîna, da mă ostenesc rău și mă doare spatele, cînd m-așez jos. Mă dor mîinile, sluga mamei, că nu mai este nime, nici muiere, nici bărbat, de etatea mea în Zăpadia. Numai una, Anuță, da eu îs mai mare ca ea cu cinci ani. Și ea-i hodorogită rău, ca un scaun vechi. Noroc că nepotu-so are acum ne-vastă de-a doua, că pe aia dintîi o trăznit-o în hotar...

— Când, mamă ? părea încă dispus la vorbe nepotul, cu toate că fața lui părea să spună altceva. Îl istoveau, pe-semne, trecerile bunicii de la cei vii la cei morți, treceri, pentru ea, insesizabile, ca un mal care alunecă încet-încet sub apele unui rîu monoton, indiferent.

— Anu trecut, în vară... Și el s-o grăbit s-o aducă, pe asta nouă, tocma din Turda. Avea, săracu, patru copii și bătrîna nu răzbea cu ei. Noroc că-i muiere bună și-o grijește pe Anuță. Zice, Mărie dragă, noru-mea asta mă ominește ca o fată de-a mea. Când poci, fac, cînd nu, lasă mamă, că fac eu ! Numa că Anuță îi gîrbovă rău, nu mai poate ieși de-acasă, nici la beserecă nu mere...

— Dar fina și finul sînt sănătoși ? se trezi Veanu din nou în lumea fără hotare a bătrîinii.

— Cine ?

— Fina, de peste drum...

— Sănătoasă. O fost și ea tot cam beteagă, da acuma-i sănătoasă. Or rămas, dintr-atîția, numa ei, bătrîinii... O duc bine, Veanule, au bucate și-un porc mare, îl *belesc* în tot anu. Le poate fi la zece, nu la doi... Da le trimete la copii și la nepoți, că au și ei mulți, risipiți ca *răgutele* prin toată țara...

— Dar el, finu, mai lucrează la cooperativă ?

— Cine ?

— Finu, la colectiv, mai lucrează ?

— Nu, nu mai lucră, numa grădina. Are și ea și el grădină, de la colectiv, cum am avut eu și moșu-tu Artimon...

— Atunci, cine mai lucrează în hotar ? se arată îngrijorat de soarta satului lor, care, din spusele bătrîinii, apărea ca o așezare de umbre, sau ca un azil de oameni uitați încă în viață. Iar imaginea asta nu-i plăcea, îi contraria întreaga ființă, și cea din copilărie, și cea de azi, activă, nesupusă nici unui fel de resemnări.

— D-apăi, tractoarele, tractoarele tale. Ori le-ai uitat ? ! Cu ăștia, cu tractoriștii, și cu muiерile, săracile, se

mai lucră hotaru. Numa ele se mai duc în colectiv, bărbații-s pe la fabrici, cu serviciuri, după bani... Da nici muierile nu se mai duc toate, numa dacă vreau... Și-s grase, Veanule, nu cum eram eu la etatea lor, de mă bătea vîntu... Îs îmbrăcate, ca doamnele... Și-apăi, căsile și-apăi mobila ! Vin la beserecă numa așa, ca să se vază una pe alta, nu să se roage de iertări...

— Dar la vite, mamă, la grajdurile colectivei, au oameni buni ?

— Nu știu. Zicea Artimonuț că stau rău cu laptele, le-or murit și vaci în iarna asta. Da de ce mă-ntrebi ?

— Așa. Aș avea și eu nevoie de cîțiva oameni buni, pe-acolo, pe la gostatul din Arcud...

— Da ce ? se interesă Mărie. Tu te ocupi acum de vite, nu de tractoarele tale ?

— *Deocamdată*, de vite... Îi ajut, pînă-și găsesc un inginer mai bun, mormăi Veanu, deranjat de luciditatea subită pe care o trădau cuvintele bunicii.

— Întreabă-l pe tată-to, el știe, lui îi plac vitele și-acuma, da-i beteag... Dacă moare, Veanule, eu ce fac ?

— De ce să moară ? o prinse de mînă nepotul.

— Zic și eu, așa, de-o pildă... Dacă moare el, aia unde *mere* ?

— Nu știu...

— Pe ea n-o dă legea afară de-acolo ?

— Nu, cred că nu...

— Așa-i ? Atunci, cu legea asta, îi rămîne curtea și casa ei ?...

— Nu, ne rămîn nouă, dumitale, copiilor, și...

— Și ea, după legea asta nouă, îi soră cu voi ?

— După lege, da, are drepturi ca oricare din frați...

— Apăi, i-ți da și voi ceva, o răscumpărare... Dacă așa-i legea...

— Da. Dar casa, mamă, nu-i oare întăbulată pe numele dumitale ?

— Nu, că străbunicu-vostru, Pătru ăl bătrîn, ne-o lăsat nouă, mie și lui Artimon, numa folosința după curte, după grajduri, după tot ce-i așezat acolo... Moștenirea i-o lăsat-o lu tată-to, Octavian, s-o gîndit la voi, că erați copii mulți... Acuma, tu ce crezi, dacă vrea el, le poate trece toate pe numele ei ?

— Numai cu aprobarea noastră, mamă, fii liniștită !

— Liniștită nu-s, că, vai, cum o mai calcă pe hameșa aia, după curtea noastră, să-i rămîie la copilu ei, la beutoru ăla ! Să le rămîie lor, după ce m-o batjocorit de la răsărit pînă la asfințit... Că, sluga mamii, cîte s-or întîmplat la casă, numa de la ea s-or tras. Toate de la ea, că fuge și pîrăște către el : așa o zis mumă-ta, așa o zis tată-to... No, acuma, de el, de Artimon, o scăpat... Se mai împiedecă de mine...

— Lasă, mamă, că de dumneata avem noi grijă !

— Aveți, da sînteți departe ! V-ați împrăștiat cu toții, c-așa ni-i nouă scris, de împrăștiere. Numa ea adună, cu amîndouă mîinile... Eu, Veanule dragă, din slănina lor n-am gustat.Ce-or face cu ea, treaba lor...

— Ne-o trimis și nouă, mamă Mărie.

— La toți ?

— Cred că la toți...

— V-o trimes, da o mai și vîndut. Că el nu mîncă, eu nu mînc. Oricîți bani face, îi pune bine. Are aia bani, de-o umplut CEC-ul.

— Da ? De unde știi, mamă ?

— Mi-o spus fina, au bani la CEC...

— Păi, de-acum încolo sînt bătrîni și dumnealor. Poate se gîndesc că dacă s-or îmbolnăvi, le trebuie un ajutor...

Bătrînii nu-i prea plăcu răspunsul, dar continuă :

— Noi, cînd murim, nu ne îngroapă ei... Pe Artimon l-ați îngropat voi, nepoții. Cu mine, tot așa o fi... Aia se gîndește numa la copiii ei...

— Așa se gîndesc toate mamele, toate mai dau cîte ceva copiilor... Și ea muncește acolo, în grădină... Nu lucrează și ea ?

— D-apăi el îi tare slab. Îi grasă ea, ca o haită...

— Da ? Asta nu-nseamnă că-i sănătoasă...

— Facă dinspre partea mea ce-or vrea ! Că dimineața eu mă scol, mă spăl, mă rog lu Dumnezeu și pornesc pe la neamuri...

Cînd Veanu se ridică, tîrziu, istovit, de la masă, bunăică-sa, cu ochii pe el, înțelese că, pentru seara aceea, era destul. Fața inginerului trăda o tristețe, și-o oboseală imensă. Numai Mărie, cu puterea teribilă a umbrelor, ar fi putut continua pînă dimineața.

— Să ai grijă de ea ! îl avertiză bătrîna.

— De cine, mamă ?

— De fată, de *Eujenica*. Acuma-i în poziție, să n-o superi, s-o lași în pace...

— Cu ce s-o supăr ?

— Așa, cu vorbe, cu purtări... Grijește-o, că-ți face un ficior...

— De unde știi dumneata ?

— M-am uitat cum stă rochia pe ea, și ce fel de pete are pe obraz...

— Bine, mamă Mărie. Culcă-te liniștită, n-avea nici o grijă ! Mîine dimineață, plecăm mai departe...

— Noapte bună, și ai grijă, sluga mamii, să n-o lovești prin somn !

Toți răsuflară ușurați. Se risipiră toți prin cele patru camere mari, odihnitoare. Adormiră tîrziu, legănați de greierii satului. Pe cerul nopții de iunie, pulsau stele mari, curate, ca lacrimile bătrînei. Pentru cei plecați, și pentru cei care...

Partea a treia

Noaptea aceea scurtă, ca un prag iluzoriu al verii, își înflori toate stelele ei verzi, crîncene, atîrnînd la ferestrele oamenilor cu o indiscreție strigătoare la cer. Adică, ce voiau ele să afle? Somnul tuturor era la fel, scurt, crîncen, rupt din măduva pămîntului. Nici un trup, prin satele acelea bîntuite de somn, de oboseală, de febra mușchilor istoviți, nu mai avea tăria să caute, orbecăind, căldura altui trup. Ieșeau cu greu din somn, dimineața, la suprafață, ca înecații dintr-o apă tulbure. Așa se treziră și cei întîrziați, în noaptea aceea, în casa familiei Baci. Mai întîi, Domnica și Teodor, pierduți repede printre animalele și orătăniile din curtea lor mare, de gospodari, plină de mugete, de cotcodăceli, de foiala fiecărui început de zi.

Apoi, se trezi Maricica, cerîndu-și laptele, cum făcea și Veanu, unchiul ei, cînd era mic. Maică-sa, Lucreția, cu ochii încă lipiți de somn, încălzind laptele la aragaz și punîndu-l, grăbită, în ceașcă, o ruga, în felul ei, pe cea mică :

— Bea, puiul mamei, și taci să nu ni se trezească oaspeții ! Fetita, agățată cu mîinile de stavila pătuțului, se uita la ea cu ochii mari și, firește, nu înțelegea nimic din vorbele maică-si.

— O, mîncu-i sufletu, se auzi, de-alături, vocea Măriei, ui' la ea ce harnică-i ! Bătrîna era în picioare, îmbrăcată cu rochia ei neagră, de lînă, grăbită să-și tragă și bluza subțire, de bumbac, la fel, tot neagră, peste ia albă, boțită, cu care dormise noaptea.

— Te-ai trezit, mamă Mărie ? o întrebă, în șoaptă, nepoata.

— Nici n-am dormit, draga mamei, spuse, tremurînd din cap, parcă mai tare ca de obicei, bătrîna.

— De ce ? te-au mîncat purecii ?

— Ba nu, că nu sînt, dă-i în lupare. Cum să fie pureci la voi, în casă de domni ? ! Nici la noi, că sîntem țărani, nu mai prea mișcă... Nu, eu niciodată nu dorm, numa mă hodiesc. Stau cu ochii închiși, și văd toată lumea, ca-n palmă, ca ziua-n amiaza mare... Da, nu zîmbi a rîde, că nu te mint. Îmi văd toată viața, de cînd eram tînără, ca tine, și moșu-to, Artimon, era ca Troian al tău...

— Și nu-ți pare rău după nimic, mamă ?

— Nu, numa după soțu meu, și după liniștea ce-am avut-o, pînă cînd n-o venit *aia în casa noastră...*

— Las-o, mamă, să trăiască și ea ! încercă s-o abată Lucreția de la ideea fixă a bătrîinii. Acum, pînă ești sănătoasă, e rea, așa ți se pare dumitale, așa ne pare la toți... Dar dacă, Doamne ferește, ai cădea la boală și la necaz, poate-o fi bună și ea. Că noi, sîntem toți cam departe...

— Eu nu bolesc, tu, Lucrețio. Eu mor în picioare, că nu-s înaltă, să caz...

— Mai bine să fii sănătoasă, mamă Mărie. Să te îngrijești...

— D-apăi, se grăbi bătrîna, acumă, să-ți spui drept, aș vrea să mai trăiesc, să-l văz și pe Veanu c-un copil... Un ficior îi face *Eujenica*, să știi !

— Bine, mamă, să nu mori niciodată ! S-o vezi și pe Maricica noastră mireasă...

— Asta nu se mai poate, sluga mamei. Artimon avea dreptate, nu eu. Omu nu poate trăi cît i-i voia... Cînd ne naștem, moartea ni-i scrisă pe frunte...

Ceilalți se auziră trosnindu-și oasele, căscînd, apoi îmbrăcîndu-se și încălțîndu-se în grabă, ca oaspeții unui han. Ultima se sculă Eugenia, care le și ocupă baia. Veanu și Traian se pomeniră trimiși de Lucreția să se spele în ligheanul din curte. Copiii, Aurel și Mircea, adormiți seara cu gîndul să nu scape, dimineța, spectacolul de pornire a mașinii, se treziră și ei speriați. Nu cumva le-o fi plecat neamurile cu mașină cu tot ? Numai după ce ieșiră, dezbrăcați, în curte, și văzură tinicheaua verzuie a mașinii tot acolo, lîngă poartă, se liniștiră.

Îmbucară, cu toții, ceva în fugă.

— Cuscre, i se adresă Veanu lui Teodor, n-ai cumva niște oameni buni, să-i luăm la noi, la vite ? Cîștigă bine, și Arcudul nu-i la capătul lumii...

— Buni, n-avem, răspunse omul. Cei buni, cîțiva, sînt cam bătrîni, de vîrsta mea. Și fac treabă, cît mai pot, la cooperativa noastră, c-avem acum vaci lăptoase. Alții, bătrîni ori tineri, s-au risipit care-ncotro, pe la gostaturile din jur, pînă la Sibiu, pînă la Brașov... Ai mai mulți s-or dus la făbriici, pe șantiere... Știi cum umblă lumea de azi, pe unde poate fiecare, numai să cîștige bine...

— Cîștigă, n-avea grije, îl completă Mărie. Numa nu după pămînt, cum cîștigam noi, pe vremuri. Și-i păcat... Că pămîntul pustiu ajunge ca o țară a morților, ca un țin-tirim fără cruci...

— Dar nu-i peste tot la fel, ca la noi, în Zăpadia, mamă Mărie. Ca-n familia noastră...

— Nu, adevărat. Familia noastră pare că-i blăstămată...

— Ho, cuscră ! o dojeni Domnica. De ce tot cobești ? Nu pune necazu dumitale pe sufletu tuturor, că-i păcat !

— Cum, blestemată, *mamă-tînă* ? întrebă Eugenia, care tocmai lingea din palmă cîteva fire de sare, să-i taie greața, înainte de-a porni la drum.

— Așa, draga mea, se încapătăînă Mărie s-o țină pe-a ei. Blăstămată să nu mai aivă tihnă și împăcare, în curtea și în casa părinților...

— Exagerezi, mamă ! interveni inginerul, ridicat în picioare, gata să plece. Uite, mergem acum acasă, stau eu de vorbă cu tata și le lămurim pe toate. Ce zici, Lucrețio, nu veniți și voi la Zăpadia ?

— Venim, venim ! țipară Aurel și Mircea, ținându-se de mîini și sperind-o, în felul ăsta, pe Maricica, pornită pe plîns.

— Fugiți măi, zăpăciților, îi admonestă Traian, ce, voi hotărîți în casa asta ? !

Din tăcerea Lucreției, din cuvintele cumnatului său, Veanu înțelese că nici unul nu se îndemna cu plăcere spre Zăpadia.

— Am fost, acum o săptămînă — parcă voia să se scuze Lucreția — cînd am adus-o pe mama Mărie la noi... Acuma, duceți-vă singuri, poate-i mai bine-asa...

— La revedere ! făcu Veanu, dînd semnalul de pornire. Haideți, copii, vă luăm și pe voi cu mașina pînă la capătul satului. Vreți ? Se aprobă ?

— Vrem ! țipară, și mai veseli, cei doi.

— Se aprobă ! zise Traian. Cu condiția că vin înapoi pe trotuar, nu pe marginea șoselei. Azi e duminică, toți neisprăviții își scot mașinile la plimbare, se fîstîcesc și dau peste oameni...

— Mulțumesc de apropo, cumnate ! replică Veanu, ironic, din pragul ușii.

— Nu la tine m-am gândit. Știu că ești tartor peste mașini. Un proiectant și un constructor...

— Ratat ! exclamă Veanu, cu intenția de-a i-o lua înainte cumnatului său, de-a nu-l lăsa să debiteze cine știe ce enormitate, să-l mai scoată cumva și personaj istoric, vechi locuitor al necropolei care... Hai, măi Traiene, fii liniștit, ți-am mai spus, nu-mi pare rău după Brașov. Am fugit tocmai la timp, ca să nu-mi pierd bunul simț țărănesc...

— Ca alții, zise Traian.

— Nu știu. Nu sînt un bun cititor în sufletele altora. Hai, copii, sus ! Hai, Jenico, lasă lacrimile, că într-o oră ajungem la maică-ta și poate mai ai nevoie de ele. Hai, mamă Mărie, sus, continuă Veanu, luînd-o subțioară pe bunică-sa și făcîndu-i loc pe bancheta mașinii, lângă Aurel și Mircea.

— Vai, Lucrețio, vai dragi nepoții mei — se tînguia Mărie — cine știe cînd ne mai vedem. Auzi, cuscră, dac-o fi să-nchid ochii în vara asta...

— Fugi, cuscră, nu mai vorbi ! o întrerupse Domnica. Nu știi că vara nu moare nimeni ?

— Să vii, continuă bătrîna, să mi-aduci busuioc mult, că, vara, morții miroase mai tare, și să plîngi după mine cu vorbe frumoase, cum ai plîns și la *copîrșeul* lui Artimon...

— Mergeți încet, suspina Lucreția, îmbrățișînd-o pe Eugenia, să nu vi se-ntîmple ceva, mai ales pe serpentinele dintre Mediaș și Tîrnăveni. Cu maică-ta, fii atentă, n-o mai supăra. Iar pe la noi, pe-acasă, dacă puteți, împăcați-i. Mama Mărie n-are liniște, am văzut eu, la nici o casă străină. Nici la noi, poate nici la voi... Dar dacă vreți s-o duceți la Arcud, chemați-o...

La capătul Brateiului, cînd Aurel și Mircea, oprindu-se mașina, își dădură seama că înțelegerea dintre tatăl și unchiul lor nu fusese o simplă glumă, amîndoi, triști, abătuți, săriră jos, în șanțul de pe marginea șoselei, învăluit de iarbă grasă.

— Să veniți, mă, la vară, după prune ! le zise străbunica lor, ca și cînd ar fi uitat toate gîndurile negre, mărturisite neamurilor numai cu cîteva minute înainte.

Pe drum, pînă ajunseră la Tîrnăveni, o întrebă de mai multe ori pe Eugenia :

— Nu ți-i rău, draga mamei ?

— Nu, mamă...

— Nici să nu-ți fie ! Dă-l în supărare de rău, că ai vreme de el cînd îi fi bătrînă, ca mine...

— N-o s-ajung eu niciodată la vîrsta dumitale, dori să-i facă un compliment Eugenia. Dumneata le-ai biruit pe toate...

— Să le birui și tu, *Eujenico*, să nu te sperii de nimic ! Că și eu, la etatea ta, cînd l-am avut pe Octavian, am crezut că moriu de dragu lui... Și după aia am avut fetele și iar am crezut că mă prăpădesc, nu de durerea facerii, că ea trece repede la muierile tinere, numa de dragu copiilor și-a căsii, că vezi doamne, cine mai era ca noi, ca mine și ca Artimon, în toată Zăpadia ! Numa c-o venit iute războiu ăl dintîi și Artimon o lipsit patru ani bătuți pe muche. Eu, săraca, am fost și muiere și bărbat la casă. În hotar, am avut noroc cu socru-meu, Petre ăl bătrîn, chiar dacă nu ne împăcam noi așa de bine, totdeauna...

— De ce, mamă Mărie ? o întrebă Eugenia.

— Așa, din nimic... Nu știu de ce, nu ne prea înțelegeam. Da eu nu i-am zis nici fă-te-ncolo, și nici dumnea-lui mie. Nu m-o pîrît lui Artimon, cînd s-o-ntors de pe *frunt*, cu nimic, că nici n-avea cu ce...

— Vezi, mamă, interveni Veanu, după ce ascultase mulțumit dialogul dintre bunică și soția lui, poate că și cu

tata ai putea să te împaci, să nu mai știe toată lumea ce vorbe aveți dumneavoastră în familie...

— Da ce ? zise Mărie. Voi credeți că mă plîng la străini ? Una-s neamurile, și alta-s străinii. Dacă nici la neamuri nu se plînge omu, atunci crapă fierea-n el !...

Pe strada plopilor, la Tîrnăveni, cînd coborîră din mașină, Veronica tocmai rupea ultimele crengi înflorite din liliacul de culoare mov, cu ciorchini mari, ca strugurii grecești, care străjuiau la intrare. Făcuse curat în casă, ca totdeauna duminica dimineată, cînd fetele din „internatul“ ei dădeau fuga la părinți, prin satele din jur. Surprinsă de oaspeți doar într-un capot de lucru, femeia se grăbi să se scuze, îndreptîndu-se spre ușa casei, deschisă larg :

— O, ce surprindere îmi faceți ! Să mă iertați cum arăt, dar n-am bănuît c-o să veniți chiar azi, cu mașina...

Ultima remarcă trăda faptul că Veronica nu mai era atît de supărată pe ginerele ei, care, oricum, la Brașov nu prea umbla cu mașina.

— Tulai, cuscră, se grăbi Mărie, intrînd pe ușă, da grasă și frumoasă mai poți fi ! Și tînră, de nici nu știu cînd ai avut vreme s-o faci pe scumpa noastră *Eugenica*...

— N-am avut vreme, dar am făcut-o, răspunse Veronica, pentru a evita orice altă remarcă despre frumusețea și grăsimea ei. Noțiunile acestea, în concepția Măriei, ca și a multor țărani, nu erau certate, dimpotrivă, se potriveau de minune. Da, continuă femeia, văd că și ea, Jenica, s-o mai îngrășat...

— Ne face un ficior, se lăudă Mărie.

— Lasă, mamă, poate c-o fi fată ! Mie mi-ar place o fată, zise Veanu, care n-ai scosese nici un cuvînt pînă atunci. Voise să vadă în ce ape se mai scaldă soacră-sa, dacă n-avea iarăși chef de ceartă, cum se întîmplase ultima oară la Brașov.

— Ție, da, că ție-ți cam plac fetele ! vru să fie, totuși, malitioasă Veronica.

Eugenia, așezată o clipă pe fostul ei pat, să se dezmeticească după drum, bucuroasă că nu-și găsisese acasă colegele și prietenele, s-o vadă cu burta la gură, îngrijorată ca nu cumva săgeata trimisă de maică-sa spre Veanu să le otrăvească discuția, se ridică pe neașteptate, se atîrnă fericită de gîtul soțului, replicînd :

— Da, mamă, știi bine că mă place ! Și dacă dorește el, îi fac și-o fetiță și-un băiat. Doi deodată...

— Treaba voastră, o întoarce repede Veronica, simțind dincotro bate vîntul. Voi știți că nu mă opun, dacă ați pornit pe calea asta, nu sînt eu chemată să vă opresc...

— Mulțumesc, mamă ! făcu sec Veanu. Spune-mi, te rog, tovarășul Onișor o fi pe-acasă, ai mai vorbit cu el ?

— Nu-i acasă...

— Da unde-i ? se arătă speriată Mărie. Doar nu l-or fi schimbat și pe el, că, doamne, ce om fain și cu cap o fost totdeauna, chiar dacă era de la partid...

— Tocmai de-aia, mamă ! preciză Veanu. La partid, dacă n-ai cap, dacă n-ai suflet, n-ai ce căuta...

— Nu-i acasă, reluă Veronica, s-o dus la o convocare, la București, dar se-ntoarce. Rămîneți pînă mîine ?

— Nu, răspunse inginerul. Eu nu pot. Vrei, Jenico, să rămîi ?

— Păi n-a fost vorba că mergem azi la Zăpadia ?

— Ce să faceți acolo, dacă-i cuskra Mărie cu voi ? De unde-ați luat-o ?

— De la soră-mea, Lucreția, făcu Veanu, uitîndu-se atent pe geam la copiii și la bătrînii din vecini, strînși în jurul mașinii, făcînd semne capetelor muieresti de după garduri că, da, ea era, fata Veronichii, cea fugită la Brașov și măritată cu un inginer de tractoare...

— Eu credeam c-ai venit pentru bacalaureat, Jenico, i se adresă maică-sa. Așa cum v-am scris, o aranjat tova-

rășul Onișor treburile să-ți închei cu bine clasa o douăsprezecea și, dacă poți, să-ți dai și maturitatea...

— Să văd, mamă, o să încerc, răspunse ea. Dă-mi acum ceva de mâncare. Mi-e foame...

În timp ce Eugenia își alege singură din frigider caș proaspăt și ridichi, peste care presără sare multă, Veronica așează pe masă o farfurie plină cu felii de cozonac proaspăt, auriu, mirosind a vanilie.

Mărie părea fericită de-atîta onoare și, smerită ca întotdeauna, la început își ceru iertare de la cuscră-sa că nu i-e foame, apoi se grăbi să înghită, mestecînd cu plăcere, feliile moi, aromate, care i se topeau în gură.

— Ne-ai scris de sora lui Nicolae Chefere, zise Veanu, întors cu fața spre soacră-sa.

— Da, nenorocita, plînge toată ziua de mila lui frate-so. De cinci ani, tot plînge. Și-acum, dac-o auzit că v-ați mutat la Arcud, crede că tu poți să te interesezi de soarta lui...

— Nu înțeleg...

— Așa, insistă Veronica, zice că nevasta l-o părăsit, s-o dus cu altul, și nu-i lasă nici copilul să meargă la el la vorbitor, cu mătușă-sa. Iar Nicolae plînge, săracu, ca un nebun, că-i condamnat la douăzeci de ani, cum știi...

— Și ce-aș putea face pentru el, mamă-soacră ?

— Uite, stai mai bine s-o chem aici, că nu-i departe de noi, să-ți spună singură. Eu n-am cine știe ce obligații, dar mai vine pe-aici, mă ajută cîteodată la lucru și la curățenie, e femeie bună și necăjită. Zice că i-o spus chiar el, la vorbitor, că lucrează la grădina din gostatul vostru și, fiindcă se poartă frumos și-i harnic, i-ar fi promis paznicii că-i reduc temnița la jumătate. Așa zice ea, dar ia stai, mai bine s-o chem...

— Nu, mai bine merg eu la ei ! O cunosc de mic, de cînd lucrau la halta noastră...

Voia să evite noi tînguieri și lacrimi, s-o ferească pe Eugenia de valul lor amar, periculos, bănuind că, la Zăpadia, acesta se va ridica din nou în fața ei, ca un perete alb, amețitor. Alergă, deci, în vecini, la sora lui Nicolae Chefere, să-i afle mai bine rugămințile.

La întoarcere, pe drum, Veronica îi spuse ginerelui :

— Îmi pare bine că vă aveți dragi. Să nu crezi tu că nu țin la fata mea și la fericirea ei... Chiar dacă-mi mai zice lumea pe-aici că de ce-am lăsat-o să se mărite așa de timpuriu, eu o apăr, că-i copilul meu...

— Foarte bine, îți mulțumesc, mamă, murmură el, grăbit să organizeze plecarea la Zăpadia.

— Bine, bine, dar și tu trebuie să te ocupi mai atent de ea !

— Cum adică ? se opri în loc inginerul.

— Adică, s-o ajuți la carte, să se pregătească, să-și deie examenele cu bine, să nu zică lumea...

— Ce să mai zică ?

— Zice, știi tu, c-o rămas neînvățată. Uite, las-o mai bine aici, că diseară se întorc fetele înapoi, și mă ocup eu, să învețe cu ele, să treacă mai ușor toate examenele și bacalaureatu...

— Dacă vrea să rămînă, o las, conveni gineretele. Întreab-o dumneata, să nu creadă cumva că eu...

— N-o cunoști încă bine, ținu să-l liniștească Veronica. Ea are mai multă încredere în tine decît în mine. Altfel, nu făcea ce-o făcut...

— Ce-a făcut ?

— M-o părăsit și-o fugit cu tine. Numa atîta o făcut, puiul mamei, nimic altceva...

— Și-ți pare rău ?

— Ba nu, să mă trăznească dacă-mi pare rău !

— Bine, atunci ne-am înțeles. Întreab-o dumneata, și dacă vrea să rămînă, îți iei toată răspunderea...

— Mi-o iau. Dă-mi-o înapoi pentru trei-patru săptămîni, și-ai să vezi că va fi bine...

Întrebată, Eugenia îi răspunse maică-si :

— Acum plecăm spre Zăpadia, s-o ducem pe mama Mărie... Acolo, mai vedem noi, poate mă hotărâsc și mă întorc diseară înapoi... Dar de ce să nu vii tu, mamă, la noi, la Arcud ?

— Lasă că vin eu, n-avea grijă, cînd o fi mai aproape de...

— Chemați-mă pe mine, se îmbie din nou Mărie.

— Doar te-am chemat, *mamă-tînă*, se grăbi să-i aducă aminte Eugenia.

— Bine, mai vedem noi, ne mai înțelegem la Zăpadia, adăugă Veanu. El, pe de o parte, ar fi dorit mult s-o lase pe Eugenia la Arcud, în paza bunicii. Ea le-ar fi dereticat toată ziua prin casă, le-ar fi înviat pereții cu bunătatea și cu dragostea ei. Dar, pe de altă parte, se temea că bătrîna, vorbind mereu cu umbrele, o va împinge pe tînăra și ne-coapta lui soție, și așa neliniștită, capricioasă, spre gînduri de care nu ducea lipsă, de care trebuia chiar să se fe-rească. După lectura predicilor de altădată ale *răspopitului*, numai alunecarea spre tărîmul umbrelor i-ar mai fi lipsit ! Dar, mai știi, se întorcea el uneori, dacă lectura aceea a învățat-o să se „îmbrace în simțuri“, poate că bunica, ajunsă mai degrabă o ființă abstractă, o chintesență a tuturor simțurilor, i-ar putea dărui mai multă înțelepciune, mai mult calm, mai multă stăpînire de sine. Cine știe ! Vor vedea, se vor mai înțelege ei la Zăpadia...

La despărțire, Veronica încercă să nu-și trădeze emoția, să rămînă o mamă-jandarm. Nu era sigură dacă Jenica se va întoarce sau nu seara acasă. De aceea, își șterse, totuși, cîteva lacrimi, să nu zică Mărie — atentă la tot ce se întîmpla în jurul ei — că Veronica nu mai ține la fată.

— Te aștept deseară, preciză ea. Dacă nu, cel mai târziu, duminica viitoare. Auzi, Veanule, să n-o lași de capu ei !

— Bine, mamă ! răspunseră amîndoi deodată.

— Să fii sănătoasă, cuscră, adăugă Mărie. Că, doamne, grasă și faină mai poți fi !

Drumul de la Tîrnăveni la Zăpadia străbătea satele pe care Veanu le cunoscuse bine cîndva, înainte de-a părăsi meseria de tractorist. Pe-atunci, îl trimiteau uneori cu remorca la centrul raional, după tot felul de materiale, după unelte și piese de schimb. Așa că haltele care le făcuse prin satele astea spoite în albastru intens, „mieruite“, cum ziceau tîrnăvenii, îl ajutaseră să cunoască toate cotiturile și zigzagurile șoselei, de la Adămuș, Cornești, Cetatea de Baltă, Sîntămărie, Advei, Gorna, Spini, pînă la Zăpadia și, mai jos, la Ciurel, la Blaj. Numai că, pe-atunci, șoseaua era în construcție, mai mult hîrtoape decît șosea, iar tractorul cu remorcă îl zgîlția, ore în șir, de-l amețea. Adevărat, pe-atunci era și el mai tînăr cu șase-șapte ani, se refăcea repede, după un somn, mai mult furat decît dormit, cu capul pe-o brazdă de iarbă, sau chiar pe-o brazdă de pămînt.

Acum, în timp ce bunică-sa se tot mira și exclama întruna : „Ui' la ei, ce căsoaie și-or mai putut face, ca grofii și baronii de pe vremuri !“, el, cu privirile împărțite mereu între tabloul de bord al mașinii și fața ușor congestionată a Eugeniei, se gîndea la te miri ce, urmînd parcă jocul curios al luminii, răsfrîntă cînd în parbriz, cînd în ochiurile de apă, rămase pe marginea șoselei de la ploile abundente din ultimele zile. Grîul crescuse mare, nu se mai vedea iepurele din el, iar cucuruzul brăzda cu linii verzi, paralele, toate dealurile și luncile, ca într-o țesătură urzită de mîna bunicii. Mirosul de pămînt, respi-

rația caldă a holdelor, se amestecau, din cînd în cînd, cu valul amețitor al lucernelor cosite, strînse în căpițele înalte, așezate pe trepieduri de lemn. Era o amețală stranie, condensată, ca fumul legendar al frunzelor de dafin, care arunca în transă protestele Pythiei. Oare lui ce-i spunea *Oracolul*, glasul ăsta ciudat, al pămîntului părintesc ? Dacă s-ar fi luat după lumina jucăușă, ca mieii de pe dealurile mari din jur, i s-ar fi părut că totul sună a fericire, a încredere, a viață fără de sfîrșit. Dar după neliniștea grînelor, grăbite să dea în spic, să rumenească pîinea nădejzii, totul era pus la îndoială, totul devenea un semn de întrebare, ca o lună subțire, însingurată. Pe nesimțite, îi veniră pe buze cuvintele colindului pe care îl spusese el în noaptea aceea din munți, cînd Eugenia murmură, ca speriată, pe urmele lui : „...*gazda căsii nu-i acasă, că-i în vîrfurile munților, să vrăjească stupilor, să-și facă scară de ceară, să se scoboare la țară, cu secerea subțioară...*“

— Cum te simți, Veanule ? îl întrebă Eugenia.

— Bine, tresări el, bine. Dar tu ?

— Foarte bine ! Mă mir și eu cum mă simt așa, răspunse fata, așezîndu-i mîna stîngă pe umăr, ca dovadă.

— Acușica ajungem la Advei. Acolo oprim un pic...

— De ce ?

— Păi, ai uitat ? Nu sînt eu, *deocamdată*, locuitorul inginerului Bărbat, zootehnistul de la IAS-Advei ? Nu se temea directorul nostru că-l conving să vină în *rai* ?

— Dacă nu l-a convins el, crezi c-o să reușești tu ? Mai ales azi, că-i duminică... De director n-o să dai, fii sigur ! Poate că țin și ei ședințe ca voi...

Bătrîna nu mai auzea nimic de hurea motorului. Își întorcea mereu capul tremurat, spre toate satele lăsate în urmă. Murmură, cu buzele ei subțiate și vinete : „O, doamne, ce căsoaie și-au mai putut face oamenii ăștia ! Nu mai cunosc satele, pare c-aș fi în altă țară !...“ Au-

zind-o, slab, ca prin vis, Veanu își întoarce o clipă capul, s-o vadă mai bine. Nu ajunsese ea, bunică-sa, în ochii lui, un fel de umbră ? Nu avusese senzația că satul lor, că toate satele de pe-acolo sînt locuite mai mult de umbre ca ea, încă vii, încă mișcătoare, dar totuși umbre ? Și iată acum, gura ei, gura tuturor umbrelor îi șoptea la ureche că satul există, că satul s-a schimbat la față, că oamenii vii, nu umbrele, îl făcuseră mai mare, mai aproape de inima lui de țaran. Simțea în ceafă răsuflarea fierbinte a satelor tîrnăvene. Era a lor sau a bătrînei ? Sau numai răsuflarea Eugeniei ? Răsuflarea satelor vechi, a satelor tinere, răscolite de soare și de căldură, împinse cu fruntea lîngă cer...

În Advei, la sediul IAS, contabilul le spusese că, într-adevăr, directorul lipsește. Plecase la o fermă de vaci, peste trei dealuri, unde aveau ei un corp de pămînt, pășuni, și o turmă de oi.

— Vă pot fi de folos cu ceva ? întrebă omul.

— Da, să-i transmiteți salutări de la directorul nostru din Arcud, Petre Spineanu...

— Cu plăcere, că nu mi-i greu. Se cunosc, sînt prieteni...

— Atunci, dacă ziceți că-s prieteni, de ce nu ne dă directorul dumneavoastră, cel puțin pentru un an-doi, pe inginerul Bărbat ? Să ne punem și noi zootehnia pe picioare...

— Acuma, cică n-ar mai fi cazul !

— Cum ?

— Păi, zicea directorul nostru că se lăuda, nu de mult, directorul vostru că i-a pus Dumnezeu mîna în cap. Da, nu rîdeți, și-a găsit un băiat grozav, care-n doi ani cică ne-ar ajunge și ne-ar și întrece...

— Să v-auză cel de sus ! zise Mărie, fără să fi înțeles despre ce era vorba.

Eugenia și Veanu se amuzară. Nu-și trădară însă secretul.

— Dar pe inginerul Bărbat, l-aș putea vedea ? întrebă, după o pauză, tânărul Octavian Borcea.

— Azi n-aveți noroc, e plecat și el cu șefu. Dar grajdurile le puteți vedea, nu ni-i rușine de ele... Adevărat, ne-au costat ceva, am găfiiit, dar acum merge ! Nu cîștigăm la lapte, dar dăm mult și nu mai pierdem... Asta-i important, am ajuns chiar la mici beneficii... Știți, meseria mă obligă să mă uit întîi la pungă și pe urmă la fală, parcă voi să se scuze omul.

— Dac-am putea vedea grajdurile, ne-am bucura, zise Eugenia, lăsîndu-l perplex pe Veanu.

— Cum să nu, stimată doamnă ! făcu contabilul pe cavalerul. Stați, să-i dau mai întîi un telefon tovarășei Bărbat...

— Dar ce, ei locuiesc acolo, la grajduri ? întrebă iar Eugenia.

— Nu, se grăbi să precizeze omul. Nu locuiesc, dar soția inginerului Bărbat este și ea tehniciană...

— Și eu îl ajut pe soțul meu, la creșutul vițelilor, ținu să se laude Eugenia, surprinzîndu-l pentru a doua oară, în ziua aceea, pe Veanu.

— Te pomenești, ezită o clipă contabilul, uitîndu-se lung la inginer, că chiar dumneata ești băiatul ăla năzdrăvan, făcătorul de minuni, cel cu care se lăuda *sfîntul Petru* din Arcud !

— Văd că ne cunoașteți toate tainele, zise inginerul Pînă și porecla directorului...

— Ba bine că nu ! Taina asta o cunosc toate gostaturile din țară. Încă de mult, de cînd începuseră teleconferințele, de se interesau șefii direct de cheile raiului... Adică de rentabilitate... Dar așa-s oamenii, păcătoși, în loc să se grăbească spre *rai*, preferă viața obișnuită. Fug de gostaturile așezate la șoseaua națională...

— De ce ? întrebă Veanu, foarte curios.

— Din cauza vinului bun și-a popasurilor prea dese, răspunse, fără ezitare, contabilul. Noroc că voi l-aveți pivnicer pe poet și că sfântul Petre a făcut ce-a făcut și l-a promovat și secretar de partid...

— Nu-nțeleg, ce noroc e ăsta ?

— Hai, nu te face, tov' inginer, că pe la bidoanele dumitale cu lapte nu trec atîția călători. Dar la butoaiile poetului trag toți, ca albina la mierea-cucului. Numai că, după cîte s-aude, el îi vrăjește cu dictoane filozofice. Îi lasă cu damigenele goale... Un pivnicer de-ăsta ne-ar trebui și nouă...

— Bine, am înțeles. Fiecare cu necazurile și cu secretele lui... Acum putem merge liniștiți să vedem grajdurile, nu mai avem să ne ascundem nimic. Adevărat ?

— Adevărat, recunosc contabilul. Stați vă rog, stimată doamnă, luați loc — continuă el cu privirile întîrziate la pîntecele Eugeniei — să-i telefonez tovarăsei Bărbat. Sper s-o găsesc, și-apoi dăm o fugă pînă acolo...

— Ea n-are copii ? se interesă Eugenia.

— Are, trei...

— Și cine-i îngrijește ?

— Toate familiile au o bunică, nu numai dumnea-voastră, zise contabilul.

— Mama Mărie, se întoarse Eugenia spre scaunul bătrîinii, are șaptesprezece nepoți și treizeci și șase de strănepoți...

Bătrîna rămase cu gura căscată :

— De unde-i știi tu pe toți, *Eujenico* ?

— Am fost atentă, *mamă-tînă*, la iertările popii, cînd l-am înmormîntat pe moșu Artimon... Nu și-a luat dumealui rămas bun de la toți ? Și de la mine, mi-a zis pe nume...

— Să ne grăbim ! făcu Veanu, uitîndu-se curios la amîndouă. Păreau cele două extremități periculoase ale vieții. Începutul și sfîrșitul seamănă, în fond, atît de mult.

La grajduri, soția inginerului Bărbat, îmbrăcată într-un halat albastru, spălăcit, era emoționată. Parcă cine știe ce oaspeți simandicoși i-ar fi venit !

— Sărut-mîinile, și mii de scuze, i se adresă Veanu, coborînd din mașină și deschizînd portiera pentru Eugenia, pentru bunică-sa și pentru ghidul lor de ocazie, contabilul.

— Servus, Veanule ! răspunse tînăra femeie, după ce-și duse palma streașină la ochi, apărîndu-se de soarele prea puternic al amiezii de vară. Bine-ai venit, doamnă Borcea. Mă bucur că te văd, mătușă Mărie...

Era o nepoată de-a bătrînii, după sora ei din Spini. Veanu n-o mai văzuse de mulți ani, îi pierduse urma, nu știa că se măritase cu inginerul Bărbat. Intimitatea tonului păru s-o deranjeze pe Eugenia. Începu s-o întrebe imediat la ureche pe Mărie ce fel de neamuri sînt, de unde se cunoștea ea atît de bine cu Veanu ?

— Nu știu, răspunse tare bătrîna, că noi sîntem tare multe neamuri, împrăștiate pe toate satele...

Stînjeneala începutului se risipi, totuși, repede, după ce fata îi aminti mătușii sale cine este, cu tot felul de amănunte, care-o făcură mai simpatică în ochii Eugeniei.

— Și-acum, haideți să ne vedeți averea ! făcu ea, arătînd cu mîna spre poarta largă a grajdului. Vacile de muls nu-s aici, sînt în pășunea cultivată, în stabulație liberă... Aici le-avem numai pe cele gestante...

Limbajul acesta tehnic o ridică pe nepoată în ochii mătușii sale, dar, neînțelegînd mare lucru, începu s-o și ocărască :

— D-apăi, Otilie dragă, de-aia ai învățat tu școală să stai pe la grajduri, ca bărbații ? Și-apoi, să știi, că păreți de-ăștia goi și iesle goale avem și noi pe-acasă. Numa vi-tele ne lipsesc...

— Lasă, mătușă, c-o să vezi dumneata imediat ce-avem noi !

Cînd bătrîna își ridică privirile, după semnul făcut cu mîna de nepoata sa din Spini, văzu coridorul lung, luminos, ce străbătea umbra răcoritoare din grajdul modern, îngrijit ca o casă...

— Tulai, că frumos mai poate fi, cum era *cîntălăria* notareșului de pe vremuri...

Adăpătorile automate o încîntară cel mai mult pe Mărie. Nu văzuse încă aparatele electrice de muls. După ce le văzu pe toate, începînd să înțeleagă ce rost avea fiecare, Mărie exclamă :

— Doamne, c-aici s-amestecă oamenii cu dobitoacele, ca-n grădinile tale !

Rîseră din nou cu toții. Bătrîna tăcea și încerca, nu fără dificultate, să-și țină mai bine pe umeri capul tremurat.

Veanu începuse să-i pună verișoarei sale tot felul de întrebări : despre rasa vacilor tinere, despre regiunea din care le cumpăraseră. Pe contabil îl încolțea mereu cu prețurile plătite pentru ele. Își nota totul în cap, ca un școlar sîrguincios. Nutrețurile, dozajul lor, cantitățile necesare pentru vacile mari și pentru junincile tinere, orele de mîncare și de adăpat, toate se aliniau, în capul lui, ordonat, riguros, ca zilele și săptămîinile într-un calendar de perete.

— Și cu oamenii cum stați ? o întrebă inginerul.

— Ei, asta-i poveste mai lungă... Numai Ion ți-ar putea-o explica mai exact. El a umblat, a alergat, și-a bătut capul destul pînă ne-am făcut „echipa“. Acum merge, nu ne putem plînge ! I-am strîns, se pare, pe cei mai buni din satele unde avem pămînturi...

— Mda, făcu Veanu. Și cum îi plătiți ?

— Cîștigă bine, îl asigură femeia.

— Adică ?

— După lege. Adică leafa lunară fixă, apoi sporurile, tot în bani, pentru lapte și pentru creșterile în greutate... După lege... Iar în afara legii, îi șopti ea, să n-audă cumva contabilul, rămas mai în urmă, cu Mărie și cu Eugenia, sfintele damigene de vin !...

— Cum ? se opri în loc inginerul.

— Din resurse interne... N-avem noi sute de vagoane ? Dacă oamenii n-au timp să-și lucreze viile, și-au venit să ne sape nouă fintînile laptelui, ei să nu mai bea vin ? Îl plătesc, bineînțeles, dar la prețul de cost, nu la cel de vînzare... Deci, la drept vorbind, nu-i nici o neregulă ! Iar oamenii se duc, prin rotație, sîmbătă seara, acasă, pe la neveste și pe la neamuri, cu damigenele în raniță. Petrec, fac ce le place și, luni dimineața, înapoi la militărie ! Dintr-un litru de vin scoatem o mie de lapte... Așa că, duminica, este ziua noastră cea mai grea. Mai ales acum, vara, cînd sîntem împrăștiați pe toate coclaurile. Nici cu copiii n-am timp să stau de vorbă...

— Da, am auzit că ai copii, să-ți trăiască !

— Și ție ! zise verișoara.

— Păi, eu încă n-am...

— Ei, na ! Dar eleva asta ce vrei să zici că nu-i un copil ? Și-am văzut că vă grăbiți să...

— Da, e mai bine așa... A vrut ea, și-am vrut și eu ! o liniști Veanu.

— Să fiți sănătoși, că lapte cît i-o trebui copilului vostru cred că aveți pe la ferma aia...

— Nu fi rea, Otilio !

— Glumesc, dar așa îmi ziceau și mie, pînă acum doi ani, cînd veneam pe-aici, cu burta la gură, cînd îi așteptam pe cei mici...

— Și-acum, dacă nu ți-e cu bănat, aveți destul lapte pentru toți trei copiii ?

— Avem și ne mai și rămîne ! Uite, întreabă-l pe tovarășul contabil Frățilă, să spună dumnealui dacă anul ăsta nu dăm trei mii patru sute de litri de lapte, pe cap de vacă furajată...

— Adevărat, confirmă Frățilă.

— Aproape bine, conveni inginerul. Azi-mîine, campioni ! Dar la noi, la Arcud, cînd vă mutați ? o luă el de scurt pe verișoară-sa. De ce-a promis Bărbatul tău că vine acolo, și-acum dați bir cu fugiții ?

— El n-a făgăduit nimic, nimănui... Dacă-o făcea, îl omora directorul...

— Atunci, înseamnă că a promis directorul vostru, fără să vă întrebe...

— Nu, el m-a întrebat pe mine.

— Și tu ?

— I-am răspuns că nu mi-e dor încă de *rai*. Stau aici, mama e aproape, îmi crește copiii. Acuma mi-e mai ușor, mă descurc. Avem ce ne trebuie. Nu dau un sat mai mare pe un oraș mai mic !

— Deci, tu ești capul răutăților ?

— Eu ! recunosc Otilia, cu un zîmbet larg, risipit pe toată fața ei mare, sănătoasă, semănînd cu o piine abia scoasă din cuptor. Eu, repetă, eu, verișoara ta, care nu vrea să vină să-ți ia locul, tocmai acum cînd te laudă peste tot sfîntul Petre...

— Ia uite ! Și tu o ții cu aceeași formulă ? Se vede că directorul v-a dat cuvînt de ordine să ne refuzați. Politicos, desigur, dar să ne refuzați. Bănuia, probabil, c-o să insistăm, o să ne milogim... Dar, iată, Otilio, a trecut vremea milogelilor ! Mai bine suferim, luăm învățătura de la capăt, ca școlarii repetenți... Nu întindem mîna după dinarul bogatului...

— Bravo, așa-mi place ! Dacă vorbești cum vorbești, înseamnă că ai o nevastă tânără, drăguță, dar mai ales înțelegătoare... Felicitări, doamnă Borcea !

— Mulțumesc ! răspunse Eugenia.

— Îi tânără, mîncu-i sufletu — interveni, pe neașteptate, Mărie. Și-i face lu Veanu un ficior...

— Să le trăiască ! zise tare Otilia.

— Să vă trăiască, doamnă Borcea ! i se alătură contabilul Frătilă.

Cu vorbele astea se termină trecerea lor prin grajd. Ieșiră în curtea largă, unde, ca și la Arcud, era organizat un țarc mare, încăpător, pentru viței. Bucuria Eugeniei, care nu-și putu ascunde deloc dragostea pentru ființele acelea născute parcă din frăgezimea și bunătatea naturii. „Uite-i, viței !“ exclamă ea. Își deschise repede poșeta, scoase cutiuța cu sare, o presără în palma dreaptă și alergă la marginea țarcului, cu mîna întinsă. Viței, printre care se aflau și cîțiva mai mari, se codiră cît se codiră, pînă descoperiră mîna ei fierbinte, ca un uger matern, și gustul sărat al degetelor. Năvăliră mai mulți deodată, se buluciră, încît Otilia se simți obligată să strige :

— Fii atentă ! Sînt unii răutăcioși, cu apucături de taur împungaci !

— Lasă-i, n-avea grijă ! Sînt prietenii mei, ne cunoaștem de mult...

— Tulai, să nu-i deochi ! își scuipe Mărie în sîn. Pare că-s vitele din staulul Domnului, cum le-am văzut prin cărindare...

Înainte de-a se despărți, Veanu se surprinse, cu oarecare jenă, cîntărind din priviri șoldurile legănătoare ale Otiliei, trupul ei cioplit ca dintr-un lemn de rezonanță, semănînd leit cu trupul miruit de timp al Savetei, de la ferma lor. Întors spre Eugenia, care avea fața îmbujorată, în timp ce pipăia cornițele vițelor, își spuse doar pentru

sine : „Muma-Pămînt, numai ea vă poate alcătui atît de bine pe toate ! Muma-Pămînt, maica noastră cea bună, maica noastră cea mașteră !“

Spre prînz, erau în Zăpadia. Mașina o ținea în sus, pe drumul zbicit de soare, spre ulița Borceștilor. Motorul gîfîia, roțile erau obligate să escaladeze ogășiile adînci, desfundate de tractor. „Neamul meu, tractoriștii — își spuse Veanu — cei care strică drumurile... Noua talpă a țării, voievozii vîntului și-ai ploii, uriașii cu încălțări cît roțile de cauciuc...“ „Și nebunii care-și bat nevestele“, adăugă el, amintindu-și de plînsul bunicii, din seara trecută, cînd povestise ea toată tărășenia dintre nepoată-sa și soțul ei, tractoristul. „E cam nebun, adevărat, dar lucrează pămîntul ca un diavol. O să plîngă spicele pentru el și-o să i se ierte toate păcatele.“

Pe Octavian Borcea îl găsiră așezat pe lavița de lemn din fața porții înalte, singur, îmbrăcat în haine de duminică. Pantalonii călcați, cămașa albă, strălucitoare, comănacul de paie, bătînd în auriu, contrastau puternic cu fața lui înnegrită de soare, slabă, osoasă, ca de ocnaș. Cînd zări mașina cotind spre curtea lor, se ridică, intră grăbit înăuntru și deschise larg poarta. Din bucătăria de vară, își făcu apariția și Livia. Era îmbrăcată tot cu bluză și rochie neagră, ca și soacră-sa Mărie. Ca toate femeile mai în vîrstă din Zăpadia, de pe cele două Tîrnave, de pe Mureș. Se vede că o tristețe veche le porunceă de sute de ani să nu-și părăsească hainele negre. Erau, astfel, pregătite oricînd pentru despărțirea de soții lor, duși în războaie lungi, repetate, devoratoare. Haine negre, port de oameni înțelepți.

Octavian îl sărută bucuros pe Veanu, o îmbrățișă pe Eugenia, după ce o cîntări discret din priviri, nu atît de discret însă ca ea să nu roșească. Mărie sta lipită de ma-

șină, cu o traistă în mînă, și se uita, clătînînd din cap, cum Livia îl imită pe Octavian, îmbrățișînd și sărutînd și ea cu mare voieșie pe cei doi tineri.

— Te-ai întors, mumă ? o întrebă într-un tîrziu Octavian.

— Da ce, voi credeați că nu mă mai întorc ? Că scăpați de mine ?

— Ba nu, că ne-o fost dor de dumneata ! o luă drăgăstos Livia. Haidați în casă, se adresă ea celorlalți, să nu stăm în mijlocul curții... Cred că v-o fi foame, mă duc să vă încălzesc mîncarea...

— Mie mi-e foame, recunosc Eugenیا.

— Și mie, mătușă, o urmă Veanu. Dar numai dacă ai făcut zamă de găină, acrită bine...

— Zamă n-am, dar am făcut tocană bună, dreasă cu de toate, cum îți place ție.

— Bine, mulțumesc. Dar vreau și mămăligă...

— Este, am ținut-o caldă, pe *cîrpător*, acoperită...

Discuțiile plutiră în tot felul de generalități, întrerupte de îmbucături și de ciocnitul paharelor. Veanu aduse cîteva sticle de vin, cumpărate de la magazinul lor din Arcud. Nu voi să-și audă vorbe, să zică cineva că nici n-a sosit bine pe-acolo și s-a și lipit de pivnița *poetului*...

— O, că bun mai poate fi vinu ăsta ! zise Mărie. Apoi, aluziv : a nostru s-o gătat, nici nu știu dac-o fost dulce ori acru...

— Vezi, Veanule, se posomorî Octavian, iar începe cu vorbele !

— Las-o, măi omule, să zică ! interveni Livia, cu glasul ei împăciuator, anume încălzit și tărăgănat. Doar dumneaei știe că nu mai avem viile noastre, c-am făcut puțin vin din struguri cumpărați... Și la înmormîntarea lui tata Artimon l-am împărțit la lume...

Bătrîna tăcea. Părea învinsă. Nu se așteptase la o asemenea trimitere. După un răstimp, încercă iar :

— Da tu, hăi, găinile mele nu s-or ouat săptămîna asta ?

— Ba da, îi răspunse, zîmbind Livia. Le-am pus pe toate în fereastra de către curte, lîngă patu dumatile...

Nora nu se da bătută, afișa un aer cald, prietenos, de bună înțelegere, ceea ce-o întărită și mai rău pe bătrîna.

Veanu dibui pericolul unor vorbe mai directe și ținu să-l înlătore. Le împărți la toți dulciurile, cumpărate la Arcud, începînd, bineînțeles, cu bunică-sa, apoi, după cîteva întrebări banale, despre vreme, despre sănătatea vecinilor, se ridică și spuse :

— Hai, mamă Mărie, poate te odihnești și dumneata un pic, după atîta hurducat cu mașina...

— Ba, că mie-mi place în mașină ! Nu mi-e somn nici noaptea...

— Mie mi-e somn, recunoscui iar, cu franchețea ei copilărească, Eugenia.

— Hai, draga mamei, sări Mărie, culcă-te în patu meu, că...

— Nu, *mamă-tîna*, mai bine luăm o pătură și-o pernă și ne ducem în grădină, să ne odihnim pe iarbă verde.

— Cum vrei tu, zise bătrîna. Numa să știi că, chiar dacă arde soarele, pămîntu-i hameș ca o muiere, te trage și te înțepenește...

— Hai, că ne descurcăm noi ! insistă Eugenia. Afară-i cald, ca-n toiul verii...

— D-apăi, hai, acceptă Mărie propunerea nepoatei. Azi-mîne vine luna lu Cuptor și eu tot nu m-am încălzit bine. Mi-o rămas frigu-n oase de azi-iarnă... Hai, că luăm *țolu* meu, ăla vechi, chiar dacă nu-i așa gros...

Piatra aruncată în grădina Liviei fusese prinsă din zbor : aceasta scosese din lădoi două pături miștoase, grele, îndreptîndu-se cu ele spre ușă.

— Nu te mai plînge, că doar avem *țoale* destule. Numai să aivă cine s-acoperi cu ele...

Bătrîna, uitîndu-se insistent la Eugenia, o îndemnă :
— Primeşte-le, draga mamei, că tot în casa noastră o fost țăsute...

— Aduc și perinile, se oferi Livia. Vă ajung din urmă...
În drum spre grădina cu pomi, Mărie ținu să-i spună Eugeniei :

— Ai văzut, dragă, ce hameșă-i ? La vorbă miere și la suflet fiere...

— Las-o, *mamă-tîină*, să trăiască și ea ! Pare femeie harnică și curată...

— Adevărat, nu-i poci băga vină, de harnică și de curată... Da nu vreau să-i rămîie ei *hăizașurile mele*. Că, vai, mult ne-am mai rupt oasele, să le facem pe toate de două ori ! Haidați acasă, dragii mei, să nu puie *asta* stăpînire pe ele...

— Acum nu putem veni, mamă Mărie, dar mai tîrziu vom vedea, ne înțelegem noi...

— Să vă înțelegeți, să nu vă lăsați dezbinați de *asta*, că el, Octavian, judecă numa cu capu ei...

Livia, din urmă, auzi vorbele bătrînii, tuși de cîteva ori din gît, s-o facă atentă pe Eugenia. Apoi, le lăsă în grădină, printre prunii cu frunze grase, de un verde întunecos, sub care atîrnau, ca niște boabe de venin înche-gat, prunele abia scăpate din floare. În schimb, merele dulci, vărătice, sclipeară de parcă erau de sticlă. Eugenia rupse unul și-l mușcă pe ascuns, cu pofta ei de copil năstrușnic. Dar bătrîna o văzu și o preveni :

— Nu mînca multe, că au încă venin, și ți-o fi greață, îi vărsa...

În casă, după ce se întoarse și Livia, Veanu dori să afle ce cred cei doi, tatăl său și mama sa vitregă, despre fuga bătrînii de-acasă, despre toate neînțelegerile și cio-rovăielile lor mai vechi, care, după cum se vede, nu fuseseră îngropate odată cu bunicul Artimon.

De aceea, o luă mai pe departe, pe ocolite :

— La oi, pe cine mai aveți, tată ?

— Tot pe Gheorghe. Îl știi tu, de anu trecut. La turma noastră, că la aialaltă...

— Care ? A coperativei ?

— Nu, că a colectivei are păcurar separat, eu vorbesc de turma oamenilor de pe ulița popii...

— Auzi, Veanule, interveni Livia, ce-ai zice să-ți aducă tată-to un caș de la stînă, că nu-i departe, numa după Cruce, în pășunat ?...

— Avem și noi, mătușă, refuză politicoș inginerul.

— Aveți, da nu de la noi, insistă femeia.

— Am pregătit un caș pentru Liviu, recunosc deschis Octavian, să se dospească bine, să-și facă brînză de iarnă...

— Dă-i-l lui Veanu, spuse femeia. Lasă, că lui Liviu i-o face păcuraru altu. Acuma, cine știe cînd mai veniți, că o văd pe Jenica *în poziție*...

— Da, pînă o să poată ea, mai venim... După aceea, o să mai veniți și dumneavoastră la noi...

— Venim, dragii noștri, zise Livia, cum să nu !

— Acum, poate-ar fi bine s-o luăm cu noi pe mama Mărie...

— De ce ? se uită bănuitor Octavian.

— Așa, să ne mai țină de urît, voi să-l încerce inginerul.

— Cum vreți, zise Livia, sec.

— Numa c-o învățați rău cu drumurile astea, adăugă Octavian.

— Care drumuri, tată ?

— Păi, n-o dus-o Lucreția la ei, acum o săptămînă ? N-ai adus-o tu azi înapoi ? Se preumblă cu mașina, ca nevestele de general...

— Ascultă, tată, nu-ncepe cu răutăți, fiindcă atunci mă obligi să cred tot ce spune mama Mărie despre dumneavoastră !

— Știm noi ce spune, continuă Octavian, răstimp în care Livia se foia pe scaun. Da nu spune adevăru...

— Minte ? se aprinse la față Veanu. Îi năvăliră dintr-o dată în suflet toate amărăciunile, toate acuzațiile bunicii contra fiului și nurorii sale vitrege. Erau, deci, adevărate?

— Nu minte, se sperie femeia de turnura polemică a discuției. Le cunoștea bine firea la amândoi. Nu minte, da o dat în mintea copiilor. Vorbește toată vremea cu morții...

— Toți vorbim cu morții — replică inginerul — dacă cei vii nu mai vorbesc cu noi...

— Noi vorbim, numa nu vrea dumneaei să ne mai înțeleagă, zise Octavian.

— Ce să vă înțeleagă ? Răutățile ?

— Orice vorbim, ca oamenii, la casă, dori să se eschiveze Octavian.

— De pildă ? insistă băiatul.

— De pildă... ezită puțin tatăl, de pildă povestea asta cu cașu, pentru care o fugit la Lucreția...

— Ce caș ? Nouă nu ne-a spus nimic...

— Nu v-o spus, c-o fi uitat. Cașul lui Liviu, că de ce i l-am dat. O venit din Alba-Iulia, duminica trecută, cu nevasta și cu copiii, cum ai venit tu azi cu Jenica. L-am întrebat dacă-i trebuie și i l-am dat. S-o nimerit și Lucreția cu Traian la noi, ei că nu, că lor nu le trebuie, că au destul. Cum ai spus și tu acuma. Pe ei i-am crezut, da pe tine nu te crez...

— De ce, mint și eu, tată ?

— Ei au de la oile lor, tu dacă ai, ai de la oile statului... Ei pe nimic, iar tu pe bani. Așa-i și cu Liviu...

— Ba nu, țină să-l corecteze nevasta. Liviu nostru are două oi, i le ținem aici în turmă...

— Am uitat, reluă Octavian. Are două oi bune, are brînză de la oile lui. Eu îs președinte, m-or ales iar la turma asta, și-apăi cînd fac brînză de iarnă pentru mine mă duc la păcurar și-i spun : Gheorghe, să-mi faci cașul așa, cum îmi place mie ! El, oricum, așa îl face, dar dacă zic, lucră mai bine....

În timp ce vorbea tatăl, Veanu încercă să-și adune gîndurile și recunoscă, în sine, că războiul ăsta mărunț, care părea să ia proporții în familia lor, poate deveni ridicol. Cum adică ? Să fi ajuns un calup de caș osia pămîntului ? !

— Da, continuă Livia, am băgat și-acum brînză de iarnă, vreo treisprezece kile, într-un borcan mare, legat cu plastic, și stă bine, nu dospește, nu se ridică... Dacă vă place, v-o dăm pe asta vouă...

— Mai vedem noi pînă la iarnă, mătușă, refuză din nou inginerul. Dar tot n-am înțeles : ce s-a întîmplat cu mama Mărie ?

— Nimic, că dumneaiei, o sărit cu gura, că de ce-i dăm cașu lui Liviu, răspunse Octavian în locul nevestei. Părea că își împărțiseră rolurile dinainte. S-o aprins iar din nimic, ca totdeauna. Așa i-i *farba* dumneaiei...

— Și soră-mea, Lucreția ?

— Ea n-o zis nimic, o tăcut. Măcar c-o știut adevăru, și putea să zică ceva...

— Ce să zică ? Să vă ia apărarea ? S-o înfrunte pe mama Mărie ?

— Să n-o creadă inger pe dumneaiei și pe noi draci cu coarne, încercă să încheie Livia.

— Dar n-au spus nimic rău despre dumneavoastră, ba dimpotrivă ! se revoltă Veanu.

— Totul o pornit, cum ți-am spus, de la cașu ăla, o luă de la capăt tatăl său, încercînd să domolească lucrurile. Da noi am avut și az-iarnă brînză, ne-o ținut pînă acuma tîrziu. Ce-am mai împrăștiat atunci, în februarie, cu pomeana

lui tata, fie-i țărîna ușoară ! Că, mă, dumnealui era om cuminte, te puteai înțelege, o întoarce Octavian. Cu muma...

— Lasă, tată, că și cu moșu Artimon v-ați certat destul !

— Nu zic, ne-am certat, da nu pentru brînză. Că, mă, am acum zece oi...

— Dumnealui n-avea nici una ? Pentru mama Mărie n-a lăsat nimic ? îl întrerupse băiatul.

— N-avea separat, că nu mai era în stare să le grijească... Șapte oi sînt cu lapte — continuă Octavian, încercînd iarăși să abată discuția de pe făgașuri ce nu-i conveneau — celelalte trei sînt mioare, anul ăsta, dacă s-or mîrli, or făta și ele... Am avut în total cincizeci și trei de kile de brînză... Le-am dat la toți, care cum o fost pe-aiici, iar lui Petre i-am trimes, prin poștă, un pachet în care-am pus și slănină, că-i place... Nu i-am trimes lui Axente, că-i prea departe și Dobrogea aia îi plină de oi. Lui Artimonuț, iar, nu-i dau, că are destulă, îi președinte, încă îi președinte...

— Dar de ce zici încă ? Aveți de gînd să-l schimbați ? Nu vă mai place ?

Pentru Veanu era limpede : orice-ar fi făcut, nu reușea să se îndepărteze de matcă, de mersul sinuos și încăpățînat al faptelor de toate zilele. Ființa lui făcea prea de multă vreme parte din ele, ca să mai poată evada, să se poată simți absolut liber.

— Nu eu l-am pus președinte, nu eu îl schimb ! rosti sentențios Octavian. Cînd se duc proptelele, se mai duce de rîpă și casa...

— Nu înțeleg. Ce proptele ? Dar, lasă, o s-ajungem noi mai tîrziu și la asta. Acum aș vrea să știu : de ce-a plecat mama Mărie de-acasă ?

— Din nimic, dragă, ți-o spus adevărat tată-to, intră iar în vorbele lor Livia. Doar de mîncare avem, Veanule,

avem destul. Ne cam lipsește numai laptele, c-o vîndut tată-to vaca, încă din toamnă și n-o mai cumpărat alta...

— De ce ?

— N-avem nutreț. El îi tot beteag, uită-te ce slab arata. Nu mai poate merge la coasă, ca anu trecut. Acum trebuie să cosăști o săptămînă pentru un car de fîn. Să-l întorci, să-l strîngi, să-l încarci, să-l aduci acasă. Și el nu mai poate, iar eu îs muiere, nu pot cosî. Mă doare mereu capu, crezi că-mi creapă, nu alta... Și cum zic — continuă Livia, observînd că Veanu asculta cu atenție, concentrat, spusele ei — lapte nu avem, dar ne cumpărăm, cînd ni-i dor de el. Numa că, știi tu, dumneaiei nu-i prea place, lui tată-to iar nu-i place, așa că, pentru mine, nu cumpăr. Îmi mai aduce Liviu, adică mai bine zis nevastă-sa, lapte praf, îmi mai fac griș, pentru ficat, ca la copii...

Inginerul se uita atent la mama lui vitregă, pe care o cunoștea destul de bine, doar crescuse și el printre copiii cu care venise ea din Glod, după moartea Silviei. I se părea, ca și altădată, cumpănită la vorbă, dibace, pricepută să iasă bine din orice încurcătură. În absența bunicii, avea acum impresia că adevărul începe să încline spre talgerul celălalt. Se gîndi s-o cheme pe bătrînă, dar renunță la formula asta de înfățișare la judecată. Îi dispăcea, dar era preocupat s-o și protejeze pe Eugenia. Încerca senzația că, în sfîrșit, tînăra lui soție, în contact cu lucrurile simple, elementare, cu viața mai puțin sofisticată, se liniștea, căpăta echilibru, pondere, intra în straturile cu oxigen normal. Atingerea de pămîntul părinților se dovedea salutare nu numai pentru neliniștile lui, dar și pentru spaimele ei. Supărările, lacrimile de-aici, de-acasă, păreau mai degrabă niște calmante. Cel puțin *deocamdată*, cel puțin în ziua aceea, cînd Eugenia recunoscuse, țipă chiar, că-i este foame, că-i este somn. Nu se luă de mînă cu bunică-sa, cu Mărie, și se duseră în grădină, să doarmă sub pruni ? ! La umbră ori la soare, după plac, după pofta inimii lor. De

ce să le mai deranjeze el din somnul binecuvîntat, dăruit de pămînt, de soare, de iarbă, de răsuflarea caldă a verii ?! Nu voia să clinească o iotă din vorbele lor, despre toate fleacurile, ori despre toate amărăciunile, mici sau mari. Timpul lacom și capricios le adusese, parcă, la același numitor, la vîrsta unei copilării neîncheiate, la creșterile și descreșterile în zigzag, la înclinații paramitice. Era mai bine, deci, să le lase în pace, își spuse inginerul, să continue discuția cu tatăl său și cu mama sa vitregă, fără plinsete, fără văicăreli, într-un spațiu mai calm, care să-i permită și lui judecăți obiective, critice, dar nepărtini-toare. Își dădu seama că, niciodată pînă atunci, nu i se destăinuisese nici unul cu atîta insistență. El, fiind cel mai mic dintre copiii Borceștilor, cel care le cunoștea, oricum, toate vorbele, toate cotiturile, toate prăpăstiile, era socotit mai de-al lor, mai de-al casei. Rolul de judecător i-l rezervaseră, de ani de zile, după tradiție, după învățătură, fratelui mare, lui Petre. Dar, iată, distanța dintre Zăpadia și București, răspunderile fratelui de-acolo, grijile familiei sale, poate și moartea bunicului Artimon, da, în mod sigur și moartea bunicului — se convingea singur Veanu — așezaseră o depărtare prea mare, prea rece, între Petre și cei de-aici, de-acasă. Iar ei aveau nevoie de un suflet cald, de un sfat, de o încurajare, de răbdarea de-a fi ascultați, singura din care se naște adevărul, împăcarea, liniștea familială. Da, acum simțea foarte limpede că, atît cît mai rămăsese din casa Borceștilor, se rezema și pe oasele lui. Oasele de sub pielea tăbăcită iarăși de soare, de vînturi, oasele înfășurate de mușchi ca de-o iederă de oțel, oasele ca trunchiurile salcîmilor de după casa lor veche, crăpată mereu, tencuită mereu, legată cu cercuri de fier, ca nu cumva s-o ia razna, să fugă după sufletul copiilor, prin toată țara, ori chiar după sufletul morților, al lui Petre cel bătrîn, al Silviei, al lui Artimon, da, și al ei, al Lilia-nei. Sentimentul acesta aspru, dureros, ca o secure împlîn-

tată în spinare, îl ținea drept, decis să nu facă vreo mișcare greșită, să nu se precipite, să n-o cheme încă pe Eugenia din grădină, s-o lase acolo, cu capul în poala bunicii, să doarmă, să viseze, să piardă vremea...

— Dar făină aveți, tată ? reveni Veanu, foarte concret, pe neașteptate.

— Am luat, alaltăieri, vreo treizeci și cinci de kile, un sac întreg, făină de pită... Și doi saci, făină neagră, pentru porci...

— Da, intră în rol Livia, am plătit sacii și-am mai dat și-o găină pe deasupra. Na, așa-i regula, trebuie să dai ceva la contract, o găină, o rață, o gîscă, orice, numa oră-tanie să fie. Așa merge tîrgu, capeți dacă dai...

— Porci aveți ?

— Avem, răspunse Octavian. Avem o scroafă, dacă fată vindem purceii, mai facem un ban...

— Avem și două purcelandre, poate le-ai văzut în co-teț. Una e-a lui Liviu, zise maică-sa, temătoare ca ingi-nerul să nu fi văzut cumva, în lipsa ei, purcelele, și Oc-tavian să-i fi spus ale cui sînt...

— Dar de la colectivă nu mai căpătați nimic ? întrebă Veanu, ciugulind din coaja unei pîini mari, așezată pe masă, arsă bine în cuptorul lor de cărămidă, încins cu paie de grîu, cu coceni de cucuruz, ori cu resturi de placaj.

— Ne mai dau, cînd este, răspunse scurt Octavian.

— Ne-o dat, Veanule, azi-toamnă, cîte douăzeci și cinci de kilograme de cucuruz la o persoană. Atunci eram patru, că trăia și tata Artimon. Și o sută cincizeci de kile de grîu, la toți. Jumătate buruiănă, de l-am țîpat la galițe...

— Altceva, se auzi vocea hîriită a lui Octavian, anu ăsta, nu ne-or mai dat. Numai *penzia*... Dumneaiei, o sută cincizeci de lei, nouă cite o sută...

— Și mama Mărie ce face cu banii ?

— D-apăi, ni-i dă nouă, recunoscă Livia, și cincizeci îi dăm înapoi, să aibă, să nu zică...

— Ni-i lasă nouă, întări Octavian spusele ei, să cumpărăm făină și tot ce trebuie...

— Ba, am îmbiat-o odată cu toți banii, dar dumneaiei, nu, că n-are ce să cumpere cu ei...

— Mai cumpără cîte-o țîr de beutură, continuă, cu o maliție abia ascunsă, Octavian. Și luminări galbene, la beserecă...

— Acum două săptămîni, într-o seară, o venit supărată de la Artimonuț, din Ciurel. Ui' tu, zice, mă dor spatele de nu mai poci, și Anuța nu mi-o dat un pahar de vinars. Na, zic, lasă c-om mere noi și-om aduce. Eu n-am avut vreme, dar s-o dus tată-to, și-o cumpărat o jumătate, cu treizeci de lei, și i l-am fiert cu zahăr ars și cu chimin, să și-l pună bine, să-l beie cînd i-o plăcea...

— Dacă n-are beutură, nu se simte bine, adăugă Octavian.

— Am înțeles cum stați cu băutura, răspunse, în același fel, ironic, Veanu. Dacă dumneavoastră tot nu vă place, dacă nu vă folosește, uite, am adus eu cîteva sticle de vin bun, dați-i-le dumneaiei, să se bucure...

— Da, totdeauna îi dăm, se grăbi Livia.

— Totdeauna i-am dat, cînd am avut vin în pivniță. N-o fost nevoie să ceară...

— Cînd mă duc în Blaj — îi luă vorba din gură Livia — ori prin Tîrnăveni, cu ceva de vînzare, vara, că iarna n-avem ce vinde, degeaba îi cumpăr bomboane ori ceva dulce, nu-i pare bine ca de-un pahar de beutură...

— Dacă s-o obișnuit și-i cade bine, dați-i ! zise Veanu.

— Că, mă, și Anuța lu Artimonuț îi dă, nu cum zice dumneaiei ! Numa că nu-i pune sticla în straiță, să și-o care acasă, ăsta-i baiu. De unde să tot aivă și ăia, că pe la ei trece mai multă lume decît pe la Făgădăul lui Hunuzău,

de pe vremuri... O vrut să fie președinte, acum să plătească !...

— Dumneaiei îi sănătoasă — reveni Livia — mîncă, bea cîte o țîrucă, și nu-și pune capu jos numa noaptea...

— Ca bătrînii, accentuă Octavian. Eu gîndesc că nu mai are judecată destulă... Știi, spune tot ce-i vine la gură, și-apoi, dacă spune, noi ce să-i facem ? O lăsăm să zică...

— Dar ce zice, tată ?

— Păi, se plînge că de ce-o mai lasă Dumnezeu să trăiască atîta, că alte muieri mai mor, numa dumneaiei o trebuit să rămîie singură, fără tata Artimon... Acuma, spune tu, Veanule, dacă are rost să se poarte în felul ăsta ? ! Mai omenită și mai îngrijită ca dumneaiei nu este muiere la noi în sat...

— Și să știi, Veanule, că vinul nu i-i bun, făcu Livia.

— Atunci, de ce-i dați, dacă știți că nu-i face bine ?

— Nu-i dăm, da cere. Apăi, se mai ducea cîteodată pe la nepoata asta, nevasta tractoristului, pînă cînd n-o bățut-o ăla de era s-o omoare. Mai bea și pe-acolo cîte-un pahar de vin... Cînd venea acasă, să știi că-i era rău... îi era rău... Aproape de Paști, o venit și Veronica din Gherla aici, de-o adus-o înapoi pe aia bățută, pe fată-sa. Și noi ședeam cu toții, așa, ședeam și povesteam, și dumneaiei o fost beut ceva și o ieșit afară, și de la o vreme, dacă am văzut că nu mai vine, am zis, tulai tu Veronico, hai să vedem unde s-o dus, și cînd am ieșit în curte, dumneaiei înota în tină, pe foale...

— Mda, mormăi Veanu, foarte indispus de relatarea amănunțită a Liviei.

— Dimineața, înaintă Livia pe firul ei otrăvit, pericolos ca un fitil de dinamită, i-am dat o ulcică de ceai, i l-am făcut cu izmă și cu romaniță. I-am fiert și-un ou... Da dumneaiei, nu, că ou nu-i trebuie, că ceai nu-i trebuie, că lapte nu-i trebuie... Nici nu știi ce să-i mai dai dimineața...

— Numa un pahar de vin, ori de vinars, preciză Octavian.

Veanu avu senzația că, dacă-i mai lasă pe cei doi să continue așa, nu va mai rămîne nimic din trupul micșorat, coșcovit, al bunicii, din sufletul ei de copil stingher, hăituit.

Dar Livia îl surprinse din nou cu intuiția și abilitatea ei :

— Ce să-i faci ! Acuma-i singură, și i-i urît... O-mbătrînit, săraca, nu mai are judecată, trebuie s-o lăsăm să zică...

— Judecată are ! o întrerupse Veanu. Cînd vorbește, nu-și pierde firul. Și din tot ce spune, cine vrea, cine are urechi de auzit, poate auzi, poate înțelege...

— Dacă o lași, încercă să mai continue Octavian, umblă cu hainele de pe dumneaiei un an întreg, zice că nu-s negre... D-apăi, muierea lui Dumnezeu, cum să nu fie negre, hai, dăți-le jos, și i le tragem cu sila de pe dumneaiei, să i le spele...

Veanu avea impresia că o vede pe bunică-sa acolo, în fața celor doi, dezbrăcată cu forța, despuiată de cuvintele lor, fără nici o milă, fără nici o duioșie sau considerație pentru sufletul ei, cel de altădată, cel de totdeauna, cuvinte gata să-i cresteze pielea zbîrcită, să i-o dea jos de pe oasele ușoare, pline de aer, ca oasele păsărilor zburătoare.

Se ridică brusc în picioare, icni ca un cal împiedicat :

— Mă duc să le chem încoace, e destul !

— Mai lasă-le să se odihnească ! îi propuse Livia. Sînt ostenite, poate azi-noapte v-ați culcat tîrziu... Nu mi-ai spus, nici nu te-am întrebat, cap prost ce sînt, ce face cuscra Veronica ?

— Bine ! Cu „internatul“ ei...

Cînd dădu să iasă pe ușă, inginerul se lovi piept în piept cu Ion Cireș, fostul președinte al colectivei din Zăpadia. Era bătrîn, sufla greu, hîrșîit, după ce urcase cele

cîteva trepte ale casei, pînă în pridvorul Borceștilor. Se propti într-o cîrjă de lemn de corn, se uită lung, iscoditor, la fața arsă de soare a lui Veanu. Umorul lui de totdeauna nu-l părăsise :

— Dacă ești tu, nu altul, cu mașina asta, înseamnă că te-ai dat iar pe brazdă ! Ai părăsit hîrtoagele alea și te-ai făcut iar om...

— Mulțumesc, tete Ioane ! Om am fost totdeauna, dar nu prea m-ai văzut dumneata, i-o întoarse inginerul. Că nu mașina face omul...

— Te-am văzut, Veanule, te-am văzut. Altfel nu-ți dam eu atîtea recomandări bune, să te faci din tractorist inginer. Da nu-mi pare rău, crede-mă ! Cînd am auzit că te-ai mutat din Brașov în Arcud, mi-am zis : uite, frate, ce filozof ! Lumea fuge de liniște, ca nebună, și băiatul ăsta o caută...

— Vai de liniștea agricultorilor, tete Ioane ! Uite, văd că ai îmbătrînit și dumneata de-atîta liniște...

— Nu de ea am îmbătrînit, băiete ! Numa de neliniște, încă din primul război mondial. Aveam șaptesprezece ani cînd am plecat pe front...

În vorbele astea, apăru pe ușa curții și Gligor, vințelarul. Apoi, ca și cînd s-ar fi înțeles dinainte, se ivi și Robu. Mai veniră, pe rînd, și alții, aproape toți cei care, numai cu cîteva luni în urmă, îl privegheaseră pe Artimon. Un sat întreg de bătrîni, doritori de vorbe, de vești, de amintiri, de glume improvizate, mușcătoare. Un sat de înțelepți. Numai că din vinele lor nu mai țîșneau, ca altădată, holdele, cucuruzele, via, arăturile, laptele, brazdele de fîn și de lucernă... Încă binișor împlîntați pe picioarele lor, se mișcau, totuși, mai mult între cuvinte. Iar lui Veanu numai de cuvinte nu-i prea ardea, la ceasul acela. Își duse, instinctiv, mîna la păr, să vadă dacă nu îmbătrînise și el.

— Hei, cum mai merge ? îi întrebă, într-un târziu, după ce observă că se așezaseră toți pe scaune, pe lădoiul din casă, și tăceau.

— Pe noi ne-ntrebi ? zise Cireș.

— Pe cine altcineva ? !

— Păi, nu te-ai întâlnit cu frate-tău, cu Artimonuț ? Nu-i el acum președintele nostru ?

— Nu știu, că nu eu l-am ales, îi replică Veanu. Ceia-lalți, sorbind din paharele de vin, umplute de inginer, ședeau încă zmeriți, ca la împărțășanie. Nu-și dăduseră drumul. Într-un târziu, cu greu, se auzi Gligor :

— Noi l-am votat, dar de ales l-or ales alții...

— Și ce, nu-i bun ? întrebă cu subînțeles Robu.

— El îi bun, numa dracu-i rău, bolborosi Gligor. Ne-o stricat viile alea vechi, iar de la astea noi vinde strugurii la oraș, ca *sfîrnarii*...

— Și cu banii ce face, mă ? întrebă Octavian, care tăcuse pînă atunci. Nu se înțelegea bine dacă voia să-și apere sau să-și înfunde și mai tare băiatul.

— Cumpără vite ! zise Cireș.

— Și ce-i rău în asta, tete Ioane ? se interesă Veanu.

— N-ar fi nimica rău, continuă fostul președinte, dacă n-ar muri vitele, dacă vacile ar da lapte...

— Cum, de ce mor ? insistă inginerul.

— Pentru că le-o cumpărat cu preț de regine, și le tratează ca pe muierile stricate, răspunse Cireș.

— Cum ? Nu-nțeleg...

— Ba înțelegi, nu te face, îl apostrofă Octavian. Dacă îți bați joc de vită, își bate și ea joc de tine. Moare și-ți lasă pielea amintire...

Izbucniră toți într-un rîs forțat, sunînd a pagubă, a părere de rău.

— Acum, mai nou, vitele aleg președinții colectivelor și tot ele îi dau jos, cuteză iar Cireș.

— Da pe tine cine te-o dat jos, mă ? îl luă la zor Gligor.

— Ele, nu ți-am spus ? ! M-or luat în coarne și, uite, ce-o mai rămas din mine ! Un *penzionar prăpădit*... Iar Artimonuț nu m-o ascultat, să-și facă mai întâi rost de nutreț, să semene lucerne și trifoaie, și numai după aia să-și cumpere vaci de rasă...

— Că, mă, se repezi Octavian, planu ăla și-l face el singur, ori îi vine de sus ?

— Îi vine, dar fără nutreț, răspunse Robu în locul lui Cireș. Fără nutreț, și fără îngrijitori... Hîrtie curată, albă ca laptele...

— Și ce-ați face dumneavoastră, în locul lui frate-meu ? întrebă Veanu, cu gîndul să smulgă de la ei cît mai multe. Îl întărită și senzația că, iată, pînă puteau să miște, umbrele acelea gîndeau, se zbăteau, încercau să ia lecțiile vieții de la capăt, recunoscîndu-și înfrîngerile, demn, cu fruntea sus, nu ca niște cîini ce-și ling rănile amintirilor. Prezența lor îi făcea bine, îl obliga la luciditate, la părăsirea alunecărilor sale dese, uneori insesizabile, spre tărîmul himerelor.

— Păi, își cumpăni glasul pe îndelete Cireș, eu aș face tot ce n-am reușit să fac pînă acum...

— Adică ?

— Să găsesc un inginer bun, un cunoscător al pămîntului de-aici, cum ar fi Axente, ginere-meu...

— Și el ce să facă ? întrebă Octavian.

— Ce nu fac ăștia care tot vin și tot pleacă, de parcă ne-ar fi satul beteag, ca o oaie gălbejită...

— Zi, mă, mai pe românește ! izbucni Gligor. Tu o ții cu proverbe, de cînd te știu, și noi om muri azi-mîine codași...

— Am spus-o de mult, mă, de mi s-o uscat gura : să nu mai semene grîu după grîu și cucuruz după cucuruz, în fiecare an ! Să mai schimbe cu trifoi, cu luțarnă,

s-amestece gunoiul de grajd cu ăl de fabrică, și la timp, nu cînd li se năzare lor, la toți veneticii ăștia... Că pămîntul de pe dealurile noastre nu-i ca ăl de pe Bărăgan și din Dobrogea...

Cireș gîfîia, i se umfla și dezumfla pieptul ca un cimpoi.

— Măi, îl luă Gligor, dacă ai fost președinte și dacă le știi pe de rost, ca popa căzania, de ce nu le-ai și făptuit, să n-ajungi pe lumea aialaltă cu sufletu împovărat de-a-tîtea păcate ? !

— Chiar, Veanule, încercă să le abată atenția fostul președinte. Cum te împaci pe-acolo cu părintele Liviu ?

— Cu el, așa și-așa. Zgîrcit, ca toți contabilii. În schimb, cu Saveta mă am foarte bine...

— Vezi, îl preveni Cireș, să nu-ți dea binele ăsta pe nas ! Să nu te faci cei de la județ popă în locul lui Liviu...

Rîseră zdravăn cu toții și mai goliră o cupă de vin.

— Hei, oftă Cireș, ce bine-ar fi dacă n-ar avea toți oamenii o singură filozofie !

— Ce oameni, mă ? îl chestionă curios Robu.

— Ce filozofie ? sări și Octavian, tușind.

— ăștia care ne conduc satul, se grăbi el să-i scoată din nedumeriri. Nu-i auziți cum se roagă în fiecare dimineață ? „Dă, Doamne, să se facă numai atîtea bucate, cîte să ne-ajungă nouă !“

— Poate c-așa ziceau și alții de tine, făcu Gligor, împiedicînd un nou val de rîs, oprit pe buzele tuturor.

— Taci, mă, că-ți crep capul cu cîrja asta ! se înfurie Cireș. Nu ți-e rușine să scoți pe gură vorbe de-astea, tu, vecinul meu ? În afară de casă, pe care mi-am făcut-o mai mult cu ajutorul copiilor, ce mai am, mă ? Pleșuvia, hîrîitul din piept, și cîrja asta de vlădică scos la *penzie*...

Veanu se amuză, odată cu ceilalți, spontan, într-o libertate ciudată, dezlipită de pămînt, sau determinată tocmai de apropierea lui apăsătoare. Apoi, se trezi, subit,

cenzurându-se : „Sînt un bătrîn, ca și ei. Au început să-mi placă și mie cuvintele !“ Văzu cum, printre cei doi oleandri înfloriți, care străjuiau, de-o parte și de alta, treptele casei, urcau, cu păturile și cu perna în brațe, Mărie și Eugenia. Le însoțea din urmă, ca un paznic nedorit, Livia. Apariția lor risipi atmosfera aceea din casă, încărcată de prea multe tensiuni grave, bărbătești, gata să se descarce în fulgere, să necheze ca armăsarii de la căruța lui Ilie-prooroc.

Surprinsă, în primul moment, de mulțimea bărbaților, Eugenia își ascunse pîntecele cu păturile din brațe. Știu, deci, să iasă repede din încurcătură. Le dădu bună ziua la toți și apoi se adresă numai soțului :

— O ședință ca asta mai înțeleg și eu ! Casa, casă, oameni, oameni ! Nu ca la iaseul nostru, printre bidoanele goale...

Fără să înțeleagă bine aluzia, Ion Cireș îl întrebă pe Octavian cel mic :

— Voi, pe-acolo, țineți ședințe de rîsul muierilor ?

— Decît să plîngă, mai bine să rîdă, îl liniști Veanu. Și-apoi, tete Ioane, ca să vorbesc și eu în proverbe, ca dumneata, nu ședințele sînt importante, ci rezultatul lor...

— Și-aveți ceva rezultate ? încercă să-l încolțească din nou Ion Cireș.

— La toate, afară de vite ! Dar și-aici, dacă veniți peste-un an, n-o să-mi fie rușine... Iar peste doi, mă pot și lăuda...

— Că mă, Veanule, se posomorî tatăl său, tu te ocupi acolo de vite, nu de tractoarele tale ?

— Da, tată, *deocamdată*, mă ocup de vite... Asta mi-a fost prima meserie, învățată de la dumneata...

Răspunsul nu-i dispăcu deloc lui Octavian.

— *Deocamdată* — apăsă băiatul — m-au rugat să-i ajut... Așa s-a-ntîmplat să fie, și acum, mort-copt, trebuie

s-o scot la cap... Poate veniți careva să m-ajutați... Ce zici, tete Robule ?

— Eu, tresări omul, biruit de căldură și de pahar, eu, dac-ar fi la grădină, m-aș băga... Am trebuință de bani... Da la vite nu vin, că mi-o spus ginere-meu, cel din Alunecuş, care-o lucrat pe-acolo, că-i încurcătură mare... La grădină m-aș băga, măcar că-s bătrîn...

— Acolo, n-ai nimeri-o prea bine, zise Veanu. Lucrează și pușcăriași... Scapă mai repede de osîndă... Se pare, dar eu încă nu l-am văzut, că și Nicolae Chefere...

— Da, săracu, făcu Robu. O pățit-o. O murit oameni învățați din prostia lui...

— Ba, din beția lui, îi replică Gligor. O intrat în servici cu capu plin... Morții ca morții, da cei schilozi...

— Lăsați-l, măi, că-i vai de capu lui ! îl căină Robu. S-aude că l-o lăsat și nevasta, că nu-i dă voie stricata aia să-și vadă nici copilu...

— Și cum, Veanule ? reveni Octavian. Ai lăsat tu Brașovul pentru grajdurile gostatului din Arcud ?

— Dacă erai dumneata, în locul meu, nu făceai la fel, tată ? îi replică băiatul.

Îi plăcu din nou acest răspuns și tăcu semnificativ.

Vinul se terminase. Eugenia părea preocupată de plecare. Intra și ieșea mereu din camera ce da spre curte, fostă „casa bătrînilor“. Acum, rămăsese Mărie singură în ea. Renunțaseră la ușa ce da direct în pridvor, folosită, pe cînd trăia Artimon, în locul celei blocate, dinspre „cașă“ lui Octavian și-a Liviei.

— Ai uitat de caș, mă omule ! îi reproșă femeia lui Octavian.

— Că, tu Livie, n-am putut lăsa singuri oamenii ăștia, încercă el să se scuze. Da nu-i tîrziu... Hai, Veanule, să mergem la stîină !...

— Acum, nu, tată ! Mă grăbesc... Îl luăm data viitoare...

Ion Cireș, Robu, Gligor și ceilalți, înțelegînd situația, își luară rămas bun de la Veanu. Coborîră, șontic-șontic, pe trepte. Dar cum să se despartă fără nici o vorbă ?

— Să fii sănătos, să ai noroc la toate ! îi ură, gîfîind, fostul președinte, cuscrul lor.

— Să-ți facă nevasta un ficior ! adăugă Gligor.

— Să vă dea sterpele lapte ! strigă și Robu. Iar dacă-l vezi cumva pe necăjitu ăla de Niculae Chefere, dă-i o vorbă bună, de încurajare...

— Vă mulțumesc. Să ne vedem sănătoși ! le răspunse inginerul. Iar dacă vă răzgîndiți, cumva, eu vă aștept la Arcud ! Veniți, cu tata în frunte, și n-o să vă pară rău !...

Octavian, atent la toate vorbele băiatului, de care se tot mira în sine cît de copt și de *judecat* ajunsese, după ce închise ușa de la poartă, în urma oaspeților, se întoarse spre Veanu și-i spuse :

— Mă mir că Cireș a uitat să-ți zică de Axente. Da, să știi că i-o scris, acolo-n Dobrogea, și lui și Lelicăi, să vie urgent acasă, că-i bătrîn și le rămîne, azi-mîne, casa goală... Dacă vin, tot nu s-așează la noi... Atunci, m-am gîndit iar, ce-i de făcut ? Că, mă, am înțeles, voi n-ați vrut nici unul, cînd trăia tata Artimon, să vă dați avizu pentru Liviu, să-și fi făcut și el o țîr de căsuță în partea de jos a *heiului* ăsta, că-i destul de mare... N-ați vrut, treaba voastră ! El s-o așezat acum la blocuri, în Alba-Iulia... Așa că, să veniți careva, pînă nu-i tîrziu...

— Să veniți, întări Livia, care se apropiase de cei doi, nu cumva să-i spună Octavian ceva băiatului fără știerea ei.

— Eu, tată, *deocamdată*, sînt incurcat... Dar, mai tîrziu, vom vedea ! dori băiatul să-l încurajeze. Îngrijiți-vă dumneavoastră sănătatea, și împăcați-vă cu mama Mărie !...

— Noi n-avem nimic cu dumneaei ! îl asigură Livia.

— N-avem nimic, repetă Octavian. Numa spune-i și tu să ne lase în pace !

— Vă lasă, dac-o lăsați ! răspunse inginerul. Acum, poate-o luăm cu noi...

Se duse în camera din fund, s-o cheme pe Eugenia. Dar deranjă, fără să vrea, ultima întrevedere, ultimele sușoteli dintre ea și *mama-tînă*.

— Vii la noi, mamă Mărie ? întrebă nepotul.

Era convins, era foarte sigur, că bunică-sa va sări în sus de bucurie. Dar nu era așa.

— Ba nu, răspunse ea, nu viu. Să nu crează *asta* — nu-i zise Liviei nici acum pe nume ! — c-o las stăpînă pe bunurile mele. Nu, să nu-și închipuie ea că le poate moșteni fără nici o rînduială... Viu mai tîrziu la voi, continuă bătrîna, cu ochii în ochii Eugeniei, viu mai tîrziu, cînd o fi vremea mai aproape de... I-am spus eu lu *Eugenia* ce și cum să facă, să se pregătească, să nu-i fie frică... Și să aivă credință, că numa cu credința, cum spune la biblie, poți muta munții din loc !

La Arcud, ajunseră spre seară, după ce poposiră, nu prea mult, și la casa lui Artimonuț, în Ciurel. El, firește, nu era acasă, ca orice președinte de colectivă care respectă deviza duminicilor agricole : alergătura !

Anuță se întristă, sau cel puțin așa avu impresia Eugenia, auzind că nu pot rămîne peste noapte la ei.

— Îmi pare rău, cumnată dragă, se căină ea. Pe la noi toți stau, numai voi vă grăbiți. Și nici nu ne cunoaștem bine, că la nuntă, de !, voi ați făcut-o ca domnii, pe sub ascuns, iar la înmormîntarea lui moșu Artimon, eu am fost mai mult cu plînsul și cu oalele pentru pomeană.

Ascultîndu-i vorbele, Veanu se hotărî să nu mai întîrzie deloc. Se scuza, de formă :

— Lasă, venim noi altădată, *tătăișă*. Atunci n-o să mai scapi ușor de noi...

— O să venim, și-atunci vom fi mai mulți, țină s-o asigure și Eugenia.

— Am văzut eu că vă-nmulțiți, observă, cu viclenie, Anuță. Și, către Eugenia, consolator : bine faceți, că n-ați așteptat, ca alții, s-aveți copii la bătrînețe. Cumnată dragă, să fii sănătoasă și v-așteptăm, Veanule, negreșit ! Poate ne telefonați înainte, să fie și Artimonuț pe-acasă...

Cînd mașina intră pe poarta mare, de fier lăcuit, a IAS-ului lor, un paznic de noapte, grăbit să-și ia mai de vreme slujba în primire, îi făcu lui Veanu semn cu mîna să se oprească.

— Vezi, tov' inginer, zise el, că te caută dom' director...

— S-o fi întîmplat ceva ? întrebă, îngrijorată, Eugenia.

— Ce să se întîmple ? N-avea ce ! o liniști soțul. Trecem mai întîi pe la Ardeleni, și-aflăm noi de la ei despre ce-i vorba...

Acolo o găsiră doar pe Flavia, care, văzîndu-i, sări în sus de bucurie :

— Ei, bine-ați venit ! Ce mi-ați adus de-acasă ? Abia la întrebarea ei, Veanu își dădu seama că veniseră cu mîna goală, lucru neobișnuit, de neînțeles, la cineva care iese dintr-o casă țărănească, oricît de săracă ar fi ea.

— Păi, se foi Veanu, numai vorbe bune ți-am adus, nici una de rău... Și pe Jenica, nerăbdătoare să te vadă...

— Mi-a fost dor, crede-mă ! întări, solidară cu improvizările lui, Eugenia.

Aflînd că Liviu Ardeleanu e la birou, împreună cu directorul și cu secretarul de partid, *poetul*, Veanu înțelese de ce întrebaseră de el. Se grăbi într-acolo.

— Rămîneți voi, fetelor, că tot nu v-ați mai întîlnit de-alaltăieri. Spune-i, Jenico, ce-ai văzut pe la noi, prin Zăpadia, ce-ai sporovăit cu mama Mărie...

— Lasă, că știu eu ce să-i spun ! îl repezi, mai mult de formă, soția. Și vezi, nu sta toată noaptea pe-acolo, că mi-e frică să mă culc singură...

La castel, alături de cei trei, se afla și *gospodarul*. El linia din creion, conștiincios, niște tabele, în timp ce Liviu, cu o mașină electrică de calculat în față, citea, de pe benzile înguste, cifrele adunate, înmulțite și scăzute, ce urmau să figureze în cele cîteva variante de propuneri pentru îmbunătățirea situației din sectorul lor zootehnic, hîrtii pe care urma să le ducă Gheorghe Bucur, a doua zi dimineața, la comitetul județean de partid. Demersurile lui amănunțite, de săptămîna trecută, după ciudata și cam improvizata lor ședință, fuseseră, pesemne, luate în serios, din moment ce, iată, li se cereau propuneri, variante, cifre, nu simple păreri și idei generale.

— Hai odată, tovarășe *Deocamdată* ! îl întîmpină, în stilul său de totdeauna, directorul. Hai, că, din cauza ideilor dumitale, o să ajungem acum cu toții maeștri în zootehnie...

— Fie-vă gura de aur, tovarășe director ! Dar mie nu-mi prea vine să cred, răspunse, pe același ton, Veanu. Degeaba v-ați lăudat directorului de la Advei că nu mai avem nevoie de inginerul Bărbat...

— Măi, frate, îl luă de umeri, și-l zgîlțîi zdravăn, ursește, Spineanu. De-aia ți-am dat eu mașina și te-am scutit de sfînta slujbă de azi-dimineață ? Știi tu care, analiza de la legumicultură... Te pomenești că, în loc să mergi acasă, la părinți, și la soacră, cum ne-a fost vorba, tu te-ai dus în schimb de experiență pe la alte gostaturi ? ! Ca la gazetă, dom'le ! Sau ți-ai umplut mașina, la întoarcere, de îngrijitori de vite ? ! De-acum încolo n-o să mai umble *gospodarul* prin satele din jur, ca un apucat...

Uitindu-se stăruiitor la Veanu, care îi părea obosit, năucit de torentul întrebărilor directorului, *poetul* i se adresa cu un aer complice :

— Îmi pare bine, băiete, că ai înțeles cum trebuie versurile *lui*, ale... Știi care ? „*Regăsescu-mă pe drumul, începutului, străbunul...*“

— De regăsit, le răspunse, la amândoi deodată, tînărul inginer, pe un ton cam prozaic, m-am regăsit eu destul de ușor. Numai că îngrijitori de vite n-am găsit nici de sămînță. Iar bătrîni avem destui și pe-aici, are grijă de ei *gospodarul...*

— Nu rîde, șefule, se simți liber, în sfîrșit, să vorbească și el, Petre Câmpeanu, că bătrîni aduși de mine fac treabă, nu se joacă. Dacă ni s-o aproba să le plătim mai bine, și-or trage după ei și feciorii...

— Mda, făcu Veanu, dacă le plătim bine și dacă le dăm cîte-o damigeană de vin pe săptămînă. Ce ziceți, tovarășe Bucur ?

— Nu se poate, sări *răspopitul*, cu privirile ridicate dintre cifrele lui. Nu-i legal...

— Pentru oamenii harnici, prinse repede ideea *poetului*, totul e legal...

— La prețul de cost, completă Veanu. Nu pe gratis, bineînțeles ! Pentru un kilogram de vin, putem scoate o mie de lapte...

— Măi, frate, interveni directorul, cu cine-ai făcut dumneata schimb de experiență, de te-ai întors cu asemenea idei ?

— Cu nimeni, răspunse Veanu, ca să nu facă pe delatorul. Vă asigur că, dacă *sfîntul Petru* închide ochii, dacă *poetul* dă vinul, iar *răspopitul* se face că nu știe nimic, o să ne vină și oameni mai tineri... Iar pe bătrîni o să-i legăm de noi, pînă la sfîrșitul zilelor...

— Amin, zise Petre Spîneanu. N-am văzut, n-am auzit ! Iar Liviu, contabilul, am impresia că nici n-a fost în seara asta pe-aici. Ai înțeles, *răspopitule* ?

— Păi...

— Bine, văd c-ai înțeles ! Știam eu că ești om deștept, încheie directorul. Ce zici, secretare ?

— O să le dau simbătă seara, pe întuneric. Da, vin bun, cu bonurile plătite, după toată regula, la contabil. Da, *răspopitule*, nu te speria, că eu răspund. Din rezerve interne... *Gospodarule*, organizezi dumneata totul, discret, în ordine, militărește, să nu afle decît cine trebuie. Iar duminică, fiindcă te ostenești atîta, o să-ți aduc o sticlă de vin din pivnițele baronului. Mai avem cîteva sute, sper să-ți ajungă pînă punem treaba pe roate...

— Dacă vă luați riscul ăsta, blîgii *gospodarul*...

— Mi-l iau, replică Gheorghe Bucur. Mai am încă destule aforisme pe care nu le-am scris pe butoaie. Ascultă unul : „Un om adevărat face binele fără a se gîndi la urmări...”

— *În vitium ducit culpae fuga*, se simți incitat Petre Spîneanu, adică frica de greșeală duce la o greșeală și mai mare. De la păcat la viciu...

— Nu mă obligați să încep și eu cu psalmii lui David ! făcu Liviu.

Rîseră, în sfîrșit, cu toții, apoi luară din nou hîrțile și tabelele anexă la citit, la purecat, pentru ca, a doua zi, luni dimineața, *poetul* să le prezinte, personal, la județ, cu mai mulți sorți de izbîndă.

Veanu citea cu atenție încordată, ridicînd mereu sprîncenele, semn că-și descoperea acolo propriile sale idei, frămîntări, propuneri, speranțe. Îl înțeleseseră bine, adăugaseră, desigur, și altele, formulate mai exact, mai realist, după anumite tipicuri pe care el nu avea de unde să le cunoască, în termeni cu care nu era încă familiarizat. Înțelese, citînd atent totul, că oamenii aceia, pe care el îi

considerase, încă de la început, șefii dar și prietenii lui, nu erau niște neinițiați, niște slabi cunoscători ai trebu- rilor, incapabili să aștearnă, negru pe alb, o soluție, o for- mulă de-a ieși din delăsarea aceea prelungită, în care se păraginise unul din sectoarele-cheie ale întreprinderii lor agricole. Ba, dimpotrivă, lectura hîrtilor îi făcu să crească și mai mult în ochii lui. Îi întări credința că, iată, tocmai la timp, viața îi scoate în față, îi așează alături umerii de care se poate rezema. Și, totuși, peste toate acestea, o undă caldă, înviorătoare, de fală, de mîndrie tinerească, îi cu- treiera sufletul. Se gîndi că, dacă nu venea el cu buna lui credință, cu asaltul lui aproape imprudent și jignitor pen- tru ceilalți, pentru tot consiliul lor de conducere, aruncîndu-le destule vorbe ca niște pietre în obraz, poate că ei mai erau dispuși să aștepte, să amîne, să se amăgească, cine știe cît ! Nu mult, desigur, fiindcă, dacă nu venea el, pînă la urmă, tot găseau pe altul. Și, totuși... Citea, examina tabe- lele, în timp ce toate gîndurile astea i se învîlmășeau prin cap, lăsînd să transpară, pe chipul lui tînăr, ușor obosit, semnul unei mulțumiri trecătoare, fugitive. Scuturîndu-se de ea, se ambiționă, cum făcea altădată cu toate planșele și proiectele lui, să mai vadă încă o dată tabelele anexe. Dar sunetul telefonului îi făcu pe toți să tresară... Instinctiv, *gospodarul* puse mîna pe receptor :

— Alo, da, noi sîntem, iaseul, da, doamnă director, să- rut-mîna, vi-l dau imediat...

Petre Spineanu se simți stingherit de apelul acesta, la care nu se așteptase. Dar, pe de altă parte, era bucuros, era nerăbdător să afle de unde și de ce-i telefonează ne- vastă-sa. Și, în timp ce *gospodarul* strîngea încă receptorul în mînă, astupîndu-l cu palma lui mare, osoasă, directorul se îndreptă spre el cu pași apăsăți, să nu-și trădeze emo- ția. Apoi, le aruncă în glumă :

— Ați auzit, fraților, ce repede a uns-o director ? !

Apucînd receptorul, se întoarse cu spatele la colaboratorii săi și, cu o voce scăzută, o întrebă pe „madam director“ de unde vorbește.

— De-acasă ? se miră el. Bine, așteaptă-mă că vin și eu imediat...

Spineanu fusese surprins de vestea sosirii nevastei sale, așa, pe neașteptate, nechemată de nimeni, de la Cluj. De aceea își rostise vorbele precipitat, ca un adolescent. Ceilalți se foiau, stingheriți, pe scaune, cunoscînd, toți patru, motivul stării neobișnuite a directorului lor.

— Control superior, sfinte Petre ! glumi *poetul*, ca să-l scoată din crisparea aceea nefirească.

— Dă-mi, tinere, cheile de la ARO, se adresă el lui Veanu, să plec. Rezolvați voi ce mai este. Vin eu dimineață, în zori, să le semnez, cu capul limpede...

— Sau plin de cucuie ! glumi Gheorghe Bucur, în timp ce Veanu, Liviu și cu *gospodarul* nu știau dacă e bine sau nu să rîdă.

— Uite, *poetule*, își reveni directorul, decît să mă chemi tu la partid, sau alții mai mari, la județ, să mă întrebați de unde am cucuiele, de data asta mai bine o să dau eu ! Da, numai prin părțile moi, pe unde nu se vede... Așa că, dacă o să vină dimineață cu mine, să ți se plîngă c-am bătut-o, tu să n-o crezi, să n-o cercetezi. Iar mai sus, la județ, la împărăție, raportează ce vrei...

De data asta, se amuzară cu toții copios, înțelegînd că șeful lor n-avea de gînd nici să-și bată nevasta, nici să apară, a doua zi, cu capul plin de cucuie. N-avea de ce să fie geloasă, dumneaei. Doar nu-i răspunsese, de data asta, la telefon Flavia, tînăra secretară a directorului, ci *gospodarul*, aghiotantul lui vechi, cunoscător perfect al tuturor încurcăturilor din familia Spineanu.

După ce ieși directorul, nu înainte de-a le zice : „Rîdeți, măi, de mine, dar să nu spuneți și la nevaste !“, *gospodarul* nu se mai putu stăpîni :

— Paștele mamei ei de muiere, cu balerinul ei cu tot !
Îl chinuie și-l macină, de-o să rămînem, azi-mîine, fără
director...

— Hai, lasă, bătrîne, că-i semn bun ! exclamă Gheorghe
Bucur. Cred că e prima oară cînd vine ea acasă, duminică
seara, de la Cluj... Probabil că balerinul ăla s-o fi îndră-
gostit de vreun alt balerin, cum li-i obiceiul lor...

Acum rîdeau în hohote, își descărcau nervii, fără te-
merea că-l vor supăra pe sfîntul Petru.

— Sau, reluă *poetul*, te pomenești că n-o fi atît vorba
de balerin, cît de prezența Flaviei la secretariat. Gelozie
mare, nu glumă ! Bine-ai făcut, *răspopitule*, c-ai primit
înapoi fiul risipitor, și l-ai adus aici. Salvare, dublă, de la
înece ! M-ai scutit și pe mine de anchete, de discuții pe-
nibile... Vezi, fii însă atent, să nu tabere cucoana pe-aici,
să-ți ia fata de păr, c-apoi ne dăm în spectacol mai rău ca
balerinii !

Liviu Ardeleanu, în loc să rîdă, se întristă, era foarte
abătut. Se putea aștepta, desigur, la orice... Știa că Flavia,
fata lui, nu prea umblase, nici ea, cu crucea în sîn. Dar era
sigur, n-o credea capabilă să-i facă ochi dulci directorului.
Totuși, nu cumva...

— Tovarășe secretar, se adresă el, cu o voce gravă, lui
Gheorghe Bucur, decît să iasă rău, mai bine ia-o dumneata
acolo la combinat, la evidența sticlelor. N-aș vrea să se mai
întoarcă la Blaj, unde...

— Bine, acceptă *poetul*, o iau, că nevastă-mea tot nu-i
geloasă. Tot trebuie scoasă cumva din inerție, glumi el.
Discută cu fata, vezi dacă vrea, spune-i că am nevoie
acolo de ea, că o rog, fă cum știi, numai să nu înțeleagă
despre ce e vorba, să n-o jignim...

— De înțeles, o să înțeleagă, oricum, fiindcă tot a
luat-o la ochi madam Spineanu, răspunse omul.

— Cum ? Chiar a fost pe-aici, în control ? Eu
glumeam...

— Nu, se grăbi Liviu, n-a fost, că dacă era vă spuneam noi. A luat-o la întrebări, acum într-o zi, la telefon...

— Încă un semn bun, rîse, satisfăcut, secretarul. Convingeți fata să vină la noi, o să trimit pe unul din bărbați la muncă mai grea, la stropitul viilor, la... Da, o angajăm temporar...

— Eu, înapoi la birou, nu mă mai întorc ! sări Petre Câmpeanu. Dacă m-a luat tovarășul Borcea pe lingă el, șef cu ordinea, lăsați-mă barăm un an...

Veanu se bucură, îi mulțumi bătrînului din priviri.

— Ascultă, *gospodarule*, zise Gheorghe Bucur, eu mă tem că dumneata, cînd n-o să mai primești ordine, cînd n-o să mai ai un șef, o să mori...

— Păi, tov' secretar, decît să trăiesc în dezordine și fără conducere, mai bine să mă roadă viermii !

— Bravo, bătrîne ! se amuză *poetul*. Mîine vino să-ți dau prima butelie de vin vechi, boieresc !

— Numai mulțam ! îl refuză *gospodarul*. Nu-mi trebuie...

— De ce ?

— Așa. Să nu creadă cineva că dac-am stat închis cu boierii, cu canonicii, cu generalii și cu miniștrii, acum mi-i dor și de vinul lor !

— Pentru răspunsul ăsta, o să-ți trimit două sticle de *fetească tînără* ! Să fii sănătos, bătrîne ! Bate atent hîrțiile la mașină, și ne vedem dimineață la șase ! Fiindcă la șapte, trebuie să fiu la județ. Bineînțeles, numai dacă va mai rămîne ceva din sfîntul Petru, în noaptea asta... Să-mi poată semna hîrțiile...

A doua zi, la ora șase, se reîntîlniră, sub aceleași bolți răcoroase ale castelului. Petre Spineanu, directorul, îi aștepta acolo, de la cinci și jumătate.

— Haideți odată, fraților, ce dracu, doamne iartă-mă, pare că voi ați fi fost pe frontul de la Mărășești, nu eu...

Gheorghe Bucur îi dădu ocol directorului, să vadă, mai în glumă, mai în serios, dacă nu cumva poartă semnele crîncenei bătălii.

— N-a dat, frate, nu te speria ! Nu mai avea putere, săraca, era bătută măr... A trebuit să-i ung rănile, toată noaptea, ca mironosițele trupul Domnului... Acum, dacă m-ați mai lăsa și pe mine s-ajung, seara, ca oamenii, acasă, și mi-ați da liber vreo două-trei duminici, cred c-aș lecui-o definitiv...

— Se aprobă ! izbucni în hohote *poetul*. Numai vezi să nu începi cu un nou rînd de copii, c-or trebui să-ți zică „Bunicule“ ! Și-acum, la revedere ! Dă-mi cheile de la ARO, sper să mă întorc cu vești bune !

Liviu Ardeleanu răsuflă și el ușurat. Spera că, în sfîrșit, n-o să mai fie nevoie de nici o discuție specială cu Flavia. În seara precedentă, nu-i spusese bineînțeles, nimic. O găsisese acasă, încă sporovăind cu Eugenia. Numai prezența lui și a lui Veanu, amîndoi afișînd o bună dispoziție, le obligă să se despartă. Eugenia îi povestise Flaviei tot felul de impresii din scurta lor escapadă, de-o zi și jumătate, de parcă s-ar fi întors dintr-o lungă, fermecătoare, călătorie de nuntă. Mult, foarte mult, insistă asupra discuțiilor sale cu *mama-tînă*, cum îi spunea acum Măriei, nu numai cînd se afla bătrîna de față. Repeta mereu : „Dacă aș trăi numai jumătate cît ea, să-mi văd nepoții, nu și stră-nepoții, și tot m-aș simți fericită !“ „De ce să nu trăiești mai mult, Jenico ?“ insistă Flavia. „Nu, prea mult iar nu-i bine“, o descuraja prietena ei. *Mama-tînă* are capul limpede, dar vorbește mereu cu morții... „Ați fost cumva prin curtea noastră, adică a bisericii — se corectă Flavia — la cimitir ?“ „Nu, am stat numai în grădină, sub pruni. Cînd am rugat-o să mă ducă, să vedem împreună mormin-

tele, al mamei lui Veanu și-al bunicului Artimon, n-a vrut. Lasă, mi-a zis, să nu-ți faci rău... Ai tu vreme, când vii, data viitoare. Atunci ne ducem și cu *ăl mic*, s-aprindă și el o lumînare..." „Avea dreptate“, conveni Flavia. „Dar de noi au întrebat ? Ce-au zis oamenii ?“ se arată foarte curioasă Saveta, care tocmai întindea masa când intrară și cei doi bărbați. „Sigur c-au întrebat ! dori s-o liniștească Veanu. În primul rînd, mama Mărie, dar și ceilalți... S-au bucurat cu toții că sîntem împreună... Erau supărați de ce nu mai mergeți prin Zăpadia..." „O să mergem, neapărat, se angajă Liviu. Mai spre toamnă, când se mai termină lucrul, dacă vreți, ne ducem cu toții împreună... Vreți ?“ „Știți, la toamnă, se întrerupse Eugenia, mie o să-mi fie mai greu... Iar acum, duminica ce vine, mă întorc la mama, la Tîrnăveni... Vreau să mă prezint la examene, să-mi termin liceul. Și-apoi, dacă rezist, și eu simt că rezist, o să-mi dau, tot în vara asta, și bacalaureatul... Când mi se-apropie sorocul, vreau să fiu liberă, să nu mai am alte griji..." Veanu, ascultînd-o, era fericit.

Liviu Ardeleanu se grăbi să-și cheme fata la slujbă, să nu-i poată arunca nimeni, în față ori în spate, tot felul de vorbe, de insinuări, de bîrfe că, pasămite, ea ar fi ținută acolo numai fiindcă este fiica lui, sau, și mai rău, că-i face ochi dulci directorului...

Inginerul Octavian Borcea nu mai avusese timp să dea o fugă pe la „casa de oaspeți“. Se înțelese, dealtfel, cu Eugenia, încă de cu seară, înainte de-a adormi, că dimineața își va urma fiecare drumul lui : ea se va ocupa mai ales de matematici și de română, iar el, firește, de vite, de cele din grajduri și de cele de la pășune, de cositul nutrețului, de îndrumarea și controlul oamenilor. Mai ales că, mulți dintre cei aduși de *gospodar*, erau încă noi, neînvățați cu rosturile de-acolo. Oricît s-ar fi priceput ei la vitele lor de-acasă, aici era, totuși, altfel, totul fusese croit pe alte dimensiuni, supus altor exigențe. Cel puțin unele din

regulile pe care încerca Veanu să le introducă presupuneau o educație specială a fiecăruia, cereau, cît de cît, cunoașterea, înțelegerea unor idei, a unor nuanțe, care, chiar dacă nu însemnau descoperirea Americii, reprezentau pentru el un examen suprem, un fel de confirmare a faptului că are, totuși, simțul vieții, că nu e un simplu alergător după himere, un veșnic candidat la cursele perfide ale sortii. „Să ai grijă de vițe! îl avertiză Eugenia, înainte de-a adormi. Să crească mari...” „Nu-i bine să crească prea mari și prea repede, glumi Veanu, fiindcă ajung pe mîna măcelarilor. Cel puțin masculii...” Eugenia îi reproșă, pe bună dreptate, că face glume nereușite...

Octavian Borcea îl luă pe *gospodar* și cercetară împreună grajdurile. Acolo, încă de la răsăritul soarelui, stăruiau și privirile grijulii, exigente, ale Savetei. Discuțară, pe rînd, cu fiecare din noii veniți, să se cunoască, să se înțeleagă mai bine, încă de la început, să n-aibă vorbe mai tîrziu... Ajunseră, apoi, gîfîind peste deal, la vitele din pășunat, la „păstorul electric”. De el știau mai mult de frică decît de ghioaga oricărui ciurdar. Acolo, la stîna veche, clădită din pereți de scînduri, cam putrezi, cam spărți, înnegriți pe dinafară de ploi și pe dinăuntru de fum, dormeau cei patru îngrijitori, care strîngeau, dimineața și seara, bidoanele cu lapte. Veanu își dădu seama dintr-o ochire, și-i spuse și *gospodarului*, că nici oamenii n-o duc bine acolo, în filigoria aia dărăpănată, nici vacile cu lapte, după părerea lui, nu prea aveau ce să caute sub toate ploile, vînturile și fulgerele verii.

— Pînă la anul, zise el, să le facem rost oamenilor de-o stîna nouă, dacă nu cumva ne fug între timp...

— Nu fug, că-s obișnuiți, îi cunosc după neamuri...

— Chiar dacă nu fug, acceptă inginerul, cred că trebuie să-i mutăm de-aici. Pășunea-i săracă, păcat de pămînt !

Ca să putem ține vacile de lapte pe mîncare bună, cu masă verde, ca să le putem mulge electric, deci cu randament, să nu cheltuim mai mult cu lefurile oamenilor decît primim pe lapte, trebuie, *gospodarule*, să organizăm tabere mai aproape de grajduri... Da, asta-i etapa a doua... O să le cer să facem o altă parcelare a pămîntului, să-l semănăm cu lucernă, cu borceag, cu ovăz de fulguit, cu porumb de siloz, cu sfeclă furajeră...

— Toate într-un an ? se miră Câmpeanu.

— Da, toate ! Dacă nu, o să crăpăm de vorbe, ca vitele umflate de trifoi. Ne ia dracu, o roim din *rai*... Înțelegi ce zic ? Dacă n-avem nutreț destul, degeaba toată zroaba și toate angajamentele noastre. Vax ! Moși pe groși ! Ne facem de rîs...

— Păi, zise *gospodarul*, intimidat de avalanșa frazelor, a expresiilor ce nu le mai auzise din gura șefului său, păi, ceva nutrețuri sînt semănate și în anul ăsta...

— Știu, hai să le vedem ! Poate o să-i mai cerem, încă de-acum, niște pămînt directorului, să semănăm porumb în recolta a doua, și lucernă, pentru anul viitor.

— Dacă semănăm prea multe, n-are cine să le cosească !

— Dar, ce ? Sectorul nostru mecanic ce păzește ? Hai să trecem și pe la ei ! Cum ziceai că-l cheamă pe inginerul-șef ? Iartă-mă, dar i-am uitat numele...

— Ion Frățilă, zise *gospodarul*. Cam înfumurat, dar capabil...

— Capabil de ce ? întrebă Veanu, în doi peri.

— De orice, ca toți oamenii înfumurați...

— Bine, hai să dăm o fugă ! În sectorul mecanic nu mă vinde și nu mă cumpără nimeni...

— Vezi cum vorbești cu el, nu te grozăvi, ia-l cu buna, să nu-ți faci dușmani... Înțelegi ? Vorba cinstită și dreaptă nu-i pe placul tuturor. Seamănă cu leacurile amare, fiere curată... Se învăluie într-o pojghiță dulce, colorată...

— Pentru copii, numai pentru ei ! îl întrerupse inginerul. Și, poate, pentru femei... Bărbații mestecă în dinți toate doctoriile amare. Așa se tolesc și se asimilează mai repede...

La atelierul mecanic, nu-l găsiră pe inginerul șef. Veanu se uită cu jind la tractoarele noi, aliniate acolo în remiză. Le pipăi, atent, delicat, ca și când ar fi pus mîna pe propriii săi copii.

Ca să nu-l apuce cumva dorul de Brașov — doar cu o săptămînă în urmă, inginerul Bârsan, nașul său, îi scrisese că-i păstrează încă locul liber — tînărul Borcea se îndepărtă, în fugă, de tractoare. Căută din priviri mașinile de recoltat, pe cele de care avea el nevoie, pentru furajele lui. Dădu, în sfîrșit, într-un colț al remizei, peste cîteva mașini vechi, învăluite în praf gros, părăginite. Îl întrebă pe un mecanic, care trebăluia la o combină „Gloria“, dacă alea erau toate mașinile lor de adunat nutrețurile. N-aveau altele mai noi ? Omul îi răspunse că nu, n-aveau, iar vechiturilor nu le venise încă rîndul la reparat...

— Bine, o să discut eu cu șeful vostru ! Spune-i, te rog, că l-am căutat... Trec eu, mîine sau poimîine, să ne-apucăm de reparat împreună...

— Treceți, tovarășe inginer, se bucură omul. Am auzit că vă pricepeți, că sînteți de meserie...

— Constructor, nu mecanic, îl corectă Veanu. Dar am fost tractorist, ca dumneata, și sper că nu mi-am uitat încă meseria...

De la sectorul mecanic, Veanu se abătu, în drum, tîrîndu-l după el și pe *gospodar*, pe la grădina de zarzavaturi.

— Hai, zise, că am o vorbă cu Badea, *grădinarul*...

— Îl cunoști ? întrebă Câmpeanu.

— Nu. Am auzit de el... De la dumneata sau de la director ?

— De la mine, nu ! îl asigură *gospodarul*. Fiecare „fost“ cu povestea lui ! Eu ți-am spus-o pe-a mea și, crede-mă, acum, abia acum, nu-mi pare rău ! Mi-am ușurat sufletul, de parc-ai fi fost copilul meu. Ți-am spus tot, ca să ne facem prieteni. Așa că...

— Are și el, *grădinarul*, o istorie tot așa de complicată ?

— Nu știu, ezită Câmpeanu. Să ți-o spună el, că... Dar de ce te interesează ?

— Am o vorbă cu el... Da, și-apoi... tot ce nu cunosc mă interesează... Nu ți-ai dat încă seama ?

— Bine, vezi cum discuți cu el, să nu se supere... Nu-i place nici lui să-și deschidă inima la oricine. Suferința, cînd e adevărată, are și bun simț. Nu se tînguie ca o bocitoare plătită...

— Bine, *gospodarule*, am înțeles. Nu vreau să-i zgîndăresc rănilile, dacă recunoști și dumneata că le are. Altceva doream să-l rog...

— Ce ?

— Am avut un consătean, băiatul cantonierului de la noi... A ajuns și el tot cantonier... *Niculae Chefere*, îi ziceam noi, și așa i-a rămas porecla. Dar pe numele lui adevărat îl cheamă Vălean, *Niculae Vălean*. Poate-ai citit prin gazete despre numele ăsta, după accidentul de cale ferată de la...

— Da, confirmă omul, știu, l-au judecat cu o mulțime de ceferiști de față, și cu familiile victimelor... Unii au cerut să-l ierte, alții să-l spînzure...

— I-au dat douăzeci de ani... Și-acum, mi-a spus sora lui din Tîrnăveni că *Niculae* ar lucra în grădina noastră de zarzavat. Ce crezi, o fi adevărat ? Asta voiam să-l întreb pe *grădinar*. Dacă-l cunoaște, dacă mi-l poate arăta, să-i zic și eu două vorbe de încurajare... Era băiat bun, pînă n-a dat în patima paharului... Se pare că în noaptea aceea nenorocită, cu ceață urîță, de toamnă, a intrat în serviciu direct de la o nuntă...

— Nu știu. Dar de apropiat, nu te lasă ostașul să te-a-propii ! Poți încerca, prin *grădinar*, dar nu cred... Legea e lege...

— O să vedem... Încercarea nu-i greșeală...

— Du-te, duminică, la vorbitor ! îl sfătui *gospodarul*.

— Nu vreau să-l văd între ziduri, făcu Veanu, ștergîndu-și fruntea asudată. Ne-am jucat prea mult timp împreună, în lunca Tîrnavei. Era cu vreo cinci ani mai mare decît mine... Pînă a fost cantonier la noi, îl vedeam în fiecare zi, în fiecare seară. Plecam și mă întorceam cu trenul de la Blaj, pînă mi-am terminat liceul seral... Da, nu pot, nu vreau să-l văd după gratii...

Pe Gheorghe Badea, *grădinarul*, îl găsiră, destul de ușor, la căsuța lui, care semăna cu un canton de cale ferată. I se spunea și „casa apelor“, fiindcă adăpostea robinetele mari, de închidere și deschidere a conductelor. Pe țevile acelea uriașe erau pompate apele Mureșului, să le fertilizeze grădina, precum și o parte din terenurile arabile, de pe lunca întinsă a râului. Era ora amiezii. Prin grădină se mai zărea, ici-colo, cîte-o femeie cărînd în brațe, pe aleile geometrice, bine desenate, coșurile pline cu zarzavaturi. Unele le duceau pe creștetul capului, într-un echilibru perfect, calm, neclătinat. Dincolo de gardul de sîrmă ghimpată, deținuții, în uniforme lor vărgate, erau strînși în jurul unei marmite mari, fumegînde, din care li se turna cu polonicul tainul mîncării de prînz. Veanu, cu un rictus spontan, necontrolat, în colțul gurii, își trecu privirile peste spinii de fier ai gardului, și se apropie, precipitat, de pridvorul „casei apelor“. Urcînd cele două trepte de ciment, își întoarse brusc capul spre matca râului. De-acolo răzbătea aceeași voce stranie, pe care o mai auzise de cîteva ori în ultimele săptămîni : „*Decît mîndra să se-nece, mai bine Murășul sece !*“ De unde tot venea, de ce se tot formula teama asta de înec ? ! Și tocmai acum, într-o zi cu un cer

atît de înalt, atît de limpede, boltit parcă din toate certitudinile lumii ! Într-o zi în care pămîntul din jur, stropit de ploii artificiale, furate rîului acela cu lentori de bivol întunecat, respira cald, luminos, în ritmuri abia perceptibile, dîndu-i senzația că undeva pe-aproape, într-un piept uriaș, respiră, trezindu-se, morții tuturor veacurilor. Da, totul i se părea lui Veanu și firesc și nefiresc în cîntecul ce creștea, obsesiv, peste pămînt și peste cer : „Decît mîndra să se-nece...”

Gheorghe Badea, cărunt și el, dar nu atît de tare ca Petre Câmpeanu, își întinsese masa de prînz : o bucată de slănină afumată, o felie de caș proaspăt, pîine, ceapă verde și ridichi albe, de lună.

Nu se aștepta la vizita celor doi. Văzîndu-l însă pe *gospodar*, se liniști îndată. Se ridică, le întinse mîna, în fața lui Veanu își spuse și numele, îi pofti să ia loc, să îmbrace și ei ceva din bucatele așezate pe masă.

— Vin n-am, că *poetul* nostru e zgîrcit, zise el. Ne îmbată pe toți cu dictoane, cu tălmăciri, de parc-am studia la școala sofîștilor...

Din aceste prime cuvinte, inginerul Borcea își dădu seama că omul din fața lui se trăgea din altă tagmă decît a *gospodarului*. Fața aspră, lunguiață, tăiată în unghiuri severe, ascuțite și mai mult de soare și de vînt, mîinile lui cu palme crăpate, de grădinar, nu-i trădau, ca vorbele, sorgintea.

— Să ne iertați, se scuză Veanu, încurcat de surpriza ce i se rezervase. N-am vrea să vă deranjăm de la masă...

— Nu de deranj e vorba, tovarășe inginer, i-o întoarce *grădinarul*. Ci, cum vă spun, de lipsa vinului... Iar din acest punct de vedere, mă aflu aici la egală distanță și de oracole și de știința viitorului. Nici o previziune, numai jocul pur al întîmplării. Păcat de slănină și de ridichile astea

proaspete... Severitatea figurii distona, în ochii lui Veanu, concentrați asupra gazdei sale, cu buna dispoziție ce se degaja din vorbele acestuia. Sau era doar maniera, bine cunoscută, a tuturor timizilor de a-și face scut din ironie ?

— Auzi, Gheorghe, îl luă mai pămîntește *gospodarul*, dacă fărămiturile astea de pe masă ți-s toată slănina și tot cașul tău, atunci n-are nici un rost să mai dau o fugă pînă la mine acasă, după o cupă de vin...

— Ba, du-te ! îl îndemnă *grădinarul*. Pînă vii înapoi, mai găsesc eu ce trebuie. Cu spiritul stăm mai prost, materia nu ne lipsește ! Ş-apoi, dacă mi l-ai prezentat cu atîta întîrziere pe simpaticul nostru inginer, cel puţin să-l cinstim cum se cuvine. Mai ales că, după accent, e ardelean de-al nostru. Deci, structură temeinică, hrănită cu pîine, cu slănină și adăpată cu vin sec, de Cernut ! Ai înţeles, omule ?

— 'Nţeles, să trăiți dom'locotenent ! sări în picioare rîzînd, Petre Câmpeanu. Vă raportează că nici n-am plecat și-am și sosit !

— Ia să te văd, băiete ! Să te văd dacă mai ești capabil de ceva ! Își continuă gluma *grădinarul*.

Rămași singuri, față în față, stingherit de tăcerea ce se așternuse după plecarea *gospodarului*, Veanu se grăbi să întrebe :

— Nu vă supărați, dar de ce vă zice „dom'locotenent“ ?

— Cum ? Nu v-a spus Câmpeanu nimic pînă acum ?

— Nu, nimic...

— Știam eu că-i discret, că-i ușă de biserică, dar nici chiar așa ! Îmi zice cum îmi zice — continuă Badea, după ce se așează pe unul din scaunele acelea de lemn, făcîndu-i semn și lui Veanu să stea jos — fiindcă, la drept vorbind, sînt singurul locotenent în rezervă din tot IAS-ul nostru. Ceialalți, inclusiv *poetul*, cît o fi el de secretar de partid, n-au trecut de sublocotenent în sus ! N-au vrut, n-au avut timp, n-au putut, treaba lor ! Numai că eu — *vae victis* ! —

am trecut pragul ăsta, dintre sublocotenent și locotenent, fără voia mea. Dintr-o pură întâmplare. Și l-am plătit foarte scump...

— De ce ? începu Veanu să întrebe, abia șoptit, ca să nu-l sperie cumva prin indiscreția sa.

— O să-ți spun după ce se întoarce el cu vinul. Numai prin ceața unui pahar îmi mai pot aduce aminte...

— Da, scuzați-mă, se fistici inginerul. De fapt, eu venisem să vă rog ceva...

— Ce ? păru surprins *grădinarul*.

— Știți, am avut un consătean, băiatul cantonierului de la noi, unul Niculae Vălean, poreclit *Chefere*...

— Îl știu, e aici, dincolo de sîrma ghimpată, îl întrerupse *grădinarul*. Vai de capul lui ! Mi-e milă de el, plînge ori de cîte ori mă vede...

— Vă cunoaște ? făcu ochii mari Veanu.

— Vezi, dacă ești tînăr ? ! Nu știi că și eu sînt aproape consătean cu dumneata... Doar cantonul lui *Niculae Chefere* despărțea Zăpadia voastră de Ciurelul nostru... Da, sînt fostul învățător Gheorghe Badea, cu părinți din Ciurel...

— Și cum ați ajuns aici ? sări iar, curios, inginerul.

— O să-ți spun după ce se întoarce Petre, cu vinul... Dar, scuza-mă și dumneata, te-am întrerupt, n-am înțeles ce voiai să mă rogi...

— Eu sînt de vină, eu v-am întrerupt... Voiam să vă rog, dacă-l cunoașteți pe soldatul de pază, să faceți cumva să-mi dea voie să-l văd pe Niculae... Aș vrea să-i spun o vorbă de încurajare... I-am promis surorii sale mai mari, din Tîrnăveni...

— Mda, se posomorî Badea. Pe soldat îl cunosc, dar cred că nu-i bine să-l rog nimic...

— De ce ? se miră Veanu. Un resort nevăzut îl ridică de pe scaun. Privi prin geamul care da spre largul grădinii, unde lucrau pușcăriașii.

— Nu-i bine, continuă *grădinarul*, fiindcă l-am mai rugat, o dată, pentru Liviu Ardeleanu, contabilul nostru, *răspopitul*. Pe el l-a lăsat să-și vadă un fost coleg de teologie. Unul care-a schimbat odăjdiiile cu hainele vărgate. După ce s-a văzut cu Liviu, zice ostașul, popa plînge în fiecare zi, ca un copil. Dă cu sapa și plînge... Așa că, lasă-l mai bine pe Niculae cu lacrămile lui ! Știi de la mine, se întrerupse el, cu un oftat dureros, știi cît de greu îți vine, cînd ești la închisoare, să dai ochii cu un prieten...

— Da, se repezi Veanu, tocmai de aceea n-aș vrea să-l vizitez la vorbitor, între ziduri. Aici, în grădină, e cu totul altfel...

— Da, grădina noastră e bună, nu zic. Le dă aer, le dă soare, le reduce detenția, celor mai mulți, la jumătate. Muncesc, asudă, iese răul din om... Dar, oricum, crede-mă, cînd ești în spatele sîrmei ghimpate, chiar vinovat fiind, nu-ți cad bine privirile celor liberi, nici mila lor...

— N-aș vrea s-audă *Niculae Chefere* că eu sînt aici, la doi pași de nefericirea lui, și n-am vrut să dau ochii cu el...

— Mai bine să se supere, decît să plîngă ! *Niculae*, cum știi, nu e un tîlhar, un criminal înăscut, e doar victima paharului... Așa cum am fost eu victima hazardului, osînditul unui joc de cărți... Na, își dădu Badea cu palma peste gură. Am și început cu mărturisirile, pînă n-a venit plutonierul major să-mi dea raportul !

Noroc că, numai după cîteva clipe, *gospodarul* apăru, gîfîind, transpirat, cărînd în spate un rucsac vechi, soios, în care-și ținea, de obicei, sculele de pescuit. Scoase de-a-colo două sticle de vin uleios, galben-verzui, un sifon mare, „tarzan“, și le așeză pe masă :

— Domnule locotenent, am onoarea să vă raportez : totul e în ordine, misiunea a fost îndeplinită !

— Bine, *gospodarule* ! Și mai las-o dracului de formulă, că din cauza ei mi-am păpat tinerețele, am încărunțit degeaba...

Se așezară toți trei la masă. Mîncău tăcuți și dădeau paharele peste cap, cu o sete care, se vedea limpede, nu ținea numai de trupurile lor încinse de căldura amiezii. Părea un prînz de oameni absenți, cu sufletele plecate în altă parte. Într-un tîrziu, *grădinarul*, desfundînd a doua sticlă, se adresa cu reproș *gospodarului* :

— Spune tu, Petre, dacă e frumos din partea ta ?

— Ce ? se sperie omul. Ce dracu-am mai făcut ?

— Cum te-a răbdat inima să-l lași, atîta vreme, pe inginerul Borcea, care e aproape consătean cu mine, în totală ignoranță ? Da, să nu afle el nimic despre celebrul meu joc de cărți, din noaptea aceea de Crăciun ?

— Ce joc ? făcu Veanu, ca să-și scoată de sub acuzație colaboratorul.

— Ascultă, Gheorghe, se repezi *gospodarul*. Fiecare cu calvarul lui...

— Nu de calvar vorbesc, omule ! se aprinse Badea. Că ăla nu-l puteai urca tu în locul meu... De-abia ți l-ai dus pe-al tău, amărîtule !

— Nu permit, domnule locotenent ! se rățoi Petre Câmpeanu. Ți-am lăsat ție plăcerea și onoarea de-a te lăuda cu toate bravurile...

— Bravurile satanei ! exclamă *grădinarul*.

— Ale tale sau ale satanei, tot una ! i-o întoarse Petre. Hai, începe, povestește-ți-le singur, nu mă pune pe mine să fac propagandă tuturor „foștilor“. Pînă-ți termini romanul, domnule locotenent, eu am să trag un pui de somn, că-s topit de oboseală...

Cu vorbele astea, *gospodarul* se întinse pe patul tare, ca de campanie, așternut într-un colț mai umbrit al casei și, numai în cîteva clipe, începu să mîne porcii la jir.

— Muiere ! se supără *grădinarul*, privind chipul roșu, transpirat, al prietenului său, adormit ca la comandă. Te-ai muiat, ca o cîrpă, dintr-o singură cupă de vin. Lapte

mănînci, lapte ești ! Cred că, dacă te-ai lăudat cu școala închisorii, te-ai lăudat degeaba ! N-ai învățat nimic, amărîtule !

— Nu, să știți, îl apără Veanu, nu s-a lăudat nici-odată, n-a făcut pe eroul... Ba, ca să fiu sincer...

— Știu, zise Badea, glumesc. Nici nu putea să se laude, fiindcă...

— A suferit, totuși, destul ! spuse, cu o emoție sinceră, inginerul. Pe jumătate meritat, pe jumătate...

— Da, conveni Badea, el a fost cînd condamnat, cînd achitat, cînd închis, cînd liber. Un joc de-a pisica și de-a șoarecele. Nu crezi ? Pe cînd necazul meu, tinere, a început ca o farsă și era să se încheie ca o tragedie... Asta a fost epoca, n-are nici un rost s-o mai judecăm ! făcu un semn din mîină, a pagubă, *grădinarul*.

— Ba are ! se precipită Veanu. Are, fiindcă, știți, partidul nostru a spus...

— Da, îl întrerupse Badea, a spus tot adevărul. Pînă l-a aflat însă, pînă l-a studiat, a trecut ceva apă pe Muraș... A trebuit să se răcească unii morți ca să... Da, am avut cu toții noroc, ăsta e cuvîntul, dacă-mi dai voie, am avut noroc, de un om care a știut și care a îndrăznit să spună adevărul. Numai că, tinere, adevărul ăsta general are o mie de rădăcini. Cîte una împlîntată în sufletul fiecărui dintre cei care au plătit pentru el. A devenit, cum s-ar zice, o chestiune personală. Și eu, crede-mă, am plătit cu vîrf și îndesat. Pînă mi s-a dat înapoi gradul de locotenent, în rezervă bineînțeles, și diploma de învățător, am ajuns aici grădinar. M-am resemnat, n-am mai vrut să plec...

— Deci, nu era o pedeapsă...

— Nu, adevărat, era o întîmplare. Dar eu am îmbrățișat-o ca pe-o iubită. De data asta, acceptînd-o, m-am salvat. În schimb, la început, în noaptea aia de Crăciun,

acolo pe front, fiind solidar cu întâmplarea, cu hazardul, m-am condamnat, fără să vreau, la toate chinurile posibile. Fizice, dar mai ales morale. Și astea, tinere, chinurile astea morale sînt cele mai grele...

— Știu, aprobă Veanu.

— De unde știi ?

— Păi, nu sînt nici eu născut, ca toți cei de vîrsta mea, dintr-o generație spontanee ! Frămîntările, necazurile, durerile voastre, rădăcina aceea personală, de care vorbești, a adevărului, chiar descoperită mai tîrziu, există și în sufletele noastre. Numai atîta, se înțelege, cît să nu ne pierdem capul, cît să nu uităm și, dacă-mi dați voie, să nu repetăm nimic din greșelile voastre...

— Lasă pluralul politeții și zi-mi pe nume : zi-mi Gheorghe, că numele ăsta a omorît balaurul !...

— Vezi, *grădinarule*, rîse Veanu, refuzînd să-i împlinească porunca, dumneata vrei să-ți spun pe nume, fără să te cunosc !

— Cum ? Te mai îndoiești de mine, ca Toma necredinciosul ? Dacă-i pe-așa, uite, de-al dracului, n-am să te las să pui degetul în rana din coastă ! Dar de prezentat, ca orice militar corect, trebuie să mă prezint...

— Nu ziceai c-ai fost învățător ?...

— Da, numai că nimeni nu m-a judecat ca învățător, toți m-au judecat ca militar... Știi, continuă el, ungîndu-și mereu vocea cu lichidul verde-auriu, din paharele ce se umpleau repetat, în noaptea aceea de Crăciun, din anul 1942, mă aflu, ca sublocotenent în rezervă, într-un batalion de cercetași. Eram înfundat într-un bordei, îngropat de viu în zăpadă. Tremuram lîngă un godin prăpădit, undeva la marginea stepelor. Așteptam acolo, de două zile și două nopți, împreună cu trei camarazi, doi sergenți și un caporal în termen. Ce așteptam ? o să mă-ntrebi. Un ordin, ca toți ostașii pe front. La o oră necunoscută,

ziua sau noaptea, mai ales noaptea (nimeni nu ştia dinainte cînd, în afară de generalul care comanda operaţiunile din zona respectivă), urma să ne strecurăm în dispozitivul rusesc, să le dibuim poziţiile, să transmitem dacă e totul în regulă, dacă se poate sau nu porni la atac. Nemţii ne trimiteau înainte pe noi, românii, lor le era frică de ambuscade, ca de dracu. Intrau în luptă numai după ce terenul era bine pregătit. Şi primii care puteau să pregătească bine terenul, eram noi, cercetaşii. Cred c-ai făcut armata, nu ? Ştii ce înseamnă cercetaş...

— Da, am făcut în timpul facultăţii, recunoscui inginerul, umplînd iar paharul *grădinarului*. Ştiu, însă, mai mult teoretic...

— Boala voastră, a tinerilor de azi. Toate le ştiţi mai mult teoretic !...

— Depinde, porni să-l contrazică Veanu, dar apoi se răzgîndi. Spune, te rog, mai departe, nu vreau să te întrerup ! Apăruse iar în sufletul lui reflectorul acela ciudat, neliniştit, scormonitor, dorinţa imensă de-a cuprinde, în raza lui, cît mai mult spaţiu, fizic şi moral, de viaţă, de istorie...

— Deci, reluă Gheorghe Badea, aşteptam ordinul, să ne tîrim pe burtă, să păcălim capcanele, să putem spune albă sau neagră, da sau nu, dracu s-o ia de viaţă, numai să scăpăm mai repede de tensiunea tuturor ceasurilor de aşteptare, nesfîrşite, amare ca moartea... Trecuseră, cum ţi-am spus, două zile şi două nopţi. Dîrdîiam de frig şi, de ce să n-o recunosc, cel puţin acum, de teamă. Prea se făcuse tăcere şi linişte în jurul nostru, în răstimpul de cînd ne proţăpisem noi acolo, sub pămînt. Ce putea să fie ? ne tot întrebam. Oare numai stratul de zăpadă care absorbea orice zgomot, şi gerul de minus douăzeci-treizeci de grade ? Sau, mai degrabă, în ajunul Crăciunului, ruşii aceia pravoslavnici se pregăteau să sărbătorească şi ei în

linişte naşterea Domnului ? Întrebări de oameni îngheţaţi, amăliţi, dar mai ales furioşi că nemţii îi aruncă întotdeauna primii în gura puştilor. Cum, domnule, să ne trimită ei, friţii, la moarte tocmai de sărbătorile Crăciunului ? ! Cei trei camarazi, ţărani din Oltenia, toţi trei, îşi spurcau gura cu tot felul de înjurături şi de măscări. Era, pesemne, un fel de răzbunare a colinzilor. Păi, da, cum să colinzi cu sabia deasupra capului ? ! Ultimul sat rusesc rămăsese departe, dincolo de liziera unei păduri de mesteceni. Copacii erau rari, doborâţi de topoare, tăiaţi pentru foc, dar şi de exploziile brandurilor din cele două tabere, care cuceriseră şi-şi cedaseră pe rînd, de mai multe ori, satul şi pădurea. În zilele acelea, nemţii se simţeau stăpîni pe situaţie. Se instalaseră la Orehova, asta era numele satului, în casele mai răsărite, cîte mai rămăseseră în picioare. Pe ţărani, adică bătrînii şi muierile, că bărbaţii erau pe front, sau în detaşamentele lor de partizani, i-au îngrămădit în grajdurile colhozului, cam prăpădite şi ele, printre caii noştri slăbănogi, care trăgeau tunurile. Da, am uitat să-ţi spun, nemţii ataşaseră la divizia lor motorizată şi rămăşiţele unui regiment românesc de artilerie, împreună cu batalionul nostru de cercetaşi. Şi, cum zic, ei s-au instalat în izbele de lemn şi stăteau acolo cu inima purece, nu cumva să-i deranjeze bolşevicii tocmai în noaptea de Ajun, cînd ţineau ei atît de mult să cînte în linişte „O Tannenbaum...” De-aia ne-au trimis şi pe noi înainte, cu telefonul în cîrcă, să pîndim în bordeiul ăla de pămînt, părăsit de ruşi. Noroc că luasem cu mine şi o pereche de cărţi de joc...

— Cărţi de joc ? se miră inginerul.

— Da, cărţi de joc. Nu-ţi poţi închipui ce medicament grozav sînt cărţile de joc, între plictiseală şi aşteptarea morţii. Că somnul nu vine neam, în împrejurări de-astea !

Așa că, la zarea focului din godin, într-un fum de mahorcă de să-l tai cu cuțitul, folosind la nevoie și lanternele, am început să jucăm cărți. Septic, apoi douăzeci și unu. Cred că știi jocurile astea, nu ? se întoarse *grădinarul* spre inginer, cu paharul gol.

— Le știu. Sigur că le știu, de cînd eram tractorist, apoi din studenție... Răspunzîndu-i, se grăbi să-i umple iar paharul.

— Ai fost și tractorist ? era rîndul *grădinarului* să se mire.

— Da, am fost, recunosc cu plăcere, chiar cu o mîndrie secretă, inginerul. Vă surprinde ?

— Nu, cu tractoriștii de pe-aici mai joc și eu, iarna, popa prostu. Pe bani nu joc, iar pe chibrituri nu le place lor. S-au învățat rău, cîștigă bani buni și iarna, pe odihnă...

— Halal odihnă ! sări Veanu în apărarea colegilor lui. Cunosc eu odihna asta de iarnă : cărăușii, reparații, vai de mama lor ! Nici de colindat nu mai au chef...

— Cum nu mai aveam nici noi, în noaptea aia de po-mină... Da, spre miezul nopții, cînd *friții* se săturaseră de „O, brad frumos“, a sunat, în sfîrșit, telefonul. Cu un glas ca din fundul Siberiei, comandantul nostru mi-a ordonat : „Ulmule, treci la executarea misiunii ! Pînă la ora cinci, raportezi !“ „Am înțeles, să trăiți, Stejarule ! Trec la îndeplinire !“ Și-am continuat, dragă tinere, pînă la ora cinci, cu o poftă nemaipomenită, jocul de șeptici ! Băieții mei, oltenii, rîdeau cu gura strîmbă, se văicăreau mereu : „De ne prind că n-am ieșit din bordei, ne împușcă, dom'le sublocotenent ! Hai, taică, măcar zece pași să facem, să ni se vază urmele prin zăpadă ! Dacă vine dom'colonel în control, ne-mpușcă pe loc...“ „Nu vine, Dumitre, stai liniștit ! Eu răspund, o să mă împuște pe mine...“ „Nu-i

aşa, dom'sublocotenent, sări şi Mărin, că ăsta-i caz de trădare, şi ne ezeacă !“ „Ce trădare, măi Mărine ? Pe cine trădăm noi ? Crezi că trădăm România, sau numai pofta lui Hitler de-a domina lumea ?“ „Nu ştiu, don'sublocotenent, mi-a răspuns Mărin, că eu pe Hitler nu-l cunosc, şi mă doare-n aia de pofta lui, dar de don'colonel mi-i frică. Am mai încasat-o de la el...“ Am hohotit de rîs cu toţii, dar l-am ascultat. Adică, nu pe Mărin, ci pe Dumitru, reveni, zîbind *grădinarul*. Am deschis uşa bordeiului, şi-am scos nasul în noaptea de-afară. Brici, nu aer, dragul meu ! După zece-douăzeci de paşi, prin zăpada din jurul adăpostului, am simţit că ne îngheaţă şi măduva din oase. Plutea aceeaşi linişte mare, înspăimîntătoare, din care se zideau parcă şi cerul şi pămîntul. O linişte de început sau de sfîrşit de lume. Îţi era frică să arunci o vorbă, să nu se spargă totul în ţandări. Şi ne-am întors, tăcuţi, cu Mărin în frunte, la jocul nostru de şeptici. Ne-am dat jos mantăile îngheţate, şi eu mă uitam la ceas, să văd cît ne mai rămîne pînă la ora cinci. „Vezi, Dumitre, zise într-un tîrziu Mărin, pe ce noapte îngheţată s-a născut domnu nostru Isus Hristos...“ „Eşti prost, Mărine, i-o întoarce al treilea, care sta şi ofta mereu. Eşti prost, de dai în gropi...“ „De ce, bre ?“ se oţărî Mărin, surprins de ofensa asta neaşteptată. Mă temeam să nu se încaiere. Ştii, în situaţii de-astea nervii oamenilor se aprind din nimic, ca pădurile pe vreme de secetă...

— Şi de ce-i spunea prost ?

— „De-aia, bre, o ţinea una şi bună celălalt, eşti prost şi gata ! Păi, cum, bre, tu nu ştii că la Viflaim îi totdeauna vară ?“ „Vezi, sări Mărin, şi-am spus eu că te-o făcut muică-ta mai tîrziu decît trebuia.“ „De ce, Mărine ?“ „De-aia, că n-o avut vreme, era plecată după tărtăcuţe. Se temea, săraca, să nu ieşi fără cap. Auzi, dom'le, să spună

el că la Viflaim totdeauna-i vară ! Păi, bre, atunci de ce mai suflau boii, să încălzească ieslele Domnului ?“

— Și-au ținut-o mult așa ? întrebă Veanu, uitându-se discret la ceasul de pe mînă. Nu-și pierduse nici răbdarea, nici curiozitatea. I se păru însă că timpul se dilatase, curgea încet, incredibil de încet. Era abia ora unu după-amiază. *Gospodarul* dormea dus, își mișca mereu buzele prin somn, de parcă ar fi vrut să participe și el cumva la evocarea lui Badea. El o mai ascultase de cîteva ori, desigur, nu în aceeași formă. Tot ce-i viu — iar întîmplările re trăite de *grădinar* o dovedeau din plin ! — se acomodează, ia înfățișarea timpului prezent. Mutîndu-și viața în cuvinte, bătrînul îi oferea tînărului inginer posibilitatea de-a trăi el însuși, fibră cu fibră, pulsul aceluia timp, spulberat de mult. Numai că, odată prins de el, îl dorea mai alert, mai accelerat. De aceea intervenise cu ultima întrebare.

— N-au mai ținut-o mult așa, răspunse *grădinarul*. Ca să nu le sară și mai tare țăndăra, le-am ordonat să colinde, suspendînd jocul...

— Și-au colindat ?

— Da. N-au avut ce face, și-au adus aminte fiecare de-o colindă din copilărie.

— Ce-a colindat Mărin ? se interesă inginerul.

— „Dintr-o casă-ntr-ailaltă“...

— Nu se poate ! sări în picioare Veanu.

— De ce ? se neliniști *grădinarul*, luat prin surprindere de gestul necontrolat al inginerului. Sesizînd repede stinghereala care intervenise și pentru a nu i se cere cumva explicații, Veanu se grăbi să răspundă :

— Păi, colindul ăsta e de pe la noi, nu din Oltenia...

— În sfîrșit, e din România, nu din altă țară, continuă *grădinarul*. A colindat fiecare ce-a știut, pînă la cinci fără

cinci. Mă gîndeam, ascultîndu-i, că în noaptea aia toate sufletele trebuie să se împace între ele...

— Afară de ruși, care nu se puteau, n-aveau cum să se împace cu nemții ! îl întrerupse inginerul.

— Ba și ei ! răspunse Badea. În clipele alea, acolo, la marginea morții, mi-am adus aminte că, înainte de război, semnaseră un fel de pact. Dar, hai să trecem peste asta, că-i mai încurcată, se scutură, ca de-o mare gafă, Badea. În noaptea de Crăciun n-am vrut să mă simt vinovat nici față de unii, nici față de alții...

— Cum adică ?

— Așa bine. Dacă mi-aș fi îndeplinit misiunea, în noaptea aceea, și-aș fi dat de ruși, ori dacă cel puțin le-aș fi dibuit urmele, raportînd exact totul, în cazul unui atac nemțesc reușit, mă simțeam vinovat, implicat, răspunzător. Fiindcă nemții nu urmăreau să ocupe niște simple cote de teren, ci să-și distrugă adversarii, să ucidă, vinovați sau nevinovați, pe toți oamenii ăia, născuți acolo, pe pămîntul lor rusesc. Și mi-ar fi fost lehamite să le reușească măcelul din cauza mea, cu ajutorul meu... Înțelege ? Așa cum, mă gîndeam iar, dacă n-aș fi descoperit adevărul — pîndeau sau nu rușii, ca să le cadă în ambuscadă nemții, împreună cu rămășițele regimentului românesc de artilerie ? — mă puteam face vinovat de masacrul celorlalți, care cîntaseră și ei, toată noaptea, în satul acela pustiu și pustiit, nașterea Domnului... Și iar mi-ar fi fost lehamite să se verse sînge cu contribuția, cu participarea mea...

— Și ? Te-ai spălat pe mîini, ca Pilat din Pont ?

— Nu, băiete, nu mă judeca pripit. La ora cinci fix, i-am raportat colonelului : „Totul în regulă ! Stejarule, înțelege ? Totul în regulă !” „Mulțumesc, Ulmule ! Se

poate ataca ?“ Ei, acumă să-mi spui, tinere, ce-ai fi răspuns în locul meu ?

— Nu ştiu, recunosc sincer Veanu.

— Vezi ? făcu *grădinarul*. Eu n-aveam voie să mă bîlbîi, să nu ştiu ! Şi-am răspuns : „Dacă sînteţi pregătiţi, e totul în regulă !“ Mai bine mi-aş fi tăiat limba...

— De ce ? rămase uimit inginerul. El considera răspunsul corect, unicul corect în situaţia respectivă...

— Fiindcă atacul nemţilor şi-al amărilor noastre de tunari, căraţi după ei, s-a desfăşurat, fără nici o dificultate. A mers ca-n brînză... Auzi ? Ca-n brînză. Vals pe gheaţă, nu alta ! Ruşii părăsiseră de mult locurile respective. Se vede treaba că nu socoteau importantă apărarea lor. Îşi organizaseră contraatacurile, prin învăluire, în altă parte. La asta erau maeştri, recunosc. Ieşeau din păduri şi din zăpadă ca stafiile...

— Bine, dar nu înţeleg de ce ţi-a părut rău c-ai raportat aşa, dacă acţiunea a fost atît de reuşită, şi fără nici o vărsare de sînge ? îl opri inginerul.

— Din nenorocire, după jocul ăla de cărţi, după colinzile cu subordonaţii, m-au declarat „erou“. Mi-au agăţat de piept cel mai înalt ordin militar, clasa întâi, şi m-au împroprietărit cu pămînt în Dobrogea. De la astea mi s-a tras, pe urmă, totul...

— Şi de la istorie ! se auzi vocea *gospodarului*, care, trezindu-se, ascultase hoţeşte vorbele amicului său.

— Las-o dracului, Petre, nu mai vorbi şi tu, prin somn, de istorie ! îl admonestă *grădinarul*. Ştii că nu-mi plac vorbele mari...

— Nici mie, se ţinu băţos, ridicîndu-se în coate, Petre Câmpeanu. Dar istoria, aşa cum am trăit-o noi, a fost, Gheorghe, o curvă ordinară !

— Vezi, sări celălalt, nici vulgaritățile nu-mi plac. Istoria ne-a ținut la piept, ca o ibovnică. Și noi am plîns și-am rîs, împreună cu ea, ca niște nebuni îndrăgostiți...

— Și ce-ai pățit ? îl aduse din nou cu picioarele pe pămînt Veanu, ca să nu intre într-o polemică deschisă cu cei doi „foști“, supărați, fiecare în felul lui, pe istorie. Ce ți s-a întîmplat, după ce-ai primit decorația aceea ?

— Multe ! N-avem noi timp acum să ți le spun pe toate...

— Ba avem, insistă inginerul, flămînd parcă de detalii asupra marelui cataclism pe care nu-l trăise. Acest timp istoric nu prea îndepărtat îl cunoștea foarte vag, foarte general, mult mai puțin decît bătăliile lui Ștefan cel Mare cu turcii...

— N-avem timp, îl contrazise și *gospodarul*.

— Da, unul din noi doi n-are, replică Veanu, uitîndu-se insistent la subalternul său. Și ăla cred că ești dumneata ! Sînt sigur că nu mă refuzi — îl luă el mai blînd, cînd văzu că Petre face ochii mari — dacă te rog să dai o fugă pe la grajduri și-apoi să te duci și la mine acasă, să-i spui Eugeniei c-am mîncat aici, nu mi-e foame, să nu mă mai aștepte cu prînzul. De acord ?

— Dacă-i ordin, cu plăcere, șefule ! glumi *gospodarul*.

— Uite, așa-mi place de tine, Petre, făcu Badea. Tu cînd primești ordine, întinerești !

Între timp, acasă, Eugenia era foarte indispusă de întîrzierea soțului. Lăsă mîncarea să se răcească, pe soba de aragaz. Rămase și ea aproape flămîndă. Îi era mai cu seamă necaz de ce-i promisese Veanu că vor prînzi împreună, dacă știa că nu se poate ține de cuvînt. Dar oare știa ? se întrebă tînăra gospodină. Era nerăbdătoare să-i

spună soțului două lucruri, poate chiar mai multe, dar pe acestea două le socotea mai urgente, mai importante. Mai întâi că, orice neliniște am, Veanule — i se adresa de parcă ar fi fost de față — în legătură cu chinurile facerii, fiindcă, da, să știi, copilul nostru bate în pereți tot mai des cu piciorușele, ca și în legătură cu pregătirea examenelor, mai ales a bacalaureatului, că, află tu, bacalaureatul nu-i chiar o glumă, deci, orice neliniște am sau aș putea avea, mă gîndesc la *mama-tînă*, la soarta ei, la sfaturile ce mi le-a dat, și mă liniștesc, dintr-o dată, ca prin farmec. În al doilea rînd, află că iar trebuie să ne mutăm. Și, într-un fel, mie îmi pare bine, chiar foarte bine. Uite, a venit Flavia, acum o jumătate de ceas, și mi-a spus că apartamentele din oraș sînt gata. Trebuie ocupate într-o săptămîină-două. Zicea c-a luat-o și pe ea, în mașină, tovarășul Gheorghe Bucur, secretarul vostru de partid, *poetul*, cum îi ziceți voi. El s-a întors de la județ, azi pe la prînz. De ce-o fi fost pe-acolo ? Numai pentru ce mi-ai spus tu ? Sau... da, cu familia directorului se pare că... Flavia zicea c-a pus-o să-și noteze pe-o hîrtie toate observațiile lui, și ale ei, bineînțeles. Vrea să le discute, zilele astea, cu constructorii, să mai repare, să mai retușeze ce e de retușat, pînă nu ne mutăm noi. Înțelegi ? De-aia te aștept, să ne sfătuim cum facem. N-ai vrea să mergem după-masă și noi pe-acolo, să vedem, să judecăm ce și cum, cu capul nostru ? În sfîrșit, o s-avem acum unde așeza și mobila ta de la Brașov — știu că ești mîndru de ea ! — și toate fleacurile astea din geamantane, din cele două lăzi încă nedesfăcute. Tot ce-ai strîns tu cînd erai student, fiindcă, de, te-ai grăbit cu însurătoarea, tinere inginer ! M-ai furat de la mama numai cu uniforma de liceană și cu rochițele astea care nu mă mai încap... Așa, vino mai repede, că ți-o fi foame !... Mai lasă și tu grajdurile și pășunile

alea. Ce dracu ! De-acum încolo o să tot ai timp de ele, reformatorule ! Doar n-o să poți schimba lumea într-o lună, cum îți închipui tu ! Mai stai pe-aici, pe lângă mine, cel puțin săptămîna asta, pînă cînd plec la Tîrnăveni. Înțelegi ce-ți spun ? Dacă nu vrei tu, atunci, sîc, uite, o am aici pe *mama-tîna*, lângă inima mea, lângă *cel mic*, da, parcă ar fi amîndoi de-o vîrstă. Hai, băiete, să vedem împreună casa ai'nouă ! Ce ? Nu vrei să ne mutăm acolo, nici după ce mă întorc eu de la Tîrnăveni ? O s-o aducem la noi pe mama Mărie. O să croiesc împreună cu ea scutecel copilului, o să-i coasem cămașuțele, fiindcă, am uitat să-ți spun, eu am învățat la liceu, de fapt, știam încă de-acasă, de la mama, să lucrez la mașina de cusut. Da, nu rîde, am o meserie, pot să trăiesc oricînd din ea... Dacă plecăm de-aici, de la „casa de oaspeți“, o să-ți fie ție mai greu, cu drumurile, *deocamdată*, pînă cînd scapi de sectorul tău zootehnic... Și mie o să-mi pară rău după viței — tresări, într-un impuls straniu, Eugenia. Da, n-o să mai pot veni să mă joc în fiecare zi cu ei... Și după Saveta, și după Flavia o să-mi pară rău... Adică, nu, ei o să vină cu noi. Și-au făcut acolo, la bloc, apartamentul lor, parcă așa spunea Flavia. Tatăl său se gîndește să i-l dea ei, dacă va rămîne aici, la Arcud, dacă va avea noroc să se mărite și ea cu un băiat bun, unul ca tine, așa zicea... Ce, tu ești într-adevăr bun, Veanule ? Crezi tu asta ?... Nu-i cumva numai iluzie, numai dorința mea de îndrăgostită ?...

Șirul întrebărilor fu întrerupt de cîteva ciocănituri insistente în ușă.

— Intră, sări ea de pe pat, unde își întinsese cărțile și caietele. Își dădu seama că nu putea fi Veanu, din moment ce bătea la ușă. Se ridică, își potrive capotul larg, care abia-i mai cuprindea pîntecele, își trecu degetele prin părul tuns încă tot băiețește, și-apoi deschise.

— Vă rog să mă scuzați de deranj, stimată doamnă Borcea, se auzi vocea binecunoscută a *gospodarului*.

— Nu-i nimic, poftim ! Iartă-mă și dumneata de înfățișarea asta... Îl așteptam pe Veanu și...

— Tocmai, că m-o trimes șefu să vă spun că el o mîncat, nu-i flămînd, să nu-l mai așteptați cu masa...

— Dar unde e ? se interesă, contrariată, Eugenia. Pe cine-a deranjat ? La cine-a mîncat ?

— N-a deranjat, fiți sigură, pe nimeni. Am nimerit, tocmai la prînz, pe la Gheorghe Badea, *grădinarul*. Și el avea, păcătosu, masa încărcată cu slănină și cu caș proaspăt. Eu am adus o cupă de vin, și ne-am omenit împreună, ca regii...

— Da, zise Eugenia, știu, mi-a spus Veanu, încă de ieri, că trebuie să-l caute pe *grădinar*, să-ncerce împreună să-l vadă pe *Niculae Chefere*, știi dumneata care, nefericitul ăla cu accidentul. S-au văzut ?

— Nu, că nu l-a lăsat Badea să-l vadă. Știți, are el dreptate. Nu-i bine să-l vezi pe om după sîrma ghimpată.

— Da, se întristă ea, poate că-i mai bine cum spuneți dumneavoastră. Veanu n-are experiență, l-a rugat sora lui Niculae, la Tîrnăveni, și el nu putea s-o refuze...

— Deci, insistă Veanu, uitîndu-se în ochii încercănați, cu pupilele mari, dilatate peste măsură, ale *grădinarului*, toate au pornit de la telefon, de la decorație și de la pămîntul din Dobrogea...

— Da, oftă omul, toate.

— Și cum au început ?

— Au început bine. După ce-am intrat și-am ieșit de nouă ori din spital, după ce-am bătut pămîntul pe jos de

la Volga pînă la pădurea vieneză, da, nu te mira, am ajuns, cu-al doilea front, cel din vest, pîn-acolo, cum zic, după toate astea, cînd m-am întors acasă, la Ciurel, nici n-am dat bine ranița jos din spate, că m-am și trezit chemat la primărie. Aveam o citație din Dobrogea, să mă duc la fața locului, cît mai urgent, să-mi lucrez pămîntul, să-mi plătesc dările și contribuția pentru armistițiu...

— Ce contribuție ?

— Conform cu suprafața pămîntului, cel puțin două vaci...

— Aveai vaci ? se miră inginerul.

— N-aveam, dar trebuia să le dau. Tata, acasă, rămăsese și el într-o singură vacă. Cum era să mă împrumute pe mine cu două ? „Dacă ți-a trebuit să fii «erou», plătește ! se supără bătrînul. Acum, dacă ne-am făcut prieteni cu rușii, o să-ți dea ție pe nas eroismul !“

— Și ce-ai făcut ?

— În nici un caz nuntă ! Norocul meu că eram neînsurat, nu ca Petre Câmpeanu...

— În '45, el nu mai avea familie ! preciză Veanu.

— Ai dreptate, am uitat...

— Și cum de-ai rămas neînsurat ?

— După ce-am terminat, în '36, Școala Normală, la Blaj, am ajuns învățător în Munții Apuseni. Cu cine era să mă însor, pe-acolo, cu stîncile ? Apoi, au început concentrările. Am stat un an pe granița de Vest, am văzut și adunarea de la Cluj, cînd cu cedarea Ardealului. Înțelegeți ? O nuntă după alta, numai în petreceri am ținut-o ! Își descreți fruntea Gheorghe Badea. Așa că, să nu mă abat prea mult de la vorbă, am ajuns și în satul ăla din Dobrogea, undeva între Cernavodă și Medgidia. Dealurile mari, ca și pe-aici, dar printre ele, pămînt bun, satele rare și oameni puțini. Nu prea avea cine să lucreze. Cînd m-am

prezentat la primărie și le-am oferit lor pămîntul, explicîndu-le ce și cum, m-au luat la zor, era să mă bată primarul. Poate știi, pe acolo n-au prea ținut legile vechi, burgheze, cît au ținut pe-aici prin Ardeal. Au luat cu asalt prefectura din Constanța, au pus primari comuniști. În sat, acolo, nimerise unul, un fel de pescar din Deltă, cu o bărbiță rară, de țap. Una-două te apuca de guler, cu niște degete mari, ca secerile carmacelor de prins morunii...

— De ce să te ia de guler ? se indignă Veanu.

— Păi, dacă era „revoluționar“, de ce să nu te ia ? ! se amuză *grădinarul*. Îți închipui că era totul ca azi ? Nu, băiete ! „Ce, crezi că nu știm noi, nemernicule — mi-a zis bărbosul — cum ai primit tu pămîntul de-aici ? Și unde-ai luptat pentru el ?“ Cum era să-i înșir toată tărășenia cu telefonul din noaptea aia de Crăciun ? „Vă dau pămîntul înapoi ! i-am zis. Eu sînt învățător, nu plugar...“ „Foarte bine ! mi-a răspuns, bucuros, primarul. Foarte bine ! Rămîi aici, să facem lumină, să robotim, să învățăm copiii carte...“

— Și-ai rămas ? Chiar și. luat de guler ?

— Da, am rămas. Mi-am închipuit că-s Popa Tanda, c-o pot lua de la capăt cu școala, cu lucrul pămîntului, cu alfabetizarea... Îmi plăcea, spun drept. Oamenii expropriaseră o moșie boierească, dracu mai știe de-a cui, dar nu prea aveau, săracii, cu ce să lucreze pămîntul. Niște vite flocoase, speriate, își împărțeau paieile cu măgarii. Piatră și praf mult, dar pămîntul, altfel, roditor. Numai apă să-i fi dat. Și apă nu prea era, decît în fundul pămîntului. Aici e de tine, Gheorghe, mi-am zis, îmbrățișezi Coranul, te însori cu vreo trei-patru turcoaice, le strîngi în harem, te faci pașă „revoluționar“ ! Așa glumeam, mai ales după ce m-am împrietenit cu primarul. Și m-am împrietenit repede, fiindcă el abia știa să-și scrie numele, îi

trebuia un ajutor la hîrtii, îi trebuia învățător în sat, să se afirme și el mai sus, să nu-i reproșeze cineva, de la Constanța, că l-au pus degeaba primar. Poate că-i trebuia, simțea nevoia unui suflet lîngă el, să-l mîngîie, să-l ocrotească, mai ales după ce dădea pe gît secărica aia tare și începea să cînte, să plîngă, de-ți sfîșia inima.

— De ce se plîngă ? îl întrerupsese inginerul.

— Avea, spun drept, un suflet de aur, care nu i se potrivea deloc cu bărbița aia de țap, continuă omul ca și cînd nu l-ar fi auzit. Ne-am așezat amîndoi pe treabă. El cu politica, eu cu organizarea muncii. Dimineața mă ocupam de școală, învățam copiii să scrie, să vorbească, să se spele, să lucreze în grădină. Am ținut-o așa o lună-două, pînă cînd veni căldura și se strînsesă muștele. Nu la rănilile mele, care erau, oricum, vindecate, ci la bubele dulci de pe fețele copiilor, pe care le-aveau încă din iarnă, degerate, obrintite, ca vai de lume. Parcă le văd și acum ochii mari, de copii flămînzi, scăpați cu greu din iarnă la lumina primăverii. Îmi erau la fel de dragi ca și cei din Munții Apuseni, aș fi vrut să-i învăț în cîteva săptămîni tot ce adunasem eu o viață întregă. Numai că, după-masa, dacă nu-i puneam eu la muncă, îi puneau părinții.

— Păi, și eu am muncit la cîmp încă de la șase ani ! Dumneata nu ? Întrebîndu-l, Veanu se gîndi să-i mai dea un respiro, să-l oblige la un scurt popas. Dar vocea *grădinarului* era încăpățînată.

— Am uitat să-ți spun că, pînă la urmă, m-am învoit cu primarul să socotească, în anul ăla, pămîntul meu ca „lot școlar“. Părinții copiilor s-au învoit și ei, le săream și lor în ajutor, îi învățam și-i ajutam la te miri ce, satul începuse să-și recapete suflarea, să prindă curaj, mai ales că, minunea Domnului, în vara aia au dat și cîteva ploi, cum rar se întîmplă prin Dobrogea. „Vezi, ți-am spus eu c-o să fie bine !“ se bucura, mai spre toamnă, primarul...

— Și cu vacile pentru armistițiu ce-ai făcut ? Își aduse aminte inginerul.

— Nimic. Nu le-am mai dat ! zise Gheorghe. De pe-acolo nu se strîngeau, ca de pe-aici, din Transilvania. Erau rare și, cum ți-am spus, de rasă proastă. Nu dădeau lapte nici cît caprele. Așa că, în anul ăla, cu toate că era primul după război, m-am descurcat bine. Ceva impozit am plătit, din leafa de învățător. Cu mîncarea, nu eram pretențios. Anul următor, în '46, am săpat, încă de primăvara, o fințină adîncă, la marginea „lotului școlar“, din care scoteam apă c-o instalație specială, trasă de un măgăruș, legat la ochi, să nu amețească. Și în felul ăsta am întins o grădină de numa-numa, învățîndu-i și pe alți țărani să facă la fel. Ți-am spus eu, Popa Tanda ! De-acolo mi se trage „specializarea“ asta de grădinar. Oricum, nu-mi pare rău ! În anul ăla, cînd alții mureau de foame, eu cu primarul meu, cu toți țăranii din sat, eram lăudați pe la gazete...

— Pînă acum, n-am văzut încă nimic atît de tragic, cum lăsaî să se înțeleagă, îl opri iar inginerul. Nimic...

— Nu, ai răbdare, o să vezi. În toamna anului celălalt, '47, tocmai cînd credeam și eu și primarul c-am apucat pe Dumnezeu de picior, cu inițiativele și cu rezultatele noastre, m-am trezit într-o zi că se întoarce el de la Constanța cătrănit rău. M-a chemat la primărie, prin vătășel, n-a mai venit la mine, la școală, unde locuiam, și, cu mîinile proptite în tăblia unui birou hodorogit, adus de la vreo casă boierească, uitîndu-se la mine ca la un criminal, îmi spuse : „Gata ! S-a terminat !“ „Ce ?“ am întrebat eu nedumerit, crezînd că, în ziua aceea, a luat-o mai de dimineată cu băutura, n-a mai așteptat seara, să cînte și să plîngă pe umărul meu. „Gata, dau drumul la lupta de clasă și în satul nostru !“ „Treaba ta, i-am zis, dă-i drumul, ce am eu cu tine !“ „Cu mine n-ai, că te iubesc — îmi

arătă el că era încă treaz, că nu se îmbătase — dar de lupta de clasă nu mai scapi !” „Bine !” i-am întors-o eu, în glumă. Numai că, în clipa aceea, l-am văzut cum se roșește tot, ca un rac, și începe să urle : „Banditule ! Ce crezi tu, că nu știe tovarășii cum ai ajuns «erou» ? Cum ai pus mîna pe pămîntul norodului ?” „Cum ?” m-am ținut eu să nu izbucnesc în rîs, crezînd că vrea să-mi joace o farsă, deși îmi dădeam seama că nu-i sta în fire să se preteze la una ca asta. „Ai omorît oameni sovietici, smin-titule !” „Nu ! nu-i adevărat !” am început, de data asta, să urlu eu. „N-am ucis nici unul, așa să afli și tu și cei care ți-au spus minciuna asta !” „Minciună, hai ?” începu el să se apropie de mine, scoțînd din buzunarul pufoaicei, cu care umbla îmbrăcat și vara, un plic împăturit și în-tinzîndu-mi-l ca pe-o grenadă. „Vezi, ce scrie la papir ? De ce ești dat afară din școală, dacă n-ai omorît, cum zici, tu tilharule ? !” Părea să se mai domolească, în timp ce eu citeam, recunosc, alb la față, hîrtia aceea prin care mi se aducea la cunoștință că sînt „deblocat”, dat afară din toate școlile din România, ca necorespunzător. „Fac ceva pe papirul tău !” am izbucnit eu, fără să-mi mai pot controla nervii...

— Și ? înghiți în sec Veanu. Întrebarea lui scurtă nu însemna deloc că furtuna veche din viața *grădinarului* nu-i răvășea, în clipele acelea, sufletul. Îi simțea respirația în față, uscată, rea, crăpîndu-i buzele. „Istoria !” își zise în sine, ca să se poată rezema de un cuvînt mai răsună-tor, mai rezistent. Nu se simțea în stare să judece la rece vinovăția niciunuia din cei doi. Drama lor, încăierarea lor, nu-l lăsau însă indiferent.

— M-a pocnit, bineînțeles ! M-a luat de piept cu car-macele lui și mi-a dat cîteva lopeți de mahune, de-am văzut stele verzi. „Chiaburule !” începu el să urle. „Hait,

mi-am zis, îmi mai adaugă un cap de acuzare ! Acum, dacă-i răspund cu pumnii, ăsta e în stare ori să mă omoare, ori să mă târască direct la pușcărie...”

— Și ? repetă, emoționat, palid la față, Veanu. Ce-ai făcut ?

— M-am șters de sânge, i-am mulțumit lui barbă-de-țap pentru prietenia și dragostea lui, și-am plecat.

— Unde ?

— La autoritățile școlare, în Constanța. Aveam hîrtia la mine, cam pătată, dar oricum era un document. Se uitau toți la ea ca la un certificat de deces, și dădeau din umeri. Nu cunoșteau, nu ei o semnaseră. Am umblat, degeaba, de la Ana la Caiafa, toți se spălau pe miini. Nici unul nu voia să-mi spună dacă mai pot intra în clasă, cel puțin să-mi iau rămas bun de la copiii din satul ăla nefericit. M-am înfuriat și m-am dus la regionala de partid. Acolo, la poartă, să vezi și să nu crezi, peste cine dau ? Făcînd o pauză, *grădinarul* se aștepta ca inginerul să întrebe iar ceva. Dar el se uita stăruiitor pe geamul dinspre grădina lui *Niculae Chefere*, unde se vedea mișcare, semn că deținuții își reluaseră munca. Da, continuă Badea, ca să fiu mai scurt, l-am găsit acolo, paznic la poartă, pe caporalul Mărin, cel cu colinzile și cu discuția din noaptea aceea de pe front. Era îmbrăcat milițian. La început, s-a bucurat văzîndu-mă, dar apoi s-a uitat repede înapoi, și-abia într-un târziu, ca la un semn nevăzut, îmi zise : „Să trăiți don' sulocotenent !” Uitase că fusesem avansat locotenent, după jocurile noastre de cărți și după colinzi. „Ce-i cu tine, Mărine ? Cum ai ajuns aici ?” S-a uitat iar în jur. Nu era nimeni să ne audă. Probabil că asta voia să verifice. „De, zise Mărin, dupe front m-am tras înapoi, să mă-mproprietăresc mai ca lumea.” „Și te-ai împrumutat ?” „Nu mai apuca, tov' șef, o-ntoarse

el, uitîndu-se cercetător la mine, ca și cînd ar fi dorit să afle dacă merit sau nu să-mi spună «tovarășe». Mă lipii de-o fată de-asta blondă, de pe-aici, ea se lipi de mine, și-amîndoi ajunserăm la miliție.“ „Cum?“ îl întreb eu. „Adică, ne găsiră de săraci și de buni, și ne băgară pe-amîndoi la școala de miliție populară.“ „Și-aveți copii?“ „N-avem, pe motiv de servici. Sîntem în post și ziua și noaptea...“ „Bravo, Mărine! Dar pe mine cum m-ai putea ajuta să-mi rezolv un necaz?“ „Ce necaz?“ Și i-am povestit ce și cum, cu școala și cu pămîntul meu din Dobrogea. „Ai pămînt?“ îi sclipiră ochii în cap, parcă răutăcios, cu învidie. Mi-a făcut totuși niște bilete de intrare, după ce dădu în prealabil mai multe telefoane, la secția de învățămînt și la secția agrară. Pe-acolo, m-au întors pe toate fețele, două-trei ore-n șir, de m-au trecut toate nădușelile. Arătam rău, fața mi se tumefiase în locurile unde nimeriseră carmacele primarului. La secția școlară, m-au sfătuit să-mi iau un fel de concediu, pînă vor verifica ei mai bine totul, ca să-mi dea un răspuns definitiv. Desigur, oamenii compromiși, mai ales foștii legionari, n-au cum să facă educație poporului. Le-am spus, firește, că nu fuseseam în viața mea legionar, că de mai multe ori m-am încăierat cu ei, în scurta mea trecere prin Munții Apuseni, dar oamenii aveau dreptate : trebuia să cerceteze, să se convingă singuri. La secția agricolă, totul a fost mai direct, mai puțin complicat : „ești chiabur!“ mi-au spus. Zadar-nic am protestat. Ei o țineau pe-a lor, una și bună : „exploatezi mîna de lucru străină, uite, chiar ieri te-a propus pe listă tovarășul primar... Fiindcă, mai bine recunoaște-o singur, storci vлага din copiii poporului, ți-ai ascuns moșia sub denumirea de «lot școlar», ca să nu plătești cote, să te fofilezi... Tocmai tu, care știi cum ai pus mîna pe pămîntul ăsta, după ce-ai stropit cu sînge nevi-

novat alt pământ..." „Nu, nu-i adevărat ! am început eu să țip, întrerupându-i. N-am ucis nici un om sovietic, puteți să-l întrebați și pe caporalul Mărin !..." „Ce caporal ?" se uită omul la mine ca la un nebun. „Tovarășul milițian... de la poartă..." mă bilbâiam eu, dându-mi seama, însă prea târziu, că fac o mare gafă. Și-așa a și fost, o mare prostie...

— Cum adică ? tresări, în sfârșit, Veanu.

— Văd că ești obosit, răspunse Badea indispus. Hai s-o dăm dracului de amintire, mai avem și alte treburi...

— Avem, zise inginerul, dar tot nu poți uda acum zarzavaturile, pe soarele ăsta fierbinte. Se veștejesc. Hai, zău, nu fi supărat c-am tăcut, se scuză inginerul. Mă gîndeam la... Dar mai bine termină povestea, că altfel n-o să pot spune la nimeni că te cunosc.

— Nu-i nici o fală să cunoști un „fost" ca mine, ricană amar *grădinarul*. De ce să-ți mai încarci sufletul cu vechituri ? „Istoria !" vorba *gospodarului*. Totul încape în acest cuvînt...

— Da, istoria ! Lui Veanu îi stăteau pe limbă o mie de cuvinte despre istoria asta nu prea îndepărtată, născută odată cu el, pe care abia acum începea s-o cunoască bine, adică în toate dimensiunile și contradicțiile ei. Și, în loc să fie speriat de aceste contradicții, împinse uneori pînă la drame și tragedii, tînărul inginer o simțea, în mod ciudat, ca pe o soră mai mare, mai puternică, mai capricioasă. Ce era să mai spună despre o asemenea soră intempestivă ? Mai bine să-i afle, în continuare, firea, să-i numere pașii împlîntați în sufletul oamenilor, ca niște pietre de hotar. Ascultă, *grădinarule*, eu tot n-am înțeles cum a fost cu gafa aia față de Mărin, ținu inginerul să-l prindă iar în cursă.

— Gafă clară ! Așa sînt eu, un gafeur. Dau drumul la vorbe și pe urmă îmi pare rău de ele. În sfârșit, hai să

termin, că-s istovit. M-a biruit vinul ăsta tare, pe care l-am băut aproape singur...

— Nu-i adevărat, îl contrazise Veanu, mai mult din politețe. L-ai băut tăiat cu sifon, de sete... Cel puțin jumătate, l-am topit eu ! Așa e cînd bei un vin bun, ți se pare că se dilată timpul, că te scalzi într-o mare caldă...

— Caldă pe dracu ! răbufni omul, întors iar la spovedania lui. Pe mine, cînd beau și cînd mă prind amintirile, parcă m-aruncă cineva într-o copcă, sub gheață. Ies, din cînd în cînd, la răsuflătoare, ca peștii. Și totuși, uite, dragă tinere, azi m-ai prins, m-ai tras la suprafață. De la toate procesele și interogatoriile alea vechi încoace, n-am mai povestit la nimeni atîtea detalii. Ba da, se răzgîndi el, să nu mint, i-am mai spus odată lui *sfîntu Petru*, directorul, cînd m-a angajat aici, muncitor cu ziua, pe încrederea lui. Mă cunoștea după neamuri, tatăl său era tot din Ciurel, ceva mai tînăr decît tata. Da, așa, în ziua aceea, după ce-am făcut gafa, m-am întors grăbit de la Constanța în satul nostru dintre Cernavodă și Medgidia. Am ajuns seara, l-am găsit pe primar tot la cafeneaua prăpădită a lui Iusuf, amestecînd cafeaua cu secărica. „O să mi se facă dreptate ! i-am zis. Ai să vezi, ai spus minciuni, bărbosule, o să mi se facă dreptate !“ Mă țineam încă departe de el, să nu mă înhațe iar cu carmacele. N-aveam chef de o nouă încăierare, dar eram hotărît, dacă mai dă, să-i răspund cu vîrf și îndesat. Nu, încă nu-l apucase nebunia, era melancolic, murmură un cîntec pescăresc, foarte trist, ca după o zi pustie, de mare cu furtună, întors din larg fără pește. Nu răspunse nimic, cînta mai departe, ca și cînd eu nici n-aș fi existat pe-acolo. „Primarele om bun, zise Iusuf, cuma plîngem, cuma cîntăm, și revoluția mergem bine...“ „Merge pe dracu, Iusuf ! am izbucnit eu, încurajat de tristețea cîntecului pescăresc. Primarele m-a

pîrît la împărăție, că-s un ucigaș și că storc sudoarea din copiii poporului. Acuma, spune tu, dacă asta se mai cheamă dreptate, sau revoluție ? Știi bine ce fac eu în satul vostru.“ „Alah al ghiaurilor le vedem pe toate. Numa el putem să vă judece. Tu om bun, primarele om bun, cuma plîngem, cuma cîntăm, revoluția mergem bine...” Mai zi ceva, dacă are rost ! Tîrziu, după ce și-a încheiat cîntecul, după ce-a mai turnat în el o secărică, barbă-de-șap s-a întors către mine, cu ochii în lacrimi. „Eu te iubesc, știi bine, dar lupta de clasă n-are nici o milă de noi. Tu ești bandit, eu revoluționar și viața, frățioare, trebuie să curgă mai departe, ca Dunărea. Cum vrei tu s-o oprești pe loc ?” „Ești nebun !” i-am spus, stînd tot în picioare. Între noi ardeau ochii îngroziți ai lui Iusuf. „Mîine, o să-mi iau rămas bun de la copii, te-anunț de-acum, să nu te miri. Trebuie să le spun că plec în concediu, așa mi-au zis și de la partid, într-un fel de concediu... Înțelegi ? Nu vreau să le spun adevărul, să nu le rănesc prea tare sufletele, fiindcă, știi bine, ei mă iubesc cu adevărat, nu ca tine... Și părinții lor, la fel mă iubesc ! N-aș vrea să te-alunge cu pietre. Înțelegi ?” „Înțeleg, porni el să plîngă, iartă-mă, ai un suflet generos. Nu la partid te-am pîrît, frățioare, hohotea bețivul, ci dincolo, la *tavariși*, unde se cercetează dosarele dușmanilor. Ei m-au tras de limbă, eu i-am tras de limbă, și-am descoperit împreună adevărul... Ești ucigaș, și ești chiabur ! Știi bine că te iubesc, frățioare, dar lupta de clasă n-are nici o milă de sufletele noastre“, bolborosea primarul, plîngîndu-mi acum pe umăr, ca totdeauna în cei mai bine de doi ani, cît am stat acolo împreună.

— Dar gafa cu Mărin tot nu mi-ai spus cum ai rezolvat-o ? dădu semne de nerăbdare Veanu.

— Stai, c-ajungem imediat și-acolo ! se arată mult mai rezistent *grădinarul*. Stai să vezi ! A doua zi, am făcut cum i-am promis bărbosului. Nu știam la ce mă pot aștepta, după ce-mi mărturisise el pe la cine umblase la Constanța. „Trebuie să mă duc iar la partid, mă gîndeam, să-l rog pe Mărin să spună el tot adevărul.“ Dar atunci nu m-am dus. Mi s-a părut inutil, credeam că adevărul ăla tot o să iasă la lumină cumva. Și-acum îmi pare rău că nu m-am întors la Constanța. M-am grăbit să vin acasă, la tata, să scap cel puțin de grija pămîntului din Dobrogea. Da, am uitat să-ți spun. La plecare am lăsat o declarație scrisă, și la primar și la milițianul din sat : renunț la pămînt, îl dau statului, obștei, să facă țărani ce-or ști cu el. Ajuns acasă, la Ciurel, tata, în loc să mă-nțîmpine cu bun sosit, hîtru și rău, ca toți țărani, adică, da, ezită Badea, cînd sînt necăjiți, toți sînt răi, tata zic, m-a luat din pragul porții : „Bravo, «eroule !» Văd că se ține binele de tine, ca părul de broaște...” „Dar ce s-a mai înțîmplat, tată ?” „Nimica toată, hai în casă, că-ți spui eu, să nu ne mai auză oamenii...” Și mi-a spus, ferindu-se de mama, cu toate că auzise și ea prin sat, din șoaptele muierilor, cite ceva. Da, află, dragă tinere, că începuseră să se intereseze pe-acolo, să pună întrebări, să descoase pe care cum îl apuca, despre anii mei din Școala Normală, despre răstimpul cît am stat în Munții Apuseni... Au încercat, cu ajutorul unuia sau altuia, să mă scoată legionar, apoi, desigur, au ajuns la front, adică se interesau ce odoare și ce bijuterii aș fi cărat de pe-acolo, de la cei, auzi, omorîți de mine... S-au oprit, bineînțeles, la pămîntul din Dobrogea, pînă și de una ca asta au întrebat, dacă n-am avut cumva legături cu niște țărani de pe-aici, cu unii care-au ascuns, în clăile de fîn, bandiți și sabotori... Înțelegi ?

— Înțeleg, deși pare absurd. Și ?

— Și m-au „umflat“, fără nici o ezitare. M-au ținut cîteva luni la securitatea din Blaj, în pumnii lui Pordea și-ai lui Szabo...

— Cine erau ăștia ? se interesă Veanu. De ce în pumni ?

— Lasă-i dracului ! făcu Badea. Niște nemernici ! Am auzit că i-au dibuit, pînă la urmă, tusea și junghiul, un legionar și-un horthyst... Unul a ajuns jugănit, de rîsul Blajului, celălalt a fugit, se pare, în Canada, cînd cu evenimentele de la Budapesta... Da, însă pe-atunci, cînd m-au cărat la ei, băteau al naibii ! Acolo, în beciurile lor, l-am întilnit prima dată pe Petre Spineanu... Pe el l-au bătut mult, dar l-au ținut puțin ! Nu pentru că-i distra cu glume, cînd își venea în fire, după leșinuri. Nu. S-a adevărit mai repede că nu rupsesse nici un steag roșu, cum îl acuzau, ca să bage frica în el și în popii de la Mitropolie. Acuma, să fiu sincer, unii canonici erau cam reacționari, îi știam bine. Iar sfîntul Petre lucra la ei ca tînăr inginer agronom. Era socotit omul lor. Cred că știi, Mitropolia avea pămînturi bune...

— Da, am auzit, știu pămînturile alea dintre Crucea lui Iancu și pădurea Glogovățului... N-a început-o rău directorul nostru ! Și ?

— Și, ce ? De mine întrebi, sau de el ?

— De dumneata. Cu el e clar... Dacă nu, n-ajungea șef...

— E clar acum, dar atunci a tras-o destul. Abia prin '54 l-au angajat aici. Da, exact, fiindcă prin '56, după o ascensiune rapidă, cînd ajunsese inginer șef, ne-a făcut el pierduți în gostatul ăsta și pe noi. Adică pe mine și pe *gospodar*... *Răspopitul* a venit mai tîrziu, cu Saveta.

— Încă tot nu mi-ai spus cum ai rezolvat gafa cu Mărin, îl sîcîi din nou Veanu.

— Ce naiba tot ai cu Mărin ăla ? Te-ai îndrăgostit de el, pesemne. Și nu prea merita, crede-mă ! Uite de ce : la proces, fiindcă m-au băgat, pînă la urmă, într-un proces, care nu s-a mai terminat niciodată, am aflat că Mărin a dat declarație scrisă împotriva mea. Și eu, care îl citasem ca martor al apărării ! Poate că i-a fost frică să nu-și piardă slujba, pe care, am auzit mai târziu că, oricum, tot și-a pierdut-o. Susținea, în declarația aia, că în noaptea de Crăciun le-am ordonat să cerceteze amănunțit terenul, să-i descopere pe ruși și-n gaură de șarpe, că el a protestat, dar a executat ordinul, să nu-l împușc...

— Deci, conchise Veanu, Mărin, vrînd să scape, s-a băgat ca prostul. Nu degeaba îi zicea celălalt oltean cum îi zicea...

Grădinarul, surprins de minuțiozitatea cu care Veanu înregistrase totul, se grăbi să încheie, fără să se mai lase invitat :

— Așa, am trecut prin mai multe închisori, am petrecut doi ani la canal, într-un sector apropiat de fostul meu sat adoptiv. Poate mă vei întreba : ce-am făcut pe-acolo, dacă am mai văzut satul ? Da, îți răspund, acolo m-am făcut *grădinar*, m-am specializat... Cunoșteam cum se scoate apa, cum se păcălește pămîntul în Dobrogea, din-cotro bat toate vînturile... Eram tratat, deci, ca un păcătos mai puțin vinovat... N-au trebuit să-mi pună pază specială, să nu fug... Fiind, din fire, mai puțin recalcitrant, nu le-am dat multă bătaie de cap. Cu foștii generali, ajunși, unii, pe-acolo, nu-mi plăcea să am de lucru... Eram sătul de orgoliile lor de pe front... Recunosc și e cinstit s-o spun : dar fără ei n-am fi început războiul din răsărit, nici nu l-am fi cîștigat pe cel din apus... Păcat de ei, îi cam tîrîseră la Canal de-a valma. Pe unii îi văd acum în ziare, în preajma sărbătorii din august, cu pieptul plin de

decorații. Istoria ! Nu-i așa ? ! Istoria ! De foștii miniștri, la fel, mă feream, că-mi era frică : făceau mereu liste cu guverne-fantomă. Te băgau la apă dîndu-ți vreun portofoliu fără să te întrebe... De asemenea, mă feream de avocați...

— De ce ? se miră inginerul.

— Clănțai din naștere, din vocație... Cei mai mulți erau educați nu numai la școala sofiștilor, dar și a sicofanților. Tăiau firul de păr în patru, numai să nu pună mîna pe sapă, să le spele și lor fruntea sfintele sudori ale muncii. Dar se și pîrau între ei, toată ziua. Pîrau, desigur, și pe alții....

— Erau legionari ? întrebă Veanu. Își aminti că și *gospodarul* avusese de furcă, prin închisorile lui, cu asemenea specimene.

— Nu, că ăia sînt la antipod, sînt niște corciturii... Au ceva din misticismul exaltaților, amestecat însă cu o răceală calculată, ca niște ucigași de meserie. Pînă nu-i cunoști, poți crede că-s popi, misionari, cruciați, ortodoxismul în carne și oase... Parcă ar fi supt lapte direct de la sînul Maicii-Preciste... O impresie, o iluzie periculoasă...

— Dar ce, te-au bătut vreodată ?

— Pe mine, nu, că eu le cunoșteam și firea și filozofia. Nu eram pentru ei un mediu, o natură inspirată... Filozofia le-o știam încă de pe băncile școlii, de la Blaj... Fiindcă, oricîte păcate ar fi avut, sau li s-ar fi pus în cîrcă, popii noștri greco-catolici, oameni educați la școala raționalismului apusean, n-au putut suferi niciodată misticismul legionarilor, ortodoxismul lor scrișnind din măsele... Îi luau peste picior, de la bun început, în orice împrejurare. Riscău, desigur, cu toate că și ei erau, în felul lor, tot niște fanatici. Rafinați, de școală apuseană. Riscău calculat... Cît despre firea „arhanghelilor“, dacă te interesează, le-am

cunoscut-o mult mai bine în anul ăla petrecut în Munții Apuseni. Am avut acolo un coleg, unul venit de pe la Hațeg, cu înfățișarea unui misionar trimis să îndocctrineze satele alea sărace, flămînde. Folosea lozinca : „omul și pogonul“. Știa pe ce pămînt lucrează, cunoștea rănile istoriei, încă deschise pe vremea aia. Făcea pe apostolul „românismului“, pe apărătorul celor săraci, năpăstuiți, „mîncăți de toți străinii“, dar mai ales de „lepra jidovilor și a jidoviților“. Cu mătăuzul ăsta a început să umble din casă în casă, ca popa la Bobotează. Și pe cîțiva i-a și botezat... I-am spus să-i lase-n pace, să nu tulbure mințile oamenilor cu promisiunea că le dă pămînt. Jandarmii doar atîta așteptau, un semn de răzvrătire, ca să ceară și să primească ordin de la prefecți, și-aceștia de la miniștri, să tragă în țărani, ca-n nouă sute șapte. Dar cînd i-am spus vorbele astea, a sărit să mă omoare...

— I le-ai spus chiar în felul ăsta ? vru să-l încerce inginerul.

— Hei, se prinse repede *grădinarul*, poate nu chiar așa de „just“, sigur, nu chiar așa de „orientat“, cum i-aș fi spus azi. Recunosc, acum sînt influențat de gazete, de cursurile și prelegerile filozofico-politice, de tot ce-am învățat de la voi, ăștia tineri, de la poet, de la alții... Pe-a-tunci, le spuneam mai pe șleau, mai pe românește. Dacă era nevoie, le-o ziceam și de mamă... Toate, pînă în ziua cînd hațeganul mi-a arătat pistolul. M-a amenințat că-mi astupă gura, pentru totdeauna...

— Dar cu primarul dobrogean, cu barbă-de-țap, te-ai mai întîlnit ? sări, la antipod, inginerul. După ce formulă întrebarea, îi păru rău. Nu cumva să creadă *grădinarul* că-i pune, pe cei doi, în aceeași balanță. Cu toate că, pe un plan strict personal, amîndoi îi făcuseră rău, amîndoi folosiseră metode abjecte față de el. Nu, își zise Veanu, nu

trebuie identificată istoria cu indivizii care se înfruptă din trupul ei, confundînd și făcînd să i se confunde toate unghiurile de judecată.

— Nu, din păcate, nu m-am mai întîlnit. L-am căutat, după ce mi-am ispășit pedeapsa la canal, acolo în sat, fără ură, fără nici o intenție rea. Dar nu l-am mai găsit. În locul lui, puseseră unul tînăr, uite, așa ca tine, dar fără prea multă școală, bineînțeles... „Vă cunosc!“ mi-a spus el. „De unde?“ m-am mirat eu. „De la oamenii din sat, de la copii, dar mai ales de la Iusuf.“ „De la Iusuf?“ „Da, de la el. Înainte de-a muri, bietul turc, numai de voi pomenea, de dumneata și de primarul dinaintea mea : „Bun om primarele, zicea, cuma plîngem, cuma cîntăm și revoluția mergem bine ! Numa că reu făceam că fitil bagam contra învățătorului !“ „E-adevărat ce spunea Iusuf?“ „E-adevărat ! Mulțumesc“, i-am zis, și-am plecat liniștit. Altă vorbă mai bună nu-mi trebuia...

— Mulțumesc și eu ! sări Veanu de pe scaun. Și te rog să mă ierți că te-am ținut atîta... Dar abia acum ți-aș putea spune, într-adevăr, consătene...

— Bine, acceptă *grădinarul*. Bine. Fă cum vrei. Fața lui era congestionată de emoții. Multe, prea multe emoții. Dar le chemase singur, ca pe un dor de expiere, surd, pîndind din umbra celor nouă răni, cicatrizate acum sub cămașa transpirată, îmbicsită de praf. Bate palma, tinere, și zi-mi cum vrei, încheie el. Acum te cunosc și eu destul de bine...

— Cum ? Doar eu nu ți-am spus dumitale încă nimic...

— Te cunosc după cum te uiți la om. După lumina ochilor... De vorbe sînt otrăvit, crede-mă. M-am îndrăgostit de mișcare, de fapte și de gesturi simple. Îmi place să alerg toată ziua, să asud... Și-acum, hai afară, să

ne vedem de muncă ! Vreau să-ți dau un pumn de căpsuni, să le duci soției. Am auzit că...

— Da, înțelese repede Veanu, e-adevărat... Îl așteptăm...

Se simțea, în sfârșit, liber. Deci, ăsta era ultimul „fost“, ultimul osîndit al *raiului* lor, pe care nu-l cunoscuse pînă atunci. Ascultîndu-l, parcă lepădase din spinare toată povara acelor întîmplări, ca și cînd el le-ar fi trăit, numai el singur, ca și cînd, abia acum, le-ar fi mărturisit altcuiva, cu o întîrziere prea mare, vinovată. Da, acum se dusesse dracului și crusta lor, care-i otrăvise prea multă vreme sufletul... Avea o stare curioasă, de istovire și de beatitudine. Se simțea ca un nou născut, ori ca un bătrîn care vrea să ia lumea de la capăt. Învăța, iată, să zburde, să calce ferm, liniștit, pe cărările grădinii de lîngă apa Mureșului. Numai că starea asta se prăbuși repede, cînd dădu cu privirile de sîrma ghimpată, în dosul căreia văr-sau sudori și lacrimi, printre valurile verzi de legume, oamenii aceia îmbrăcați în haine vărgate. Oameni vinovați, osîndiți după lege, după dreptate... nu ca... da, totuși, oameni nefericiți... Și, desigur, printre ei, prietenul său din copilărie, fiul cantonierului... Tentația de-a fugi spre el, de-a-i spune numai două vorbe, se izbi iar de intuiția încăpățînată, prohibitivă, a omului care purtase și el uniforma de pușcăriaș, a lui Gheorghe Badea.

— Lasă-l în pace ! îl somă *grădinarul*. Nu-i face răul ăsta... Dacă plînge mai mult decît trebuie, i se tulbură mintea...

Ce mai putea să zică ? Fără *grădinar*, soldatul de pază i-ar fi pus pușca în piept. Pentru soldat, oamenii ăia ținuți sub pază erau doar niște vinovați dovediți, niște

ucigași sau hoți de rînd, a căror pedeapsă fusese bine cumpănită de lege și nu mai suferea nici un fel de îndoială, de sfîntă milă creștinească... Și pentru Veanu, cînd sta să judece la rece, obiectiv, oamenii aceia nu aveau, nu puteau să aibă, în fața societății, a victimelor lor, un alt tratament. Dar, iată, starea aceea specială, din care ieșea și în care intra succesiv, ca într-o joacă stranie, de copii cu sufletul pur, nehotărnicit încă de asprimea legilor, îl îndemna să alerge spre prietenul său din copilărie, spre *Niculae Chefere*, să-l ia în brațe și să-i spună : „Nu te teme, morții tăi n-o să te sugrume ! Dacă te iartă cei vii, cu legile lor severe, dacă-ți ispășești, prin muncă și prin sudoare, clipa aceea nenorocită, care-a mărit numărul poporului de sub pămînt, ei, morții, o să-ți dea întreaga lor iertare... Cred că și pe mine m-au iertat, adică... *ea*, mai ales *ea*... Da, să știi, prietene, viața poate fi luată de la capăt, nu te speria, o să-nveți iar să umbli printre oamenii liberi, n-o să-ți mai rănești privirile de nici un gard de sîrmă ghimpată... O să privești lumea prin ochii copilului de altădată...”

— Poftim, se auzi vocea *grădinarului*, trezindu-l ca dintr-un vis. Ia, te rog, căpșunile astea și du-i-le soției... Dacă-i plac, să vină singură să-și mai culeagă...

— Nu, se opuse instinctiv inginerul, cu privirile spre sîrma ghimpată. Nu poate veni aici...

— Da ? Ești gelos ? Ziceai că...

— Să vină, dacă vrea, se răzgîndi Veanu, întors cu fața spre *grădinar*. Ținea în palmă niște căpșuni mari, ca niște sori reci, fragezi, care concentrau în ei toată aroma pămîntului, susurînd de ploi artificiale, mocnind de jarul fulgerelor văratice...

— Toate pentru ea ?

— Toate, adică și pentru *el*... sau pentru *ea*, dacă va fi fetiță... Pentru tine, nici una ! Sînt fruct oprit, sînt din bunul obștesc, slobod numai pentru femeile gravide...

În timp ce *grădinarul*, rostind cuvintele astea, aştepta ca oaspetele lui să plece, iar el să se poată întoarce în „casa apelor“, la pompele cu venele legate de inima Mu-reşului, inginerul Borcea tresări ca ars, gata să strivească în palme minunea căpşunilor... Dinspre apele râului, se strecura iar spre auzul lui năucit de „voci“ — iluzorii sau reale, nici el nu mai ştia cum erau ! — melodia aceea bine cunoscută, obsesia lui cu clonţ otrăvit : „*Decît mîndra să se-nece, mai bine Murăşul sece...*“

Alergă într-un suflet spre Eugenia, cu jarul căpşunilor în palmă. Nu se întâlneşte cu nimeni, nu vorbeşte cu nimeni. Sau i se păru numai lui ? ! Cu cine să vorbească ? Se opri, gîfîind, ca o locomotivă frînată brusc, în faţa „casei de oaspeţi“. Dar acolo, galeria cu trandafiri cătărători, de la intrare, îi răni din nou privirile, de parcă ar fi fost de sîrmă ghimpată. „Trandafirii ei, stropii de sînge ai Lilianei ! urlă, în sinea lui, inginerul. Trandafirii ei, răzbunarea ei... Şi pentru ce ? Numai pentru că i-am luat dragostea ca pe-un joc : am cunoscut-o în grabă, am lăsat-o să ardă, şi-apoi, ca un laş, am fugit de lingă sicriul ei... Da, acum se întoarce şi se răzbună...“

Numai un semn exterior, nişte voci cunoscute, de dincolo de uşă, îl aduseră cu picioarele pe pămînt. „Da, să mă scuzaţi — se auzi Eugenia — el n-a venit încă... Zicea *gospodarul* c-au fost împreună la tabăra de vite, pe la sectorul mecanic, pe la grădina de zarzavaturi... Zicea c-au bătut *raiul* pe jos, ca pedepsii... Nu ştiu — se tot scuza ea — zicea că vine şi, uitaţi, tot n-a mai sosit...“ „Nu-i nimic, dacă n-or fi rătăcit prin purgator, o să vină el !“ se auzi vocea lui Gheorghe Bucur, *poetul...*

— Sînt aici ! strigă inginerul, deschizînd larg uşa. Fiul risipitor s-a întors ! Să se taie viţeiile cei graşi ! afişă el o veselie gălăgioasă, cum nu-i era felul. Iertare, stimată

doamnă Borcea ! Iertare, tovarășe secretar ! Am furat azi primul fruct oprit din grădina *raiului* nostru agricol...

Cei doi, surprinși o clipă de intrarea aceasta furtunoasă, teatrală, neașteptată, se uitară unul la altul și izbucniră în râs.

— Vorbești de lup și ursu-i la ușă ! făcu Gheorghe Bucur, stricînd proverbul, în mod intenționat. Apoi, cu fața spre Veanu, îi aruncă în obraz : „Ursule !“

Acesta se așează pe marginea patului, tăcut, alb la față, cu broboane reci pe frunte...

— Ce-i cu tine, ți-e rău ? sări Eugenia.

— Ai mîncat cumva ciuperci ? întrebă, pe jumătate glumind, pe jumătate serios, secretarul.

— Nu, își reveni inginerul. Mi-a căzut greu vinul *gospodarului*... Se vede treaba că i-a părut rău după el...

— Ce vin ? zise *poetul*. Te pomenești c-ați și băut cele două sticle, pe care i le-am dat ca premiu de încurajare ? !

— Le-am băut... Le-am dat pe gît odată cu drojdia istoriei... Da, află că Gheorghe Badea, *grădinarul*, locotenentul-filozof, avea o slănină bună, afumată, și ridichi de lună plină...

— Dar ce-ați sărbătorit voi acolo ? întrebă secretarul. Triumful sau mizeria filozofiei ?

— Nici una, nici alta ! În preajma sîrmelor ghimpate, moare orice filozofie ! Numai biruința omului asupra lui însuși, numai pe ea am sărbătorit-o ! exclamă Veanu, în timp ce sorbea un pahar de apă rece din mîna Eugeniei. Își revenise ? Avea poftă să glumească ? Sau era numai o formulă de refugiu, pentru ca Eugenia și *poetul* să nu-i bănuiască adevăratul motiv al tulburării ? Nu cumva să intre ea, Liliana, în casă, cu toți trandafirii, ca o grădină de sîrmă ghimpată...

— Cu frumoase vorbe rezolvați voi problemele agriculturii ! replică Gheorghe Bucur.

— Deh, făcu Veanu, pe același ton, cum ne-a învățat și pe noi secretarul de partid ! Pînă la urmă o s-ajungem cu toții paznici la butoaiele alea cu aforisme...

— Ați vrea voi ! Dar mă îndoiesc c-o s-atingeți atît de repede perfecțiunea care se cere...

— Morală, sau numai intelectuală ?

— Și una, și alta ! Eu nu le despart, nici nu pot, sînt două surori siameze. Orice operație devine riscantă, poate duce la moarte. Conștiința asta nouă, superioară, despre care tot vorbim pe la ședințe, se sufocă în absența moralei, a cinstei, a adevărului. Predică, vei zice. Nu, nu e decît tentația, sau mai bine zis întoarcerea la aforism. Iar dacă nu crezi, inginerule, pune niște oameni însetați, cum ați fost voi azi, să păzească butoaiele...

— Îmi pare bine că le-o ziceți ! se amestecă și Eugenia în dialogul acela curios, complicat, al bărbaților. A umblat toată ziua pe nu știu unde, și-acum îmi vine acasă bolnav...

— Chiar așa. Unde mi-ai umblat, tinere ? îl luă la zor secretarul, făcîndu-i complice cu ochiul.

— Pe unde n-am fost ! se grăbi, ca la raport, Veanu. Dovedea iar că știe să-și joace rolul. La pășune, departe, unde ținem, dintr-un lux prost înțeles, vacile cu lapte... Se opri, așteptînd ca oaspetele să-l întrebe ceva. Dar acesta se uita la ceasul de la mînă și nu-l întrebă nimic. Da, continuă inginerul, ne-am dus apoi...

— Cum, ne-am dus ? Cu cine erai ? îl întrerupse poetul.

— Păi, cu *gospodarul*, cu cine să fiu ? ! Îl iau cu mine, începui el să se scuze, *deocamdată*, pînă învăț toate drumurile, toate potecile... O să fac treabă cu bătrînul, nu vă fie frică ! Dacă primește ordine bune, le execută întotdeauna, cu ardoare, chiar cu pasiune oarbă... Educația mi-

litară din el nu se dezmente ! Așa că, se lăsă inginerul dus mai departe de vorbe, am ajuns la sectorul mecanic, specialitatea mea, adevărata mea împărăție...

— Și ce căutai pe-acolo ?

— Mașini de strîns nutrețul...

— Și-ai găsit ?

— Țara păianjenilor, zise Veanu. Cele vechi, o dărăpănătură ! Cele noi, lipsesc cu desăvîrșire ! Chestie de concepție...

— Cum adică ? Înțeleg ironia, dar nu-i sesizez filozofia...

— Chestie de optică, sau numai de stil de muncă... Probabil că nu le-a socotit nimeni importante, pînă acum... Dar, uite, eu m-apuc, ca Mărin cel prost, să...

— Care Mărin ?

— Unul, oarecare, lăsați-l naibii, poveste veche ! Eu m-apuc să vă-nșir toate peripețiile mele, ca un bădăran ce sînt, fără să vă întreb cum ați umblat pe la județ.

— Am umblat, zise Gheorghe Bucur. Nu ca voi, petrecăreții, pe două cărări. Nu, fiindcă-mi era teamă să nu rătăcesc drumul înapoi. Observînd indispoziția de pe figura lui Veanu, încercă să-și potrivească tonul : Cred că am umblat bine, am prins taurul de coarne, nu de coadă... S-au mai strîns și de la alte IAS-uri hîrtii, tabele, plîngeri, necazuri... Dar propuneri ca ale noastre, au recunoscut și ei, atît de clare, de convingătoare, n-au mai primit pînă acum... Se vede că pe cineva l-a durut sufletul mai tare decît pe toți, accentuă *poetul*, ca să-i facă plăcere tînărului său coleg.

— Și ? murmură acesta.

— Și, asta-i tot ! O să plece acum hîrțiile mai sus. Se pare că situația de la noi e pe-ntreaga țară. Înseamnă c-avem o șansă de cîștig. Ai venit tu, ne-a venit și no-

rocul... Tu, sau tovarăşa Borcea ? dori omul să-i facă şi ei un compliment. Cuvintele lui o făcură pe Eugenia fericită :

— Da, amîndoi v-am adus noroc !

— Numai că, ştiţi cum merg treburile, continuă prozaic *poetul*. Pînă se fac toate socotelile, că au şi ei pe-acolo *răspopiţii* lor, pînă se scriu proiectele de lege, pînă ni le trimit tot nouă, să le discutăm, o să mai treacă apă pe Mureş... Copilul vostru o să meargă în picioare... Noroc că m-am înţeles cu tovarăşul-prim şi că i-a ieşit lui un porumbel din gură : „Daţi-i drumul, băieţi ! Experimentaţi, că experimentele nu sînt cununate cu legea ! Dacă destupaţi izvoarele laptelui, vi se iartă mai uşor orice păcat !” Aşa că, vorba ta, Veanule : *deocamdată* vom face pe dracu ghem şi-o să ne descurcăm singuri !

— Adică, să înţeleg mai bine : dai şi vinul promis mulgătorilor ?

— Dau. Un litru de vin, pentru o mie de lapte...

— La preţul de cost ?

— Da. Dar şi voi laptele la preţul de vînzare...

— Fiindcă-i mai mic decît cel de cost ?... Bine, bate palma !

— Am bătut-o o dată, cînd am făcut analiza...

— În saloanele grajdurilor ? se amuză, intrînd în vorbă, Eugenia.

— Da, acolo, să nu sune cuvintele a gol, ca bidoanele fără lapte, stimată doamnă Borcea, ţinu să-i dea iar importanţă, să-i facă pe plac, secretarul. Cam aşa stau lucrurile cu zootehnia, cu ramura ramurilor din IAS-ul nostru. Ori, ori, ca-n gluma aia, bine cunoscută...

— Care ? se interesa Eugenia. Eu n-o cunosc...

— Nici eu, adăugă Veanu, solidar. E o glumă, sau un aforism ?

— Ia-o cum vrei, dar sună așa : „Dacă o problemă nu se rezolvă singură, în trei zile, nu merită s-o mai ridici în colectiv !“

— Ca glumă e bună, zise Veanu. Ca realitate e tristă. Iată un aforism !

— Da, văd că ești inspirat... Și-acum, ca să nu mai lungim vorba, ce-ați zice dac-am merge împreună să vă vedeți apartamentul de la blocul din oraș ? !

— E gata ? se miră Veanu. Ni l-ați și repartizat ?

— Să mergem ! sări Eugenia, nerăbdătoare. Am aflat de la Flavia c-ați fost azi pe-acolo... Zicea c-ați pus-o să-și noteze toate buclucurile, toate observațiile pe care vreți să le faceți...

— Buclucurile le-au făcut constructorii. Mie nu mi-au rămas decît observațiile. Nu chiar așa de multe, cum i s-o fi părut Flaviei. Dar, dacă o să vă placă apartamentul, totul se repară, se retușează, o să fie ca un pahar... În două săptămîni, vă puteți muta. Ori vreți cumva să mai rămîneți tot aici, la „casa de oaspeți“ ? Vă place, hoților, că-i un fel de hotel tranzit. Vă dă sentimentul provizoratului...

— Nu ! se precipită Eugenia. Nu vreau să mai rămînem aici. Eu, oricum, duminica viitoare, tot plec la mama, la Tîrnăveni... Știți, se înroși ea, ferindu-și privirile de ochii cercetători ai lui Gheorghe Bucur, vreau să-mi termin liceul... Dacă pot, o să-mi trec și bacalaureatul... Apoi, cînd mă-ntorc, țin neapărat să ne mutăm în oraș ! Pînă-atunci, vor putea face și zidarii toate retușurile... Da, vreau să ne așezăm odată în casa noastră ! Poate mai tîrziu, nu-i așa, Veanule ? o s-o și cumpărăm...

— Mai tîrziu, vom vedea noi... Dacă o să curgă premiile pentru... Se uită spre poet și zîmbi cu subînțeles, ironic.

— Premiul meu s-a dus de mult ! oftă Eugenia. S-au veștejit toate coronițele...

— Iar al lui Veanu — o completă secretarul — o să vină la anul viitor... Că anul ăsta, băiete, oricum am su- ci-o și-am învîrți-o, oricîte pîrghii „vino-stimulative“ am folosi noi, tot n-o să putem...

Amuzați, se ridicară toți trei în picioare, să plece în oraș.

— Dar cu „casa asta de oaspeți“ ce facem ? se intere- să Veanu. O ținem goală ? De cînd am ajuns noi aici, nu ne-a deranjat încă nici un oaspete...

— Și ce, te miri ? Vara, toți oaspeții noștri sînt gră- biți... E prea cald, și pe-aici miroase-a muncă, a sudoare... Cei mai simandicoși, babanii, se duc la frunțași, la pre- mianți, care nu-i bat la cap cu tot felul de cereri... Cu toate că, știți vorba aia : bogatul cere și săracul dă ! Acuma, ca să fim sinceri, noi nu sîntem nici bogați, dar nici săraci ! Cînd ne vin oaspeți de rangul nostru, trag, bineînțeles, direct la pivniță... Și eu, ca un păcătos ce sînt, îi alung cu inscripțiile, cu aforismele...

— Ce aforisme ? întrebă, curioasă, Eugenia. Tu le știi, Veanule ?

— O să te invit, într-o zi, să le vezi, se arată iar plin de curtoazie secretarul. Dar după bacalaureat, nu acum... Cine știe peste ce idei ai putea da, în întunericul din piv- nița noastră, și n-aș vrea ca înțelepciunea să-ți încurce examenele !...

— Nu mi-ați spus, insistă Veanu, ca să-și scoată ne- vasta din încurcătură, ce o să facem cu „casa de oaspeți“ ?

— O să-i mutăm aici pe grăjdari, pe îngrijitorii de la vitele tale, pe mulgători... Dacă-s oaspeți, cel puțin să se simtă bine ! Nu zîmbi, îl admonestă *poetul*, vorbesc foarte serios ! Mă aflu iar sub influența ta, sînt înclinat să le dăm toate onorurile...

— Și dacă se poate și niște bani în plus, să-i legăm de zootehnie, îl întrerupse inginerul... Numai c-o dami- geană de vin n-o să le schimbăm soarta...

— Soarta nu, dar starea de spirit da. Și-apoi, nu tu ai propus ideea asta ? Nu te-am susținut în fața lui sfântu Petru ?

— Mda, făcu tînărul inginer, înțeleg... Va să zică, de-aia vă grăbiți cu terminarea blocului din oraș, ca să aibă o dată și „casa de oaspeți“ niște locatari mai de doamne-ajută... Nu ca noi...

— Exact ! rîse *poetul*. Nu ca voi, care ne-ați fost oaspeții cei mai...

Nu-și termină fraza, se grăbi să-i pună mîna pe umăr Eugeniei. Ea nu se aștepta la gestul ăsta tandru, familiar.

— Și-acum nu vă mai sîntem ? tresări, sub apăsarea brațului bărbătesc, Eugenia.

— Nu, acum ne-ați devenit mai mult decît oaspeți, mai mult decît tovarăși... Adică, frați ! De sînge sau nu, n-are nici o importanță...

— Sîngele nu poate fi înlocuit nici cu vin, nici cu lapte ! se grozăvi Veanu. Ieșind, trînti ușa în urma lor. Bufnetul acela se transmise prin zid, pînă sub acoperiș, și făcu să se scuture petalele moi, decolorate, ale trandafirilor cățărători. Eugenia și Gheorghe Bucur le călcară sub tălpi, ca din nebăgare de seamă, firesc, fără să le dea nici o importanță. Numai Veanu se feri de ele ca de niște pete de sînge...

La bloc, în oraș, de cum se urcară la etajul doi, Eugenia începu să se codească și-apoi să strîmbe din nas :

— Vreau la etaju-ntîi ! Se poate ?

— De ce ? întrebă Gheorghe Bucur. Pentru *cel mic* ?

— Nu, răspunse ea, fără ezitare. Pentru *mama-tînă*... Vreau s-o aducem la noi, să ne crească odorul...

— Dacă mai poate, interveni Veanu. Are, azi-mîine, nouăzeci...

— Poate, știu eu bine că poate ! i-o reteză scurt Eugenia. Vreau să-i dăm o cameră separată, să se odihnească, să vorbească singură cu cine vrea și cît i-o plăcea. Eu o să dorm cu *cel mic*, în camera lui, iar tu, Veanule, o să poți sforăi în camera noastră, singur, fericit, nederanjat de nimeni... Fiindcă voi, bărbații...

— Care cameră ? se întoarse soțul, jenat, spre ea. Tu n-ai văzut că sînt numai două ?

— Tocma' asta-i, c-am văzut ! Tu n-ai înțeles că vreau trei ?

— Bine, conveni secretarul. Facem tîrg : ori două la etajul unu, ori trei la etajul doi ! Cum vrei ?

— Trei la etajul unu ! se auzi vocea voluntară a Eugeniei. Fără *mama-tîna* eu nu mă mut aici ! Așa să știți !

— Bine ! repetă *poetul*, învins de hotărîrea ei nebănuită. Facă-se voia ta ! O să-i strîng pe toți, în frunte cu sfîntul Petru, și-o să le dau sugestia asta. Să vedem ce-o să zică... Vorba ceea : sugestia secretarului de partid, hotărîre se făcu ! Da, nu rîde, Veanule, de data asta n-o să-mi pară rău dacă va fi chiar așa ! Tot trebuie să încalc și eu odată democrația, să nu ia lumea prea în serios glumele cu *raiul* nostru, să ne creadă niște sfinți...

La „casa apelor“, Gheorghe Badea primi vizita neașteptată a inginerului mecanic Ion Frățilă. Om între două vîrste, împrăștiat dar și viclean, acesta îl luă pe ocolite :

— Am auzit că nu mă mai iubești, *grădinarule*...

— De ce ?

— Îți cauți alți prieteni...

— Ce prieteni ? ridică Badea din sprîncenele-i stufoase, care-i dirijau pîraiele de sudoare de pe frunte spre fața ridată.

— Hai, nu te mai prefăce ! insistă Frățilă. Ce-a căutat pe la mine inginerul ăsta nou, prietenul dumitale, Borcea ? Zicea un băiat c-a fost pe la noi, la remiză, că și-a vîrît nasul peste tot...

— Te superi în zadar, *motorizatule* ! îl luă, în același stil, *grădinarul*. Du-te și întreabă-l de ce-a venit pe la voi, fiindcă la mine a venit, într-adevăr, din prietenie...

— Ce ? S-a apucat de control ? continuă să se rățoiască Frățilă, ca și cînd *grădinarul* l-ar fi trimis pe Veanu, în ziua aceea, peste tot unde umblase el. Vrea să-mi ia locul mie, sau directorului ?

— Ce loc ? se miră Badea.

— Să creadă el că-mi va sufla sectorul, cu una cu două ! Dar, cum îți spun, omul dumitale țintește mai sus, spre direcție. La analiza pe care am avut-o, l-a încolțit rău pe sfîntul Petre. S-a dat, fără jenă, și la *poet*... Joacă tare, brașoveanul !

— Lasă-l în pace, că e consătean cu mine ! Ce tot o ții cu brașoavele tale ! A venit și el să mă roage ceva și-a-cuma, gata, a și ajuns uzurpator ! Nu ți-e rușine ? gîfîia Badea apărîndu-și, cu o indignare sinceră, prietenul.

— Să-i fie lui rușine, nu mie ! se încăpățîină celălalt. Dac-a feștelit-o pe la Brașov, să nu vină acum aici să facă pe reformatorul, pe tatăl revoluției ! Un aventurier care a corupt o minoră, ăsta ți-e amicul, vecine ! Ăsta ți-e tot consăteanul ! O nulitate agresivă, un vulpoi care va pleca de-aici cu coada între picioare. Și nu peste mult, ai să vezi !...

Gheorghe Badea, furios, dar stăpînindu-se bine, nu-i mai răspunse nimic *motorizatului*. Era uimit, era intrigat, cum își dădea acesta, din senin, arama pe față. De unde, la el, atîta invidie, atîta bănuială, atîta poftă de ocări și de insulte ? !

Ca să nu-l împrăște și el cu același fel de vorbe, în timp ce Ion Frățilă aștepta să-i spună, totuși, ceva, *grădinarul* se aplecă încet spre pământ, făcându-se că-și leagă sandaia. Apucă furtunul prin care trecea apa de la conductă la aspersoare, îl deșurubă grijuliu, cu toată dibăcia, și îndreptă apoi, furios, dintr-o săritură, jetul de apă puternic spre trupul speriat al calomniatorului :

— Na, control ! Ține-te bine, *motorizatule* !

Cele cîteva femei, risipite pe întinderea grădinii, începură să rîdă în hohote. Numai una, mai sperioasă, se porni să țipe :

— Tulai Doamne, că-l îneacă ! Săriți, oameni buni !

Spre seară, directorul se întoarse cu mașina de pe la celelalte ferme. Cercetase, toată ziua, pe cîmp, la fața locului, cum merg lucrările de întreținere a culturilor, mai ales prășitul porumbului, sfeclei de zahăr, cum merge cositul, cum stau cu strînsul lucernei. Era, cum s-ar zice, o cursă contra cronometru, o tentativă de-a păcăli timpul grăbit, alunecos. În starea asta de oboseală, dar și incitat de tot ce văzuse, îl chemă la castel pe inginerul Octavian Borcea.

— Gata ? îl luă el încă din prag. Plecăm ?

— Unde ? rămase crucit inginerul.

— Să cumpărăm vițele. Și încă pe cele mai frumoase din țară ! De unde ? o să mă întrebi iarăși. Tu nu știi că numai la Maramureș găsim ce ne trebuie nouă ? Acolo-i adevăratul rai al vitelor... Du-te, pregătește-ți sufletește nevasta, roag-o să-ți pună ceva în straiță, că dimineața la cinci plecăm...

— Cu ce ? întrebă Veanu.

— Cu camioanele noastre, că n-om merge pe jos ! Iar helicoptere încă n-avem nici pentru stropitul viei ! I-am,

spus și *răspopitului* să-și pregătească cecurile, să și le pună în ordine. Nu vreau să ne încurcăm noi cu formele și cu banii lui. Ochii noștri, băiete, să fie numai la vițele și la juninci. Fiindcă el, păcătosul, știe învîrți damigenele, le distribuie, sub formă de aghiazmă, exact la cine trebuie. Niciodată nu dă greș. Glumă-neglumă, dar cei din Maramureș nu prea au vii pe-acolo. Sînt sigur c-o să aprecieze mult gestul... Tragem pielea unui miel, și-o stropim cu sfîntul sînge al pămîntului. Și-apoi să mai zici că n-ai nimerit, pînă la urmă de-a dreptul în *rai* !

— Recunosc ! Am nimerit ! ridică mîinile inginerul.

Apoi, după ce se așternură între ei cîteva clipe de tăcere, Veanu se trezi că-l întreabă :

— Ați vorbit la telefon cu ei ?

— Cu cine ?

— Cu cei din Maramureș.

— Ba bine că nu ! Ce crezi că, altfel, porneam la drum, ca prostu ? !

— Și-au promis că ni le vînd ? Nu cumva...

— Mi-au spus să mergem, dacă ne ține punga...

— Și ne ține ?

— Trebuie să ne țină ! Altfel, de ce m-ai pus pe jar ? De ce m-ai prelucrat public ? De ce l-am mai trimis pe Bucur cu colindul la județ ? Ce tot pui, Veanule, atîtea întrebări ! Tu știi că cine întreabă, ori e un prost, ori vrea să ajungă prea deștept !

— Cred că mai degrabă sînt prost ! Dar, chiar și-așa, n-aș vrea ca mîine-poimîine, dacă se-ncurcă ceva, să-mi ziceți de ce n-am întrebat ! Uitați, de exemplu, acum, pot să fac pe deșteptul ? Pot să nu vă întreb de ce nu luăm vițelele și junincile astea numai la toamnă ?

— Pînă la toamnă, ni le iau alții, băiete ! Amin ! Nu le mai găsim. Știu, vei zice, dar de ce să ne mănînce nu-

trețul acum, vara, să mai avem dureri de cap cu ele ? Da, îți răspund, ne va costa ceva mai mult, dar marfa bună nu-i niciodată prea scumpă ! Și-apoi, cât om fi noi de ardeleni, grei de cap, tot trebuie să înțelegem că vitele, mutate dintr-un loc într-altul, au și ele nevoie să se aclimatizeze, să se învețe cu apa, cu aerul, cu mirosurile. Ele numai în aparență sînt insensibile, fiindcă n-au limbă să vorbească. Ce, crezi că n-am observat eu cât de dificil v-a fost pînă și vouă, ție și soției, să vă adaptați la rigorile *raiului* nostru agricol ?

— Deloc ! tăgădui Veanu.

— S-o crezi tu ! Dac-aș întreba-o pe Eugenia, ea ar fi mai sinceră, ar recunoaște. Important e, frate dragă, că n-ați fugit...

— *Deocamdată*, zîmbi inginerul.

— Vezi, nu mai tot repeta vorba asta, că așa o să-ți rămînă numele : *Deocamdată* !

— Dacă fiecare, aici la noi, are o poreclă, în frunte cu *sfîntul Petru*, de ce să fac eu excepție ? !

— Rîzi tu, rîzi, dar eu mă bucur c-ai rămas, că te-ai așternut pe treabă, că toți te consideră de-al nostru... Oricît de provizoriu te-ai simți la zootehnia asta...

— Provizoratul ăsta îmi place, zise tînărul, cu mîna pe clanța ușii. Îmi dă sentimentul că sînt iar student, că o iau de la capăt cu toate... Dacă există vreun fel de fericire pe lume, atunci, credeți-mă, aceea de-a învăța de la alții, mai în vîrstă sau mai tineri decît tine, este cea mai durabilă. Un provizorat care durează...

— Aforisme ! I-am spus eu *poetului* c-o să ne facă pe toți filozofi, și-atunci s-a dus dracului agricultura ! De isprăvile lui s-a auzit nu numai la județ, ci pînă în Capitală, la minister... Într-o zi, m-a întrebat unul de la Departamentul IAS-urilor : „Ce mai face tovarășul Dio-

gene ?“ „Ce Diogene ?“ zic eu. „Ăla, filozoful vostru, cu butoaiele...“ „Da, face bine ! i-am răspuns. Pînă sînt butoaiele pline, e bun ! L-am ales și secretar de partid... Cînd nu va mai reuși să le umple, o să rămînă numai cu aforismele. Și-atunci îl dăm jos, îi punem felinarul în mînă, și-l trimitem să-și caute înlocuitorul !“

— Cred că ăla de la Departament făcea parte din tagma oaspeților refuzați, rîse Octavian Borcea.

— Nu înțeleg...

— Da, era dintre cei care-au plecat din pivnița *poetului* cu damigenele goale ! Și-acum la revedere, sfinte Petre, mă duc să-mi pregătesc sufeletește nevasta...

— Du-te, că și eu mă duc. Noapte bună !

Lui Veanu îi sta pe limbă să-l întrebe dacă madam Spineanu mai are urme de vînatăi, după mîngîierile balerinului. Dar nu întrebă, bineînțeles, nimic. Învățase, știa din ce în ce mai bine, cît de complicat este sufletul oamenilor. Mai ales cînd intră în raza magică a iubirii.

Aceasta era prima lui despărțire mai lungă de Eugenia. Cele șase luni comune, ale lor, numai ale lor, se contopiseră parcă într-o singură clipă. O clipă ciudată, cu o față de zi și cu alta de noapte. O clipă ce alerga, neliniștită, prin vinele lor tinere, o clipă care-i aduna din lumea largă și-i întorcea înăuntrul lor, să se vadă, să se cunoască, să nu se mai sature unul de altul. Să se contopească, acolo în adînc, în zonele de vis ale existenței, într-o singură ființă, unică, inextricabilă, de nerepetat... O clipă rodnică, înmugurind o altă clipă, împingînd-o, încet-încet, spre marginile înfrigurate ale cosmosului părintesc, în care germinația domnea peste suflete, adunîndu-le în familii, în așezări omenești cu rosturi grave, în cetăți cățarate pe

verticală existenței, în lacrimile și bucuriile țării, pămîntul de har și de osteneală al tuturor strămoșilor...

Urmără trei zile de despărțire. Distanțarea în spațiu, mai mult decît în timp, i se păru Eugeniei o noapte albă, o beție de lumină nestatornică, fragilă. Nici visul nu mai încăpea în furtunile ei luminiscente.

Noroc, pentru ea, cu matematicile ! Trebuia să învețe, să descifreze, să se cațäre pe stîncile aride, amețitoare, ale teoremelor, să plonjeze în spațiul lor abstract, cu aer rarefiat, sufocant. Avea uneori senzația că nu se mai poate întoarce de-acolo. Ducea mereu mîna la nas, să n-o po-didească sîngele. Cînd obosea de matematici, se apleca peste manualele de istorie, apoi peste cele de limba română. Cu ele, ca într-un grup de excursioniști îndelung exersați, cobora în universul emoțiilor, mai puțin rece, mai puțin abstract, opus beției înălțimilor, alunecării spre halucinație. Îi făceau bine emoțiile acestea, o aduceau iarăși la starea de foame, de sete, de mișcare, de neliniști și de autoîncurajări, cu care se obișnuise. „Lasă, *mamă-tîna* — începea ea să vorbească singură — ai să vezi că se întoarce sănătos... N-o să pățească nimic fără mine...” „Ce să pățească ?” se speria bătrîna. „Nimic. Am zis și eu așa... Oricum, drumul e lung, sînt serpentine, trece pe lîngă prăpăstii... Știi, oamenii se joacă uneori cu propria lor viață. Nu-s atenți, se gîndesc la cine știe ce, și...” „La ce s-ar putea gîndi Veanu ?” întreba Mărie. „Numa la tine, *Eugenico*, nu la alta, fii sigură !” se grăbea să adauge bătrîna. „Știu, nu mă îndoiesc”, voia s-o liniștească, la rîndul ei Eugenia. „La cine altcineva să se gîndească ? A mai cunoscut el o altă fată ?” „Asta nu știu, draga mamii, se codea bătrîna. Vezi tu, ficiorii nu-s ca fetele, ei mai umblă... Cine poate ști ! Întreabă-l pe el, că n-o să te mintă...” „Bine, *mamă-tîna*, acceptă fata. Cînd se-ntoarce, o să-l întreb...”

Era seară. Deschise ușa. Avea nevoie de aer. Odată cu răsuflarea grea, înmiresmată, a copacilor din jur, năvăleau mirosurile învălmășite, aspre, ale câmpurilor și grajdurilor, intrau pe ușă, se instalau în casă, o învăluiau într-un cearșaf răcoros, odihnitor.

Făcu doi pași, coborînd pe treptele de ciment. Îi căzură în față, ca niște fulgi de foc, petalele acelea ofilite de peste zi. Și iarăși, Eugenia călcă indiferentă peste ele...

— Atunci, cînd v-au arestat, la Blaj, îl luă Veanu direct pe directorul Petre Spineanu, stînd pe bancheta din spate a mașinii ARO, în expediția lor spre Maramureș, v-au ținut mult ?

— Măi, băiete, tu ești periculos ! vru să-l sperie directorul. Intri în viața oamenilor, ca o gospodină în cămara cu rafturi. Fii atent, să nu încurci borcanele !

— Vă rog să mă iertați, retractă Veanu, roșu la față. N-am vrut să vă supăr ! Mi-am adus aminte că, la început, cînd am sosit la Arcud, chiar în prima zi, mi-ați făcut teoria *raiului* și a legăturilor dintre niște „foști“. Mi-ați promis...

— Nu, îl întrerupse directorul, nu ți-am făcut nici o teorie. De ce tot transformați voi, ăștia tineri, vorbele oamenilor în teorii ? Ți-am expus, mai bine zis ți-am evocat o realitate. Acum, *raiul* ăsta ni-l cunoști. După cîte observ, nu ți-a mai rămas nici un secret nedescoperit, nici un colțișor necercetat. Spune-mi drept, cine te-a trimis pe tine la noi ?

Suspiciunea directorului îl încremeni. Nu se aștepta, tocmai de la el, la una ca asta. Va să zică, după ce Petre Spineanu îl chemase insistent, prin *răspopit*, după ce-și

părăsise, contrar dorinței Eugeniei, o activitate oricum interesantă, pe care o ilustrase cu talent și cu mult succes la vârsta sa, după ce fugise aproape pe furiș din Brașov, supărându-și toți superiorii, și în primul rînd pe nașul său, pe inginerul Bârsan, iată acum după toate acestea, să-l bănuiască directorul că a fost trimis de altcineva acolo ? ! „Cum, sfinte Petre — murmură în sine, foarte trist, inginerul — pînă acolo ai ajuns de păcătos, să mă bănuiești ? ! Și, la drept vorbind, ce-aș putea să iscodesc, ce-aș putea să aflu eu în *raiul* tău agricol ? Ce să «torn» la «împărăție», ca să-mi fac merite pe spinarea altora ? !“

Tăcerea prelungită a inginerului Borcea îl făcu pe director să înțeleagă repede că-l jignise, îi strecurase în suflet o picătură de otravă...

— Vezi, dacă te supără, băiete, întrebarea asta, înseamnă că vrei să confirmi teoria lui Frățilă.

— Ce teorie ? întrebă, abia după cîteva clipe, Veanu. Ce Frățilă ? Nu mai înțeleg nimic...

— Frățilă, colegul nostru de la sectorul mecanic. A venit aseară, după ce-ai plecat tu, la mine, cu-o falcă-n cer și cu una-n pămînt. Tuna și fulgera împotriva ta...

— Dar ce i-am făcut ?

— Zicea c-ai pornit să inspecțezi toate sectoarele... Și-ai început cu mine...

— Cînd ? îl întrerupse Octavian Borcea, prins în plasa nevăzută, veninoasă, a intrigilor pe care le simțea că încep să se țeară, iarăși, în jurul său.

— La analiza aia, știi tu care. Zicea că și el și alții au avut impresia că dacă m-ai încolțit pe mine și pe Gheorghe Bucur cu atîta poftă, impertinență și răutate, din ei n-o să mai rămînă nimic... Rostind aceste cuvinte, Spineanu ascundea un zîmbet misterios pe buze.

— E un nemernic ! izbucni Veanu. Dacă-a avut impresia, de ce n-a spus-o ? Iar dacă dumneata ești dispus să-l crezi, atunci, poftim, mă dau jos din mașina asta și mă întorc pe jos acasă !... Se mișcă de pe banchetă și...

— Ho, băiete, ho ! îi puse mîna pe umăr directorul, oprindu-l. De unde-ai tras tu concluzia că-l cred, că sînt de acord cu el ? Stăi binișor pe fund și-ascultă ! Ori nu-ți place să știi ce spun alții despre tine ?

— Dacă spun adevărul, îmi place. Dacă nu, îmi astup urechile cu ceară, să mă apăr de ei ca Ulisse de cîntecul sirenelor...

— *Dente lupus, cornu taurus petit !* zicea Horatiu, înțelegi ?

— Nu, că nu știu latină, începu să se scuze, destul de încurcat, Veanu. Semn că-și ieșise iar, cu un efort lucid, dar și ajutat de dictonul directorului, din starea de furie și indignare.

— Adică, băiete, lupul cu colții atacă, iar taurul cu coarnele...

— Și eu care credeam că animalele din grădina dumitale sînt la fel cu cele din edenul primordial. Blînde, ascultînd cumînți cum cîntă îngerii din harfă. Văd însă că și-au pus la loc și colții și coarnele...

— Altfel, ar fi toate oi, băiete. Sau fără sex, ca îngerii... N-ar mai avea nici un haz ! Așa că, zicea Frățilă, vezi, tovarășe director, că prin *gospodar* te spionează pe dumneata, iar prin *grădinar* pe mine, adică pe Frățilă... Zîmbetul misterios, ironic, din colțul gurii nu-i dispăruse încă.

Pe Veanu îl zgîlțîi un rîs agitat, rîsul lui bine cunoscut, din momentele de tensiune. Un rîs sănătos, fiindcă-i descărca nervii ; bolnav, fiindcă-i lăsa, la terminare, o senzație de greață.

— Da, nu rîde, continuă Petre Spineanu, zicea că te-ai aliat cu „foștii“ mai mici, ca să lovești într-un „fost“ mai mare, adică în mine...

— Și-ai avut răbdare să-l asculți ? întrebă, transpirat, ca după un mare efort, Veanu. Nu l-ai dat afară ? Nu l-ai...

— Nu. A plecat el, ca un ciine bătut, cu coada între picioare. Știi ce i-am spus ? „Ascultă, *motorizatule*, crezi că sînt un gelos, un homosexual ? Crezi că dacă m-au arestat, în tinerețe, niște derbedei, acuzîndu-mă de naționalism, de... dracu să-i ia... eu mă tem și astăzi de oamenii împărăției ? Află, firoscosule, că pe inginerul Octavian Borcea eu l-am adus, eu l-am cerut de la Brașov, nu mi l-a trimis nimeni pe cap. Eu sînt împărăția, dacă vrei să știi ! Uită-te bine, și ia aminte, pînă nu-i tîrziu ! Eu am cheile de la porțile *raiului* și, fără ele, nu-i deschide nimeni broasca, nici cu iarba fiarelor !“

În răstimpul celor trei zile, cît Veanu lipsi de-acasă, Flavia încercă în zadar s-o scoată la plimbare pe Eugenia. „Învăț !“ răspundea ea invariabil. „Iartă-mă, învăț !“

Secretara directorului ar fi vrut să-i relateze pe larg, cu toate detaliile, întîlnirea ei cu madam Spineanu. Nu la castel, bineînțeles, ci acasă la ea, în oraș. O invitase acolo și fusese nespus de curtenitoare. Flavia mersese cu inima cît un purice. O tratase cu cafea, cu dulciuri, cu înghetată, n-o scosese din „draga mea“, „mă bucur imens“, „am avut noroc cu dumneata“, „se vede că ești fata lui Liviu“. O descususe, bine de tot, ce face toată ziua directorul, dar mai ales ținu să afle dacă se bîrfește ceva pe seama ei, pe-acolo, prin ședințe, dacă inginerii și mai ales soțiile lor i-au pus ceva în cîrcă, în ultimele luni... „Vai de mine, dar cum și de ce să vă bîrfească, tocmai pe dumneavoastră,

doamnă Spineanu ?“ o întrebă, cu o voce prefăcută, Flavia. Naivitatea, buna ei credință, bine disimulate, o impresionară, o liniștiră mult pe „madam director“, cum i se spunea prin toată gospodăria. Când se despărțiră, o rugă pe Flavia să-i mai dea telefon, iar dacă află cîte ceva, așa, orice, tot ce-ar putea-o interesa, ca soție, bineînțeles, să dea o fugă pînă la ea, acasă, s-o informeze direct, să nu se întindă vorba... „Nu de alta, draga mea, dar, știi tu, oamenii sînt răutăcioși, amatori de birfe, nu încap de tine, mai ales dacă ai o funcție de conducere... Mare brînză, și cu conducerea asta ! oftă femeia. Soțul mai mult ocupat, o sperietoare pe toate dealurile, vine frînt acasă, cînd vine, parcă doarme în picioare, vai de sufletul lui ! Miroase a grajd, nu a director... Dar lumea ce știe ! Te invidiază pentru nimica toată, ia acolo, cîteva mii în plus și, din cînd în cînd, mașina asta ARO, ca un tanc... Parcă viața ar fi făcută numai din bani și din mașini... Parcă dragostea ar fi izgonită din agricultură, ar fi rezervată numai celor din marile orașe...”

Flavia regretă, deci, foarte mult că nu reușise s-o abată pe Eugenia de la răspunsul ei stereotip : „Iartă-mă, învăț !“, nu-i putuse comunica deloc impresiile despre „madam director“...

Și Saveta trecu, de cîteva ori, pe la „casa de oaspeți“, să-i ducă Eugeniei lapte, s-o mai întrebe dac-a mîncat ceva, cum se mai simte, să nu-i fie cumva urît singură. Dar și ea regretă, la fel, că doamna-liceană nu voi să iasă deloc din casă, nici cel puțin să mai vadă vițeeii, dacă timp nu mai avea, ca altădată, să se joace cu ei... Însă părerea de rău cea mai mare a Savetei era alta. Nu îndrăznise să-i povestească Eugeniei, chiar și în fugă, dacă amănunțit nu se putea, că, în timp ce „madam director“ o luase în brațe pe Flavia, aceasta, revenindu-și la „normal“, adică la felul ei de viață de la Blaj, începuse să-l țină în brațe, seară de

seară, pe un mecanizator de-al lor, băiat *ștram*, cum îi zicea fata, harnic, bine zidit și pe deasupra, cu armata făcută. Cic-ar fi îndrăgostit lulea, că vrea s-o ceară de la Liviu, să se însoare cu ea. Oare ea, Flavia, i-o fi spus Eugeniei, pe ascuns, ca între fete, toate tainele astea ? I-o fi cerut și părerea, și de-aceea refuza să stea de vorbă cu ea, cu Saveta ? ! Sau, cine știe ce are, de s-o fi închis în casă, și arată atît de posomorîtă ! Nevastă tînă, gravidă și... Păcat că nu vrea să se plimbe, deși i-ar trebui, i-ar face foarte bine la sănătate... Da, ca să poată naște natural, nu cu cezariană, cum fac multe femei tinere, mai mult din comoditate, în ziua de azi...

Eugenia, bănuind, probabil, toate curiozitățile nesatisfăcute ale celor două prietene ale sale, trădate prin insistențele și propunerile lor de-a sta de vorbă, de-a ieși împreună la plimbare, își luă foarte în serios deviza : „Am de învățat !“ Da, era hotărîtă nu numai să se pregătească, într-adevăr, foarte bine pentru examenele acelea, dar avea și ambiția să-i arate lui Veanu că nu-i cu nimic mai prejos decît el, dacă e vorba să arăți lumii că nu ești un tras-împins, o frunză-n bătaia vîntului. „Da, vino tu sănătos înapoi — îl chema ea în gînd — și-ai să vezi că nu-s un copil neajutorat, cum mă consideri tu uneori !“ Apoi, dacă soțul îi promitea, fie și numai în șoapte, fie și numai la ureche, făcînd-o să-i simtă răsuflarea fierbinte, învăluitoare, semn că se va întoarce repede, sănătos acasă, Eugenia îl lua la rînd pe *cel mic*. „Ascultă, puiul mării — se uita mereu, cu indiscreție, la pîntecele umflat, diform — să fii cuminte, să te astîmperi ! Cînd vine Veanu acasă, să nu mai dai cu picioarele, zvăpăiatule ! Lasă, c-o s-aveți voi timp destul să vă jucați împreună...“ La urmă, venea *mama-tînă*, care n-o mai lăsa pe *Eugenica* să înceapă ea întîi. „Nu te neliniști, sluga mării, zicea bătrîna,

că alt băiat mai iubitor decît Veanu nu poate fi pe lumea asta ! Poți, treaba ta, să-l întrebi și de alte fete, dar eu nu crez, orice ți-ar zice, că ar fi drăgostit el pe altcineva decît pe tine ! Da, numa pe tine te are dragă. Să nu te îndoiești de el !” „Nu mă îndoiesc, *mamă-tînă*, culcă-te liniștită !”

Vineri seara, cînd bărbații se întoarseră din Maramureș cu cele două camioane de vițele și de juninci, Eugenia, absorbită mereu de exercițiile sale de matematică, precum și de discuțiile acelea imaginare, nu auzi zgomotele și mugetele de la grajduri. O oboesală surdă îi stăruia în tot trupul, se simțea prizoniera lucrurilor din încăperea aceea largă și liniștită, ar fi avut poftă să se miște, să iasă la plimbare, dar voința ei concentrată în acel hotărît : „Am de învățat !” o țintuia pe loc, rece, orgolioasă, pusă pe fapte mari. Răsfoind în caietul de română, dădu acolo peste cîteva paragrafe pe care și le extrăsese din hîrțiile împrumutate de Flavia, predicile, meditațiile fostului preot Liviu Ardeleanu din Zăpadia. Își aruncă ochii peste rîndurile scrise citeț, ordonat, și se opri, mai pe îndelete, ca și în seara primei lecturi, la „înveșmîntarea în simțuri”. Se trezi iar, ca și atunci, în sîinii ei sănătoși, împietriți de izvoare încă nedelegate, o lăcomie tinerească, pe care încercă să și-o cenzureze repede, ca pe un instinct vinovat, ca pe-o tresărire nerușinată. De aceea se grăbi spre alte citate transcrise din hîrțiile *răspopitului*. Un oftat de ușurare, ca după o corvoadă penibilă, îi scutură pieptul cînd începu să citească : „Să nu uităm niciodată că numai în mijlocul naturii se purifică orice om, iar conștiința că simțurile noastre sînt o binecuvîntare, nicăieri nu e mai puternică decît în sînul naturii. Cine oare, dintre toți cei care au prilejul să admire făpturile naturii se va mira, de-o pildă, că poeții și sfinții au preamărit ochii : organul vederii noastre. Ce ne impresionează mai mult decît lu-

mina și întunericul ?“ „Numai ochii iubitului !“ exclamă în sine Eugenia. „Și, probabil, adăugă ea imediat, ochii și surîsul copiilor noștri...“ „Lumina ! Minunea cea dintîi a creațiunii !... Cetățeni ai lumii ne simțim înțîia oară prin lumina ochilor...“ „Nu cred, părinte Liviu, c-ai scos din capul tău de contabil gîndurile astea !“, se întrerupse Eugenia din lectură. „Ba da, parcă se auzi vocea *răspopitului*, din capul meu, domnișoară-doamnă, fiindcă pe-atunci nu eram contabil !“ „Lumina ne înconjoară pe toți de cunoscuți — sunau mai departe vechile hîrtii — și de prieteni, de la firul de iarbă, cu gîngania smălțuită ce se urcă pe el, pînă la gorunul multisecular, pînă la muntele din zare, pînă la riul în care ne privim, pînă la toate viețuitoarele din jurul nostru. Lumina de har care joacă și cîntă în mugurii pomilor și-n cornițele vițelilor.“ „Auzi, părinte Liviu, ești un vrăjitor !“ se trezi comentînd Eugenia. „Vrei să mă tulburi, să-mi risipești iarăși liniștea adunată atît de anevoios, de-ai scris rîndurile astea ? Sau le-ai scris numai pentru tine, egoist bătrîn ? !“ „Caldă noțiune de «acasă» — continua manuscrisul — n-am fi avut-o niciodată fără lumină, nici pe aceea de «patrie», de țară. Nici frumusețea, senzația cea mai răscolitoare a sufletului nostru, nici armonia lumilor, din care ne ridicăm pînă la cunoașterea ființei supreme.“ Aici închise caietul, spunîndu-și în ciudă, rece, aproape răutăcios : „Vezi, asta nu-mi mai place ! Am ajuns să văd în el, în Veanu, aproape o «ființă supremă»... Și din cauza asta am început să sufăr. Oare fericirea înseamnă în primul rînd suferință ? Sau e și asta tot o idee din predicile vechi, cu care îmi tulbur lecțiile de română ? De ce n-ar putea fi numai bucurie, numai lumină, numai muguri, numai cornițele vițelilor ? !“

Cînd intră Veanu pe ușă, cu fața lui obosită, nerasă, de drumar, observă mai întîi pe fața Eugeniei unda aceea

rece, oțelită, a voinței, urmele acelui autoreproș neînțeles, răutăcios, ce și-l făcuse pentru că ar fi ajuns să vadă în el, nici mai mult, nici mai puțin decît „ființa supremă“...

O îmbrățișă îndelung, fericit că o găsisese acolo, întreagă, sănătoasă, cu ochii pierduți în ochii lui injectați de nesomn, întrebători : „Ce-i cu tine ? Ți-a fost urît singură ? M-ai așteptat ? Ți-a fost dor ?“

Eugenia, ezitantă, rezervată la început, simți apoi cum se descleștează în toată ființa ei, automat, un resort adînc, bine tănuțit acolo. Începu să plîngă și să murmure, cu fruntea lipită de pieptul lui : „Nu mă mai lăsa singură ! Ia-mă cu tine, oriunde-ai merge !“ „Bine, am să te iau !“ o liniști Veanu. „Dar cînd vei pleca tu, o să mă iei și pe mine ?“ adăugă el, ridicîndu-i fața în sus și acoperindu-i cu sărutări repetate ochii plînși, fruntea pătată de boala așteptării și buzele ei cărnoase, crăpate, ca o ceramică scoasă din foc. „Te iau !“ răspunse ea și se liniști.

Revenindu-și astfel în brațele lui, Eugenia sări apoi să-i pună de mîncare pe masă. Dar Veanu era frînt de drum, transpirat, hainele lui se îmbibaseră de mirosul vietăților pe care le întovărășise, pe care le descărcase, împreună cu ceilalți, așezîndu-le într-un adăpost provizoriu, pînă dimineța. Se grăbi mai întîi să facă un duș. Se dezbracă, intră în baie și de-acolo, pe ușa rămasă întredeschisă, răspundea la întrebările Eugeniei : „Da, am călătorit foarte bine“, „Le-am ales cum am vrut noi“, „Scumpe, da, cam scumpe“, „Firește, toate vițele“, „Și cîteva juninci, bine-înțeles“, „Da, separat, nu pot sta împreună, că se bat“, „Da, firește...“ Apoi, se frecă zdravăn cu prosopul, se învioră, se simțea ca un nou născut. Masa era plină cu tot felul de farfurii și farfurioare, dar cu mai puține feluri de bucate. Observă, dar nu zise nimic, să n-o supere. Era flămînd ca un lup, ar fi mestecat în dinți și farfuriile acelea goale. În-

ghițea, tăcut, pîinea cu coaja groasă, holpăia, ca un vițel, laptele fierbinte. Cînd, din senin, Eugenia, îl întrebă la ureche, parcă înspăimîntată să n-o mai audă și altcineva :

— Tu ai iubit vreo altă fată ?

— Ce te-a apucat ? înmărmuri Veanu.

— Spune-mi, fii sincer... Am și eu curiozitatea asta... M-a întrebat *cel mic* și n-am știut ce să-i răspund...

— Hai, zău, nu te mai juca, draga mea ! se supără el. Era speriat. În ochi îi pîlpîi lumina aceea subpămînteană, ascunsă acolo din ziua cînd părăsi, în fugă, morga improvizată a spitalului din Cîmpulung. O lumină rece, scrumită, ca trupul învăluit în fașe al Lilianeii. Închise ochii, strînse pleoapele puternic și simți cum năvălesc sub ele mușuroaie întregi de furnici roșii. Stătu așa cîteva clipe, apoi îi deschise brusc, și furnicile dispărură în galeriile lor aeriene.

— Spune-mi ! insistă, ca de pe altă lume, Eugenia.

— Ți-am spus încă de mult, de la începutul începutului : numai pe tine te iubesc !

Se cuibări lîngă el și dormi neîntoarsă pînă dimineața.

Soarele se arată, ca întotdeauna, același. Numai în aparență indiferent. Își smulgea anevoios capul de după dealurile mari ale răsăritului, se uita cît se uita, de sus, cu pofta unui uliu după puii de cloșcă. Dar el știa bine că n-o să poată plonja în abisul dintre el și oameni. Probabil că sentimentul acestei neputințe îl făcea, mai tîrziu, spre amiază, resemnat, orgolios, pe cît de distant, pe atît de implicat, de pedepsitor. Dar mai apoi, după-amiază, în părțile cîmpiei se liniștea de tot, încălzea pămîntul într-adevăr dulce, omeneste, generos. Amurgind, în pragul Munților Apuseni, se rostogolea brusc după umerii lor detunați, scheletici, luminîndu-i invers, ca un proiector roșu. Le

dădea, astfel, înfățișarea celor trei umbre însingurate : Horia, Cloșca și Crișan...

În zori, inginerul Octavian Borcea, frecîndu-și ochii, se sculă la ora lui obișnuită : cinci. Îi intrase în sînge, se ascunsese acolo, era clopotul lui nevăzut, porunca răsăritului de vară. O lăsă pe Eugenia să doarmă mai departe, strecurîndu-se tiptil de lîngă ea. Îmbracă iar salopeta de toate zilele. Se bucură văzînd-o spălată proaspăt, călcată de mîinile grijulii ale iubitei sale. Tocmai pentru că nu fusese întotdeauna așa, îl luase și pe ăsta ca un semn bun. După ce-și bău laptele din frigider, gros, smîntînit pe deasupra, escaladă iar prichiciul geamului deschis, să n-o trezească pe Eugenia. Numai cînd ajunse în colțul casei, îi veniră în minte trandafirii cățărători de la intrare. „Semn rău“ — repetă el și se întoarse cu spatele. Încercă să pornească, dar pașii nu voiau să-l asculte. Se fereau, speriați, să nu calce cumva petalele jilave, năclăite... Privi din nou în sus, la vițele trandafirilor și, ciudat, toate florile păreau la locul lor. „Hai, Lilianule, se trezi șoptind, nu te mai juca din nou cu neliniștea mea ! Văd că îți înflorești și-ți risipești sîngele, ca o plantă ce crește din vinele mele. Fie-ți milă, lasă-mă să plec, uite, îmi simt toate arterele goale de sînge, trupul meu e un vid imens, amețesc și-o să cad... Vrei să mă vezi și pe mine una cu pămîntul ?“ Instinctiv, își pipăi brațele sănătoase, puternice, cu arterele umflate de sînge tinăr, zvîcnind în puls accelerat. Toate erau la locul lor. N-avea de ce să se sperie. Și totuși, picioarele nu voiau să se urnească din loc. „Deci, cu mine n-ai nimic, Lilianule ! bîigui din nou. Atunci, tresări speriat, înseamnă că... da, înseamnă că vrei să te răzbuni pe ea... pe Eugenia... Nu, nu-i așa ? Atunci, de ce taci ? De ce nu-mi spui o vorbă ? N-ai recunoscut tu, întotdeauna, încă din noaptea aceea de Crăciun, cînd dîrdîiam sub troienele munților, că ființa

ta e una cu a ei ? Și-acum te răzgîndești, vrei să zici că nu-i așa, că e doar iluzia, obsesia mea ? Bagă de seamă, Lilianule, bagă de seamă ! Acum e prea tîrziu ! Ea nu mai este doar ea, e și el ! Copilul ! Sau tocmai semnul ăsta îți stă acum în cale ?” Întrebarea îi dădu frisoane. Se întoarse repede cu fața spre ușă și apăsă clanța cu toată puterea. Dar ușa nu se deschise. Era încuiată pe dinăuntru. Pesemne o încuiase Eugenia, de cu seară, fără să audă el. Și doar n-avusese obiceiul ăsta, înainte de-a lipsi el de-acasă, în cele trei nopți ale călătoriei în Maramureș. „Cine-i ?” se auzi dinăuntru vocea somnoroasă a Eugeniei. Veanu se sperie, ca și cînd nu i-ar fi cunoscut vocea, ca și cînd n-ar fi fost a ei. Pașii se dezlegară mecanic și inginerul țîșni peste petalele terciuite, amestecate cu nisip, cu apă murdară, înconjurînd din nou casa, în același cerc magic. Și, în timp ce Eugenia văzu că el lipsește din pat, de lîngă ea, sărind la ușă s-o deschidă, Veanu încălecă zidul și intră pe fereastră în casă. Eugenia crăpă ușa încet, cu băgare de seamă, să n-o vadă cineva în cămașa aceea de noapte, subțire, destul de transparentă, mulată perfect pe trupul ei tînăr, deformat de așteptarea copilului. „Cine-i ?”, mai întrebă ea încă o dată. Nu-i răspunse, nici de data asta, nimeni. Deschise larg ușa, privi la urmele proaspete, imprimate în nisipul ud, amestecat cu suc roșiatic al petalelor călcate în picioare. Era limpede că fusese cineva acolo. Făcu un semn nedumerit din umeri. Se frecă la ochi. Își dădu seama că plouase. Respiră adînc, cu toată forța elastică a plămînilor ei dornici de aer curat, stăpîniți de arcurile invizibile ale coastelor delicate, abia ieșite din copilărie. Cînd se întoarse, lăsînd ușa deschisă, îl zări pe Veanu nemișcat în crucea ferestrei și dădu să țipe :

— Iartă-mă ! i-o luă el înainte. Iartă-mă !

Eugenia se apropie de el, parcă temătoare să nu fie altcineva. Se uită la pat, se uită la fața lui, ca în povestea cu copilul schimbat. Nu cumva era altul ? Cine se ivise în locul lui Veanu ?

— Iartă-mă ! repetă el a treia oară.

Eugenia îl prinse cu mâinile de umeri, se uită în ochii lui tulburi, cu vinișoarele gata să plesnească. Abia acum se sperie de-a binelea.

— Ce-i cu tine ? De unde vii ? întrebă ea cu un glas voalat, tremurător.

— De nicăieri ! bolborosi el.

— Cum de nicăieri ? Tu ești pricolici, ești lunatec, să umbli noaptea pe case ! ?

— Liniștește-te ! își simți el umerii zgâlțiiți de frig. Îi apucă mâinile în mâinile lui reci, se dădu un pas înapoi.

— Ce-i cu tine ? întrebă iar, speriată, Eugenia.

— Nimic ! Tu ești... Îi stătu pe buze s-o întrebe dacă e Liliana...

Eugenia se apropie din nou, începu să-i mângâie încet, cu o tandrețe infinită, fața lui osoasă, cu mușchii încordați, să-i șteargă fruntea năpădită de-o sudoare rece...

— Tu ești bolnav ! murmură ea, punîndu-i mâinile pe amîndoi umerii și apăsînd. Dragul meu, tu ești bolnav !

— N-am nimic, răspunse el cu întîrziere, uitîndu-se pustiu spre ușa deschisă. N-am nimic ! Sînt numai obosit... am adormit greu...

— Ești bolnav, Veanule ! Hai, așează-te repede în pat, îl trăgea ea cu sila, începînd să-l dezbrace de bluză.

— N-am nimic ! repeta el, ca un copil speriat. Se lăsă, totuși, dezbrăcat și întins pe patul cu somieră, pe care îl simți, dintr-odată, moale, odihnitor. N-am nimic...

Fața începu să i se învioneze, picurii mărunți, de sudoare rece, dispărură de pe frunte ca șterși de-o mînă nevăzută.

— O să-ți pregătesc repede leacul învățat de la *mama-tînă*, zise Eugenia.

— Ce leac ? se miră el. Te-a învățat și descîntece ?

— Nu. A vrut să mă-nvețe, dar n-am avut timp. Cînd o să vină la noi... Da, uite, poftim, îi și întinse un pahar de vin rece, în care amestecase o lingură de miere. Bea-l dintr-odată, și-ai să vezi cum te liniștești ! Așa am pățit și eu, de cîteva ori...

— Cînd ? se ridică el în coate. Nu mi-ai spus nimic...

— Hei, făcu Eugenia, doar n-o să-ți spun ție toate fleacurile ! La femeile gravide, se mai întîmplă... Mi-a spus *mama-tînă* să beau, ca tine, lapte mult... Și tu știi că nu-mi prea place... Dar beau, nu te speria, beau ! Dacă ți se face greață, fata mea, și ai amețeli, zicea *mama-tînă*, mestecă repede o lingură de miere de albine într-o jumătate de pahar de vin, și înghite-l pe nerăsuflăte. Ai să vezi cum te liniștești...

Repetă, vorbă cu vorbă, formula tainică, salvatoare, a bunicii. Așa era ea, Mărie : cu un descîntec, cu un amestec de te miri ce, niște ierburi, niște tăciuni, găsea cîte-un leac la toate bolile.

— Acuma înțeleg, zise Veanu.

— Ce înțelegi ?

— De ce tot cerea mama Mărie vin de la tata. Pe-semne are și ea amețeli, de care nu spune, ca și tine, ni-mănu...

— Are, mi-a spus... Poate că și tu semeni un pic cu ea, dragul meu, reformatorul meu ! rosti Eugenia cu o bună dispoziție pe jumătate spontană, pe jumătate căutată, icnită, ca să-l încurajeze.

— Ce reformator ? sări în picioare Veanu, complet înviorat, ca și cînd, numai cu cîteva minute înainte, nu el, ci altcineva ar fi arătat ca un lunatec întors de pe aco-perișuri. Ce reformator ?

— Tu, cel de față, cel ostenit și bolnav ! Tu care vrei să reformezi lumea și gostatul în șapte zile, fără să te mai odihnești. Că și Domnul, în ziua a șaptea, tot s-a odihnit... se auzi vocea afectată, cu intonații popești, a Eugeniei.

Veanu începu să rîdă. O luă în brațe. Simți din nou că e sănătos și puternic, că ea, Jenica, e numai ea, în carne și oase, numai *el*, *cel mic*, ascuns acolo, sub sînul matern, pîlpîind ca flacăra unei candelă, trădată de lumina feței sale pătate de pistrui.

— Te pomenești, zise el, sărutîndu-i lacom buzele, gîtul, umerii, sînii fierbinți, că tu iar ai citit predicile *răspopitului*, că iar vrei să te „înveșmîntezi în simțuri“...

— Vreau ! gemu Eugenia, cu respirația învăluitoare, frîntă, întretăiată. Vreau, dar nu se mai poate...

Se despărțiră dorindu-se ca în prima zi.

Inginerul sări iar, ștremgărește, pe fereastră, însă cu o mină gravă, de om neliniștit, hăituit. Eugenia nu interpretează gestul lui ca pe o spaimă sau o fugă, ci numai ca un semn de joc tineresc, făcut anume ca să-i placă ei. Nimic altceva.

Grăbit spre treburile lui, absorbit de ele, inginerul se gîndi că, abia de-acum încolo, după ce trăise atîtea întîmplări obișnuite și neobișnuite, asistînd parcă la niște jonglerii ale destinului, trebuia să le descifreze mai bine, să le limpezească, să le dea un sens. Povestea tristă a bunicii și-a tatălui său, a *gospodarului* și-a lui Gheorghe Badea, *grădinarul*, a fiecăruia de-acolo, fiindcă toți aveau o poveste, și Liviu Ardeleanu, și Saveta, și Gheorghe Bucur, *poetul*, și Flavia, care se zbătea să scape, în sfîrșit, ca un fluture din crisalida lui neagră, dizgrațioasă, și Frățilă, *motorizat*, și îngrijitorii de animale, și nefericitul de *Niculăe Chefere*, și toți inginerii de la cele nouă ferme, și,

desigur, *sfântul Petru* cu cheia *raiului* la brîu și cu „*madam director*“ care se întorsese acasă, cu rănile în vindecare. Toți, nici unul nu scăpase de povestea asta, ea fiind însăși viața lor, a fiecăruia în parte, a doi cîte doi, sau a mai multora la un loc, viața lui și-a Eugeniei, da, și a ei, a Lilianei... Se opri aici, nu voia să alunece mai departe... Era semn clar că nu alții, nici chiar Eugenia, ci numai el însuși putea controla respirația, toate întoarcerile, răsucirile, îndoielile, elanurile, umbra oboselii ca și biruința asupra răutăților și învidiilor, a micimilor sufletești, a rutinei și comodităților vinovate, își controla, cum îi plăcea lui să-și spună, cînd avea timp de meditație, propria sa libertate. Libertatea aceasta o simțea și-acum, în dimineața asta curioasă, cînd auzea parcă în jurul lui, ca un susur de valuri încă nenăscute, un vuiet surd, depărtat, și botnițele soarelui sîngerîndu-i nările. Îl auzea, îl simțea în dimineața aceea, îi curgea în vine ca un cîntec uriaș, zbuciumat, bărbătesc, cu intonații triste, venind dintr-un trecut imemorial și din altul apropiat, poate chiar prea apropiat, nu pentru el, ci pentru oamenii mai în vîrstă... Da, și în vuietul acela care îl înconjura, fără să-i oprească pașii grăbiți, se învălmășeau, ca la începutul lumii, livezile de pe dealuri, mutîndu-și florile-n fruct, și spicele mustăcioase de orz, galbene-ruginii, gata să dea în pîrg, și grînele zidite în pereți verzi, legănători, și cucuruzele ce învîrstau pieptul pămîntului cu un miliard de linii paralele, și pășunile în care bolboroseau oile și gemeau vitele și lucernele și trifoaiele cosite, cădelnițînd mireasma lor ca niște biserici scufundate, și viile înflorite, care insinuau în sufletul oamenilor minunea permanentă a pămîntului. Peste toate, Veanu auzea și nechezul tractoarelor, cărora el nu numai că le desenase profilul zvelt, dar pe care, în adolescența lui, le călărise, ziua și noaptea, ca pe niște

armăsari înspumați, istoviți, cu nările tremurînd de supunere, ca sub botnițele soarelui. Tractoarele, de care el se despărțise de două ori : o dată cînd se făcu student, și-a doua oară, cînd, de bună voie și nesilit de nimeni, cum îi spusese, în prima zi, Petre Spineanu, venise aici, în „raiul răspopiților“ să se întoarcă la copilărie, printre viței și vaci, cu Eugenia lui de mînă. Da, în vuietul acela — venea dinafară, ori numai dinlăuntru său ? — curgeau și lacrimile Eugeniei, zigzagurile firii ei de seismograf neobișnuit cu marile cutremure, cu încercările prin care trecuse mogîldeața aceea cu suflet de aur, neadormită ca bufnițele, văzînd, ca și ele, prin întunericul nopții, *mama-tînă*. Tînguierile bunicii, micile sau marile ei adevăruri, toate se concentrau în el, împreună cu vorbele tatălui său Octavian, ale mamei sale vitrege, Livia, ale bătrînilor țărani din Zăpadia, pe umerii cărora se rezemase cîndva lumea asta nouă... Lumea care-l născuse și pe el, inginerul Octavian Borcea, „reformatorul“, hăituitul de soartă, încă-păținatul, cel care nu vrea să se lase îngenuncheat de nimeni și de nimic. Hei, da, își zicea el, n-o să mă las, n-o să ne lăsăm, pînă nu ajungem unde trebuie ! Dacă toți „foștii“ ăștia din jurul lui sfîntu Petre, directorul, ocrotiți cîndva de el, probabil cu destule riscuri, s-au trezit îndrăgostiți de rosturile pămîntului, de pîinea unanimă, atunci cum o să dăm noi bir cu fugiții, cei care ne-am hrănit și am crescut mari tocmai din pîinea asta ? ! Apropiindu-se de grajduri, la ora cînd vacile, cîte mai erau acolo, sorbiseră din adăpătorile automate și, ca de obicei, blînde, resemnate, ascultau și ele gîlgîitul laptelui stors din ugere, inginerul repetă în gînd ceea ce-și propusese să facă, într-o ordine bine calculată, cel puțin pînă la prînz : va amesteca, mai întîi, vițelele aduse din Maramureș cu celelalte, ale casei, să se obișnuiască împreună, cu același fel de

mîncare, ca niște copii la grădiniță ; va trimite apoi pe *gospodar* și pe alți ortaci de-acolo, de la grajduri, să ducă junincile la „stabulația liberă“, la pășunat, iar de-acolo vor aduce înapoi o parte din vaci, să le hrănească după alt sistem, să le sporească laptele. După masă, va vedea el ce-o să facă, n-avea nici o teamă că se va plictisi. Poate reușea să aștească vreo jumătate de oră, în cîmp, cum i-ar fi plăcut lui, cu capul pe-o brazdă de fîn, dar se temea să nu-l vadă oamenii, să-i scoată vorbe, că, iată, nici n-a venit bine la IAS-Arcud inginerul ăsta tînăr și se și culcă pe-o ureche, ca un pierde-vară. O să mai vadă el cum se descurcă cu oboseala. Aerul curat, limpezit de ploaia de peste noapte, vinul cu miere — al bunicii sau al Eugeniei ? — îl făcură iar mai încrezător în lumină, în pămînt, în cîntecul auzit numai de el, ca un susur al universului. Chiar și în soarele acesta ironic, ce-i atîrna acum deasupra capului, făcîndu-i cu ochiul, într-un subînțeles de pehlivan, hîtru, confuz. „Ce vrei, frate, de la mine ? părea să-l întrebe inginerul. Ia vezi-ți de drumul tău, lasă-mă-n pace, să trăiesc ! Fii atent, că nu va trece bine amiaza, și-o să te înghită Munții Apuseni ! Numai să nu le rămîi cumva în gît, ca o pară pădureață !“

Pe la orele unsprezece, se prezentă la pivnița lui Gheorghe Bucur, să-l mai pună la curent cu tot ce făcuseră împreună cu directorul Spineanu și cu *răspopit* în drumul lor la Maramureș. Dar omul nu era acolo. Îl găsi tocmai sus, în vîrfurile dealurilor terasate, unde aveau bazinele de preparat apa cu „piatră vînată“ și cu lapte de var, pentru stropitul viitor. Era cel de-al treilea stropit, executat, unde plantația modernă o permitea, cu tractora-

șele speciale, pe altele numai cu muncitorii viticoli, cocoșați sub povara vermorelului și stropiți pe față de ploaia aceea albastră, fină, ca o burniță stelară. Sudorile, curgînd de pe frunte pe față, lăsau dire adînci ca niște cratere lichefiate, luînd direcții capricioase, după răsucirea ritmică a capului.

Dar nu apucă să ajungă bine acolo, că Veanu auzi strigîndu-se din vale, din om în om, peste Mureș, din direcția grajdurilor : „Săriți ! Nenorocire ! Săriți !“ Fără să înțeleagă bine despre ce era vorba, inginerul o rupse la fugă, prin vii la vale, spre podul de peste Mureș, cu Gheorghe Bucur după el. Avu o presimțire dureroasă, nenorocită, pe care zadarnic încerca s-o alunge, în drum, din jurul frunții, ca pe-o viespe veninoasă : „N-o fi cumva Jenica ?“, „Nu, își răspunse imediat, nu poate fi ea ! Ce să caute ea la apa Mureșului ?“

Pe la zece și jumătate, cînd Veanu pornise spre vii, Eugenia, obosită de exercițiile matematice și de analizele gramaticale, se hotărî să-și mai dezmoștească oasele, să se plimbe o jumătate de oră, să treacă și pe la grajduri. Era îngrijorată de sănătatea soțului, o neliniștea încă starea în care plecase el de-acasă.

După ce ieși pe ușă, coborînd treptele pe sub galeria cu trandafiri, se întoarse, precipitat, înapoi. Își uitase flaconul cu sare. Enervată că nu-l găsi unde-l ținea ea de obicei — nu mai umblase de-o săptămînă cu el — luă din solniță doi pumni mari de sare, învăluind-o într-o batistă albă, curată. O legăna ca pe un săculeț de mînă, amuzîndu-se. Se bucura la gîndul că va pătrunde iar cîteva clipe printre ființele acelea delicate, cu bot ca de copii flămînzi, mirosind a lapte proaspăt și-a flori de cîmp uscate... Da, își spuse Eugenia, nu i-am mai văzut de mult pe prietenii mei cei mofturoși ! Și-apoi, Veanu s-a lăudat c-a adus din

Maramureș douăzeci de vițelușe, dintr-o rasă specială... Cum o mai fi și rasa asta ?...

Ajunse repede la țarcul vițelilor, unde nu se afla nimeni. Din grajd se auzea vocea Savetei. *Gospodarul* pornise de mult cu junincile spre pășunatul de sub pădure, cum se înțelesese cu șeful lui.

Vițeeii, încălziți de soarele puternic, ciupiți de muștele mari, vineții, păreau nervoși, neliniștiți. Se și amestecaseră, în dimineața aceea, printre vițelușele bălțate, de rasă Simental, locală, cele noi, cu părul întunecat, aproape ca de bivoli, din rasa șviț de Maramureș. Una, mai mare decât toate celelalte, posomorâtă ca o călugăriță în zi de post, își freca fruntea cu cornițele proeminente de șoldurile celorlalți, repezindu-se din când în când, cine știe de ce, ca un berbec, în pîntecele lor.

Eugenia stătu o clipă pe margine, cădelnițînd săculețul de sare. Se gîndi să meargă mai întîi la grajduri, să nu intre la vițee. Dar se răzgîndi repede, știind bine că, dacă-l va găsi pe Veanu acolo, cum se arătase el mereu grijuliu, n-o să-i mai dea voie să intre deloc în țarcul vițelilor. Și ea avea poftă să-i mîngîie pe bot, să le scarpine ciuful părului de pe frunte, sub care, cu o durere blîndă, creșteau coarnele...

Deschise ușița dinspre colțul grajdului și intră în țarc. Primii vițee se apropiară de ea, ca de-o cunoștință nouă, nu de-o prietenă veche. Le puse în palmă cîteva firisoare de sare și ei își aduseră repede aminte de amfitrioana lor. Rînd pe rînd, după ce vițeele bălțate erau linse pe bot, ca într-un descîntec de pisici, de noile lor cunoștințe și rude, toate cu păr negru, întunecat, strălucitor, acestea cutezară să se apropie și ele de palma Eugeniei. Lingeau sarea cu repeziciune, cu smucituri de cap mai sălbătice, mai violente. Mîna stîngă i se înroșise de boturile lor, de

limbile lor aspre ca peria. Mută sarea în mîna dreaptă, pînă i se înroși, iritată, și-aceasta. Apoi se hotărî să le dea cu amîndouă mîinile deodată.

Pe cînd se încinse mai tare jocul, printre vițelele mici, plătînd, apăru maramureșeanca aceea mai mare, și, din cîteva îmbrîncituri, le dădu repede la o parte pe toate. Ca și cînd le-ar fi spus : „Păi bine, fetelor, v-ați obrăznicit de tot ! Topiți sarea amfitrioanei noastre și pe mine nici nu mă poftiți. Ia dați-vă la o parte, mucoaselor !“ Se repezi la palmele Eugeniei și începu să le sugă cu o plăcere nemaipomenită, în admirația și invidia colegelor mai mici, mai pricajite. Eugenia abia pridiidea să mai presare, din săculețul ei aflat pe terminate, cîteva fire răzlețe, cîteva rămășițe pulverizate. Stareța aceea neagră, fornăind pe nas, le holpăi dintr-o răsuflare. Apoi, văzînd că nu mai capătă altele, ridică privirile și se uită lung în ochii Eugeniei, cu aere de cerșetor nesătul, obraznic, înfuriat. Fata se delecta, era gata să-i pună mîna pe frunte, s-o mîngîie, să se joace și cu ea, cum făcuse cu toți vițerii. Dar în clipa aceea, pe neașteptate, maramureșeanca se azvîrli cu capul, ca un berbec, în pîntecele tinerei femei. Luată prin surprindere, ea gemu o dată adînc și căzu pe spate. Animalul, orb de lăcomie, ațîțat, inconștient, trecu peste ea, îi căută palmele zvîrcolite, să le sugă. Celelalte începură s-o imîțe. O buluceală amețitoare se pornise în jurul ei. Eugenia începu să țipe numai în clipa cînd o durere, ca un tăiuș de coasă, îi spintecă măruntaiele. *Cel mic* mai dădu o dată din picioare, apoi se ghemui sub inima ei speriată, pulsînd ca un ciocan electric, într-un leșin pe care mama îl simțea în cerul gurii. De-acolo, din inima ce bătea să iasă afară din piept, mai gemură încă o dată *amîndoi*. Strigătul ultim îi reveni, firește, Eugeniei, *cel mic* nefiind auzit decît de ea, de simțurile ei în derută, sugrumate. Pînă cînd

sosi Saveta, cu unul din îngrijitorii aceia cărunți s-o apere, tînăra femeie, simțind că i se scurge viața, ca un lichid aprins, pe pulpe în jos, își pierdu cunoștința.

Saveta țipă după ajutor, iar grăjdarul dădu semn peste curte, pînă la Mureș. De-acolo, începură alții, spre toate dealurile : „Săriți ! Nenorocire ! O omoară vitele !“

Primul care răspunse la strigătul acesta disperat — cine știe cum se nimeri el, la ora aceea, în biroul de la castel ! — fusese Petre Spineanu. În timp ce Saveta îi făcea respirație artificială Eugeniei, directorul îi dădu mai întîi un pumn peste bot bestiei aceleia negre, furioase, ca un duh răzvrătit al pămîntului, care se încăpățîna să-și umezească botul în lichidul gălbui-roșiatic care băltea sub picioarele tinerei femei. Apoi o luă pe Eugenia în brațe și fugi cu ea la mașina ARO, trasă lîngă castel. De-acolo, cu Saveta și cu Flavia, nedezlipite de prietena lor, care începu iar să miște și să geamă, semn că trăia, că nu se dăduse morții, se opri cu mașina direct în poarta spitalului din oraș. Tremura tot de emoție, dar se stăpînea bine, organizează rapid, cu grijă maximă, transportarea tinerei femei pînă la sala de operații.

Doctorii, strînși buluc, de la toate secțiile, îi luară mai întîi pulsul. Inima bătea tot mai anemic, propulsa tot mai greu puținul sînge ce-i mai rămăsese în corp. Îi făcură cîteva injecții, ca să-i oprească hemoragia, apoi se grăbiră să-i pompeze, cu aparatele lor complicate, sînge nou, salvator, de care trupul ei, în convulsii, parcă urla. Îi descoperiră cu greu venele sub pielea îngălbenită, fină ca o mătase decolorată, apoi, într-un tîrziu, Eugenia deschise ochii. Văzu ca printr-o ceață fluorescentă, scînteietoare, halatele albe ale doctorilor, apoi chipurile speriate ale Savetei și Flaviei, pe urmă și fața palidă a lui Petre, direc-

torul, care tocmai se ridica de pe un scaun, de speteaza căruia își rezemase brațul stîng, să-i dea sînge din sîngele lui. Eugenia făcu un mare efort să urmărească, apoi, cum se așezară, pe rînd, cele două femei pe același scaun care părea legănat, plutitor, aproape o iluzie. Saveta se ridică repede, sîngele ei nu se potrivea. Flavia, stăpîninindu-și mereu plînsul, să n-o audă, să n-o observe cumva prietena ei, simțea un fel de leșin fericit, știind că, după ce dăduse de-atîtea ori sînge de probă pentru căsătoriile ei nefericite, acum își golea vinele ca pe un potir menit să învie buzele morților.

Tîrziu, după o jumătate de oră, sosiră și Veanu și Gheorghe Bucur. Tînărul inginer era palid, se vedea că face un mare efort de voință să-și controleze gesturile, să se țină bine pe picioare. Se apropie și-i întrebă pe doctori, în șoaptă, în timp ce aceștia se pregăteau să înceapă operația : „Scapă cel puțin ea ?“ Eugenia îl auzi, mereu ca prin vis, încercînd să deschidă ochii, să-l asigure dintr-o clipire de gene, c-o să scape, o să se salveze, o să... Dar, zădarnic, nu reuși. Pleoapele îi erau prea grele, n-o mai ascultau. De-aceea îi făcu un semn abia schițat cu mîna și el o înțelese cel dintîi, se aplecă și-i sărută degetele încă ude, sărate. Abia acum își dădu seama mai bine zis își imagină cum se putuse întîmpla nenorocirea. Își înghiți nodul amar din gît și privi cu ochi rugători, insistent, disperat, pe cei doi doctori. Dar ei păreau că ezită, că refuză să-l încurajeze... Îi făceau doar semn să nu se agite, să stea liniștit. Gheorghe Bucur se ridică supărat de pe scaunul donatorilor de sînge. Nici al său nu se potrivea. „Deci, sînt un neputincios — își zise omul — n-am cu ce s-o mai ajut. Aici toate proverbele mele nu fac doi bani...“ Cînd îi veni rîndul lui Veanu să se așeze, cu mîna întinsă, sora medicală refuză să-i împlînte acul în venă, privind speriată la obra-

zul lui alb, din care fugise tot sîngele. În clipa aceea, toată vigoarea și tinerețea lui de bărbat se revoltară, umilite de acest refuz jignitor, care-l făcu să țipe : „Vreau s-o salvez ! Toți se întoarseră cu capul spre el, supărați, muștrători. Umilit din nou, privi spre ochii o clipă deschiși ai Eugeniei, aflată sub bisturiul doctorilor, și i se păru că vede acolo o lumină rece, de zăpezi viscolite, o lumină verzuie, fosforescentă, de munți gata să se răzbune. Îi năvăli în gură un fel de plîns, îl ardeau pe buze cuvintele colindului din noaptea lor primă, amestecate cu cîntecul acela straniu, obsesiv : „*Decît mîndra să se-nece...*“ Apoi, cu privirile pierdute, absorbite de chipul ei palid, transfigurat, de trupul ei ca un leagăn pustiu, cercetat de oglinzile mari de deasupra și de ochii ciclopici din fruntea doctorilor tot mai îngrijorați, mai îndîrjiți, mai istoviți, Veanu începu să murmure în sine, cu vorbe împiedicate, abia smulse de pe limba coclită : „Vezi, Lilianule, n-ai vrut să fii bună, să fii generoasă... N-ai vrut să mă ierți... Te-ai răzbunat pe ea, ca să mă pedepsești pe mine... De ce m-ai amăgit, încă de la început, de-atîtea ori, cînd te-am întrebat să-mi spui adevărul ? Nu ziceai mereu că ți-ai ascuns sufletul în fata asta, la fel de frumoasă ca tine ? M-ai mîngîiat de-atîtea ori cu palmele ei, uite, cu palmele astea albe, sărate, care ți-au atras acum și ție a doua moarte.“ Pronunțînd cuvîntul acesta, chiar așa mut, în sinea lui cea mai adîncă, tînrul inginer tresări, se ridică în picioare, se apropie de masa de operație. I se păru că nu mai vede nimic, decît tampoanele însîngerate, aruncate în ligheanele de jos, ca niște ultime frînturi de viață. Aparatele din jur își băteau pulsurile lor artificiale, ritmic, sacadat, încă pățînîndu-se să-i facă morții în ciudă. Și-i făcură, pînă spre ziuă, cînd Eugenia clipi din ochi pentru ultima oară. Părul ei, tuns băiețește, înțepeni ca de-o ploaie înghețată.

Miinile își chirciră degetele sărate. Lîngă ea, împietrit, Veanu biiguia pentru sine, mușcîndu-și buzele pînă la sînge : „Cine putea bănuî, cine putea crede, că moartea ia înfățișarea jocului copilăresc și naiv, al purității ucigașă ? ! Nălucile, dacă le hrănim cu sîngele nostru, ajung mai puternice decît noi... Poate numai în mine... în viața mea... a doua oară... jocul... moartea...”

Jos, în sălile de așteptare ale spitalului, se trezi înconjurat de toți, îmbrățișat în tăcere, ca la o întîlnire de surdo-muți. Nimeni nu îndrăznea, nimeni nu știa ce să-i spună. Îl luară cu mașina și-l duseră la „casa de oaspeți”.

A doua zi, duminica, tocmai cînd Eugenia avea de gînd să plece spre Tîrnăveni, la maică-sa, să-și dea examenele, să încerce bacalaureatul, școlărițele de la „internatul” Veronicăi Todoran, gazda lor, se grăbiră cu toatele să împodobească sicriul Eugeniei, așezat în sala mare a castelului medieval. (Tocmai acolo unde, numai cu două luni înainte, Petre Spineanu organizase un fel de bal ciudat, o cină nu prea de taină, la care aveau să afle toți că el, directorul, dorește să-i primească pe cei doi tineri, pe Eugenia și pe Veanu, cu brațele deschise.) Se iviră apoi, rînd pe rînd, toți Borceștii, sfioși, plîngînd tăcut, demn, ca oamenii învățați cu înmormîntările. O aduseseră, se înțelege, și pe Mărie, pe *mama-tîna*, care își împlîntă fruntea în scîndura de stejar a sicriului și nu voia să și-o mai ridice de-acolo. Ar fi dorit să „se cînte”, s-o bocească tare, ca pe la ei, dar pereții aceia cu bolți înalte, ca de bazilică, o speriară. „Vezi, draga mamii, îndrăzni totuși s-o mustre, nici tu n-ai vrut să m-ascuți. Ca și Artimon... Și-acum, ui’, te-o chemat la el, să rămîn eu omu’ ăl’ mai singur de pe lume...” „Da, *mamă-tîna*, recunosc, părea să-i răspundă Eugenia. Dar să știi că numai o clipă nu te-am ascultat, așa, ca din nebăgare de seamă... Iartă-mă, a doua oară n-o să mai fac”,

zicea vocea ei de școlăriță. „Cum, a doua oară ?” se mira bătrîna, ridicîndu-și capul și uitîndu-se, printre prea multe flori, la chipul nepoatei, să vadă dacă e vie sau moartă. „Auzi, continuă Mărie, ca și cum nu și-ar fi dat seama de realitate, spune-i bătrînului să vină și după mine... Să nu vă fie urît pe-acolo, la amîndoi, că Silvia, mama copiilor, e moartă de mult... Acum, draga mea, eu numai pe Veanu îl mai am... E cel mai mic, din toți copiii lui Octavian, care... Dacă mă lasă, o să viu și eu curînd pe urmele voastre...” „Ba nu, *mamă-tîna*, nu te grăbi, stăi pe lîngă el, nu-l scăpa din ochi, că-i bolnav, se grăbi vocea Eugeniei. Ieri-dimineață l-am lecutit, după sfatul dumitale...”

Mărie își întoarse capul și se uită spre nepot, în timp ce el, ca și bunică-sa, plutea între cele două tărîmuri. „Și puritatea poate ucide, și jocul poate fi un ucigaș !” Moartea, cu jocul ei perfid, intrase în viața lui numai sub chipuri dragi : al mamei, cînd fusese mic, de cinci-șase ani, al bunicului, după mai mult de douăzeci... Da, mai era și anul trecut, ca un anotimp uniform, încărcat și el de povara morții. Anul în care *ea*, Liliana, tot ca în joacă, își trase peste față un voal de cenușă. Și-acum, murea a doua oară, împreună cu Eugenia. Aveau același chip, ardeau în aceeași bătaie de inimă... Și-apoi, mai era încă unul, cel nevăzut, încă nelumesc, o fărîmă doar din frumusețea celor două ființe. O suflare înăbușită a tuturor morților săi dragi, o așchie din oasele lui, ca arse pe rug. Anii, toți anii aceștia, strînși într-un receptacul al timpului otrăvit de amintiri... „Nălucile, dacă...”

Mărie se apropie de el și-i spuse la ureche :

— M-am înțeles cu ea, uite-acum mi-a spus, s-o ducem acasă, s-o îngropăm lîngă ceilalți...

— Nu se mai poate, e prea tîrziu, mamă-Mărie. Nu se mai poate, îndrăzni el să-i răspundă.

Bătrîna tăcu cît tăcu și-i făcu din nou semn să-și aplece urechea :

— Dacă pe ea nu mi-o dați înapoi, pe tine tot nu te mai las aici ! Să vii acasă...

— Viu, o liniști Veanu. O să viu...

Mărie începu să „se cînte“ în gînd, nu cumva să sperie, cu glasul ei răgușit, hîrîitor, bufnițele ascunse prin ungherele castelului acela posomorît. Nu cumva s-o trezească pe Eugenia... Parcă numai lacrimile ei mai existau pe lume, numai ele mai luminau pămîntul...

După înmormîntare, se împrăștiară toți, care de pe unde veniră.

Veronica se uită la Veanu cu priviri reci, tăioase, abia răbdîndu-se să nu-i zică : „Vezi, dacă mă lăsai s-o duc la doctoru-ăla din Șchei, nu-mi băgai fata-n mormînt !“

El tăcea. N-avea ce să-i răspundă.

Nașul lor din Brașov, inginerul Bârsan, venit împreună cu colega Eugeniei, care sughița de plîns tot timpul, îi propuse, îl rugă chiar să se întoarcă înapoi, la uzinele lor, la atelierul de proiectări, unde-i păstrase încă postul.

El tăcea din nou, n-avea ce să-i răspundă nici lui.

— Vino, Veanule, îl implora și Letiția, consăteana și prietena lor, în chilia căreia se cunoscuse cu Eugenia. Era acum împreună cu Teodor, se logodiseră.

Dar nici lor n-avea ce să le răspundă.

Gospodarul, lipit de șeful lui, ștergîndu-și lacrimile pe furiș, să nu-l vadă plîngînd, nu putu să-i spună nimic. Îi strîngea doar mîna, puternic, umil, credincios, gata să i-o frîngă în mîna lui aspră, osoasă. Veanu, tot mut, răspundea cu un gest asemănător.

Și Liviu Ardeleanu, *răspopitul*, și Gheorghe Badea, *grădinarul*, făcură la fel, nu găsiră alte gesturi, alte cuvinte. Numai Saveta și Flavia cutezară, în felul lor sfios, recules, să-l sărute pe față, ca pe un frate mai mic. Și Veanu se resemnă, încă o dată, sub povara aceluia sărut, după ce le îndurase pe toate, rămânându-i pe față ca niște peceți fierbinți, de ceară topită. Sărutările tatălui și-ale mamei sale vitrege, ale tuturor fraților și cumnatelor, ale numeroșilor nepoți tăbăriți pe el cu o dragoste disperată...

Sta mereu în picioare, acolo în curtea castelului, care nu-i mai era, nu mai putea să-i fie deloc străină. Semăna acum cu unul din salcîmii aceia înalți, scorțuroși și negri, aplecîndu-se cu cloncăneli de ciori peste *raiul* însîngerat din țarcul vițelilor...

Cînd veni, mai la urmă, să-l strîngă iar în brațe directorul Spineanu, nici el nu mai îndrăzni să fie același om deschis, de altă dată, *sfîntul Petru* cel din clipa cînd îi întîmpină cu glume și cu ironii, ca să le încerce gîndul și materia din care tinerii își croiseră sufletele. Iar acum ce putea să-i mai spună ? Ca totuși să nu se dezmință, să nu se piardă cu firea, scoase o cheie enormă și i-o băgă lui Veanu în buzunarul de la haină. „Ori pe unde-i umbla, murmură el, ușile noastre le poți deschide și închide, cînd vrei tu.“ Și începu să-și șteargă niște lacrimi mari, scăpate din frîu, rostogolite pe obraji ca bulgării de zăpadă. Da, abia acum, cînd toți își secătuiseră lacrimile, suspinînd uscat, bolnav.

În sfîrșit, ultimul se apropie de el Gheorghe Bucur, *poetul*, care-l luă de braț și porni cu Veanu spre „casa de oaspeți“. Acolo îi aștepta bătrîna Mărie.

— Dac-aș avea tăria — începu el — să te chem la mine, în a doua mea casă, cea de sub pămînt, la care, din conveniență, îi mai spun și pivniță — dar, iată, tăria asta

n-o am, nici nu vreau s-o am ! — atunci aş face-o cu un singur scop. Ți-aş arăta acolo, scris pe butoiul cu vinul cel mai vechi, un aforism, un cîntec de lebedă, un anti-cîntec, o atitudine... Îi putem zice cum vrem. L-am împrumutat de la el, bineînţeles, de la marele meu copămintean, de la adevăratul *Poet*.

— Ce aforism ? avu tăria să-l întrebe Veanu.

— „Faptul că toate vietăţile de pe pămînt se sfîrşesc cu moartea nu dovedeşte că moartea e ţinta vieţii.“

— Am crezut, biîgui Veanu, că salvarea noastră, a fiecăruia, este să-i salvăm pe alţii... Dar eu, nici *atunci* şi nici acum, n-am putut-o salva...

— Cînd *atunci* ?

— N-am putut-o salva, repetă Veanu, cu un vădit şi straniu sentiment de vinovăţie, de neputinţă. Dacă era aici bunica, poate că n-o lăsa să moară aşa, proteste, dintr-un joc, poate c-o salva ea... Acum, ai văzut-o, mă cheamă acasă. Mi-a poruncit s-o urmez...

— Eşti salvat ! exclamă Gheorghe Bucur. După o lună, poate vin să te iau înapoi. Sau, dacă vrei tu, o să mă mut şi eu acolo, în sat la voi, sau la noi... Totuna. Putem lua viaţa de la capăt, chiar de la începutul începuturilor. Fiindcă rădăcina noastră n-are sfîrşit. Sînt convins că n-ai uitat versurile : „Lîngă sat iată-mă iarăş, prins cu umbrele tovarăş“...

— Nu. Nu le-am uitat, murmură Veanu.

Soarele se rostogolise de mult după umerii detunaţi, scheletici, ai Munţilor Apuseni. Îi lumina invers, ca un proiector roşu, năclăit de singe. Dar ei aveau acum, în imaginaţia inginerului Octavian Borcea, înfăţişarea altor trei umbre însîngerate, nu ale celor vechi, de demult, pe care le numim Istorie. Nu. Ele se numeau : Liliana, Eugenia şi *Cel mic*.

Cînd ajunse în pragul „casei de oaspeți“, pe Veanu îl întîmpină bunică-sa, Mărie. Tremura din cap și tăcea. Lîngă ea se iviră doi îngrijitori bătrîni, veniți acolo cu lapte cald, ca preoții unui ritual păgîn. Bătrîna îi întinse nepotului un colăcel de grîu, adus din Zăpadia, să fie de sufletul Eugeniei și-al tuturor morților. Iar unul din oamenii aceia cărunți, un adevărat stîlp de sare, îi arătă șuștarul cu lapte înspumat. Și el îl duse la gură, îl bău fără să răsufle, ca un copil bolnav.

Atena, 1975—1977

În noul său roman, *Raiul răspopiților*, Ion Brad continuă «cronica de familie» a Borceștilor, inaugurată cu *Descoperirea familiei* și continuată în *Ultimul drum*. Cu această carte, avem de fapt o trilogie, însă se poate bănuî că autorul nu intenționează să se oprească la aceste trei panouri epice, ci ne lasă să credem că intenția sa e de a ne da o adevărată «saga» a unei familii ardelenice ale cărei destine particulare, ramificate, diverse, dramatice nu o dată își propune să le urmărească în plină actualitate.

Romanul vădește o simțitoare creștere a capacității arhitectonice a scriitorului, precum și o alertețe compozițională și stilistică — remarcabile.

MIRCEA ZACIU